

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

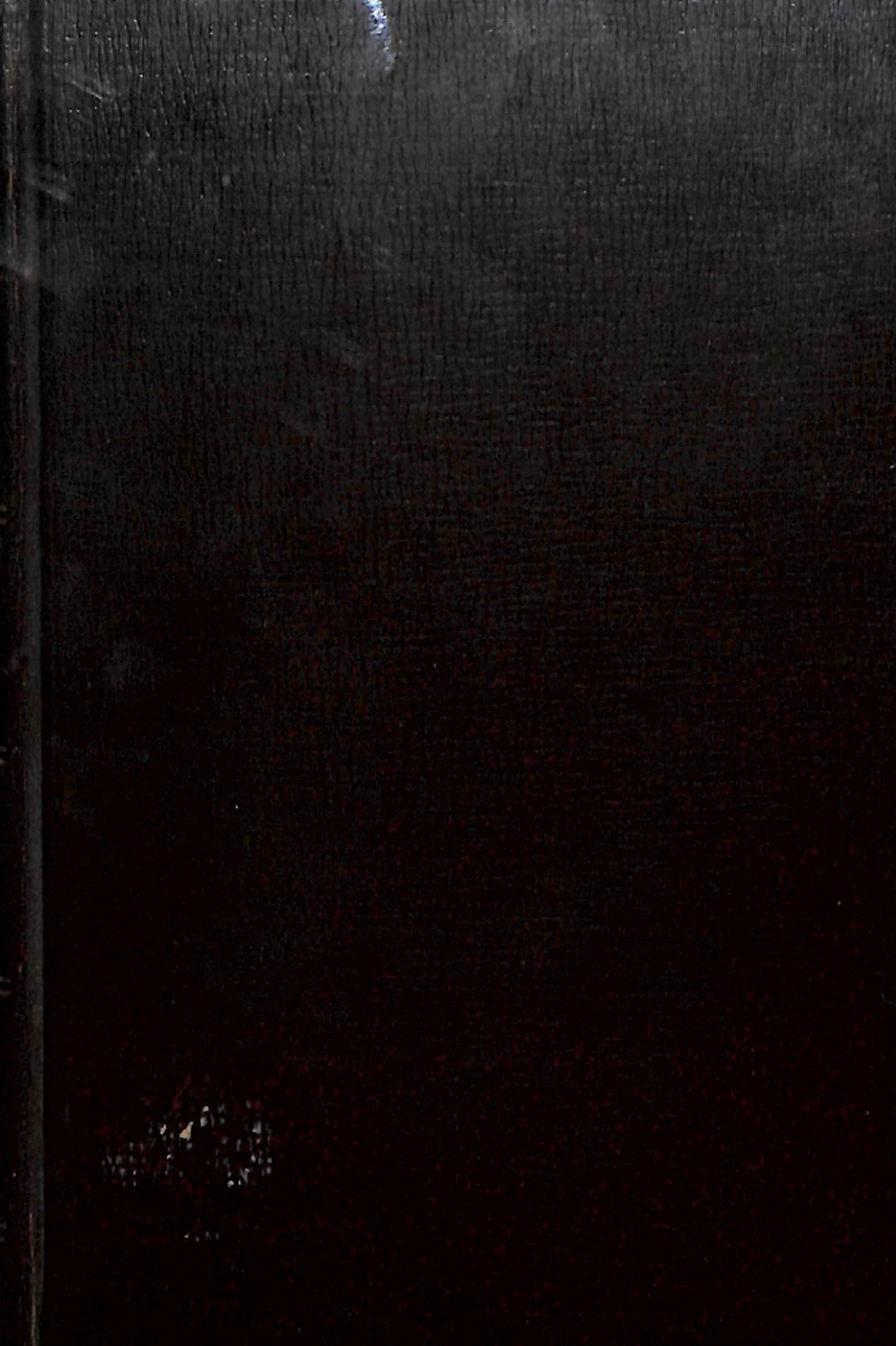
Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

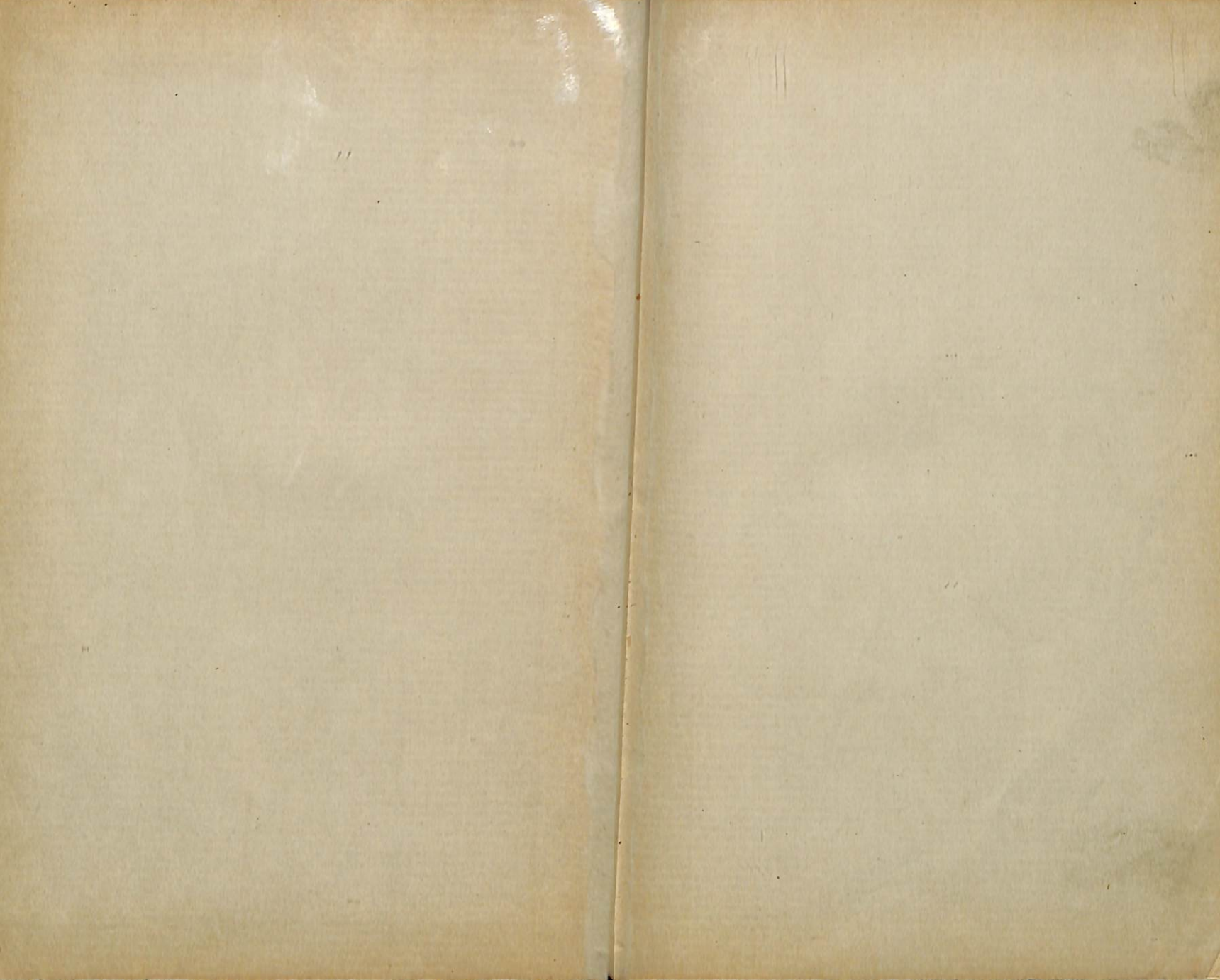
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

no. 373

ՓՐԵՈՔԲՐՈՅԻ ԱՐԿԱՆԵՐԸ

Կ Ա Մ

ԽԱՄԱՋԻՆԻ ՄԸ ՊԱՏՄԱՌԹԻՒՆԸ

-6 NOV 2011

350

4-64

uy

Կ. ԿՈԼԼՈԴԻ

ՓԻՆՈՔՔԻՈՅԻ ԱՐԿԱԾՆԵՐԸ

ԿԱՄ

ԽԱՄԱՃԻԿԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ՅԱՐԳՄԱՆԵՑ ԻՏԱԼ. ԲՆԱԳՐԷՆ

ՍԻՐՎԱՐԴ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ ՄԿՐԵԱՆՑ

9656

ՎԵՆԵՏԻԿ — Ս. ՂԱԶԱՐ

1925

22 MAY 2013

2197

ԱՄԷՆ ԴՐԱՒՈՒՆՔ ՎԵՐԱՊԱՀՆԱԼ

2712
34

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ինչպէս եղաւ որ ատաղձագործ վարպետ Կեռաս փայտի
կտոր մը գտաւ՝ որ տղու մը պէս կու լար ու կը խնդար:

— Ժամանակաւ կար....

— Թագաւոր մը պիտի ըսեն անմիջապէս փոք-
րիկ ընթերցողներս:

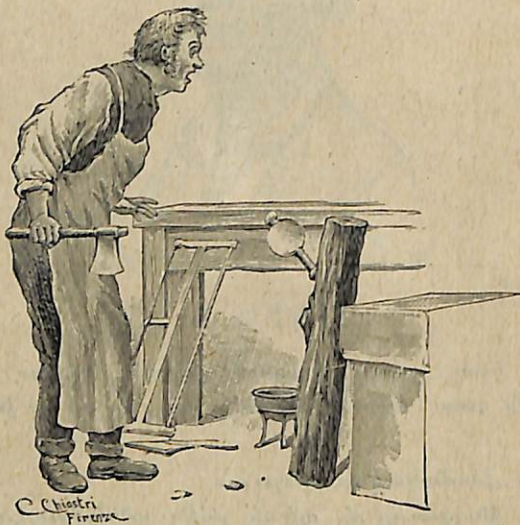
— Ո՛չ տղաքս, սխալեցաք: Ժամանակաւ կար
փայտի կտոր մը:

Զարդարուն փայտ մը չէր, այլ պարզ վառե-
լիք փայտի կտոր մը, անոնցմէ՝ որ ձմեռը պզտիկ
վառարաններու և օճախներու մէջ կը դնենք վառելու
և սենեակները տաքցնելու համար:

Չեմ գիտեր ինչպէս, բայց իրօք պատահեցաւ որ՝
օր մը փայտին այս կտորը ծերուկ ատաղձագործի

մը խանութն ինկաւ, որուն անունն էր վարպետ Անտոն, և զոր ամէն մարդ վարպետ կեռաս կը կոչէր, որովհետեւ քթին ծայրը միշտ փայլուն և մանիշակագոյն էր՝ հասունցած կեռասի մը նման:

Վարպետ կեռաս հազիւ թէ տեսաւ այն փայտին կտորը, բոլորովին զուարթացաւ, և գոհունակութեանէն ձեռքերը շփելով կէս ձայնով մոմռաց.

... շատ մեղմիկ ձայն մը լսեց.

— Այս փայտը ճիշդ ժամանակին ինկաւ ձեռքս, կ'ուզեմ սեղանի ոտք մը շինել ասով:

Խօսքը գործին միացուց և իսկոյն սուր տապարը ձեռքն առաւ՝ զայն կեղեկելու և տաշելու համար: Տապարի առաջին հարուածը տալու վրայ էր ան, սակայն բազուկը օդին մէջ առկախ մնաց, ու շատ մեղմիկ ձայն մը լսեց որ պաղատագին կ'ըսէր իրեն.

— Այնչափ ուժով մի ձեծեր զիս:

Երեւակայեցէք ինչպէս ափշած մնաց այն բարի ծերուկ վարպետ կեռասը:

Շուարած աչքերն ասդին անդին դարձուց սենեկին մէջ տեսնելու համար թէ՛ ուսկից կրնար գալ այդ ձայնիկը, ու ոչ ոք տեսաւ: Գործասեղանին տակը նայեցաւ, ոչ ոք կար. նայեցաւ պահարանի մը ետեւը որ միշտ գոց էր, ոչ ոք. տաշեղներու կողովին մէջ, ոչ ոք. խանութին դուռը բացաւ փողոցն ալ աչք մը տալու, և սակայն ոչ ոք կար:

Ո՞վ էր ուրեմն....

— Հասկցայ, ըսաւ այն ատեն խնդալով ու կեղծամը քերելով, կ'երեւայ թէ ես երեւակայեցի այդ ձայնիկը: Սկսինք դարձեալ աշխատիլ:

Եւ տապարը ձեռքն առնելով՝ հանդիսաւոր հարուած մ'իջեցուց փայտի կտորին:

— Ո՛հ, ցաւոցոցիւր զիս, պոռաց ողբագին միեւնոյն ձայնիկը:

Այս անգամ վարպետ կեռաս քար կտրեցաւ, վախէն աչքերը դուրս ինկած, բերանն խոշոր մը բացած, լեզուն մինչեւ կզակը հասնելու չափ վար կախուած, աղբւրներու վրայ դրուած անհեթեթ զիմակի մը կը նմանէր:

Ան հազիւ թէ խօսելու կարողութիւնը վերստացաւ, վախէն դողդղալով ու կակազելով մը....

— Բայց ուսկից ելաւ այս ձայնիկը որ՝ վայ, ո՛հ, ըսաւ.... Եւ սակայն հոս մարդ չկայ: Արդեօք պատահմամբ այս փայտի կտորը տղու մը պէս լալ ողբալ սօրվեր է: Չեմ կրնար հաւատալ: Ահա հոս է փայտը, վառելու համար փայտի կտոր մըն է ուրիշներուն պէս, կրակը նետելու և պտուկ մը լուրիւ

եփելու համար.... Հապա ո՞վ էր: Արդեօք ներսը մէկը պահուըտած է: Եթէ մէկը պահուըտած է, աւելի գէշ իրեն: Հիմայ կը սորվեցնեմ ես անոր:

Եւ այս ըսելով՝ երկու ձեռքերով ուժով մը բռնեց խեղճ փայտի կտորը, և սկսաւ անգթօքէն սենեկին պատերուն զարնել:

Յետոյ մտիկ ըրաւ լսելու համար թէ՛ ողբի կամ հեծեծանաց ձայն ձոն մը կ'աւ: Սպասեց երկու վայրկեան, ոչինչ. հինգ վայրկեան ոչինչ. տասը վայրկեան, ոչինչ:

— Հասկցայ, ըսաւ այն ատեն խնդալու ճիգով մը և կեղծամը խառնակելով, կ'երեւայ թէ այն վայր ըսող ձայնիկը երեւակայութեանս արդիւնք էր: Սկսինք ուրեմն աշխատիլ:

Եւ որովհետեւ վրան մեծ վախ մ'եկած էր, քիչ մը սիրտ առնելու համար փորձեց մեղմ ձայնով երգել:

Միեւնոյն ատեն տապալարը մէկդի դնելով քերիչը ձեռք առաւ՝ փայտին կտորը քերելու և յղկելու համար. բայց երբ վեր վար քերիչով յղկելու վրայ էր, լսեց նոյն սովորական ձայնը՝ որ խնդալով մ'ըսաւ իրեն.

— Մէկդի թող, մարմինս կը կսմթեմ:

Այս անգամ խեղճ վարպետ Կեռաս շանթահալուած վար ինկաւ: Երբ աչքերը բացաւ, տեսաւ որ գետինը նստած էր:

Դէմքը այլակերպած, և մինչեւ քթին ծայրը՝ որ գրեթէ միշտ մանիշակագոյն էր, սաստիկ վախէն կապուտացած էր:

ԳԼՈՒԽ Բ.

Վարպետ Կեռաս փայտին կտորը կը նուիրէ իր բարեկամին ճեպպետտոյի, որ զայն կ'առնէ զարմանալի խամաճիկ մը շինելու համար, այնպէս որ կարենար պարել, սրախաղութիւն և մահացու ոստումներ ընել:

Նոյն պահուն դուռը զարնուեցաւ:

— Ներս մտի՛ր, ըսաւ ատաղձագործը, ոտքի վրայ ելլելու կարողութիւն չ'ունենալով:

Աշխոյժ կայտառ ծերուկ մը որուն անունն էր ճեպպետտոյ:

Այն ատեն խանութին մէջ մտաւ աշխոյժ, կայտառ ծերունի մը՝ որուն անունն էր ճեպպետտոյ.

սակայն դրացի տղաք երբ զինքը սաստիկ կատղեցնել ուզէին, Բոլենդինս կը կանչէին իրեն՝ դեղին կեղծամին պատճառաւ, որ խիստ շատ կը նմանէր մարացորենի ալիւրէ շինուած փոխենդին:

Ճեպպետոյ խիստ ցասկոտ էր: Վայ թէ որ Բոլենդինս կոչէին զինքը, գազան կը դառնար, և ալ հնար չկար զինքը զսպելու:

— Բարի լոյս, վարպետ Անտոն. ըսաւ ճեպպետոյ:

— Հոտ՝ գետինը նստած ի՞նչ կ'ընես:

— Մըջլուններուն թուաբանութիւն կը սորվեցնեմ:

— Շատ ուրախ եմ:

— Քեզ իմ տունս ո՞վ բերաւ, կնքահայր ճեպպետոյ:

— Սրունքներս: Գիտցած եղիր, վարպետ Անտոն՝ որ եկած եմ քեզմէ շնորհ մը խնդրելու:

— Պատրաստ եմ ծառայելու քեզի, պատասխանեց ատաղձագործը ծունկերուն վրայ ելլելով:

— Այս առտու ըղեղիս մէջ գաղափար մը ծնաւ:

— Ի՞նչ է, նայինք:

— Մտածեցի փայտէ աղուոր խամաճիկ մը շինել. բայց հրաշալի խամաճիկ մը՝ որ կարենայ պարել, սրախաղութիւն և մահացու ոստուկներ ընել: Այս խամաճիկով կ'ուզեմ աշխարհ պտտիլ, պատառ մը հաց և գաւաթ մը գինի ճարելու համար. ի՞նչ կ'ըսես:

— Կեցցես Բոլենդինս, գոչեց սովորական ձայնիկը՝ որուն ուսկից գալը անհասկնալի էր:

Բոլենդինս կանչուելը լսելուն պէս, ճեպպետոյ բարկութենէն դարապղպղի մը պէս կարմրե-

ցաւ, և ատաղձագործին դառնալով՝ կատաղաբար ըսաւ.

— Ձիս ինչո՞ւ կը նախատես:

— Ո՞վ կը նախատէ զքեզ:

— Բոլենդինս չըսի՞ր ինծի:

— Ես չէի ըսողը:

— Այն ատեն ես ըսած պիտի ըլլամ: Կը կրկնեմ որ դուն էիր:

— Ո՛չ:

— Այո՛:

— Ո՛չ:

— Այո՛:

Եւ միշտ աւելի բորբոքելով՝ խօսքէն գործի անցան, և իրարու մագեքէն քաշելով զիրար ճանկոտեցին, խածին ու նախատեցին:

Կռիւր վերջանալուն՝ վարպետ Անտոն իր ձեռքին մէջ գտաւ ճեպպետոյի դեղին կեղծամը, և ճեպպետոյ զգաց որ իր բերնին մէջ էր ատաղձագործին աղբերկ կեղծամը:

— Կեղծամս ինծի դարձուր, պոռաց վարպետ Անտոն:

— Դուն ալ իմինս ինծի տուր, և իրարու հետ հաշտուինք: Երկու ձեռունները՝ իւրաքանչիւրը իր կեղծամը առնելէ վերջ, իրարու ձեռք սեղմեցին, և խօսք տուին այնուհետեւ իրարու լաւ բարեկամներ ըլլալու իրենց ամբողջ կեանքին մէջ:

— Ուրեմն, կնքահայր ճեպպետոյ ըսաւ ատաղձագործը ի նշան կնքուած հաշտութեան, ի՞նչ է այն շնորհը զոր ինձմէ կը խնդրես:

— Կտոր մը փայտ պիտի խնդրեմ խամաճիկս շինելու համար. կու տաս:

Վարպետ Անտոն բոլորովին գոհ, անմիջապէս գնաց բերաւ գործասեղանին վրայէն այն փայտի կտորը՝ որ իր այնքան վախճալուն պատճառ եղած էր։ Բայց զայն իր բարեկամին յանձնելու պահուն փայտին կտորը սաստիկ ցնցում մ'ըրաւ, և բուն կերպով ձեռքերէն սահելով գնաց ուժգին զարնուելու խեղճ ճեպպետտոյ չորցած սրունքներուն։

— Ո՛հ, վարպետ Անտոն, ինչպիսի՛ քաղաքաւ վարութեամբ ապրանքդ ինծի կը նուիրես։ Գրեթէ կաղացուցիր զիս....

— Կ'երդնում որ ընողը ես չէի։

— Ուրեմն ե՞ս էի....

— Բոլոր յանցանքը այս փայտին է....

— Գիտեմ թէ փայտին է, բայց զայն սրունքս ներուս մէջ նետողը դուն էիր։

— Ես չնետեցի։

— Ստախո՛ս։

— Ճեպպետտոյ զիս մի՛ նախատեր, ապա թէ ո՛չ, Բոլենդինա կը կոչեմ զքեզ....

— Է՛շ։

— Բոլենդինա։

— Սւանակ։

— Բոլենդինա։

— Տգեղ կապկի ձագ։

— Բոլենդինա։

Երբ ճեպպետտոյ երրորդ անգամ Բոլենդինա կուչուիլը լսեց, աչքերը դարձան, յարձկեցաւ ատաղձագործին վրայ, և հոն բերանին եկածը դուրս տուին։

Կուիւր վերջանալուն՝ վարպետ Անտոն երկու ճանկուտուք աւելի գտաւ քիւն վրայ, միւսն ալ՝ բաճ-

կոնակին վրայ երկու կոճակ պակաս։ Այս կերպով՝ հաշիւնին մաքրելով, իրարու ձեռք սեղմեցին, ու երդուեցան որ՝ իրարու լաւ բարեկամներ ըլլան բոլոր կեանքերնուն մէջ։

Նոյն ատեն ճեպպետտոյ առաւ իր նշանաւոր փայտին կտորը, և շնորհակալ ըլլալով վարպետ Անտոնին՝ կաղալով տուն գնաց։

սկսաւ ամէն ջանքով աշխատիլ, և անմիջապէս մազերը շինեց, յետոյ ճակատը, յետոյ աչքերը:

Երբ աչքերը շինեց լմնցուց, երեւակայեցէք իր զարմանքը, տեսաւ որ այդ աչքերը կը շարժէին ու պիշպիշ իրեն կը նայէին:

Ճեպպետտոյ այդ փայտէ երկու աչքերուն իրեն

Գ. Լ. Ո. Ի. Խ. Գ.

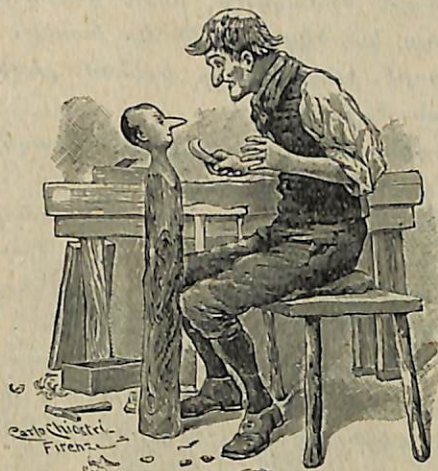
Ճեպպետտոյ տունը դառնալով անմիջապէս կը սկսի շինել խամաճիկը, և անոր անունը կը դնէ Փինոքքիոյ: Փինոքքիոյի առաջին ստահակութիւնները:

Ճեպպետտոյի տունը գետնայարկ խցիկ մ'էր, որ սանդուխին տակ գտնուած բացուածքէ մը լոյս կ'առնէր: Կահ կարասին՝ եղածէն աւելի պարզ չէր կրնար ըլլալ. հինցած աթոռ մը, խեղճ ու կրակ անկողին մը և բոլորովին քայքայուած պզտի սեղան մը: Խորը պատին մէջ կը տեսնուէր վառ կրակով պզտիկ օճախ մը, սակայն կրակը նկարուած էր, ու անոր քով նկարուած կար նաեւ պտուկ մը՝ որ կ'ետար զուարթօրէն. և դուրս կ'արձակէր շոգիի ամպ մը, որ կարծես իրական շոգի էր:

Ճեպպետտոյ հազիւ տուն մտաւ, անմիջապէս առաւ գործիքները և սկսաւ կտրտել ու շինել իր խամաճիկը:

— Ի՞նչ անուն պիտի դնեմ, ըսաւ ինքն իրեն, կ'ուզեմ Փինոքքիոյ կոչել զայն: Այս անունը բախտ պիտի բերէ իրեն: Փինոքքիոններու ամբողջ ընտանիք մը ճանչցայ. Փինոքքիոյ հայրը. Փինոքքիոյ մայրը և զաւակները, և ամէնքն ալ՝ քիչ շատ լաւ կ'ապրէին: Անոնցմէ ամենէն հարուստը կը մուրար:

Երբ գտաւ իր խամաճիկին անունը, այն ատեն

.... բայց քանի կը կտրէր, կը կարճեցնէր, այնքան աւելի կ'երկնար այդ յամառ քիթը...

նայելը տեսնելով, զրեթէ կիրք ելաւ, ու նեղուած շեշտով մ'ըսաւ.

— Անպիտան փայտէ աչքեր, ինչո՞ւ ինծի կը նայիք:

Ոչ ոք պատասխանեց:

Այն ատեն աչքերէն վերջը շինեց քիթը. բայց քիթը հազիւ թէ լմնցաւ, սկսաւ ան խռչոյնալ. խռչոյնալ, խռչոյնալ, խռչոյնալ, և քանի մը վայրկենի մէջ եղաւ ահագին քիթ մը՝ որ վերջ չ'ունէր:

Խեղճ ճեպպետոյ կտրելէն կը յոգնէր, բայց քանի կը կտրէր, կը կարճեցնէր, այնքան աւելի կ'երկնար այն յամառ քիթը:

Քիթէն վերջ շինեց բերանը:

Բերանը տակաւին լմնցած չէր, երբ ան սկսաւ անմիջապէս խնդալ ու ծաղրել զինքը:

— Դադրէ՛ ծիծաղելէն, ըսաւ ճեպպետոյ առնուած, բայց կարծես պատին կը խօսէր:

— Դադրէ՛ խնդալէ, կը կրկնեմ քեզի, զոռաց սպառնական ձայնով:

Այն ատեն բերանը դադրեցաւ ծիծաղելէն, բայց ամբողջ լեզուն դուրս հանեց:

Ճեպպետոյ իր գործը չաւրելու համար չի տեսնելու զարկաւ, և սկսաւ աշխատիլ: Երբ բերանը լմնցաւ, կզակը շինեց, յետոյ կարգաւ ուսերը, կուրծքը, թեւերն ու ձեռքերը:

Հագլւ լմնցեր էին ձեռքերը, ճեպպետոյ զգաց որ մէկը գլխէն կեղծամը առաւ տարաւ: Վեր նայեցաւ, և ինչ տեսնէ: Իր դեղին կեղծամը Փինոքքիոյին ձեռքն էր:

— Փինոքքիոյ... շո՛ւտ ինծի տուր կեղծամս:

Փինոքքիոյ կեղծամը փոխանակ անոր տալու իր գլուխը դրաւ, կէս մը անոր տակ թաղուելով:

Այս անպատկառ և ծաղրական վարմունքը տեսնելով ճեպպետոյ, այնքան տխրեցաւ և մեղաւմաղձոտեցաւ՝ որ ամբողջ կեանքին մէջ երբեք այդպէս եղած չէր բնաւ, և Փինոքքիոյի դառնալով, ըսաւ.

— Այ անառակ գաւակ: Դեռ կատարեալ ձեւ մը չառած արդէն սկսար չյարգել հայրդ: Դէ՛շ բան է, տղաս, գէ՛շ բան:

Եւ կաթիլ մը արցունք սրբեց:

Կը մնար շինել սրունքներն ու ոտքերը:

Երբ ճեպպետոյ շինեց լմնցուց ոտքերը, քիթն ծայրը աքացի հարուած մը զգաց:

— Արժանի եմ ըսաւ այն ատեն ինքն իրեն: Առաջ պէտք էի մտածել: Այլ եւս շատ ուշ է:

Եւ Փինոքքիոյ փոխանակ անոր դարձնելու կեղծամը՝ իրեն գլխուն դրաւ...

Ու խամաճիկը թեւին տակէն բռնած գետինը խցիկին յատակին վրայ կայնեցուց քալել տալու համար:

Փինոքքիոյի սրունքները ընդարմացած ըլլալուն չէր կրնար շարժիլ, և ճեպպետոյ անոր ձեռքէն բռնած կ'առաջնորդէր սորվեցնելու համար թէ ինչպէս իրարու ետեւ քայլերը պիտի առնէր:

Երբ ոտքերուն թմրութիւնը անցաւ, Փինոքքիոյ սկսաւ ինքնիրեն քալել ու վազել սենեկին մէջ, մինչեւ որ տանը դռնէն ալ անցնելով փողոց ցատկեց և փախչիլ սկսաւ:

Եւ այն խեղճ ճեպպետտոն կը վազէր ու կը վազէր ետեւէն առանց անոր հասնիլ կարենալու, որովհետեւ

Բռնեցէք, բռնեցէք, կը գոռար ճեպպետտոյ:

այդ ստահակ Փինոքքիոն նապաստակի մը պէս ուտոտելով կ'երթար, որուն փայտէ ոտքերը փողոցի քարայտակին վրայ զարնուելով մեծ դղրդոց մը կը հանէին, զիւղացիներու քսան զոյգ սանդալներու հանած շառաչին պէս:

— Բռնեցէք, բռնեցէք, կը գոռար ճեպպետտոյ, բայց ճամբուն վրայ եղող ժողովուրդը տեսնելով այն փայտէ խամաճիկը՝ որ ճեպքնիւթաց ձիւ մը պէս կը վազէր, ապշած կը կենային անոր նայելու, և անե-

րեակայելի կերպով կը խնդային, կը խնդային ու կը խնդային:

Վերջապէս, բարեբախտաբար վրայ հասաւ հրացանակիր զինուոր մը՝ որ լսելով այն աղմուկ աղաղակները, և կարծելով թէ խնդիրը մտրուկի մը վրայ է՝ որ իր տիրոջ ձեռքէն կապը կտրած փախած է, սրունքները խոշոր մը բացած ճամբուն մէջտեղ քաջութեամբ կանգ առաւ, հաստատ մտքով զանի կեցնելու, և մեծագոյն չարիքներու պատճառ ըլլալէ արգիլելու համար:

Սակայն Փինոքքիոյ երբ հեռուէն տեսաւ հրացանակիր զինուորը՝ որ բոլոր ճամբան բռնած փակած էր, մտածեց անակնկալ կերպով անոր սրունքներուն մէջտեղէն անցնիլ, և սակայն չյաջողեցաւ:

Հրացանակիրը առանց բնաւ տեղէն շարժելու, ամուր մը բռնեց անոր ըթէն (տարօրինակօրէն խոշոր ըթ մը՝ որ կարծես թէ յատուկ շինուած էր հրացանակիրներէ յանկարծակի բռնուելու համար) և զայն ուղղակի ճեպպետտոյի ձեռքը յանձնեց, որ իբր յանդիմանութիւն ուզեց անմիջապէս ամուր մը քաշել անոր ալանջներէն: Սակայն երեակայեցէք ինչպէս զարմացած մնաց երբ փնտռելու ատեն զանոնք չկրցաւ գտնել. և գիտէք ինչո՞ւ. որովհետեւ խամաճիկը աճապարանօք քանդակած ատեն մոռցեր էր զանոնք շինել:

Ուստի անոր ծոծրակէն բռնեց և մինչ տուն կը տանէր, սպառնական կերպով գլուխն երեբցնելով ըսաւ անոր:

— Անմիջապէս տուն երթանք: Երբ հոն հասնինք, մի տարակուսիր հաշիւնիս կը տեսնենք:

Փինոքքիոյ այս վերջին բառերը լսելուն ինք-

զինքը գետին նետեց, ու ալ չուզեց քաշել: Նոյն ատեն հետաքրքիրներն ու դատարկապորտները սկսան խոնուիլ անոնց շուրջը և խումբ կազմել:

Սմենքն ալ մէկ մէկ տեսակ բան կ'ըսէին:

.... ամուր մը բռնեց անոր ըթէն:

— Խեղճ խամաճիկ, կ'ըսէին ոմանք, տուն դառնալ չուզելու իրաւունք ունի: Ո՛վ գիտէ ինչպէս պիտի ծեծէ զինքը այն ճեպպետոյ ըսուած անպիտան մարդը.... Իսկ ուրիշներ ալ չարամտութեամբ կ'աւելցնէին.

— Ճեպպետոյ պարկեշտ մարդ մը կը թուի. բայց տղոց հետ կատարեալ բռնաւոր մըն է: Եթէ այդ խեղճ խամաճիկը անոր ձեռքը ձգուի, կարող է կտոր կտոր ընել զայն:

Վերջապէս այնքան ըսին, այնքան ըրին որ հրացանակիրը ազատ թողուց Փինոքքիոն, և բանտ առաջնորդեց այն խեղճ ճեպպետոն. որ ինքզինքը պաշտպանելու համար անմիջապէս ուրիշ խօսք չգրտնելով, կու լար հորդի մը պէս, և դէպ ի բանտ երթալու ատեն կը կակազէր հեկեկալով:

— Թշուառական զաւակ, և մտածել որ եւ այնքան աշխատեցայ աղուոր խամաճիկ մը շինելու համար զայն: Սակայն բաժինս առի: Առաջ մտածելու էի....

Ինչ որ պատահեցաւ վերջը, այնքան տարօրինակ պատմութիւն մըն է՝ որ զրեթէ անհաւատալի կը թուի, և զոր պիտի պատմեմ ես ձեզի հետեւեալ գլուխներուն մէջ:

ՓԻՆՈՔԵՐԻՈՅ

Փինոքքիոյի ունեցած պատահարը խօսուն ծղրիդին հետ ուր
կը տեսնուի թէ ինչպէս անառակ տղաք կը նեղուին
խրատ լսելու անկէ՝ որ իրենցմէ աւելի բան գիտէ:

Ուրեմն պիտի ըսեմ ձեզի տղաքս, թէ մինչդեռ
խեղճ ճեպպետտոյ առանց յանցանքի բանտ տարուած
էր, այդ ստահակ Փինոքքիոն հրացանակրին ճանկե-
րէն ազատուելուն պէս, դաշտերուն մէջէն փախչիլ
սկսաւ աւելի շուտ տուն հասնելու համար, և սաստիկ
արագ վազելու ատեն ամենաբարձր հողաբլուրնե-
րու և ջրով լեցուն փոսերու վրայէն կը ցատքէր,
որսորդներէն հալածուած ուլիկի մը կամ նապաս-
տակի ձագի մը նման:

Երբ տանը առջեւ հասաւ, կիսաբաց գտաւ դուռը:
Մղեց զայն՝ ներս մտաւ, և հագիւ դրան փակադակը
դրաւ, նստեցաւ գետին, գոհունակութենէն խոշոր
շունչ մ'առնելով:

Սակայն երկար չի տեսց այդ գոհունակութիւնը,
որովհետեւ լսեց սենեկին մէջ մէկուն կանչելը.

— Քրի, քրի, քրի:

— Ո՞վ է զիս կանչողը, ըսաւ Փինոքքիոյ բոլո-
րովին սարսափած:

— Ես եմ:

Փինոքքիոյ դարձաւ նայելու, և խոշոր ծղրիդ մը
տեսաւ որ ծանր ծանր պատէն վեր կ'ելլէր:

— Ըսէ՛ ինձ ծղրիդ՝ դուն ո՞վ ես:

— Ես խօսուն ծղրիդն եմ, և հարելը տարիէն
աւելի է որ այս խուցին մէջ կը բնակիմ:

— Եւ սակայն այս խուցը այսօր իմա է, ըսաւ
խամաճիկը, և եթէ ճշմարիտ հաճոյք մ'ընել կ'ուզես
ինձի, զնա՛ անմիջապէս առանց ետեւ դառնալու:

— Ես այս տեղէն չեմ երթար, պատասխանեց
ծղրիդը, առանց քեզի ըսելու մեծ ճշմարտութիւն մը:

— Ըսէ՛ և շուտ լմնցուր:

— Վա՛յ այն տղոց՝ որ իրենց ծնողաց դէմ
կ'ապստամբին, և անխորհրդարար կը թողուն հայ-
րենի տունը: Այս աշխարհիս մէջ բնաւ բարիք
պիտի չտեսնեն, և ուշ կամ կանուխ պիտի զղջան
դառնապէս:

— Դուն երգէ ծղրիդս ինչպէս որ կ'ուզես. բայց
ես գիտեմ որ վաղը արշալոյսին այս տեղէն պիտի
երթամ, որովհետեւ եթէ հոս մնալու ըլլամ միւս
բոլոր տղոց պատահածը ինձ ալ պիտի պատահի,
որ է՝ զիս դպրոց պիտի դրկեն, և գործս պիտի ըլլայ
կամայ ակամայ ուսանիլ: Մտերմաբար ըսեմ քեզի
ուսանելու բնաւ փափաք չունիմ, և աւելի կը զուար-
ճանամ թիթեռնիկներուն ետեւէն վազելով, ծառե-
րուն մագլցելով՝ բոյներու մէջէն թռչնիկները առ-
նելու համար:

— Խեղճ տիմարիկ: Բայց չե՞ս գիտեր որ այդպէս
ընելով երբ մեծնալու ըլլաս՝ շնորհքով աւանակ մը
պիտի դառնաս և ամէն մարդ վրադ պիտի խնդայ:

— Լռէ՛ չարագուշակ ծղրիդ, գոչեց Փինոքքիոյ:

Սակայն ծղրիդը՝ որ փիլիսոփայ և համբերող էր,
այս ամբարտաւանութենէն փոխանակ նեղուելու,
ձայնի միեւնոյն աստիճանով շարունակեց.

— Իսկ եթէ քեզի հաճելի չէ դպրոց երթալ, ինչո՞ւ գոնէ արհեստ մը չես սորվիր՝ պատուաւոր կերպով կտոր մը հաց վաստկելու կարող ըլլալու համար:

— Կ'ուզե՞ս որ ըսեմ քեզի, պատասխանեց Փինոքքիոյ՝ որ կը սկսէր համբերութիւնը կորսնցնել: Աշխարհիս վրայ եղած արհեստներուն մէջ մէկ հատ միայն կայ՝ որ հաճելի է ինծի:

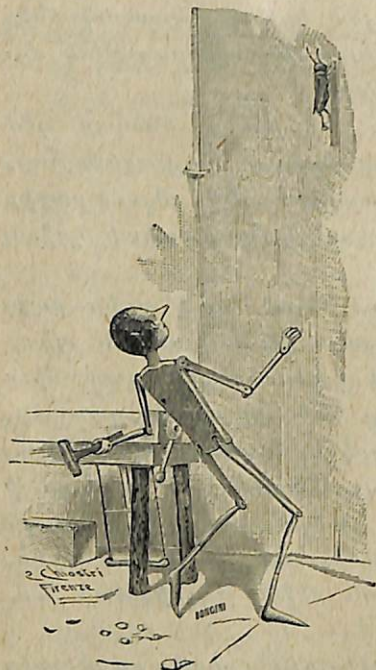
— Ո՞րն է այս արհեստը:

— Ուտել, խմել, պառկել, զրօսնուլ և առաւօտէն մինչեւ իրիկուն դատարկաշրջիկ կեանք մ'անցնել:

— Գիտցած եղիր որ, ըսաւ խօսուն ծղրիղը իր սովորական հանգարտութեամբ, անոնք որ այս արհեստով կ'ապրին զրեթէ միշտ հիւանդանոցին և կամ բանտին մէջ կը վերջացնեն իրենց կեանքը:

— Զգոյշ եղիր չարագուշակ ծղրիղ.... եթէ բարկանալու ըլլամ, վայ քեզի....

— Խեղճ Փինոքքիոյ, իրաւ որ գութս կը շարժես....

.... փայտէ մուրճը առնելուն պէս խօսուն ծղրիղին դէմ նետեց:

— Ինչո՞ւ գութդ կը շարժեմ:

— Որովհետեւ խամաճիկ մըն ես, և ինչ որ չաւրագոյն է, փայտէ գլուխ մ'ունիս:

Այս վերջին խօսքերը լսելուն Փինոքքիոյ յետին ծայր կատղած տեղէն վեր ցատքեց և գործասեղանին վրայի փայտէ մուրճը առնելուն պէս խօսուն ծղրիղին դէմ նետեց:

Գուցէ չէր ուզեր և ոչ իսկ վիրաւորել զանի. սակայն դժբախտաբար ճիշդ գլխին զարկաւ, այնպէս որ խեղճ ծղրիղը հազիւ կըցաւ քրի, քրի, քրի մըն ալ ճչել, ու հոն պատին վրայ փակած ու գամուած մնաց:

ԳԼՈՒԽ Ե .

Փինոքքիոյ անօթի է. հաւկիթ մը կը փնտռէ որ ձուագեղ շինէ և ուտէ. բայց հազիւ թէ պիտի սկսի ուտել՝ ձուագեղը պատուհանէն դուրս կը թռչի:

Սկսած էր մութը կոխել, և Փինոքքիոյ յիշելով որ բան մը կերած չէր, պզտիկ կռկոտց մը զգաց ստամոքսին մէջ, որ շատ կը նմանէր ախորժակի:

Բայց տղոց ախորժակը շուտ կ'աճի, և իրաւալ քանի մը ըրապէ վերջը՝ ախորժակը անօթութեան փոխուեցաւ և անօթութիւնը՝ ալնթարթի մէջ սաստիկ քաղցի, անյագ ու սուր քաղցի մը:

Խեղճ Փինոքքիոյ անմիջապէս վազեց վառարանին քով՝ ուր եռացող պտուկ մը կար, և խուփը պիտի բանար տեսնելու համար թէ ինչ կար մէջը. սակայն պտուկը նկարուած էր պատին վրայ: Երեւակայեցէր թէ ինչպէս ափշահար մնաց: Իր արդէն երկար քիթը չորս մատ աւելի երկնցաւ:

Այն ատեն սկսաւ խուցին մէջ ասղին անդին վազել, և անձկանօք փնտռել բոլոր զգրոցներուն և պահարաններուն մէջ կտոր մը հաց գտնելու համար, երանի թէ կտոր մը չոր հաց, հացի կեղեւ մը, շան առջեւէն աւելցած ոսկորի կտոր մը, քիչ մը մզլոտած փոխինդ, ձուկի փուշ մը, կեռասի կուտ մը, վերջապէս ծամելու որ և է բան մը գտնէր. սակայն ոչինչ գտաւ, ամենեւին ոչինչ, պարզապէս ոչինչ:

Միեւնոյն ատեն անօթութիւնը երթալով կը սաստկանար, կը սաստկանար շարունակ. և խեղճ Փինոքքիոյ յօրանջելէ զատ ուրիշ սփոփանք չ'ունէր, և այնքան երկար երկար կը յօրանջէր որ երբեմն բերանը մինչեւ անկանջները կը հասնէր: Այսպէս շատ մը յօրանջելէ վերջ սկսաւ թքնել, ու կը զգար որ ստամոքսը երթալով կը լմնար:

Այն ատեն լալով և յուսահատած սկսաւ ըսել.

— Խօսուն ծղրիդն իրաւունք ունէր: Գէշ ըրի հօրս դէմ ապստամբելով և տունէն փախչելով.... Եթէ հայրիկս հիմայ հոս ըլլար յօրանջելէն մեռնելու վիճակի չէի հասնիր: Ո՛հ, ինչ գէշ հիւանդութիւն է անօթութիւնը:

Նոյն պահուն յանկարծ աւուրներու կոյտին մէջ կարծես աչքին երեւցաւ ճերմկուկ կլորիկ բան մը՝ որ ճիշդ հաւու հաւկիթին կը նմանէր: Վեր ոստնուլը և անոր վրայ նետուիլը մէկ եղաւ: Իրաւցնէ հաւկիթ մ'էր:

Խամաճիկին ուրախութիւնը նկարագրել անկարելի է. պէտք է երեւակայել զայն: Կարծելով որ երազ մըն էր, հաւկիթը ձեռքերուն մէջ կը դարձնէր ու կը դարձնէր, կը շոյէր, կը համբուրէր, և համբուրելով կ'ըսէր.

— Ի՛հ, հիմայ ինչպէս պիտի եփեմ: Ձուագեղ շինեմ.... Ձէ, աւելի լաւ է սկաւառակին մէջ եփեմ.... Կամ աւելի համով չ'ըլլա՞ր արդեօք տապակին մէջ տապակելը: Կամ թէ ընդհակառակն խմելու համար թէ որ եփեմ: Ձէ, ամենէն լաւը պնակի և կամ պտուկի մէջ եփելն է. սաստիկ ախորժակ ունիմ ուտելու:

Այս ըսելով պտուկ մը դրաւ վառուած կրակին վրայ և փոխանակ ձէթի կամ կարագի՝ քիչ մը ջուր

լեցուց անոր մէջ. ու երբ ջուրը սկսաւ եռալ, թա՛ք.... կոտրեց հաւկթին կեղեւը և պտուկին մէջ զնեւու վրայ էր:

Սակայն փոխանակ ճերմկուցի և դեղնուցի, դուրս ցատքեց վառեակ մը բոլորովին զուարթ և չափազանց շնորհալի՝ որ յարգական խոնարհութիւն մ'ընեւէն ետք ըսաւ.

— Հազար շնորհակալութիւն, պարոն Փինոքքիոյ, կեղեւը կոտրելու յոգնութիւնը ինձ խնայելուդ: Յտեսութիւն, մնաս բարով, շատ մը բարեւեներ տունը:

Այս ըսելով թեւերը բացաւ, և բաց պատուհանէն անցնելով թռաւ ու անյայտացաւ:

Խեղճ խամաճիկը հոն ափշած մնաց, աչքերը սեւեռուն, բերանը բաց, հաւկթին կեղեւներն ալ ձեռքին մէջ: Սակայն երբ առաջին սարսափն անցաւ և գտաւ ինքզինքը, յուսահատութենէն սկսաւ լալ պոռալ, ոտքերը գետին զարնել, ու լալով կ'ըսէր.

— Եւ սակայն խօսուն ծղրիղը իրաւունք ունէր: Եթէ տունէն փախած չ'ըլլայի, ու հայրիկս հոս ըլլար, հիմայ անօթութենէ մեռնելու աստիճանին չէի հասներ: Ա՛հ, ինչ գէշ հիւանդութիւն է եղեր անօթութիւնը.....

Եւ որովհետեւ ստամոքսին գոռումը աւելի սաստիկ կը շարունակէր, և չէր գիտեր ինչպէս լռեցնել զայն, խորհեցաւ տնէն դուրս ելլել ու երթալ մօտակայ գիւղակը, յուսալով գտնել հոն բարեսիրտ անձ մը՝ որ պատառ մը հաց ողորմութիւն տար իրեն:

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ .

Փինոքքիոյ ոտքերը վառարանին վրայ քունը կը տանի, և հետեւեալ առաւօտ արթննալուն՝ ոտքերն այրած կը գտնէ:

Կատարեալ ձմեռնային սոսկալի գիշեր մ'էր:

Սակայն կ'որոտար, այնպէս մը կը փայլատակէր որ կարծես թէ երկինքը պիտի բռնկէր, և սաստկաշունչ պաղ հով մը կատաղաբար փչելով, և փոշիի ահագին ամպեր հանելով, շէջ ու ճարճատել կուտար դաշտին բոլոր ծառերը:

Փինոքքիոյ սաստիկ կը վախնար որոտումէն և փայլատակումէն. սակայն անօթութիւնը վախէն աւելի զօրաւոր էր, որուն պատճառաւ մօտեցաւ տանը դրան և սրարշաւ վազելով, հարիւր ոստումով մինչեւ գիւղն հասաւ, շունչը կտրած, լեզուն դուրս ինկած որսի շան մը պէս:

Սմէն կողմ մուծ և ամայի գտաւ: Խանութները գոցէին, ճամբուն վրայ և ոչ իսկ շուն մը կը գտնուէր:

Մեռելներու երկիր մ'էր կարծես:

Փինոքքիոյ յուսահատութենէ և անօթութենէ մղուած, տան մը զանգակը բռնեց, և սկսաւ անընդհատ զարնել ինքնիրեն ըսելով.

— Հարկաւ մէկը գլուխը դուրս պիտի հանէ պատուհանէն. իրաւ ալ ծերունի մը երեւցաւ, գլուխը գիշերային գտակ մը դրած՝ ու սաստիկ զայրացած պոռաց:

— Ի՞նչ կ'ուզես այս ժամուս:

— Կը հաճի՞ք ինձ քիչ մը հաց տալ:

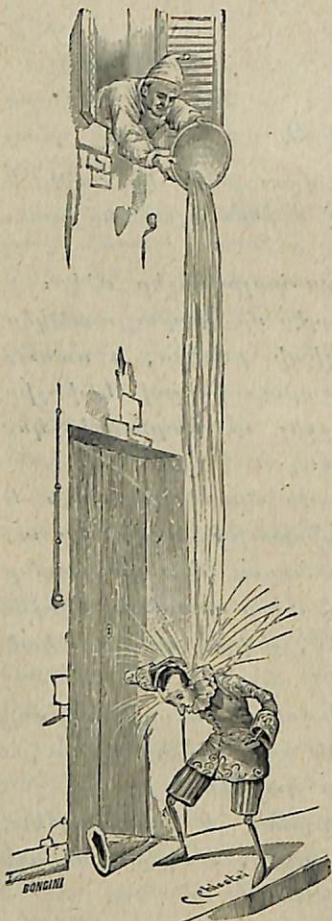
— Հոն սպասէ՛ կու գամ անմիջապէս, պատասխանեց ծերունին, կարծելով որ գործը այն յանդուգն չարածրճի տղոցմէ մէկուն հետ է՝ որ գիշեր ատեն դռներուն զանգակները զարնելով կը զուարճանան՝ խաղաղ քնացող բարի մարդիկը անհանգիստ ընելու համար:

Կէս վայրկեան վերջ կրկին բացուեցաւ պատուհանը, և միեւնոյն ծերուկին ձայնը պոռաց Փինոքցիոյի.

— Մօտեցի՛ր և զըլխարկդ բաց:

Փինոքցիոյ որ տակաւին գլխարկ չունէր, մօտեցաւ և զգաց զլխէն վար թափուիլը ահագին լական մը ջուրի՝ որ զինքը զլխէն մինչեւ ոտքը բոլորովին թրջեց՝ թառամած ճիւղաւորոյի թաղարի մը պէս:

Տուն դարձաւ հաւու ձագի մը նման թրջած, յոգնութենէն և անօթութե-

.... զգաց զլխէն վար թափուիլը ահագին լական մը ջուրի:

նէն ուժասպառ. և որովհետեւ ոտքի վրայ կենալու ակոյտ չունէր, նստեցաւ ու ոտքերը կրակով լեցուն պզտի կրակարանի մը վրայ հանգչեցուց:

Ու հոն քունը տարաւ. քնացած ատենը փայտէ

Տուն դարձաւ հաւու ձագի մը նման թրջած....

ոտքերը կրակ առին, և կամաց կամաց ածխացան ու մոխիր դարձան:

Ու Փինոքցիոյ կը շարունակէր քնանալ և խոր դալ, իբր թէ իր ոտքերը ուրիշի մ'ըլլային: Վերջապէս առաւօտեան դէմ արթնցաւ՝ երբ մէկը դուռը գարկաւ:

— Ո՞վ է, հարցուց նա յօրանջելով և աչքերը շփելով:

— Ես եմ, պատասխանեց ձայն մը:

Այդ ձայնը ճեպպետտոյի ձայնն էր:

ՔԼՈՒԽ Է.

Ճեպպետտոյ տուն կը դառնայ, և իրեն համար միասին բերած նախաճաշը խամաճիկին կու տայ ուտելու:

Խեղճ Փինոքքիոյ, աչքերը միշտ քնաթաթախ, տակաւին չէր նշմարած իր այրած ոտքերը. որով հազիւ թէ՛ լսեց հօրը ձայնը, նստած տեղէն վար ցատքեց վազելու՝ դրան ձողիկը քաշելու համար, և սակայն երկու երեք տատանումներէ վերջ գլխիվար տախտակամածին վրայ ինկաւ փռուեցաւ:

Գետին իյնալու ատեն այնպիսի աղմուկ հանեց որ կարծես հինգերորդ յարկէ փայտէ դգալներով լեցուն պարկ մը վար կ'իյնար:

— Դուռը բաց, կը պոռար սակայն փողոցէն ճեպպետտոյ:

— Հայրիկ, չեմ կրնար... կը պատասխանէր խամաճիկը լալով և գետնին վրայ թաւալգլորելով:

— Ինչո՞ւ համար չես կրնար:

— Որովհետեւ ոտքերս կերան:

— Ո՞վ կերաւ ոտքերդ:

— Կատուն, ըսաւ Փինոքքիոյ, տեսնելով որ կատուն՝ հոն առջևի թաթիկներովը փայտի քանի մը կտորներ խաղցնելով կը զուարճանար:

— Բաց, կ'ըսեմ քեզի, կրկնեց ճեպպետտոյ, ապա թէ ոչ՝ երբ ներս մտնեմ կը հասկցնեմ քեզի թէ ինչ ըսել է կատուն:

— Հաւատացիր, որ ոտքի վրայ չեմ կրնար կենալ: Ահ, վայ ինձի, ամբողջ կեանքս ծունկերու վրայ քալելով պիտի անցնեմ:

Ճեպպետոյ, կարծելով որ այս բոլոր լաց ու կոծը

... պատէն վեր մագլցելով, պատուհանէն ներս մտաւ:

խամաճիկին մէկ ուրիշ ստահակութիւնն է, մտածեց վերջ մը տալ, և պատէն վեր մագլցելով, պատուհանէն ներս մտաւ:

Անմիջապէս՝ ըսածը կ'ուզէր ի գործ դնել, բայց երբ տեսաւ իր խամաճիկը գետին տարածուած, և իրաւցնէ առանց ոտքի, այն ատեն սիրտը կակղցաւ,

և անմիջապէս անոր վզէն բռնելով սկսաւ համբուրել, և հազարումէկ զգուանքներ ու փայփայանքներ ընել, ու անոր այտերէն վար թափուող արցունքի խոշոր կաթիլները տեսնելով, հեկեկալով մ'ըսաւ:

— Փորքիկ Փինոքքիոս, ոտքերդ ինչպէս այրեցան:

— Չեմ գիտեր, հայրիկ, բայց հաւատացէ՛ք որ դժոխային զիշեր մ'էր, և պիտի յիշեմ որքան որ ապրիմ: Կ'որոտար, կը փայլատակէր, և ես սաստիկ անօթի էի, և խօսուն ծղրիղը ըսաւ ինձի. «Շատ աղէկ եղաւ, չար էիր, արժանի ես»: Իսկ ես ըսի. «Զգուշացիր ծղրիղ...»: Բայց ան շարունակեց. «Խամաճիկ մ'ես, ու փայտէ զուլիս մ'ունիս». ես ալ մուրճի հարուած մը տուի անոր ու մեռաւ, բայց յանցանքը իրենն էր, ինչու որ ես զինքը մեղցնել չէի ուզեր, և ասոր ապացոյցն է՝ որ տապակը վառուած կրակարանին վրայ դրի, բայց վառեակը դուրս թռաւ ըսելով. «Յտեսութիւն... շատ բարեւներ տաւէք տունը»: Ու անօթութիւնս քանի կ'երթար կը սաստկանար, այն պատճառաւ՝ զուլիսը զիշերային գտակով այն ծերուկը պատուհանէն դուրս երկնալով ըսաւ ինձի. «Մօտեցիր ու երկնցո՛ւր գլխարկդ», ու ես կոնք մը ջուրը գլխուս վրայ, որովհետեւ քիչ մը հաց խնդրելը ամօթ չէ, այնպէս չէ՞, անմիջապէս դուն դարձայ, որովհետեւ անօթութիւնս երթալով կը սաստկանար, ոտքերս վառարանին վրայ դրի որ տաքնան, ու դուն այն ատեն դարձար, ու ես տեսայ որ ոտքերս այրած էին, և հիմակ դեռ անօթի եմ միշտ, բայց ափսոս ակ ոտք չունիմ, ա՛հ... վախ... եղո՛ւկ ինձ...

Ու խեղճ Փինոքքիոն սկսաւ այնքան սաստիկ

լալ ու պոռալ, որ հինգ մղոն հեռուէն կը լսուէր ձայնը:

Ճեպպետոյ, որ այն խառնիրսուռն խօսակցութենէն բան մը միայն հասկցեր էր, այսինքն թէ խամածիկը սաստիկ անօթութենէն կը մեռնէր, զրպանէն դուրս հանեց երեք տանձ, և անոր երկնցնելով ըսաւ.

— Այս երեք տանձերը իմ նախաճաշիս համար էին, բայց ես քեզի կու տամ զանոնք սիրով: Կեր, անուշ ըլլայ:

— Եթէ կ'ուզես որ ուտեմ, հաճէիր կեղեւել զանոնք:

— Կեղեւել, կրկնեց ճեպպետոյ զարմացած: Երբեք չէի կարծեր, տղաս, որ դուն այնքան պզտիկ բերան և այնքան դժուարահաճ քիմք մ'ունենաս: Դէ՛շ բան: Այս աշխարհիս մէջ պզտիկուց վարժելու է ախորժակ ունենալու, և ամէն բան ուտել գիտնալու, որովհետեւ երբեք չենք կարող գիտնալ թէ ինչեր կրնան պատահիլ: Փորձանքները խիստ շատ են....:

— Դուն կրնաս իրաւունք ունենալ աւելցուց Փինոքքիոյ. բայց ես պտուղը առանց կեղեւելու չեմ ուտեր: Կեղեւները ստամոքսոս չի մարսեր:

Իսկ այն բարեմիտ ճեպպետոն պզտիկ դանակ մը դուրս հանելով, և սուրը համբերութեամբ զինուած, կեղեւեց երեք տանձերը, և բոլոր կեղեւները սեղանին մէկ անկիւնը դրաւ:

Երբ Փինոքքիոյ երկու պատառով կերաւ առաջին տանձը անոր սրտուկը նետելու ձեւ մ'ըրաւ. սակայն ճեպպետոյ անոր թեւը բռնելով ըսաւ.

— Մի՛ նետեր, ամէն բան կրնայ օգտակար ըլլալ այս աշխարհիս վրայ:

— Բայց ես սրտուկը երբեք չեմ ուտեր.... զոչեց խամածիկն իժի մը նման ըմբոստանալով:

— Ո՞վ գիտէ: Պատահարները խիստ շատ են.... կրկնեց ճեպպետոյ առանց զայրանալու:

Վերջապէս երեք տանձերու սրտուկները՝ փոխանակ պատուհանէն դուրս նետուելու՝ սեղանին անկիւնը կեղեւներուն քով դրուեցան:

Երեք տանձերը ուտելէն, կամ աւելի շիտակ. լափելէն վերջ, Փինոքքիոյ երկար մը յօրանջեց և ըսաւ հեծեծելով.

— Դեռ անօթի եմ:

— Սակայն, տղաս, քեզի տալիք ուրիշ բան չունիմ:

— Իրաւ, ուրիշ բան չունի՞ս:

— Ունեցածներս տանձի այս կեղեւներն ու սրտուկերն են:

— Համբերութիւն, ըսաւ Փինոքքիոյ եթէ ուրիշ բան չկայ, կեղեւ մը կ'ուտեմ:

Ու սկսաւ ծամել: Սկիզբը քիչ մը ծոմոտեց բերանը, բայց յետոյ մէկը միտին ետեւէ բոլոր կեղեւներն ալ անյաճաբար կերաւ. կեղեւներէն վերջ սրտուկները բոլորն ալ կերաւ լմնցուց, բոլորովին գոհ ձեռքերը կուրծքին վրայ զարնելով և խայտալով ըսաւ.

— Հիմայ իրաւցնէ աղէկ եմ:

— Ուրեմն տես, դիտել տուաւ ճեպպետոյ, որ իրաւունք ունէի երբ քեզի կ'ըսէի թէ պէտք չէ վարժիլ՝ ո՛չ շատ դժուարահաճ, և ո՛չ ալ շատ փականաշաղկ ըլլալու: Սիրելիս չի գիտցուիր երբեք թէ ինչեր կրնան պատահիլ այս աշխարհիս վրայ: Պատահարները շատ են....:

ԳԼՈՒԽ Ը.

Ճեպպետտոյ կրկին կը շինէ Փինոքքիոյի ոտքերը, և իր տառա-
տոկը կը ծախէ անոր ֆերական մը գնելու համար:

Խամաճիկը հազիւ անօթութիւնն անցուցած, սկսաւ
տրտռալ ու լալ՝ զոյգ մը նոր ոտքեր ուզելով:

Բայց ճեպպետտոյ՝ ըրած անառակութիւններուն

... Թողուց որ օրուան կէսը լացով և յուսահատութեամբ անցնէ:

համար զինք պատժել ուզելով, Թողուց որ օրուան
կէսը լացով և յուսահատութեամբ անցնէ, յետոյ
ըսաւ անոր.

— Ինչո՞ւ համար քեզի նորէն կրկին ոտքեր
շինեմ. դարձեալ տունէն փախչիլդ տեսնելո՞ւ համար:

— Քեզի կը խոստանամ որ, ըսաւ խամաճիկը
հեկեկալով, այսօրունէ սկսեալ բարի պիտի ըլլամ...

— Բոլոր տղաքն ալ, կրկնեց ճեպպետտոյ երբ
որ և է բան մը ձեռք բերել ուզեն, այսպէս կ'ըսեն:

— Քեզի կը խոստանամ որ դպրոց պիտի եր-
թամ, պիտի սորվիմ ու պատիւ պիտի բերեմ ինծի...

— Բոլոր տղաքն ալ երբ որ և է բան մը ձեռք
բերել ուզեն, միեւնոյն պատմութիւնը կը կրկնեն:

— Սակայն ես միւս տղոց պէս չեմ: Ես ա-
մենէն աւելի բարի եմ, և միշտ ճշմարտութիւնը կը
խօսիմ: Կը խոստանամ քեզի հայրիկ որ արհեստ մը
պիտի սորվիմ, և թէ քու ձերութեանդ նեցուկն ու
միտքութեանդ պիտի ըլլամ:

Ճեպպետտոյ՝ թէպէտ և բռնաւորի դէմք մ'առած
էր, սակայն և այնպէս իր խեղճ խամաճիկը ցաւալի
կացութեան մէջ տեսնելով՝ կարեկցութենէն սիրտը
փղձկեցաւ ու աչքերն արցունքով լեցուած ուրիշ բան
չըսաւ. ձեռքն առաւ իր արհեստի գործիքները և
լաւ չորցած փայտի երկու կտորներ, ու սկսաւ ա-
մենամեծ խնամքով աշխատիլ:

Ժամ մը չանցած ոտքերը շինուած լինցած էին.
երկու թեթեւաշարժ վտիտ և ջղուտ պզտիկ ոտքեր,
կարծես թէ հանձարեղ արուեստագէտի մը ձեռքէն ելած
էին: Այն ատեն ճեպպետտոյ ըսաւ խամաճիկին.

— Աչքերդ գոցէ ու քնացիր:

Փինոքքիոյ աչքերը գոցեց ու քնանալ ձեւացուց:
Անոր քնանալ ձեւացուցած միջոցին ճեպպետտոյ հաւ-
կթի կեղեւին մէջ քիչ մը լուծուած սօսինձով երկու
ոտքերն իրենց տեղերը փակցուց, և այնքան լաւ

կերպով՝ դրաւ որ միացուած տեղն իսկ չէր տեսնուեր:

Խամաճիկը հազիւ թէ զգաց որ ոտքերը շինուած են, վար ցատքեց սեղանէն՝ որուն վրայ տարածուած էր, և սկսաւ սրունքին վրայ հազար տեսակ շար-

... սկսաւ սրունքին վրայ հազար տեսակ շարժումներ և ոտուկներ ընել:

ժուկներ և ոտուկներ ընել, կարծես սաստիկ ուրախութենէն խելագարած էր:

— Ինձ ըրած բարիքիդ փոխարինելու համար, ըսաւ Փինոքքիոյ հօրը, կ'ուզեմ անմիջապէս դպրոց երթալ:

— Ապրիս տղաս:

— Բայց դպրոց երթալու համար ձեռք մը հագուտի պէտք ունիմ:

Ճեպպետտոյ որ աղքատ մէկն էր, ու գրպանին

մէջ լուծայ մ'իսկ չունէր, ծաղիկներով զարդարուն թղթէ հագուստիկ մը շինեց անոր, ծառի կեղեւէ զոյգ մը մուճակ, և հացի միջուկէ փոքրիկ գտակ մը: Փինոքքիոյ շուտ մը վազեց ջրալից կոնքի մը

... և հացի միջուկէ փոքրիկ գտակ մը շինեց:

մօտ, անոր մէջ ինքզինքը տեսնելու համար, և այնքան հաւնեցաւ որ պարծենկոտութեամբ մ'ըսաւ.

— Ճիշդ պարոնի մը կը նմանիմ:

— Իրաւցնէ, կրկնեց ճեպպետտոյ, որովհետեւ միտքդ պահելու ես որ գեղեցիկ հագուստը չէ որ պարոն կ'ընէ զմարդ, այլ մաքուր հագուստը:

— Լաւ միտքս եկաւ աւելցուց խամաճիկը, դպրոց երթալու համար միշտ բան մը կը պակսի ինձ, մանաւանդ ամենէն կարեւորը:

— Այսինքն:

— Քերական չունիմ:

— Իրաւունք ունիս. սակայն այդ գրքին համար ի՞նչ ընելու ենք:

— Շատ դիւրին է. գրավաճառի մը կ'երթանք կը գնենք:

— Հապա դրամը:

— Ես չունիմ:

— Ես ալ չունիմ, վրայ բերաւ բարի ծերուկը տխրելով:

Փինոքքիոյ շատ զուարթ տղայ մ'ըլլալով հանդերձ ինքն ալ տխրեցաւ. որովհետեւ չքաւորութիւնը, երբ իրական թշուառութիւն մըն է՝ գայն ամէնքը, նոյն իսկ տղաքն ալ կը զգան:

— Համբերութիւն, գոչեց ճեպպետտոյ յանկարծ ոտքի ելլելով, և հինցած կարկատուն բամբակէ տառատուկը վրան առած, տնէն դուրս ելաւ վագելով:

Քիչ վերջը դարձաւ, և ձեռքին մէջ ունէր տղուն համար, քերական մը, բայց ալ տառատուկը չկար: Խեղճ մարդուկը շապիկով մնացեր էր, և դուրսը կը ձիւնէր:

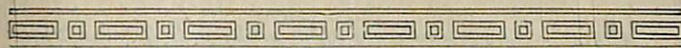
— Հայրիկ, հապա տառատուկը:

— Ծախեցի:

— Ինչո՞ւ ծախեցիր:

— Որովհետեւ զիս կը տաքցնէր:

Փինոքքիոյ այս պատասխանին նշանակութիւնը հասկցաւ անմիջապէս և իր բարի սրտին եղանդը չկարենալով զսպել, ճեպպետտոյի վիզը նետուեցաւ, և սկսաւ համբոյրներ տալ անոր երեսին:

Գ Լ Ո Ի Ս Թ.

Փինոքքիոյ կը ծախէ իր քերականը՝ խամաճիկներու թատրոնը երթալու տեսնելու համար:

Չիւնը դադրելուն պէս, Փինոքքիոյ իր աղուոր նորուկ Քերականը թեւին տակը, դէպ ի դպրոց տանող ճամբան բռնեց, ու երթալու ատենը մտքին մէջ կ'երեւակայէր հազար ու մէկ խորհրդածութիւններ և օղային դղեակներ, մէկը միւսէն գեղեղիկ:

Եւ ինքնիրեն խօսելով կ'ըսէր.

— Այսօր դպրոցին մէջ կ'ուզեմ շուտ մը կարգալ սորվիլ. վաղն ալ գրել, և միւս օրն ալ հաշիւներ ընել: Յետոյ իմ ճարպիկութեամբս շատ մը դրամ պիտի վաստակիմ, և առաջին վաստակովս կ'ուզեմ անմիջապէս ասուեայ գեղեցիկ տառատուկ մը շինել հօրս: Սակայն ասուին ի՞նչ է որ: Կ'ուզեմ ամբողջ ոսկիէ և արծաթէ շինել, աղամանդեայ կոճակներով: Եւ այդ խեղճ մարդը իրաւցնէ արժանի է անոր. որովհետեւ վերջապէս ինծի համար գրքեր գնելու և ուսմունք սորվեցնելու համար շապիկով մը մնաց... այս ցուրտին: Միայն հայրիկներն են՝ որ կարող են ընել այսպիսի զոհողութիւններ...

Մինչ բոլորովին յուզուած այսպէս կը խօսէր, յանկարծ հեռուէն լսեց նուագածութիւն մը սրինգներու և թմբուկի հարուածներու. փի՛, փի՛, փի՛, փի՛, ձու՛մ, ձու՛մ, ձու՛մ, ձու՛մ:

Կեցաւ՝ ու սկսաւ մտիկ ընել: Այն ձայները
կու գային կողմնակի երկար փողոցէ մը՝ որ դէպ ի
փոքրիկ գիւղակ մը կը տանէր, ծովեզերքին վրայ:

— Ի՞նչ է արդեօք այս նուագածութիւնը: Մեղը
որ դպրոց պիտի երթամ, եթէ ոչ...

Ու հոն մնաց վարանոտ: Ամէն պարագայի պէտք
էր որոշում մը տալ՝ կամ դպրոց երթալու, և կամ
սրինգ լսելու:

— Այսօր սրինգ լսելու կ'երթամ, վաղն ալ
դպրոց: Դպրոց երթալու համար միշտ ժամանակ
կայ, ըսաւ վերջապէս այդ ստահակը ուսերը թօ-
թուելով:

Լսելն ու գործադրելը մէկ ըրաւ, և դէպ ի վար
կողմնակի փողոցին մէջ մտաւ ու սկսաւ արագօրէն
վազել: Որքան կը վազէր, այնքան աւելի որոշ կը
լսէր սրինգներու շփոնդը ու խոշոր թմբուկին թըն-
դիւնը. փի՛, փի՛, փի՛, փի՛, փի՛, ձու՛մ, ձու՛մ, ձու՛մ,
ձու՛մ:

Երբոր ինքզինքը գտաւ հրապարակի մը մէջտեղ,
ուր բազմութիւնը՝ փայտեայ և հազար տեսակ գոյ-
ներով նկարէն կտաւէ ծածկոյթով գոցուած շէնքի
մը բոլորտիքը խոնուեր էր:

— Ի՞նչ է այդ խոշոր, շէնքը հարցուց Փինոք-
քիոյ, գիւղացի պզտիկ տղու մը ուղղելով խօսքը:

— Կարդա՛ ազգատախտակը՝ ու պիտի գիտնաս:

— Սիրով պիտի կարդայի, բայց այսօր կարդալ
չեմ գիտեր:

— Ապրին տիմար: Այն անոնն ես կը կարդամ
քեզի: Գիտցիր ուրեմն՝ որ այն կըրակի պէս կարմիր
գրերով՝ յայտագրին մէջ գրած է. Մեծ քատրոն
խաւնաճիկներու...

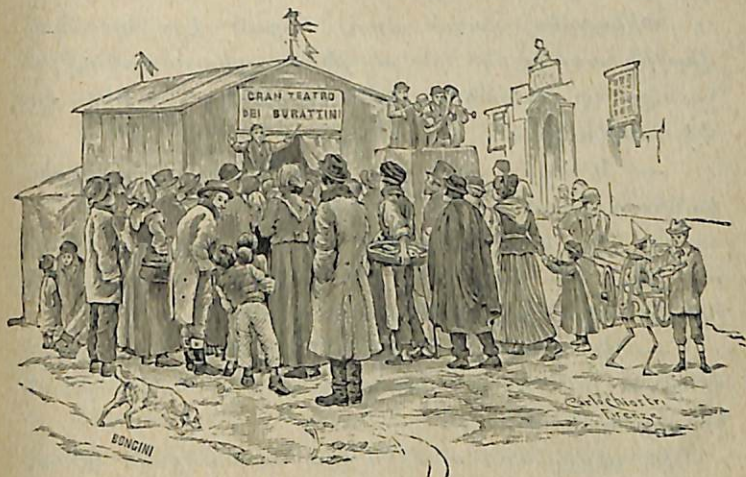
— Շատո՞նց է որ սկսած է ներկայացումը:

— Հիմայ կը սկսի:

— Մուտքը ո՞րքան է:

— Չորս փող:

Փինոքքիոյ որ հետաքրքրութեան տենդէն բռնուած

Կ'ուզե՞ս չորս փող տալ ինձ այս նոր քերականիս համար:

էր, մէկդի դնելով ամէն զգուշութիւն, առանց ամըջ-
նալու ըսաւ այն պզտիկ տղուն՝ որուն հետ կը խօսէր.

— Ինձի չորս փող կու տամ մինչեւ վաղը:

— Սիրով կու տայի, պատասխանեց միւսը
զանի ծաղրելով, բայց ճիշտ այսօր չեմ կարող տալ:

— Չորս փողի համար հագուստս քեզի կը ծա-
խեմ, յարեց խամաճիկը:

— Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ ծաղկազարդ թղթէ
հագուստը: Եթէ վրան անձրեւ գալու ըլլայ, ալ
կոնակէն հանելու ճար չկայ:

— Կ'ուզե՞ս գնել մուճակներս:

— Անոնք կրակ վառելու համար լաւ են:

— Գտակիս ի՞նչ կը վճարես:

— Իրա՛ւ, փառաւոր ապրանք: Հացի միջուկով շինուած գտակ մը: Անշուշտ մկները գլխուս վրայ կու գան զայն ուտելու:

Փինոքքիոյ փուշի վրայ կեցած էր: Կը մնար վերջին առաջարկ մըն ալ ընել, սակայն քաջութիւն չունէր. կը վարանէր, կը տատամսէր, կը նեղուէր: Վերջապէս ըսաւ.

— Կ'ուզե՞ս չորս փող տալ ինձ այս նոր քերականիս համար:

— Ես տղայ մ'եմ, և երբեք բան չեմ գներ տղոցմէ, պատասխանեց իր փոքրիկ խօսակիցը որ իրմէն աւելի լաւ դատողութիւն ունէր,

— Ես չորս փողի կը գնեմ քերականը, գոչեց հինցած լաթեր վաճառող մը՝ որ խօսակցութեան ներկայ գտնուած էր:

Եւ գիրքը հոն անմիջապէս ծախուեցաւ: Մտածեցէք մէյմը խեղճ ճեպպետտոյ տունը մնացեր էր շապկանց ցուրտէն դողդալով, իր տղուն քերական մը գնելուն համար:

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ.

Խամաճիկները կը ճանչնան իրենց եղբայրը փինոքքիոն, ու ամենամեծ ընդունելութիւն մը կ'ընեն իրեն, բայց յանկարծ դուրս կ'ելլէ խամաճիկ խաղցնող « Հրակուլը » և փինոքքիոյ գործը գէշ վերջացնելու վտանգի մէջ կ'իյնայ:

Երբ փինոքքիոյ խամաճիկներու փոքրիկ թատրոնին մէջ մտաւ, բան մը պատահեցաւ որ կէս յեղափոխութիւն մը պատճառեց:

Պէտք է գիտնալ որ թատրոնին վարագոյրը վեր քաշուած և ներկայացումն արդէն սկսած էր:

Տեսարանին վրայ կ'երևէին խայտաբղէտ Հտպիտն ու Խեղկատակը՝ որ իրարու հետ կը կուռէին, և սովորականին պէս վայրկենէ վայրկեան ապտակներ, գաւազանի հարուածներ փոխանակել կը սպառնային իրարու:

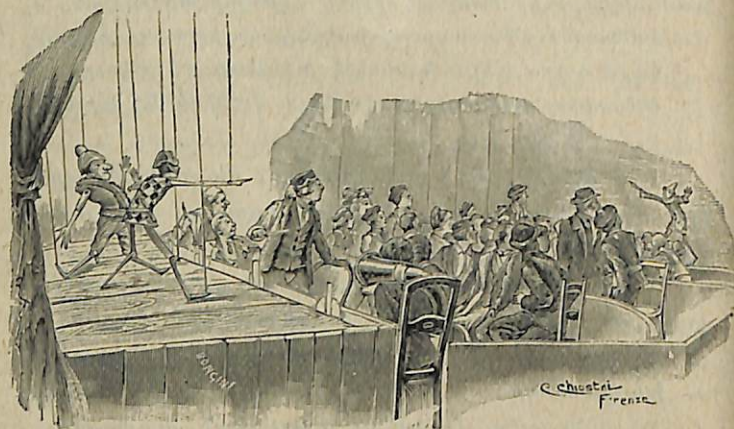
Գետնայարկին վրայ՝ ժողովուրդը բոլորովին առնց ուշադիր, սաստիկ կը խնդար բանակոխել լսելով այն երկու խամաճիկներուն՝ որոնք ամէն տեսակ անարգանքի շարժումներն այնքան ճիշդ կերպով կը կատարէին, որ կարծես երկու բանաւոր կենդանիներ և երկու իրական մարդիկ էին:

Երբ յանկարծակի, չեմ գիտեր ինչու, Հտպիտը կը դադրի խօսելէ, և դէպ ի հանդիսականները դառնալով ու ձեռքովը գետնայարկին խորը բան մը ցուցնելով թատերական ձայնով մը կը սկսի պոռալ.

— Ո՛վ երկնից աստուածներ, կ'երազեմ թէ արթուն եմ: Ու սակայն հոն վարը եղողը Փինոքքիոն է...:

— Իրազնէ Փինոքքիոն է, գոչեց խեղկատակը:

— Իրաւ որ ան է, ճշեց տիկին Ռօզաուրա տեսարանին խորէն ծածուկ զիտելով:

... հոն վարը եղողը Փինոքքիոն է:

— Փինոքքիոն է, Փինոքքիոն է, կը գոչեն խմբովին բոլոր խամաճիկները՝ տեսարանին երկու կողմերէն դուրս ցատկոտելով:

— Փինոքքիոն է: Մեր եղբայրը, Փինոքքիոյ: Կեցցէ՛ Փինոքքիոյ...:

— Փինոքքիոյ, հո՛ս վերը քովս եկուր, կը գոչէ Հտպիտը, եկուր քու փայտէ եղբայրներուդ թեւերուն մէջ նետուելու:

Այս սիրալիկ հրաւերը լսելուն պէս, Փինոքքիոյ մէկ ուստումով գետնայարկի խորէն առաջին կարգի

նստարաններուն մէջ գնաց, յետոյ անկից ալ ուրիշ ուստումով մը նուագախմբի տնօրէնին գլխուն, և անկէ ալ ցատկեց թատերաբեմին վրայ:

Անկարելի է նկարագրել անոնց զրկախառնումը, վիզի փաթթուիւնները, բարեկամական կամթումները, ճշմարիտ և անկեղծ եղբայրակցութեան զգուանքները՝ զորս Փինոքքիոյ ընդունեցաւ այն թատերա-բուսական ընկերութեան դերասաններու և դերասանուհիներու խառնաշփոթութեան մէջ:

Յուզիչ էր այս տեսարանը, ըսելիք չկար:

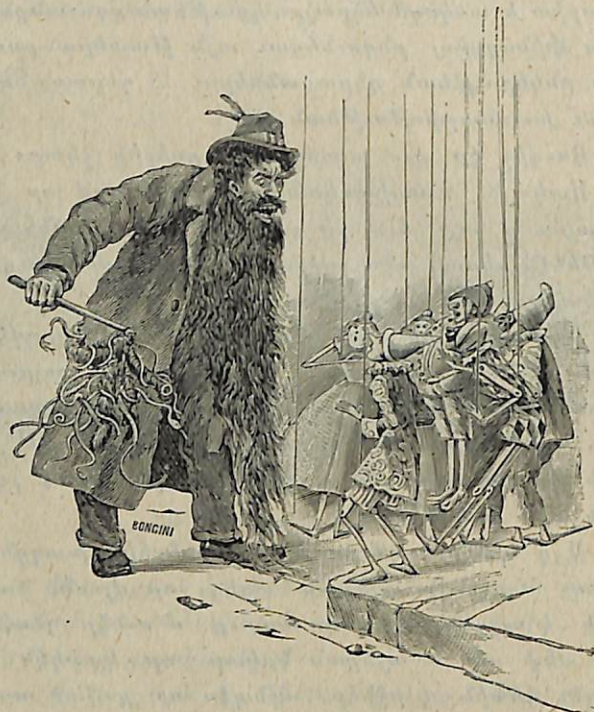
Սակայն հանդիսականները տեսնելով որ ներկայացումը այլ եւս չի շարունակուիր, անհամբերութենէն սկսան պոռչտալ: Ներկայացումը կ'ուզենք, ներկայացո՛ւմը:

Պարապ տեղ շունչ կը հատցնէին, որովհետեւ խամաճիկները փոխանակ ներկայացումը շարունակելու, աղմուկն ու գոռում գոչումը կրկնապատկեցին, և Փինոքքիոյ իրենց ուսերուն վրայ առած՝ յաղթանակաւ թատրոնին առջեւի կանթեղներու լոյսերուն մէջ տարին:

Այդ պահուն դուրս ելաւ խամաճիկ խաղցնողը, խոշոր մարդ մը այնքան տգեղ, որ վրան նայելը վախ կ'ազդէր: Ահաւոր մօրուք մ'ունէր՝ թանաքի պէս սեփ սեւ և այնքան երկար՝ որ կզակէն վար մինչեւ գետին կ'իջնէր, այնպէս որ քալած ատենը ոտքերովը վրան կը կոխկոտէր: Բերանը՝ փուռի նման լայն էր, աչքերը կը նմանէին ներսը լոյս վառուած կարմիր ապակեայ երկու լապտերներու, ձեռքերուն կը շառաչեցնէր խոշոր մտրակ մը որ իրարու փաթթուած օձերէ և աղուէսներու պոչերէ շինուած էր: Խամաճիկ խաղցնողին անակնկալ ե-

րեւոմով ամենուն լեզուն կապուեցաւ. շունչ իսկ
չէին առներ: Նոյն իսկ ճանճի մը թռչիլը կարելի էր
լսել:

Խեղճ խամաճիկները, ըլլայ կին, ըլլայ այր՝ տե-
րեւի պէս կը դողդղային:

Ինչո՞ւ եկար խառնակութիւն ձգելու թատրոնին մէջ,
գոռաց խամաճիկ խաղցնողը

— Ինչո՞ւ եկար խառնակութիւն ձգելու թատրո-
նին մէջ, գոռաց խամաճիկ խաղցնողը Փինոքքիոյին,
զլխէն սաստիկ պաղ առած մարդակեր ճիւղի խո-
շոր ձայնով մը:

— Հաւատացէ՛ք, մեծապատիւ տէր, որ յան-
ցանքն իմա չէր... .

— Բաւական է, այս իրիկուն հաշինիս մը
մաքրենք:

Ներկայացումը վերջանալուն պէս խամաճիկ
խաղցնողը խոհանոց գնաց ուր ընթրիքի համար կը
պատրաստէր գեղեցիկ խոյ մը՝ որ շամփուրի վրայ
անցուած ծանր ծանր կը դառնար: Եւ որովհետեւ
լաւ մը եփելու և խորովելու համար փայտ կը
պակսէր իրեն, կանչեց Հտպիտն ու խեղկատակը և
ըսաւ անոնց:

— Հոս ինձի բերէ՛ք այն խամաճիկը զոր գամին
կապուած պիտի գտնէք: Շատ չոր փայտէ շինուած
կ'երեւայ ինձ այդ խամաճիկը, և վստահ եմ որ
կրակը նետուելուն պէս, շատ աղուոր բոց մը պի-
տի տայ խորովածիս:

Հտպիտն ու խեղկատակը նախ վարանեցան. բայց
իրենց տիրոջ սոսկալի նայուածքէն սարսափած՝ հնա-
զանդեցան. ու յետոյ խոհանոց դարձան թեւերնուն
վրայ բերելով խեղճ Փինոքքիոն որ տապալւորկելով՝
ջրէն դուրս մնացած օձաձուկի մը պէս յուսահա-
տօրէն կը ճուար. Հայրիկ, հայրիկ, ազատէ զիս:
Չեմ ուզեր մեռնիլ, ո՛չ, չեմ ուզեր մեռնիլ....

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

«Հրակուլը» կը փոնգտայ ու կը ներէ Փինոքքիոյն՝ որ յետոյ մահուընէ կ'ազատէ իր Հտպիտ բարեկամը:

Խամաճիկ խաղցնող «Հրակուլը» (այս էր իր անունը), իրաւցնէ սարսափելի մարդ մը կ'երեւար, մանաւանդ այն անհեթեթ սեւ մօրուքով՝ որ գոգնոցի մը պէս կը ծածկէր անոր կուրծքն ու սրունքները. սակայն վերջապէս գէշ մարդ մը չէր: Օրինակի համար, երբ տեսաւ իր առջեւ բերուիլը այն խեղճ Փինոքքիոյն՝ որ ամէն կերպով կը կռուէր ճշարով «չեմ ուզեր մեռնիլ, չեմ ուզեր մեռնիլ», սկսաւ անմիջապէս յուզուիլ և կարեկցիլ. և յետ բաւականատէն դիմադրելու, վերջապէս ալ չկրցաւ, և մեծածայն շառաչով մը փոնգտաց:

Այն փոնգտալը լսելուն Հտպիտը՝ որ մինչեւ այն րոպէին գլուխը կախ և վշտահար կեցած էր լալկան ուռիի մը պէս, բոլորովին զուարթացաւ, և դէպ ի Փինոքքիոյ ծռելով ցած ձայնով փսփսաց.

— Աչքդ լոյս, եղբայր: Խամաճիկ խաղցնողը փոնգտաց, ասիկայ նշան է որ քեզի համար ի գութ շարժած է, և հիմայ ալ ազատ ես:

Որովհետեւ պէտք է գիտնալ որ՝ մինչ միւս բոլոր մարդիկ՝ երբ ո՛ր և է մէկուն հանդէպ կարեկցուած լին մը զգան, կամ կու լան և կամ զոնէ աչքերը

նուն արցունքը սրբել կը ձեւացնեն, ընդհակառակն Հրակուլը ամէն անգամ որ իրաւցնէ ի գութ կը շարժէր, կը փոնգտար: Իր սրտին դիւրազգածութիւնը ուրիշներուն հասկցնելու կերպ մըն ալ աս էր:

Խամաճիկ խաղցնողը փոնգտալէն վերջ շարունակելով դարձեալ իր դաժանութիւնը պոռաց Փինոքքիոյն.

— Վերջացուր լացդ: Քու հեծեծանքներդ հոս սրտիս խորը կսկիծ մը դրին... սաստիկ ցաւ մը կը զգամ որ գրեթէ... հեփշն, հեփշն և երկու... անգամ եւս փոնգտաց:

— Անուշներ, ըսաւ Փինոքքիոյ:

— Շնորհակալ եմ: Հայրդ ու մայրդ ո՞ղջ են, հարցուց Հրակուլը:

— Հայրս, այո՛, բայց մայրս բնաւ չեմ ճանչցած:

— Ո՞վ գիտէ ո՛րքան ցաւ պիտի պատճառէր ծերունի հօրդ, թէ որ հիմայ սա վառ ածուխներուն վրայ նետել տայի զքեզ: Խեղճ ծերունի: Կը կարեկցիմ իրեն... հեփշն, հեփշն, հեփշն, և երեք անգամ եւս փոնգտաց:

— Անուշներ, ըսաւ դարձեալ Փինոքքիոյ:

— Շնորհակալ եմ: Սակայն պէտք է ինծի ալ կարեկցիլ, որովհետեւ ինչպէս որ կը տեսնես, այն խոյր խորովելու համար ալ փայտ չունիմ, և դուն, շիտակն ըսելով, շատ օգտակար պիտի ըլլայիր ինծի այս պարագայիս մէջ: Սակայն հիմայ գութս շարժեցաւ և պէտք է համբերել: Ուստի քու տեղդ շամփուրին ներքեւ վառելու համար պիտի դնեմ խումբիս խամաճիկներէն մէկը: Հո՛ս, ուստիկաններ:

Այս հրամանին վրայ՝ իրեն ներկայացան երկու փայտէ երկայնահասակ ուստիկաններ՝ չորցած, գլուխ

նին փայլուն գլխարկներով, ու մերկացած սուրերը
ձեռքերնին:

Այն ատեն խամաճիկ խաղցնողը կերկերուն ձայնով մ'ըսաւ.

Հո՛ս բերէք այդ Հտպիտը, լաւ մը կապեցէք....

— Հո՛ս բերէք այդ Հտպիտը, լաւ մը կապեցէք, և յետոյ կրակին վրայ նետեցէք, կ'ուզեմ որ խոյս լաւ մը խորովի:

Երեւակայեցէք խեղճ Հտպիտին վիճակը: Այն.

քան սաստիկ եղաւ իր սարսափը՝ որ սրունքները ծալլուեցան և երեսի վրայ գետին ինկաւ:

Փինոքքիոյ ի տես այն սրտակոտոր տեսարանին, գնաց խամաճիկ խաղցնողին ոտքերուն նետուելու, սաստիկ լալով և իր արցունքներովը թրջելով անոր երկար մօրուքին բոլոր թելերը, պաղատագին սկսաւ ըսել.

— Գթութիւն, պարոն Հրակուլ....

— Հոս պարոններ չկան, կրկնեց խստութեամբ խամաճիկ խաղցնողը:

— Գթութիւն, պարոն Ասպետ....

— Հոս ասպետներ չկան:

— Գթութիւն, պարոն Հրամանատար:

— Հոս հրամանատարներ չկան:

— Գթութիւն, վսեմափայլ տէր....

Իրեն վսեմափայլ կանչուիլը լսելուն, խամաճիկ խաղցնողը պզտիկցուց ու կլորցուց բերանը, և անմիջապէս աւելի մարդասէր և աւելի քաղցրաբարոյ դառնալով՝ ըսաւ Փինոքքիոյին:

— Լաւ ուրեմն, ինձմէ ի՞նչ կ'ուզես:

— Խեղճ Հտպիտին համար շնորհ կը խնդրեմ....

— Հոս կարելի չէ շնորհ ընել: Քանի որ քեզի խնայեցի, պէտք է որ զանիկա դնել տամ կրակին վրայ, որովհետեւ կ'ուզեմ որ իմ խոյս լաւ խորոված ըլլայ:

— Այս պարագայիս, գոչեց Փինոքքիոյ հպարտօրէն, ոտքի վրայ կանգնելով և իր հացի միջուկէ գտակը մէկզի նետելով, այս պարագայիս կը հասկնամ թէ ինչ է իմ պարտականութիւնս: Յառաջ, պարոն ոստիկաններ: Կապեցէք զիս, և նետեցէք այդ բոցերուն մէջ: Չէ, արդար չէ՝ որ խեղճ Հտպիտը, իմ ճշմարիտ բարեկամս, մեռնի ինձի համար:

Բարձր ձայնով, և դիւցազնական շեշտով արտասանուած այս խօսքերը, լացուցին այդ տեսարանին ներկայ բոլոր խամաճիկները: Ոստիկաններն իսկ, փայտէ ըլլալով հանդերձ, կաթնկեր զառնուկներու պէս կու լային:

Արշալոյսը ծագեր էր, և տակաւին կը պարէին:

Հրակուլը, նախ և առաջ անգգայ և անշարժ մնաց սառի կտորի մը պէս. բայց յետոյ կամաց կամաց ինքն ալ սկսաւ յուզուիլ ու փոնգտալ: Չորս հինգ անգամ փոնգտալէ վերջ, խանդաղատանօք բացաւ թեւերը և ըսաւ Փինոքքիոյի.

Փինոքքիոյ վագեց անմիջապէս, և խամաճիկ խաղցնողին մօրուքն ի վեր սկիւռի մը պէս մազլցելով գնաց աղուոր համբոյր մը դրոշմեց անոր ըթին ծայրը:

— Դուն շատ լաւ տղայ մըն ես: Եկուր քովս,
և համբոյր մը տուր ինծի:

Փինոքքիոյ վագեց անմիջապէս, և խամաճիկ
խաղցնողին մօրուքն ի վեր սկիւռի մը պէս մագլցե-
լով գնաց աղուոր համբոյր մը դրոշմեց անոր քթին
ծայրը:

— Ուրեմն ներումը շնորհուեցաւ, հարցուց խեղճ
Հտպիտը մեղմ ձայնով մը՝ որ հազիւ կը լսուէր:

— Ներումը շնորհուեցաւ, պատասխանեց Հրա-
կուլը, յետոյ հառաչելով ու գլուխն երեւցնելով
աւելցուց.

— Համբերութիւն, այս իրիկուան համար պիտի
համակամիմ կէս եփած ուտել խոյը. բայց, ուրիշ
անգամ վայ անոր որ հանդիպի...

Երբ լսուեցաւ եղած շնորհքը, բոլոր խամաճիկ-
ները բեմին վրայ վագեցին, լոյսերն ու աշտանակ-
ներ վառելով, հանդիսաւոր երեկոյթի մը պէս սկսան
ցատքել ու պարել:

Արշալոյսը ծագեր էր, և տակաւին կը պարէին:

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Խամաճիկ խաղցնող Հրակուլը հինգ հատ ոսկի դրամ կը նուիրէ Փինոքքիոյի՝ որպէս զի իր հօրը ձեպպետտոյի տանի. և սակայն Փինոքքիոյ կը խաբուի Աղուէսէն և կատուէն, և անոնց հետ կ'երթայ:

Հետեւեալ օրը հրակուլը մէկ կողմ կանչեց Փինոքքիոն և հարցուց անոր.

— Հօրդ անունը ի՞նչ է:

— Ձեպպետտոյ:

— Արհեստն ի՞նչ է:

— Աղքատութիւն:

— Շատ կը վաստըկի՞:

— Կը վաստըկի այնչափ որչափ որ պէտք է մեզի, զրպանը բնաւ փող մը չունենալու պայմանաւ: Երեւակայեցէք որ ինծի քերական մը գնելու համար, որպէս զի դպրոց երթամ, պարտաւորուեցաւ ծախել վրան ունեցած մէկ հատիկ վերարկուն. վերարկու մը՝ որ կարկտաններով լեցուած էր:

— Խեղճ մարդ. գրեթէ կը կարեկցիմ իրեն: Ահաւասիկ հինգ հատ ոսկի դրամ: Գնա՛ շուտ տար իրեն ասոնք, և իմ կողմանէս շատ բարեւ ըրէ:

Փինոքքիոյ՝ գիւրին է երեւակայել, հազար անգամ շնորհակալ եղաւ խամաճիկ խաղցնողին. խումբին բոլոր խամաճիկները մէկիկ մէկիկ ողջագուրեց,

նոյնպէս ոստիկանները, և ուրախութենէն ինքիւրմէն դուրս ելած, ճամբայ ելաւ տուն դառնալու համար:

Բայց տակաւին կէս մղոն չէր գացած, երբ ճամբուն վրայ հանդիպեցաւ մէկ ոտքը կաղ Աղուէսի մը, և երկու աչքերը կոյր կատուի մը՝ որ կամաց կամաց կ'երթային իրարու օգնելով, իբրեւ դժբախտութեան ճշմարիտ ընկերներ: Աղուէսը՝ որ կաղ էր, կատուին

Բարի լոյս, Փինոքքիոյ, ըսաւ Աղուէսը, քաղաքավարութեամբ բարեւելով զանի:

վրայ կռթնած կը քալէր. և կատուն՝ որ կոյր էր, կը թողուր որ Աղուէսն իրեն առաջնորդէր:

— Բարի լոյս, Փինոքքիոյ, ըսաւ Աղուէսը, քաղաքավարութեամբ բարեւելով զանի:

— Ի՞նչպէս գիտես անունս, հարցուց խամաճիկը:

— Հայրդ աղէկ կը ճանչնամ:

— Ո՞ւր տեսար զանի:

— Երէկ իր տանը դրան առջեւ տեսայ:

— Ի՞նչ կ'ընէր:

— Շապիկով էր ու ցուրտէն կը դողար:

— Խեղճ Հայրիկ: Բայց եթէ Աստուած կամե-
նայ, այսօրունէ անգին ալ պիտի չդողայ:

— Ինչո՞ւ համար:

— Վասն զի մեծ պարոն մ'եղայ:

— Դո՞ւն մեծ պարոն մը, ըսաւ Աղուէսը ու
սկսաւ ծիծաղիլ, կոշտ ու հեգնոտ ծիծաղով մը.
Կատուն ալ կը խնտար, բայց չտեսնուելու համար
առջեւի թաթերով պիսերը կը շտկէր:

— Խնտալու բան չկայ, պոռաց Փինոքքիոյ նե-
ղացած: Իրաւ որ կը ցաւիմ բերաննուդ ջրերը
վազցնելուս. ասոր կ'ըսեն ոսկի, եթէ կը հասկնաք,
հինգ հատ պատուական ոսկի դրամներ են:

Եւ Հրակուլէն նուէր ընդունած դրամները դուրս
հանեց: Այդ դրամներուն անուշ ձայնը լսելուն, Ա-
ղուէսը աւամայ շարժումով մը երկարեց սրունքը՝
որ կաղացած կ'երեւար, և Կատուն երկու աչքերը
խոշոր մը բացաւ, որոնք երկու կանաչ լապտերնե-
րու կը նմանէին, և յետոյ շուտով մը գոցեց զանոնք,
այնպէս որ Փինոքքիոյ բան մը չնշմարեց:

— Իսկ հիմայ, հարցուց Աղուէսը, ի՞նչ պիտի
ընես այս դրամները:

— Նախ և առաջ, պատասխանեց խամաճիկը
կ'ուզեմ նոր աղուոր վերարկու մը գնել հայրիկիս
համար, ամբողջ ոսկիէ եւ արծաթէ, աղամանդեայ
կոճակներով. յետոյ կ'ուզեմ քերական մը գնել ինծի
համար:

— Քեզի՞ համար:

— Այո՛, վասն զի կ'ուզեմ դպրոց երթալ, և
լրջօրէն սորվելու սկսիլ:

— Ինծի նայէ՛, ըսաւ Աղուէսը, ես ուսանելու
յիմար փափաքիս համար սրունքիս մէկը կորսնցուցի:

— Ինծի նայէ՛, ըսաւ Կատուն, ուսանելու յիմար
փափաքիս համար, երկու աչքերուս լոյսը կորսն-
ցուցի:

Նոյն պահուն սպիտակ սարեակ մը՝ որ ճամբու

Կատուն մեծ ուտումով մ'անոր վրայ ցատկեց,
և ոչ իսկ ճիչ մ'արձակելու ժամանակ թողուց

ցանկապատին վրայ թառած էր, իր սովորական
երզը երգեց ըսելով.

— Փինոքքիոյ, չար ընկերներու խրատներուն
մտիկ մի՛ ընէր, եթէ ոչ, կը զղջաս:

Խեղճ սարեակ, ո՛ւր էր թէ ըսած չ'ըլլար: Կա-
տուն մեծ ուտումով մ'անոր վրայ ցատկեց, և ոչ
իսկ ճիչ մ'արձակելու ժամանակ թողուց անոր, փե-
տուրներովը միասին մէկ պատառ ըրաւ, լափեց:

Կերաւ լմնուց, բերանը սրբեց, դարձեալ աչքերը

գոցեց և սկսաւ դարձեալ առաջուան պէս կոյր ձեւանալ:

— Խեղճ սարեակ, ինչո՞ւ անոքան գէշ կերպով վարուեցար անոր հետը, ըսաւ Փինոքքիոյ Կատուն:

— Անոր դաս մը տալու համար: Այսպէսով ուրիշ անգամ պիտի սորվի ուրիշներուն խօսակցութեան չմիջամտել:

Ճամբուն կէսէն աւելին ըրած էին՝ երբ Աղուէսը մէկէն կանգ առնելով ըսաւ խամաճիկին.

— Կ'ուզե՞ս ոսկի դրամներդ կրկնապատկել:

— Այսինքն:

— Այդ հինգ ողորմելի ոսկի դրամներդ հարիւր, հազար, երկու հազար ընել կ'ուզե՞ս:

— Երանի՛ թէ. և ատոր կե՞րպը:

— Կերպը շատ գիւրիին է: Փոխանակ տունդ դառնալու, հետեւնիս պէտք է գաս:

— Ձիս ո՞ւր տանիլ կ'ուզէք:

— Ապուշներուն երկիրը:

Փինոքքիոյ քիչ մը խորհելէն վերջ՝ վճռական կերպով ըսաւ.

— Ո՛չ, չեմ ուզեր գալ: Գրեթէ տան մօտ հասած եմ, կ'ուզեմ տուն երթալ ուր հայրիկս ինձի կը սպասէ: Ո՞վ գիտէ խեղճ ձերունին ո՞րքան հառաչեց երէկ վերադառնալու չտեսնելով: Չափէն աւելի անառակ տղայ մ'եղայ, և խօսուն ծղրիղն իրաւունք ունէր երբ կ'ըսէր. « Անհնազանդ տղաք աշխարհիս մէջ բարիք չեն կրնար գտնել »: Եւ ես իմ փնասովս խրատուեցայ, որովհետեւ բաւական դժբախտութիւններ եկան գլխուս, երէկ իրիկուն ալ Հրակունին տունը վտանգի հանդիպեցայ... Պըրը, քանի միտքս կու գայ՝ մագերս կը տնկուին:

— Ուրեմն, ըսաւ Աղուէսը, իրաւ տունդ երթալ կ'ուզես: Գնա՛, եթէ կ'ուզես, փնասը քեզի:

— Վնասը քեզի, կրկնեց Կատուն:

— Աղէկ մտածէ ըսածիս վրայ Փինոքքիոյ, ինչու որ դուն կից մը կու տաս բախտին:

— Բախտին, կրկնեց Կատուն:

— Քու հինգ ոսկի դրամներդ այսօրունէ մինչեւ վաղը կրնային երկու հազար ըլլալ:

— Երկու հազար, կրկնեց Կատուն:

— Բայց ի՞նչպէս կարելի է որ այնքան շատնան, հարցուց Փինոքքիոյ զարմանքէն բերանը բաց մնացած:

— Քեզի կը բացատրեմ անմիջապէս, ըսաւ Աղուէսը, պէտք է գիտնաս որ Ապուշներուն երկրին մէջ օրհնուած դաշտ մը կայ, որ հրաշքներու դաշտ կը կոչեն ամէնքն ալ: Դուն այն դաշտին մէջ պզտիկ փոս մը կը բանաս, և անոր մէջ կը դնես, օրինակի համար, ոսկի դրամ մը: Յետոյ քիչ մը հողով փոսը կը գոցես. աղբիւրէն երկու դոյլ ջուր բերելով կը ջրես, պտղունց մըն ալ աղ կը նետես վրան, և իրիկունը հանդարտ սրտով անկողին կ'երթաս: Գիշեր ատեն ոսկի դրամը ծիւր կ'արձակէ ու կը ծաղկի, և առաւօտը ծագելուն դաշտ վերադառնալով, ի՞նչ կը գտնես: Կը գտնես գեղեցիկ ծառ մը բեռնաւորուած այնքան ոսկի դրամներով՝ որքան գեղեցիկ հասկ մը կրնայ ցորենի հատիկներ ունենալ յունիս ամսուան մէջ:

— Այդ հաշուով, ըսաւ Փինոքքիոյ միշտ աւելի ապշած, եթէ ես իմ հինգ ոսկի դրամներս թաղեմ այն դաշտին մէջ, հետեւեալ առաւօտ քանի՞ ոսկի դրամ պիտի գտնեմ հոն:

— Շատ դիւրին հաշիւ մ'է, պատասխանեց Աղուէսը, հաշիւ մը՝ որ մատիդ վրան ալ կրնայ ըլլալ:

— Համարէ թէ իւրաքանչիւր ոսկի դրամ հինգ հարիւր ոսկի դրամ պարունակող ողկոյզ մը բերէ քեզի, բազմապատկէ հինգ անգամ՝ հինգ հարիւրը, և հետեւեալ առաւօտ գրպանիդ մէջ կը գտնեսերկու հազար հինգ հարիւր փայլուն և հնչուն ոսկի դրամներ:

— Ո՛հ, ինչ աղուոր բան, գոչեց Փինոքքիոյ, ուրախութենէն ցատքոտելով: Այն ոսկի դրամները ժողովելուս պէս, երկու հազարը ինծի կ'առնեմ և աւելցած հինգ հարիւրը ձեր երկուքին նուէր կ'ընեմ:

— Մեզի նուէ՞ր, գոչեց Աղուէսը զայրանալով և իբր վիրաւորուած ցուցնելով ինքզինքը, Աստուած մի՛ արասցէ:

— Աստուած չընէ, կրկնեց կատուն:

— Մենք՝ խօսք առաւ Աղուէսը, անարգ շահու համար չէ որ կը գործենք. մենք կ'աշխատինք հարստացնելու համար ուրիշները:

— Ուրիշները, կրկնեց կատուն:

— Ինչ պատուական մարդիկ, խորհեցաւ ինքն իրեն Փինոքքիոյ. և վայրկենաբար մոռնալով հայրը, նոր վերարկուն, այրենարանը, և ունեցած բոլոր բարի առաջադրութիւնները, ըսաւ Աղուէսին և կատունին. Երթանք, ես ալ հետերնիդ կու գամ:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

«Կարմիր խեչափառ»ին պանդոկը:

Քալէ', քալէ', քալէ', վերջապէս իրիկուան դէմ սաստիկ յոգնած հասան Կարմիր խեչափառին ճաշարանը:

— Հոս քիչ մը կանգ առնենք, ըսաւ Աղուէսը, գոնէ պատառ մը բան ուտելու և քանի մը ժամ հանգչելու համար: Կէս գիշերին կրկին կը մեկնինք վաղը արշալոյսին հրաշքներու դաշտը հասնելու համար:

Պանդոկ մտնելուն պէս երեքն ալ սեղան նստան. բայց անոնցմէ ոչ մէկը ախորժակ ունէր:

Խեղճ կատուն, զգալով որ ստամոքսը սաստիկ անհանգիստ է ուրիշ բան չկրցաւ ուտել, բայց միայն ոսկեխնձորի համեմունքով պատրաստուած երեսունըհինգ արքայաձուկ, և չորս բաժին փարմացիներուն ոճով եփած խաշ. և իբր թէ խաշը ըստ բաւականին լաւ համեմուած չըլլար, երեք անգամ կարագ և քերուած պանիր ուզեց:

Աղուէսն ալ պիտի ուզէր որ և է բան մ'ուտել ախորժով, բայց որովհետեւ բժիշկը խիստ ծով պատուիրած էր, ստիպուեցաւ զոհանալ պարզապէս խոշոր և քաղցրահամ նապաստակով մը, որուն մաս կը կազմէին պարարտ վառեակներ և մէկ նորահաս

աքաղաղ : Նապաստակէն վերջը իբրեւ ախորժակ բացող բան մը, ան բերել տուաւ կաքաւի, ճագարի, գորտի, մողեզի տապկածներ, և դրախտախաղող, վերջը ալ ուրիշ բան չուզեց :

— Այնքան զգուանք կը զգամ կերակուրէ, կ'ըսէր Աղուէսը, որ բերնիս բան մը չեմ կրնար մօտեցնել :

Ամենէն քիչ կերողն եղաւ Փինոքքիոյ :

Ամենէն քիչ կերողն եղաւ Փինոքքիոյ : Պճեղ մ'ընկոյզ և չոր հացի կտոր մ'ուզեց, և ամէն բան պնակին մէջ թողուց : Խեղճ տղեկը, միտքը շարունակ հրաշքներու դաշտին վրայ սեւեռած, ոսկի դրամներու կանխիկ անմարսութիւն մ'ունեցած էր :

Եւր ընթրիքը վերջացուցին, Աղուէսն ըսաւ պանդոկապետին .

— Երկու լաւ սենեակներ տուր մեզի, հատ մը պարոն Փինոքքիոյի, ուրիշ մ'ալ ինծի և ընկերիս համար : Մեկնելէ առաջ թեթեւ բան մը պիտի առնենք : Սակայն գիտցի՛ր՝ որ կէս գիշերին կ'ուզենք արթննալ ճամբորդութիւննիս շարունակելու համար :

— Հատ լաւ, պարոններ, պատասխանեց պանդոկապետը, և աչքով նշան մ'ըրաւ Աղուէսին և Կատուին, ըսել ուզելով. « Միտքերնիդ հասկցայ, գիտեմ ընելիքս »...

Փինոքքիոյ հազիւ անկողին մտաւ անմիջապէս քնացաւ, ու սկսաւ երազել : Ու երազին մէջ իրեն այնպէս կ'երեւար թէ դաշտի մը մէջն էր, և այս դաշտը լեցուն էր ողկուզալից թուփերով, և այդ ողկոյզներէն ոսկի դրամներ կ'ախուած էին որոնք հովէն երերալով ձայն կը հանէին, զի՛ն, զի՛ն, զի՛ն, իբր թէ ըսել ուզէին. « Ո՛վ որ մեզ կ'ուզէ, թող գայ առնէ » : Բայց երբ Փինոքքիոյ ամենագեղեցիկ կէտին վրայ էր, այսինքն երբ ձեռքն երկնցուց այն աղուոր դրամներէն բոլոր մ'առնելու և գրպանը ղնելու, յանկարծ արթնցաւ սենեկին դրան զարնուած երեք սաստիկ հարուածներէն : Պանդոկապետն էր՝ որ եկած էր ըսելու թէ կէս գիշեր է :

— Ընկերներս պատրաստ են, հարցուց անոր խամաճիկը :

— Պատրաստն ալ խօսք է. երկու ժամ կ'ընէ որ արդէն մեկնած են :

— Ինչո՞ւ այնքան աճապարանք :

— Որովհետեւ կատուն պատգամաւորութիւն մ'ընդունեցաւ, վասն զի իր մեծ ձագը ոտքերուն վրայ ձմեռնուկի հիւանդութիւն ունենալով՝ կեանքը վտանգի մէջ է եղեր :

— Ընթրիքը վճարեցին:

— Ի՞նչ կ'ըսէք: Անոնք շատ կըթուած մարդիկ են, չէին կրնար ձեր մեծապատուութեան դէմ այնպիսի նախատինք մ'ընել:

— Մեղք: Այս նախատինքն ինծի շատ հաճոյք

Պանդոկապետն էր՝ որ եկած էր ըսելու թէ կէս գիշեր է:

պիտի պատճառէր, ըսաւ Փինոքքիոյ գլուխը բերելով: Յետոյ հարցուց.

— Եւ այն ազնիւ բարեկամներն ըսին թէ ո՛ւր պիտի սպասեն ինծի:

— Հրաշքներու դաշտին մէջ՝ առտու, արեւմագին:

Փինոքքիոյ ոսկի մը վճարեց ընկերներուն և իր ընթրիքին համար և յետոյ մեկնեցաւ:

Սակայն պէտք է ըսել թէ խարխափելով գնաց, որովհետեւ պանդոկէն դուրս այնքան սաստիկ մութ էր, որ քայլ մ'անդին չէր տեսնուեր: Գիւղին մէջն ու շուրջը տերեւի մը շէնջիւնն իսկ չէր լսուէր: Միայն քանի մը գիշերային վայրի թռչուններ, ճամբուն մէկ ցանկապատէն միւսն անցնելու ատեն կու գային Փինոքքիոյի բլին զարնուելու. խեղճը վախէն դէպ ի ետեւ ցատքելով կը պոռար. Ո՞վ կայ հոն: Եւ շրջակայ բլուրները արծագանգը կը կրկնէին հետուէն. Ո՞վ կայ հոն, ո՞վ կայ հոն, ո՞վ կայ հոն:

Սակայն երթալու ատեն, ան ծառի մը կոճղին վրայ տեսաւ փոքրիկ միջատ մը՝ որ տոգոյն և անթափանց լուսով մը կը փալփէր, ինչպէս գիշերուան ճրագ մը ճինապակեայ թափանցիկ կանթեղի մը մէջ:

— Դուն ո՞վ ես, հարցուց անոր Փինոքքիոյ:

— Խօսուն ծղրիղին ստուերն եմ, պատասխանեց փոքրիկ միջատը, հազիւ լսելի կերկերուն ձայնով մը, որ կարծես անդիւ աշխարհէն կու գար:

— Ինծմէ ի՞նչ կ'ուզես, ըսաւ խամաճիկը:

— Կ'ուզեմ քեզի խրատ մը տալ: Ե՛տ դարձիր, ու քովդ մնացած այն չորս ոսկի դրամները տար հօրդ տուր՝ որ յուսահատ նստեր կու լայ ա՛լ քեզ չտեսնելուն համար:

— Վաղը իմ հայրիկս մեծ պարոն մը պիտի ըլլայ, որովհետեւ այս չորս ոսկիները երկու հազարի պիտի փոխուին:

— Մի՛ վստահիր տղաս անոնց՝ որ առտունէ իրիկուն կը խոստանան զքեզ հարստացնել: Սովորաբար այդպիսիները կամ խենդ են և կամ խարերայ: Ինծի մտիկ ըրէ, ետ դարձիր:

— Ու ես ընդհակառակն կ'ուզեմ առաջ երթալ:

— Ժամը ուշ է....

— Կ'ուզեմ առաջ երթալ:

— Մութ գիշեր է....

— Կ'ուզեմ առաջ երթալ:

— Ճամբան վտանգաւոր է....

— Կ'ուզեմ առաջ երթալ:

— Յիշէ ուրեմն, այն տղաքը որ իրենց քմահաճոյքը կ'ուզեն կատարել իրենց խելքին համեմատ, շուտ կամ ուշ կը զղջան:

— Սովորական շաղփաղփութիւններ: Գիշեր բարի, Ծղրիդ:

— Գիշեր բարի Փինոքքիոյ, թող Աստուած ազատ պահէ զքեզ ցողէն և աւազակներէ: Հագիւ ըսեր էր այս վերջին խօսքերը, խօսուոն Ծղրիդը՝ յանկարծ մարեցաւ, ինչպէս փչելով կը մարի ճրագ մը, ու ճամբան առաջուրնէ աւելի մթնցաւ:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Փինոքքիոյ խօսուոն Ծղրիդի խրատը մտիկ չընելուն համար, աւազակներու կը հանդիպի:

— Իրաւցնէ.... Ըսաւ ինքնիրեն խամաճիկը ճամբան շարունակելով, ինչպէս դժբախտ ենք մենք՝ խեղճ տղաքս: Ամէնքն ալ կը յանդիմանեն զմեզ, կ'ազդարարեն, ու խրատներ կուտան: Եթէ թողունք որ ըսեն՝ ամենքն ալ մտքերնին պիտի դնեն մեր հայրերը ու վարժապետներն ըլլալ, ամենքն ալ, նոյն իսկ խօսուոն ծղրիդներն ալ: Ահաւասիկ, որովհետեւ չուզեցի այդ ձանձրացուցիչ ծղրիդին մտիկ ընել, իրեն նայելով՝ ո՞վ գիտէ ո՞րքան դժբախտութիւններ պէտք էին զալ գլխուս: Նոյն իսկ աւազակներո՞ւ պէտք էի հանդիպիլ: Աղէկ որ չեմ հաւատարթէ աւազակներ կան, և երբեք ալ հաւատացած չեմ: Սնշուշտ աւազակները մեր հայրերէն հնարուած բաներ են, գիշերը դուրս ելլել ուզող տղաքը վախցնելու համար: Եւ յետոյ, եթէ նոյն իսկ հոս ճամբուս վրայ գտնեմ զանոնք, միթէ վա՞խ պիտի ազդեն ինծի: Բնաւ երբեք անոնց դէմ կ'ելլեմ երեսնուն պոռալով. «Պարոն աւազակներ, ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ: Յիշեցէ՛ք որ ինծի հետ կատակ չ'ըլլար: Ուրեմն գործերնուդ գացէք ու լռեցէ՛ք»: Այս խօսքերը երբ լրջօրէն ըսուին, այն խեղճ մարդասպանները, զորոնք կարծես թէ

կը տեսնեմ, հովի պէս ասդին անդին պիտի փախչին: Խոկ այդ պարագային որ շատ անկիրթ ըլլան ու փախչիլ չուզեն, այն ատեն ես կը փախչիմ, և այսպէս խնդիրը կը վերջանայ....

Սակայն Փինոքքիոյ չկրցաւ վերջացնել իր պատճառաբանութիւնը, երբ նոյն վայրկենին իր ետեւ տեւրեններուն մէջ թեթեւ շշնջիւն մը լսել կարծեց:

Դարձաւ նայելու, և մութին մէջ երկու սեւ տգեղ դէմքեր տեսաւ, ածուխի պարկերու մէջ բռնուրովին ծածկուած, և որոնք ոտքերնուն ծայրին վրայ՝ ցատքելով իր ետեւէն կը վազէին, երկու ուրուականներու պէս:

— Իրաւցնէ անոնք են, ըսաւ ինքնիրեն, և չորս դրամները ուր պահելը չգիտնալով, բերնին մէջ պահեց զանոնք, ճիշդ լեզուին տակը:

Յետոյ փորձեց փախչիլ: Բայց տակաւին առաջին քայլը առած չէր, երբ զգաց թեւերէն ուժով մը բռնուիլը, և երկու անոնք և խոռոչային ձայներ լսեց՝ որ իրեն կ'ըսէին.

— Կամ քսակդ կամ կեանքդ:

Փինոքքիոյ բերնին մէջ դրամները պահած ըլլալուն, բառերով պատասխանել չկարենալով հազար խորին մեծարանքներ և մնջկատակութիւններ ըրաւ միտքը հասկցնելու համար այն երկու կնգդաւորներուն՝ որոնց աչքերը միայն կը տեսնուէին պարկերու ծակերուն մէջէն, թէ ինքը խեղճ խամաճիկ մ'էր, թէ գրպանին մէջ կեղծ փող մ'անգամ չունէր:

— Շո՛ւտ, շո՛ւտ, քիչ խօսէ ու դուրս հանէ դրամները, պողոսցին սպառնալով երկու աւազակները:

Ու խամաճիկը գլխով ու ձեռքերով նշաններ կ'ընէր ըսելու համար թէ՝ «չունիմ»:

— Դուրս հանէ դրամները, ապա թէ ոչ կը սպաննենք զքեզ, ըսաւ այն աւազակը որ հասակաւ աւելի բարձր էր:

— Կը սպաննենք, կրկնեց միւսը:

— Եւ քեզ սպաննելէ վերջ պիտի սպաննենք նաեւ հայրդ:

— Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, իմ խեղճ հայրիկս, ո՛չ. գոչեց

.... երբ զգաց թեւերէն ուժով մը բռնուիլը

Փինոքքիոյ յուսահատ շեշտով մը. սակայն այսպէս պողոսցած ատեն, ոսկի դրամները բերնին մէջ հնչեցին:

— Վայ խաբեբայ, ուրեմն դրամները լեզուիդ տակը պահած էիր: Դուրս հանէ բերնէդ անմիջապէս: Փինոքքիոյ յամառեցաւ:

— Վայ, խո՛ւլ կը ձեւանաս: Քիչ մը սպասէ դու, մենք զիտենք զանոնք քեզի դուրս թքնել տալու կերպը:

Իրաւ ալ անոնցմէ մին խամաճիկին քթին ծայրէն բռնեց ամուր մը, միւսն ալ անոր դուրս ցցուած

ծնօտէն, ու մէկն ասդիէն միւսն անդիէն սկսան բրտօրէն քաշել՝ բռնադատելու համար զինքը՝ որպէս զի լայն մը բանայ բերանը։ Սակայն անհնարին եղաւ։ Խամաճիկին բերանը կարծես գամուած ու գամին ծայրն ալ դարձուած էր։

Այն ատեն աւելի փոքրահասակը խոշոր դանակ մը դուրս հանելով, լծակի մը կամ դուրի մը պէս անոր շրթունքներուն մէջտեղ հաստատել փորձեց. բայց Փինոքքիոյ փայլակի նման արագ ակոսանքուն մէջ առաւ անոր ձեռքը, ու մէկ խածնելով զայն ամբողջովին փրցնելէ վերջ՝ բերնէն դուրս թքաւ. և երեւակայեցէք իր զարմանքը երբ տեսաւ որ՝ փոխանակ ձեռքի, կատուի թաթ մը դուրս նետած էր բերնէն գետնին վրայ։

Այս առաջին յաղթութենէն քաջալերուած, բռնութեամբ ինքզինքն ազատեց մարդասպաններուն ճիրաններէն, եւ ճամբուն ցանկապատին վրայէն ցատկելով, սկսաւ դաշտերու մէջէն փախչիլ։ Մարդասպաններն ալ անոր ետեւէն՝ նապաստակի մը ետեւէն վազող երկու շուներու պէս. և անիկայ որ մէկ թաթը կորսնցուցած էր՝ մէկ հատով միայն կը վազէր, և չես գիտեր թէ ինչպէս։

Տասնհինգ մղոն վազքէ մը վերջ՝ Փինոքքիոյ ալ կարողութիւն չունէր։ Եւ տեսնելով որ ալ կորսուած է, խիստ բարձր շոճի մը բունէն վեր մագլցելով անոր ճիւղերուն ծայրը ելաւ նստեցաւ։ Աւազակները իրենք ալ փորձեցին մագլցելով վեր ելլել, բայց բունին կէսը հազիւ թէ հասան՝ սահեցան վար, ու գետին իյնալով ոտքերնին ու ձեռքերնին սկըթուեցան։

Ասոր համար սակայն չյուսահատեցան. ընդ-

հակառակն չոր փայտերու խուրձ մը ժողվելով շոճիին բունին տակը, կրակ տուին անոր։ Այնթաթի մը մէջ շոճին սկսաւ վառիլ, և հովէն շարժող ճրագի մը պէս բորբոքիլ։ Փինոքքիոյ տեսնելով որ բոցերը միշտ աւելի վեր կ'ելլէին, և չուզելով խորոված աղանիի մը վերջն ունենալ, ոստում մ'ըլլաւ ծառին կատարէն և նորէն սկսաւ արտերուն ու այգիներուն մէջէն սաստիկ վազել։ Ու աւազակներն ալ ետեւէն, շարունակ ետեւէն՝ առանց բնաւ յոգնելու։ Սակայն օրը կ'երեկոյանար և անոնք միշտ կը վազէին իրարու ետեւէն, և Փինոքքիոյ յանկարծ իր անցքը գոցուած գտաւ լայն և խորունկ փոսով մը՝ որ սրճախառն կաթի գոյնով աղտոտ տղմոտ ջրով լեցուն էր։ Ի՞նչ ընէր։ «Մէկ, երկու, երեք», պոռաց խամաճիկը, և ուժգին ոստումով ցատքեց միւս կողմը։ Աւազակներն ալ ցատքեցին, բայց չափը ճիշդ չկրնալով առնել, փախարակ... ինկան փոսին ճիշդ մէջտեղը։ Փինոքքիոյ որ լսած էր իյնալու ձայնը և ջուրին ցայտուքը, խնդալով և վազքը շարունակելով պոռաց։

— Անոյ՛ք բաղնիք, պարոն աւազակներ։

Եւ արդէն խեղդուած կը կարծէր զանոնք, երբ ընդհակառակն ետ դարձաւ նայելու, տեսաւ որ երկուքը միասին ետեւէն կը վազէին, միշտ գլուխին ծածկած իրենց պարկերուն մէջ, վրաններնէն ջուր կաթնելով երկու անյատակ սակառներու պէս։

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Ե .

Աւագակները կը հետապնդեն Փինոքքիոն, և անոր հասնելով՝ մեծ կաղնիի մը ճիւղէն կը կախն գինըը :

Այն ատեն խամաճիկը ճարահատ արիութիւնը կորսնցնելով, գետին իյնալու և անձնատուր ըլլալու վրայ էր՝ երբ նայուածքը չորս կողմը դարձնելով՝ տեսաւ ծառերուն մութ կանաչին մէջ հեռուն ձեան պէս փայլող սպիտակ տուն մը :

— Եթէ մինչեւ այն տունը հասնելու շունչ ունենամ, թերեւս կ'ազատիմ, ըսաւ ինքնիրեն :

Եւ առանց վայրկեան մը կորսնցնելու սկսաւ նորէն անընդհատ վազըը անտառին մէջէն : Աւագակներն ալ միշտ ետեւէն :

Գրեթէ երկու ժամ՝ յուսահատ վազքէ մը յետոյ, վերջապէս բոլորովին շնչասպառ, հասաւ այն տընակին քով ու դուռը զարկաւ :

Ոչ մէկը պատասխանեց :

Կրկին ուժով ուժով զարկաւ, որովհետեւ գինըը հալածողներուն քայլերուն աղմուկը և տազնապալից շնչառութիւնը կը լսէր :

Մի և նոյն լուրթիւնը :

Տեսնելով որ դրան զարնելը ոչ մէկ օգուտ ունէր, յուսահատութենէն սկսաւ կիցեր տալ դրան : Այն ատեն պատուհանէն գլուխը դուրս հանեց գե-

ղեցիկ աղջիկ մը, կապոյտ մագերով, մոմի պէս սպիտակ դէմքով, աչքերը գոց ու ձեռքերը խաչածեւ կուրծքին վրայ դրած, և առանց երբեք շրթունքը շարժելու, ըսաւ ձայնով մը՝ որ կարծես անդիի աշխարհէն կու գար .

— Այս տան մէջ մարդ չկայ . ամենքն ալ մեռած են :

— Գոնէ դուն դուռը բաց ինձի, պոռայ Փինոքքիոյ լալով ու պաղատելով :

— Ես ալ մեռած եմ :

— Մեռած . հապա հոտ պատուհանը ի՞նչ կ'ընես :

— Կը սպասեմ դագաղին՝ որ գայ զիս տանելու :

Պզտիկ աղջիկը ասոնք ըսելուն պէս աներեւոյթ եղաւ, ու պատուհանը առանց աղմուկի կրկին գոցուեցաւ :

— Ո՛վ կապոյտ մագերով գեղեցիկ աղջիկ, կը պոռար Փինոքքիոյ, Աստուծոյ սիրուն, դուռը բաց : Գութ ունեցիր խեղճ տղու մը վրայ որ հալածուած է աւագակ... :

Բայց խօսքը չկրցաւ լմացնել, որովհետեւ զգաց որ վզէն կը սեղմեն, և լսուեցան երկու սովորական խռպոտ ձայները՝ որ սպառնալով կը մըմռային իրեն .

— Ա՛լ ձեռքերնէս չես ազատիր :

Խամաճիկը իր աչքին առջեւ տեսնելով մօտալուտ մահը, այնքան սաստիկ սարսուռէ մը բռնուեցաւ՝ որ դողալու ժամանակ փայտէ սրունքներուն յօդուածները ձայն կը հանէին, ինչպէս նաեւ լեզուին տակը պահուած չորս ոսկիները :

— Ուրեմն, հարցուցին իրեն աւագակները, բերանդ պիտի բանաս թէ ո՛չ : Հա՛, չե՛ս պատասխաներ... Ընելիքնիս գիտենք . այս անգամ մենք բա՛նալ կու տանք... :

Եւ դուրս հանելով երկու երկար խոշոր դանակներ ածելիի պէս սուր.... երկու հարուած իջեցուցին անոր մէջքին:

Սակայն խամաճիկը բարեբախտաբար ամենակարծր փայտէ շինուած ըլլալով դանակները կտրտեցան հազար կտոր եղան, և աւագակները՝ դանակներուն կոթերը միայն ձեռքերնուն մէջ տեսնելով, սկսան իրարու երես նայիլ:

— Հասկցայ, ըսաւ այն ատեն անոնցմէ մէկը, պէտք է կախել զանիկա: Կախենք:

— Կախենք, կրկնեց միւսը:

Ըսին ու մէկէն ի գործ դրին, ձեռքերը ետին կապեցին, և խեղդանի հանգոյցն անցնելով անոր կոկորդին շուրջը, զանի կախեցին խոշոր ծառի մը ճիւղէն որ մեծ կաղնի կ'ըսուէր: Յետոյ զալարին վրայ նստան հանգչելու, սպասելով որ խամաճիկը սրունքներու վերջին շարժումն ընէ: Սակայն երեք ժամ անցած էր և խամաճիկին աչքերը միշտ բաց էին, բերանը գոց և սրունքները միշտ կը շարժէր:

Վերջապէս սպասելէ ձանձրացած՝ դարձան փնտրելոյի և բարձրաձայն ծիծաղելով ըսին անոր.

— Մնաս բարով, վաղը կը տեսնուինք: Երբ վաղը հոս դառնալու ըլլանք, կը յուսանք որ մեռած և բերանդ խոշոր բացած ըլլալու ազնուութիւնը պիտի ընես մեզի:

Ու ելան գնացին:

Նոյն միջոցին հիւսիսային սաստիկ հով մ'եղած էր՝ որ կատաղաբար մռնչելով ու փչելով ասղին անդին կը զարնէր խեղճ կախուածը, հանդիսապէս հնչող զանգակի մը լեզուակին պէս երերցնելով.

.... խամաճիկին աչքերը միշտ բաց էին, բերանը գոց և սրունքները միշտ կը շարժէր:

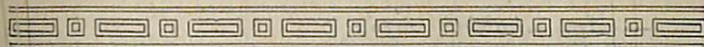
և այն երեքումը ամենասաստիկ ցաւեր կը պատճառէր իրեն, և չուանին հանգոյցը միշտ աւելի սեղմելով կոկորդը, շունչը կը կտրէր:

Կամաց կամաց աչքերը կը մթննային, և թէպէտ կը զգար որ մահը կը մօտենար, այսու հանդերձ միշտ կը յուսար որ վայրկենէ վայրկեան գթասիրտ մէկը պիտի հանդիպէր հոն իրեն օգնելու համար:

Բայց ե՞րբ, սպասէ ու սպասէ. տեսաւ որ մէկը չերեւնար, բնաւ ոչ ոք, այն ատեն միտքն ինկաւ իր խեղճ հայրիկը.... ու գրեթէ հոգեվարք վիճակի մէջ կակազեց.

— Ո՛հ հայրիկս, եթէ հոս ըլլայիր....

Եւ ուրիշ բան ըսելու շունչ չունեցաւ: Աչքերը փակեց, բերանը բացաւ, սրունքներն երկնցուց, և սաստիկ ցնցում մը տալէ վերջ հոն կարկամած մնաց:

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Զ.

Կապոյտ մագերով գեղանի աղջիկը այն տեղէն վերցնել կու տայ խամաճիկը. անկողին կը դնէ զանի, և երեք բժիշկ կը կանչէ գիտնալու համար թէ՛ ողջ է թէ՛ մեռած:

Այն պահուն որ խեղճ փինոքքիոն՝ աւազակներէն մեծ կաղնիի ճիւղին կախուած՝ աւելի մեռած կը թուէր քան կենդանի, կապոյտ մագերով գեղեցիկ Աղջիկը դարձեալ պատուհանը երեւցաւ, ու գութը շարժեցաւ տեսնելով այն դժբախտը՝ որ վզէն կախուած սաստկաշունչ հովին կը պարէր անդադար, երեք անգամ ձեռքերն իրարու զարկաւ, ու երեք թեթեւ հարուածներ տուաւ:

Այս ազդանշանին թռչուններու թեւերու՝ մեծ աղմուկ մը լսուեցաւ որոնք սաստիկ շտապաւ կը թռչէին, և խոշոր բազէ մ'եկաւ կեցաւ պատուհանի քարին վրայ:

— Ի՞նչ կը հրամայէր, իմ սիրուն Պարիկս, ըսաւ բազէն կտուցը խոնարհեցնելով ի նշան յարգանաց. որովհետեւ պէտք է գիտնալ որ կապոյտ մագերով Աղջիկը, ուրիշ մէկը չէր վերջապէս, եթէ ոչ ամենաբարի Պարիկ մը՝ որ հազար տարիէն աւելի էր որ այն անտառին շրջակաները կը բնակէր:

— Այն մեծ կաղնիին ճիւղէն կախուած խամաճիկը կը տեսնես:

— Կը տեսնեմ, այո՛:

— Լաւ ուրեմն. հոն վարը թռի՛ր անմիջապէս, և քու զօրաւոր կտուցովդ փրցուր զինքը օդին մէջ բռնող հանգոյցը, և կաղնիի բունին տակ մարգագետնին վրայ փափուկ կերպով պառկեցուր զինքը:

Բազէն թռաւ գնաց, ու երկու վայրկեան վերջը դարձաւ ըսելով.

— Ինչ որ ինծի հրամայեցիք՝ կատարեցի:

— Ի՞նչպէս գտար զինք, մեռած թէ ողջ:

— Երեսը որ նայելու ըլլաւ՝ մեռած կ'երեւայ, սակայն տակաւին մեռած ըլլալու չէ, վասն զի հազիւ թէ

քակեցի չուանին հանգոյցը՝ որ կոկորդը կը սեղմէր, հառաչանք մ'արձակեց տկար ձայնով մը թոթովելով. « հիմա լաւ կը զգամ ինքզինքս... »:

Այն ատեն Պարիկը ձեռքերը երկու անգամ թեթեւ կերպով իրար զարկաւ, և երեւցաւ հրաշալի

... խոշոր բազէ մ'եկաւ կեցաւ պատուհանի քարին վրայ:

մօրուքաւոր շուն մը՝ որ ետեւի ոտքերուն վրայ կայնած կը քալէր, ճիշդ մարդու մը պէս:

Մօրուքաւոր շունը կառապանի զարդարուն նշանազեւստը հագած էր: Գլուխը դրած էր եռանկիւն գլխարկ մը ոսկի դրէզով պատած, խարտեաշ կեղծամ մը խոպոպներով՝ որ պարանոցէն վար կ'իջնէին, վերարկու մը կոլոհատի գոյն, աղամանդեայ կոճակներով և երկու խոշոր գրպաններով մէջը դնելու համար ոսկորները՝ զորս տանտիկինը իրեն կը նուիրէր, մութ կարմիր գոյնով կարճ տաբատ մը, մետաքսէ գուրպաններ, կիսաբաց պզտի մուճակներ, և ետեւէն կը կախուէր փայլուն կապոյտ գոյնով հովանոցի պէս ծածկոյթ մը անձրեւի ատեն պոչը մէջը դնելու համար:

— Օ՛ն քեզ տեսնեմ, Մետորոյ, ըսաւ Պարիկը մօրուեղ շան: Ծուտով լծէ ախոռիս մէջ ունեցած էն գեղեցիկ կառքը, և անտառին ճամբան բռնէ: Երբ խոշոր կաղնիին տակը հասնիս, մարգագետնին վրայ տարածուած պիտի գտնես խեղճ խամաճիկ մը կիսամեռ: Զգուշութեամբ վերցուր զինքը, և կառքին բարձերուն վրայ տեղաւորէ նոյն զգուշութեամբ, և հոս ինծի բեր: Հասկցա՛ր:

Մօրուեղ շունը, ցուցնելու համար թէ հասկցած էր, երեք չորս անգամ շարժեց փայլուն կապոյտ ծածկոյթը որ ետեւէն կախուած ունէր, և մեկնեցաւ ձեպընթաց ձիու մը պէս:

Քիչ վերջը տեսնուեցաւ օդին գոյնով գեղեցիկ կիսակառք մը որ ախոռէն դուրս կ'ելլէր, ամբողջովին դեղձանիկի փետուրներով զարդարուած, ու ներսէն աստառուած փրփրուն սերով և սաւոյեան խիւտով: Կառքը կը քաշէին հարիւր գոյգ սպիտակ

փոքրիկ մկներ, և մօրուեղ շունը կառավարի նստա-
րանին վրայ նստած մտրակը աջ ու ձախ կը շառա-
չեցնէր հապճեպով ուշ մնացած կառավարի մը պէս:

Քառորդ ժամ անցած չէր տակաւին՝ երբ կառքը
վերադարձաւ, և Պարիկը՝ որ տանը դրան առջեւ կը
սպասէր, թեւերուն վրայ առաւ խեղճ խամաճիկը, և

... Մօրուեղ շունը մեկնեցաւ ճեպընթաց ձիու մը պէս:

խցիկի մը մէջ տանելով որուն պատերը սատափէ
էին, մարդ զրկեց շուտով կանչելու համար զրացի
ամենէն հռչակաւոր բժիշկները: Բժիշկները՝ մին
միւսին ետեւէ եկան անմիջապէս. այսինքն եկաւ,
Ագոաւ մը, Բու մը և խօստուն — Ծղրիդ մը:

— Կ'ուզէի գիտնալ ձեզմէ պարոններ, ըսաւ
Պարիկը խօսքը ուղղելով երեք բժիշկներուն, որոնք
Փինոքքիոյի անկողնին շուրջը խմբուած էին, կը
փափաքէի գիտնալ ձեզմէ պարոններ՝ որ այս դժբախտ
խամաճիկը մեռած է թէ ողջ է...

Այս հրաւերին վրայ՝ Ագոաւը նախ ինքը առաջ
անցնելով շօշափեց Փինոքքիոյին երակը, յետոյ

ըիթը, յետոյ ոտքերուն ձկոյթը, ու այսպէս լաւ մը
շօշափելէ վերջ՝ հանդիսաւոր կերպով հետեւեալ խօս-
քերն արտասանեց.

— Իմ կարծիքովս խամաճիկը մեռած լինցած է.
բայց եթէ դժբախտաբար մեռած չըլլար, այն ատեն
սպահով նշան էր թէ՛ միշտ կենդանի է:

... Պարիկը թեւերուն վրայ առաւ խեղճ խամաճիկը:

— Կը ցաւիմ, ըսաւ Բուն, պարտաւոր ըլլալուս
հակասելու Ագոաւին, իմ մեծանուն բարեկամիս և
պաշտօնակցիս. իմ կարծիքովս ընդհակառակն խա-
մաճիկը միշտ կենդանի է. սակայն եթէ դժբախտաբար
ողջ չըլլար, այն ատեն նշան էր թէ՛ իրաւցնէ մեռած է:

— Իսկ դուք բան մը չէ՞ք ըսեր, հարցուց Պա-
րիկը խօստուն — Ծղրիդին:

— Ես կ'ըսեմ թէ՛ երբ խոհեմ բժիշկ մը ինչ ըսելիքը չի գիտեր, լաւագոյն է իրեն համար որ լուռ կենայ: Միւս կողմանէ, այդ խամաճիկը նոր դէմք մը չէ ինձ համար. բաւական ատենէ ի վեր զինքը կը ճանչնամ:

Փինոքքիոյ որ մինչեւ այն ըոպէ անշարժ մնացած էր ճշմարիտ փայտի կտորի մը պէս, տեսակ մը սաստիկ ջղացնցում մ'ունեցաւ՝ որ ամբողջ անկողինը դողացուց:

— Այս խամաճիկը, շարունակեց ըսել խօսուն — Ծղրիղը, վարպետ չարաճըճի մըն է....

Փինոքքիոյ բացաւ աչքերն ու անմիջապէս գոցեց:

— Ստահակ մը, ծոյլ մը, դատարկաշըջիկ մ'է....

Փինոքքիոյ սաւաններուն տակը ծածկեց երեսը:

— Այս խամաճիկը անհնազանդ զաւակ մըն է, որ սրտի ցաւով պիտի մեռնէ իր խեղճ հայրը....

Այս ըոպէիս խցիկին մէջ լալու և հեկեկալու խղճուկ ձայն մը լսուեցաւ: Երեւակայեցէք ինչպէս զարմացած մնացին ամէնքն ալ, երբոր սաւանները քիչ մը վերցնելով տեսան որ Փինոքքիոն կուլար ու կը հեկեկար:

— Երբ մեռել մը կու լայ, նշան է թէ բժշկուելու ճամբուն մէջն է, ըսաւ Ագռար հանդիսաւոր կերպով:

— Պարտաւոր եմ հակառակը ըսել իմ յարգելի բարեկամ պաշտօնակցիս, աւելցուց Բոն, ըստ իս երբ մեռել մը կու լայ, նշան է թէ մեռնիլ չուզեր:

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

Փինոքքիոյ շարքաւ կ'ուտէ, բայց չուզեր մաքրողական առնել, սակայն երբ կը տեսնէ որ մեռելաթաղերը կու գան զինքը տանելու համար, այն ատեն կ'առնէ մաքրողական դեղը: Յետոյ սուտ կը խօսի, և ասոր ի պատիժ քիթը կ'երկնայ:

Երեք բժիշկները հագիւ դուրս ելած էին խցիկէն, Պարիկը մօտեցաւ Փինոքքիոյի, և ճակատը բռնելով հասկցաւ որ սաստիկ ջերմէ կը տառապէ:

Այն ատեն, կէս գաւաթ ջուրին մէջ տեսակ մը ճերմակ փոշի խառնեց ան ու խամաճիկին տալով ըսաւ խանդաղատանօք.

— Ասիկա իմէ, ու քանի մ'օրէն պիտի ազնանաս:

Փինոքքիոյ գաւաթին նայեցաւ, բերանը քիչ մը ծոմոտկեց, ու հարցուց լալկան ձայնով.

— Անո՞յ է թէ լեղի:

— Լեղի է, բայց օգուտ պիտի ընէ քեզի:

— Քանի որ լեղի է չեմ խմեր:

— Ինձի մտիկ ըրէ. իմէ:

— Ես լեղի բան չեմ սիրեր:

— Իմէ, կ'ըսեմ քեզի. երբ խմելու ըլլաս, կ'որ շարքաւ մը պիտի տամ քեզի, բերանդ առնուցնելու համար:

— Ո՞ւր է այդ կլոր շաքարը:

— Ահա՛ հոս է, ըսաւ Պարիկը ոսկեղէն շաքարամանի մը մէջէն դուրս հանելով զայն:

— Նախ շաքարը կ'ուզեմ, յետոյ կը խմեմ այդ լեղի ջուրը....

— Կը խոստանաս որ պիտի խմես:

— Այո՛....

Պարիկը անոր տուաւ շաքարէ գնդակը, և Փինոքքիոյ վայրկեանի մը մէջ զայն ակռաներովը կոտորեւէ ու կլլեւէ վերջ, շրթունքները լզելով ըսաւ.

— Աղուոր բան պիտի ըլլար եթէ շաքարն ալ դեղ մ'ըլլար.... Ամէն օր մաքրողական կ'առնէի:

— Ուրեմն պահէ՛ խոստումդ ու խմէ՛ սա քանի մը կաթիլ ջուրը, որ քեզի առողջութիւն պիտի տայ:

Փինոքքիոյ ակամայ ձեռքն առաւ զաւաթը ու քթին ծայրը մէջը խոթեց. յետոյ բերնին մօտեցուց. յետոյ կրկին մէջը խոթեց քիթը ու վերջապէս ըսաւ.

— Շատ լեղի է, շատ լեղի է: Ես չեմ կրնար խմել:

— Ի՞նչէն գիտես քանի որ և ոչ իսկ համը նայեցար:

— Կ'երեւակայեմ. հոտէն հասկցայ: Նախ ուրիշ շաքարէ գնդակիկ մ'ալ կ'ուզեմ... յետոյ կը խմեմ:

Այն ատեն Պարիկը բարի մօր մը բոլոր համբերութեամբ քիչ մ'եւ շաքար դրաւ անոր բերնին մէջ, ու դարձեալ ներկայացուց զաւաթը:

— Այս կերպով չեմ կրնար խմել, ըսաւ իսամաճիկը, հազար քնքշանքներ ընելով:

— Ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ ոտքերուս վրայ եղած բարձր նեղութիւն կը պատճառէ ինծի:

Պարիկը բարձր վերցուց:

— Անօգուտ բան է: Այսպէս ալ չեմ կրնար խմել:

— Ուրիշ ի՞նչ բան կը նեղէ քեզ:

— Խցիկին դուռը, որ կիսաբաց է:

Պարիկը գնաց գոցեց խցիկին դուռը:

— Վերջապէս, պոռաց Փինոքքիոյ սաստիկ լաց մը փրցնելով, այս անպիտան լեղի ջուրը չեմ ուզեր խմել, ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ....

— Ձաւակս պիտի զղջաս....

— Ի՛նչ փոյթս....

— Հիւանդութիւնդ ծանր է:

— Ի՛նչ փոյթս....

— Ձերմը քիչ օրէն անդիւ աշխարհ պիտի տանի զքեզ:

— Հոգս անգամ չէ....

— Մահէն չէ՞ս վախնար:

— Ո՛չ, ամենեւին: Աւելի կը նախընտրեմ մեռնիլ, քան թէ խմել այդ լեղի դեղը խմել:

Այս պահուս յանկարծ խցիկին դուռը կռնակին վրայ բացուեցաւ, ու ներս մտան թանաքի պէս սեպ սեւ չորս ճագարներ իրենց ուսերուն վրայ բերելով մեռելի պատիկ դագաղ մը:

— Ինծմէ՛ ի՛նչ կ'ուզէք, պոռաց Փինոքքիոյ, սաստիկ սարսափած ընդոստ անկողնին վրայ նստելով:

— Եկանք քեզ առնելու, պատասխանեց ճագարներէն ամենէն խոշորը:

— Ձի՞ս տանելու: Բայց ես տակաւին մեռած չեմ....:

— Այո՛. բայց դուն քանի մը վայրկեան միայն

կեանք ունիս չխմելուդ համար այն դեղը՝ որ ջերմդ պիտի անցնէ:

— Ո՛վ Պարիկս, Պարիկս, սկսաւ ճշալ այն ատեն խամաճիկը, տո՛ւր ինծի շուտով այն գաւաթը...

... ներս մտան թանաքի պէս սեպ սեւ չորս ճագարներ,
ուսերուն վրայ մեռելի դագաղ մը:

Աստուծոյ սիրոյն շո՛ւտ ըրէ, որովհետեւ մեռնիլ չեմ ուզեր, չէ՛.... չեմ ուզեր մեռնիլ:

Ու երկու ձեռքերովը բռնելով գաւաթը, մէկ շունչ չով պարպեց զայն:

— Համբերութի՛ւն, ըսին ճագարները: Այս անգամ ձրի տեղ ըրինք ճամբորդութիւնը:

Եւ դարձեալ ուսերնուն վրայ առնելով պզտիկ դագաղը, դուրս ելան խցիկէն տրտաւով և մրմռալով ակռաներնուն մէջէն:

Խսկապէս անկէց քանի մը վայրկեան վերջ, Փիւնոքքիոյ անկողնէն վար ցատկեց բոլորովին առողջացած, որովհետեւ պէտք է գիտնալ՝ թէ փայտէ խամաճիկները այս առանձնաշնորհութիւնն ունին որ հագիւ երբեք կը հիւանդանան, և շուտով ալ կ'առողջանան:

Պարիկը տեսնելով անոր խցիկին մէջ վազելն ու խաղալ խնդալները, առաջին անգամ երգող պզտիկ արագադի մը պէս աշխոյժ ու գուարթ, ըսաւ անոր.

— Ուրեմն դեղը իրաւցնէ օգտակար եղաւ քեզի:

— Անշուշտ: Նոր կեանք ստացայ:

— Հապա ինչո՞ւ այնքան աղաչել տուիր խմելու համար:

— Անոր համար որ մենք տղաքս ամէնքս ալ այսպէս ենք: Աւելի կը վախնանք դեղերէն, քան թէ չարիքէն:

— Ամօթ: Տղաք պէտք են գիտնալ թէ ժամանակին առնուած օգտակար դեղ մը, կարող է ազատել զիրենք ամենաժանր հիւանդութենէ մը, և գուցէ նոյն իսկ մահուրէն....

— Ո՛հ, բայց ուրիշ անգամ այնքան աղաչել պիտի չտամ: Պիտի յիշեմ այն սեւ ճագարները, դագաղը ուսերնուն վրայ.... ու այն ատեն անմիջապէս գաւաթը ձեռքս պիտի առնեմ ու կլլեմ....

— Հիմա քիչ մը քովս եկուր, և պատմէ ինծի թէ ի՞նչպէս եղաւ որ աւագակներուն ձեռքն ինկար:

— Այնպէս եղաւ, որ խամաճիկ խաղցնող Հրա-
կուլը քանի մը ոսկի տուաւ ինծի, ու ըսաւ. Առ
ասոնք ու հօրդ տար, ես ալ ընդհակառակն ճամբուն
վրայ հանդիպեցայ Աղուէսի մը ու Կատուի մը, երկու
շատ շնորհքով անձինք՝ որոնք ինձ ըսին. « Կ'ուզե՞ս
որ այս դրամները հազար, երկու հազար ըլլան: Հե-
տեքնիս եկուր, ու քեզ հրաշքներու դաշտը առաջ-
նորդենք »: Ես ալ ըսի « Երթանք ». և ասոնք ըսին.
« Հոս Կարմիր Խեչափառի պանդոկը քիչ մը կանգ
առնենք, և կէս գիշերէն յետոյ կը մեկնինք »: Ու
երբ արթնցայ այլ եւս հոն չէին, արդէն մեկնած էին:
Ես այն ատեն սկսայ քալել, գիշեր էր, սարսափելի
մութ գիշեր, ու այն պատճառաւ ճամբուն վրայ գտայ
երկու աւազակները ածուխի պարկերու մէջ, որոնք
ըսին ինծի. « Դուրս հանէ դրամներդ ». իսկ ես պա-
տասխանեցի. « Դրամ չունիմ ». վասն զի ոսկի դրա-
մները լեզուիս տակը պահած էի, և աւազակներէն մին
փորձեց ձեռքը բերնիս մէջ դնել, ես ալ մէկ խաճ-
նելով փրցուցի ձեռքը ու բերնէս դուրս տուի, բայց
փոխանակ ձեռքի մը, տեսայ որ Կատուի թաթիկ
մըն էր: Աւազակները ետեւէս սկսան վազել, ես՝
վազեցի ու վազեցի, մինչեւ որ ինծի հասան, ու վզէս
կախեցին զիս այս անտառին մէկ ծառէն, ըսելով.
« Վաղը կը դառնանք հոս, այն ատեն մեռած կ'ըլլաս
ու բերանդ ալ բաց, այս կերպով կ'առնենք քեզմէ
ոսկի դրամներդ՝ զորոնք լեզուիդ տակ պահած ես »:

— Բւ հիմա ո՞ւր պահեր ես այդ չորս դրամները,
հարցուց Պարիկը:

— Կորսնցուցի, պատասխանեց փնտրքիոյ: Սա-
կայն սուտ էր, վասն զի գրպանին մէջ պահած էր
զանոնք:

Հագիւ թէ ըսաւ այդ սուտը, իր քիթը որ արդէն
երկար էր, անմիջապէս երկու մատ աւելի մեծցաւ:

— Ո՞ւր կորսնցուցիր զանոնք:

— Սա մօտակայ անտառին մէջ:

Այն երկրորդ սուտին վրայ, քիթը շարունակեց
մեծնալ:

— Եթէ մօտակայ անտառին մէջ կորսնցուցիր
զանոնք, ըսաւ Պարիկը, պիտի փնտռենք ու պիտի
գտնենք զանոնք. որովհետեւ ինչ որ մօտակայ ան-
տառին մէջ կը կորսուի, միշտ կը գտնուի:

— Ո՛հ, հիմա միտքս եկաւ վրայ բերաւ խամա-
ճիկը շփոթելով չորս դրամները չկորսնցուցի, բայց
առանց զգալու կ'լլեցի զանոնք երբ տուած դեղդ կը
խմէի:

Այս երրորդ սուտին վրայ, քիթը տարօրինակ
կերպով այնքան երկնցաւ՝ որ խեղճ խամաճիկը
ոչ մէկ կողմ կրնար դառնալ: Եթէ այս կողմ դառ-
նար, քիթը կը զարնուէր անկողնին և կամ պատու-
հանին ապակիներուն, իսկ եթէ այն կողմ, խցիկին
պատերուն և կամ դրան. եթէ գլուխը քիչ մ'աւելի
վեր վերցնէր, Պարիկին աչքին մէջ խոթելու վտան-
գին կը հանդիպէր:

Իսկ Պարիկը կը նայէր անոր ու կը խնդար:

— Ինչո՞ւ կը խնդաս, հարցուց խամաճիկը բո-
լորովին յուզուած ու մտահոգ իր այն քիթին համար՝
որ զգալիօրէն կը խոշորնար:

— Խօսած սուտերուդ վրայ կը խնդամ:

— Ի՞նչպէս գիտես որ սուտ խօսեցայ:

— Ստուծիւնները՝ տղաս, շուտով կը ճանչցուին
վասն զի երկու տեսակ են անոնք. կան ստուծիւն-
ներ՝ որոնք կարճ սրունքներ ունին, և կան՝ որոնք

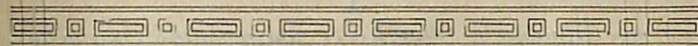
երկար քիթ ունին. քու խօսածդ ճիշդ անոնցմէ է՝
որ երկար քիթ ունին:

Փինոքքիոյ ամօթէն այլ եւս ուր պահուիլը չգիտ-

... քեթը տարօրինակ կերպով այնքան երկնցաւ որ ...

նալով, փորձեց փախչիլ խցիկէն, բայց չյաջողեցաւ:
Քիթը այնքան խոշորեցեր էր՝ որ դռնէն ալ չէր կրնար
անցնիլ:

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

Փինոքքիոյ կը գտնէ Աղուէսն ու Կատուն, և անոնց հետ
կ'երթայ հրաշքներուն դաշտը չորս զրամները սերմանելու:

Կրնաք երեւակայել, Պարիկը թողուց որ խա-
մաճիկը գրեթէ կէս ժամ լայ պոռայ իր այն քիթն
համար, որ այլ եւս սենեկին դռնէն չէր անցնէր.
դիտմամբ այդպէս ըրաւ խիստ դաս մը տալու համար
անոր, որպէս զի սուտ խօսելու տգեղ ախտէն ուղ-
ղուի, ամենատգեղ ախտ՝ տղու մը համար: Սակայն
երբ տեսաւ անոր այլակերպած և յուսահատութենէն
աչքերն իրենց կապիճներէն դուրս ինկած, ի գութ
շարժելով, ձեռքերն իրար զարկաւ, ու այս նշանին՝
պատուհանէն սենեկին մէջ մտան փայտփոր կոշուած
հազարաւոր մեծ թռչուններ՝ որոնք ամէնքն ալ Փի-
նոքքիոյի քիթն վրայ հանգչելով, սկսան զայն կտցել
և այնքան կտցեցին որ՝ քանի մը վայրկենի մէջ այն
տարօրինակօրէն ահագին քիթը՝ իր բնական մեծու-
թիւնը գտաւ:

— Ո՛րքան բարի ես, Պարիկս, ըսաւ խամաճիկը
աչքին արցունքները սրբելով և ո՛րքան կը սիրեմ
զքեզ:

— Ես ալ քեզ կը սիրեմ, պատասխանեց Պարիկը
և եթէ կ'ուզես ըովս մնալ եղբայրիկս կ'ըլլաս, ես
ալ քու բարի քոյրիկդ....

— Սիրով կը մնայի... բայց խեղճ հայրը՞կա:

— Ամէն բան խորհած եմ: Արդէն իմաց տրուեցաւ հօրդ. ու գիշեր չեղած ինք հոս կ'ըլլայ:

— Իրաւ պոռաց Փինոքքիոյ ուրախութենէն ցատքելով: Այն ատեն, իմ սիրուն Պարիկս, եթէ կը հաճիս՝ կ'ուզեմ երթալ դիմաւորել զինքը: Անհամբեր եմ համբոյր մը տալու այն թշուառ ծերունիին՝ որ ինծի համար այնքան տանջուեցաւ:

— Գնա՛, բայց զգոյշ եղիր չըլլայ թէ կորսուիս: Սնտառին ճամբան բռնէ, և վստահ եմ որ իրեն պիտի հանդիպիս:

Փինոքքիոյ մեկնեցաւ. և հագլիւ թէ անտառին մէջ մտաւ սկսաւ այծեամի մը պէս վազել: Բայց երբ հասաւ այն կէտին, խոշոր կաղնիին զրեթէ դիմացը, կանգ առաւ, որովհետեւ ճիւղերու մէջէն մարդու ձայն մը լսել կարծեց: Իրաւ ալ ճամբուն վրայ երեւնալը տեսաւ, երեւակայեցէք որո՞ւ... Աղուէսին և Կատունին, կամ իր ճամբու ընկերներուն՝ որոնց հետ ընթրած էր Կարմիր Խեչափառի ճաշաւանին մէջ:

— Ահաւասիկ մեր սիրելի Փինոքքիոն, պոռաց Աղուէսը զանի զրկելով և համբուրելով: Ի՞նչպէս եղաւ որ հոս կը գտնուիս:

— Ի՞նչպէս հոս կը գտնուիս, կրկնեց Կատուն:

— Երկար պատմութիւն է ըսաւ խամաճիկը, յարմար ատենին կը պատմեմ ձեզի: Սակայն և այնպէս գիացէք՝ որ անցեալ գիշեր, երբ զիս պանդուկին մէջ առանձին թողուցիք, ճամբան երթալու ատենս մարդասպաններու հանդիպեցայ....

— Մարդասպաններո՞ւ.... Ո՛հ, խեղճ բարեկամս: Եւ ի՞նչ բան կ'ուզէին:

— Կ'ուզէին զողնալ ոսկի դրամներս:

— Անամօթներ, գոչեց Աղուէսը:

— Ամենախայտառակներ, կրկնեց Կատուն:

— Բայց ես սկսայ փախչիլ շարունակեց խամաճիկը, անոնք ալ շարունակ ետեւէս եկան, մինչեւ

Ահաւասիկ մեր սիրելի Փինոքքիոն, պոռաց զայլը զանիկայ զրկելով:

որ հասան ինծի և այս կաղնիին ճիւղէն կախեցին զիս....

Ու Փինոքքիոյ ցոյց տուաւ խոշոր կաղնին՝ որ քայլ մ'անդին էր:

— Ասկից աւելի վատ բան կրնայ ըլլալ ըսաւ Աղուէսը: Ինչպիսի աշխարհի մէջ ապրելու դատապարտուած ենք: Մենք պարկեշտ մարդիկս ո՞ր արդեօք ապահով ապաստանարան մը կրնանք գտնել:

Այս խօսակցութիւնը ըրած միջոցին, Փինոքքիոյ

անդրադարձաւ որ կատուին առջեւի ոտքերէն աջա-
կողմանը կը կաղար, որովհետեւ ամբողջ թաթը
կը պակսէր, որուն համար հարցուց անոր.

— Ի՞նչ պատահեցաւ թաթիդ:

Կատուն կ'ուզէր ո՛ր և է բան մը պատասխանել,
բայց շփոթեցաւ: Այն ատեն Աղուէսը վրայ բերաւ
անմիջապէս.

— Բարեկամս շատ համեստ է, անոր համար
չուզէր պատասխանել: Ես իր կողմանէ կը պատաս-
խանեմ: Ուրեմն գիտցիր որ ժամ մ'առաջ ճամբուն վրայ
ծեր գայլի մը հանդիպեցանք, որ անօթութենէ գրեթէ
մարած վիճակի մէջ կը գտնուէր, ու մեզմէ քիչ
մ'ողորմութիւն խնդրեց: Իսկ մենք անոր տալու ձուկի
փուշ մ'իսկ չունենալով, գիտե՞ս, ի՞նչ բռաւ իմ բա-
րեկամս, որ իրաւցնէ կեսարի սիրտ մ'ունի, ահա-
ներովը փրցուց իր առջեւի թաթերէն մին, և այն
խեղճ անասունին տուաւ, որ կարենայ անօթութիւնը
անցնել:

Եւ աղուէսը այսպէս խօսած ատենը աչքէն ար-
ցունք մը սրբեց: Փինոքքիոյ ինքն ալ յուզուած,
մօտեցաւ կատուին, ու անոր ականչին փսփսաց.

— Եթէ բոլոր կատուները քեզի նմանէին, մկները
երջանիկ կ'ըլլային:

— Իսկ հիմայ ի՞նչ կ'ընես հոս հարցուց Ա-
ղուէսը խամաճիկին:

— Հայրիկիս կը սպասեմ, որ վայրկեանէ վայր-
կեան հոս պիտի հասնի:

— Հապա ոսկի դրամներդ:

— Միշտ գրպանիս մէջն են, բաց ի մէկէն՝ որ
կարմիր խեչափառի պանդուկին մէջ ծախսեցի:

— Ու երբ կը խորհիմ որ փոխանակ չորս դրամ-

ներու, կրնայիր հազար, երկու հազար դրամ ունե-
նալ... Ինչո՞ւ խրատիս մտիկ չես ընէր: Ինչո՞ւ չես
երթար հրաշքներու դաշտը զանոնք սերմանելու
համար:

— Այսօր անկարելի է. ուրիշ օր մը կ'երթամ
հոն:

— Ուրիշ օր մը շատ ուշ կ'ըլլայ, ըսաւ Ա-
ղուէսը:

— Ինչո՞ւ համար:

— Անոր համար որ այդ դաշտը գնուեցաւ հա-
րուստ պարոնի մը կողմէ, և վաղուէն վերջ՝ ալ
ոչ մէկուն հրաման պիտի տրուի հոն դրամ ցանելու:

— Հրաշքներու դաշտը ասկից ո՞րքան հեռի է:

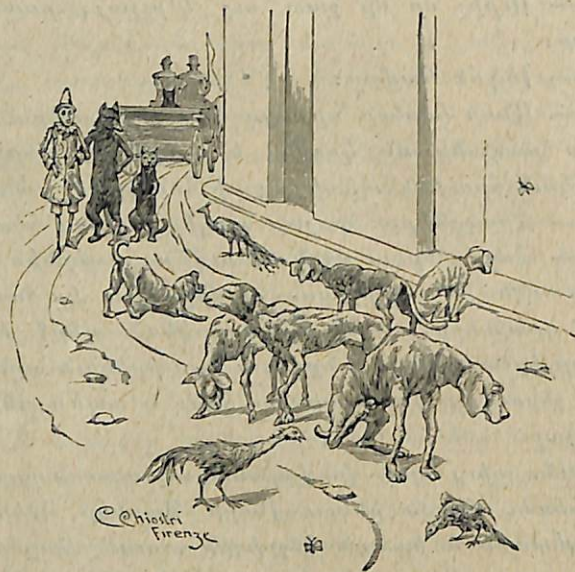
— Հազիւ երկու մղոն: Կ'ուզե՞ս հետեւնիս գալ:
Կէս ժամէն հոն կ'ըլլաս. անմիջապէս կը տանիս
չորս դրամները, քանի մը վայրկեան վերջ երկու
հազար կը ժողվես անոնցմէ, և այս իրիկուն գրպան-
ներդ լեցուն կը վերադառնաս հոս: Կ'ուզե՞ս հետեւ-
նիս գալ:

Փինոքքիոյ պահ մը վարանեցաւ պատասխանել,
որովհետեւ միտքն ինկաւ Բարի Պարիկը, Ծերունի
Ճեպպետտոն և խօսուն Ծղրիդին տուած խորհուրդ-
ները. բայց յետոյ այնպէս բռաւ՝ ինչպէս որ կ'ընեն
անխելք ու սիրտ չունեցող բոլոր տղաք, այսինքն՝
զլիս թեթեւ շարժումով մը հաւանեցաւ. ըսաւ Ա-
ղուէսին ու կատուին.

— Ուրեմն երթանք, ես ալ հետեւնիդ կու գամ:
Ու մեկնեցան:

Կէս օր մ'ամբողջ քալելէ վերջ հասան քաղաք
մը որուն անունն էր, « Անմիտները-բռնող »: Հազիւ
քաղաք մտան, Փինոքքիոյ տեսաւ որ բոլոր փո-

դոցները լեցուն էին մագերնին թափած շուներով՝ որոնք անթուրթնէ կը յօրանջէին, բուրդերնին խուղուած ոչխարներով՝ որ ցուրտէն կը դողդղային, առանց ցցունքի և բրուկի հաւերով որ եզիպտացորենի հատիկ մ'ողորմութիւն կը խնդրէին. խոշոր թիթեռ-

... փողոցները լեցուն էին մագերնին թափած շուներով...

նիկներ՝ որոնք ալ կարող չէին թռչելու որովհետեւ իրենց ամենագեղեցիկ գունաւոր թեւերը ծախած էին, պոչերնեն կտրուած սիրամարգներ՝ որ մարդու երեւնալու կ'ամչնային, և էգ փասխաններ՝ որ լոթի մնջիկ կը քալէին ողբալով իրենց ոսկիէ և թրծած շողշողուն փետուրները, զորոնք ցմիշտ կորուսած էին:

Այս մուրացկաններու և թշուառ ամթահարներու բազմութեան մէջէն, երբեմն երբեմն կ'անցնէին քանի մը շքեղ կառքեր որոնց մէջ նստած էին կամ Աղուէս մը, կամ գող Անծիղ մը և կամ քանի մը գիշատիչ թռչուններ:

— Հապա ուր է հրաշքներու դաշտը, հարցուց Փինոքքիոյ:

— Հոն, երկու քայլ անդին է:

Իսկոյն քաղաքին մէջէն անցան ու պարիսպէն դուրս ելլելով կանգ առին ամայի դաշտի մը մէջ՝ որ ուրիշ դաշտերու պէս դաշտ մըն էր:

— Ահա՛ հասանք, ըսաւ Աղուէսը խամաճիկին հիմայ գետինը ծռէ, ձեռքերովդ պզտիկ փոս մը փորէ հողին մէջ, ու չորս ոսկիներդ մէջը դիր:

Փինոքքիոյ հնազանդեցաւ: Ծակը փորեց, և քովը մնացած չորս ոսկի դրամները մէջը դրաւ, և փոսը կրկին ծածկեց քիչ մը հողով:

— Հիմայ, ըսաւ Աղուէսը գնա՛ սա մօտակայ ջրաղացը դոյլ մը ջուր բեր, և ջրէ հողը՝ ուր ծածկեցիր դրամները:

Փինոքքիոյ գնաց, և որովհետեւ դոյլ չունէր, հին կօշիկներէն մին ոտքերէն հանեց, ու անոր մէջ ջուր լեցնելով բերաւ փոսը ծածկող հողը ջրեց: Յետոյ հարցուց.

— Ուրիշ բան կ'այ ընելիք:

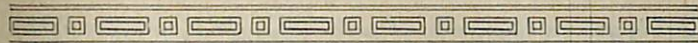
— Ուրիշ բան չկայ, պատասխանեց Աղուէսը՝ հիմայ ալ կրնանք երթալ: Դուն սակայն քսան վայրկեան վերջ վերադարձիր հոս, և թուփը՝ արդէն բուսած ու գետնէն բարձրացած և բոլոր ճիւղերն ալ դրամներով լեցուած պիտի գտնես:

Խեղճ խամաճիկը, սաստիկ ուրախութենէն ինք-

իրմէն դուրս ելած, հազար անգամ շնորհակալ եղաւ Աղուէսին և Կատուին, և գեղեցիկ նուէր մը խոստացաւ անոնց:

— Մենք նուէր չենք ուզեր, պատասխանեցին երկու նենգամիտները, մեզի կը բաւէ՝ որ առանց յոգնելու հարստանալու կերպը սորվեցուցինք քեզի, և չափազանց ուրախ ենք:

Այս ըսելով բարեւեցին Փինոքքիոն, և յաջող բերք մաղթելով անոր, իրենց գործին գնացին:

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Փինոքքիոյ կը կողոպտուի իր չորս ոսկի դրամներէն, և ի պատիժ ասոր չորս ամիս կը բանտարկուի:

Քաղաք դառնալով խամաճիկը սկսաւ մէկիկ մէկիկ համրել վայրկեանները. ու երբ համարեց թէ ժամանակը եկած է, անմիջապէս հրաշքներու դաշտը տանող ճամբան նորէն ձեռք առաւ:

Եւ մինչ աճապարանօք կ'երթար, սիրտը սաստիկ կը բաբախէր, թիք, թիք, թիք, թիք, խոշոր ժամացոյցի մը պէս: Ու նոյն ատեն ինքնիրեն կը մտածէր:

— Հապա եթէ ճիւղերուն վրայ փոխանակ հազար ոսկիի երկու հազար գտնեմ.... Ու եթէ փոխանակ երկու հազարի հինգ հազար, ու փոխանակ հինգ հազարի հարիւր հազար գտնեմ հոն: Ո՛հ, ի՛նչ գեղեցիկ պարոն մը պիտի դառնամ այն ատեն.... Պիտի ուզէի ունենալ գեղեցիկ պալատ մը, փայտեայ հազար ձիեր ու հազար ախոռներ՝ խաղերով զբաղելու համար. մարան մը անոյշ ըմպելիներու, և մատենադարան մը ամբողջ լեցուն շաքարապտուղներով, կարկանդակներով, անոյշներով, և տեսակ տեսակ նշախառն ու սերով ծածկուած կարկանդակներով:

Այսպէս որոճալով մտքին մէջ հասաւ դաշտին մօտերը, ու հոն կեցաւ նայելու համար որ արդեօք պատահամա՞ր պիտի կրնա՞ր տեսնել ծառ մը՝ որուն

ճիւղերը դրամներով լեցուն ըլլային. բայց ոչինչ տեսաւ: Հարիւր քայլ եւս առաջ գնաց, ոչինչ, մտաւ դաշտին մէջ..... գնաց ուղղակի այն պզտի փոսին

.... դուրս հանեց զրպանէն մէկ ձեռքը
և երկար ատեն զլուխը քերեց:

քով՝ ուր թաղած էր իր չորս ոսկի դրամները, ոչինչ: Այն ատեն բոլորովին մտախոհ, և մոռնալով քաղաքավարութեան օրէնքները դուրս հանեց զրպանէն մէկ ձեռքը և երկար ատեն զլուխը քերեց:

Նոյն րոպէին քրքջաձայն խնդալ մը հնչեց ալանջին, ու վեր նայելով ծառի մը վրայ տեսաւ խոշոր թութակ մը՝ որ վրան ունեցած քանի մը փետուրները կը մաքրէր:

— Ինչո՞ւ կը խնդաս, հարցուց Փինոքքիոյ զըրգոռած ձայնով:

— Կը խնդամ, որովհետեւ քթուած ատենս թեւերուս տակը խըտխտաց:

Խամաճիկը չպատասխանեց: Գնաց ջրաղացքին քով և միեւնոյն հին կօշիկը ջրով լեցնելով բերաւ դարձեալ ջրել սկսաւ հողը՝ ուր դրամները ծածկած էր:

Երբ ահա՛ յանկարծ, առաջուանէն աւելի անհեթեթ ուրիշ ծիծաղ մ'ալ լսելի եղաւ դաշտին հանդիսաւոր լուսթեան մէջ:

— Բայց վերջապէս, պոռաց բարկութեամբ Փինոքքիոյ, անկի՛րթ թութակ, կրնամ գիտնալ թէ՛ ի՞նչ բանի համար կը խնդաս:

— Կը խնդամ այն անմիտներուն վրայ՝ որոնք կը հաւատան ամէն յիմարութեանց, կը խաբուին իրենցմէ աւելի խորամանկներէ:

— Արդեօք ինձի՞ համար է ըսածդ:

— Այո՛, քեզի համար կ'ըսեմ խեղճ Փինոքքիոյ. քեզի համար՝ որ այսքան միամիտ ես հաւատալու, դրամները կրնան արտին մէջ ցանուիլ ու հնձուիլ, ինչպէս լուրիան ու դդումը: Ես ալ հաւատացի օր մը, այսօր պատիժը կը կրեմ: Այսօր, թէպէտեւ շատ ուշ, համոզուեցայ բոլորովին՝ որ պատուաւոր կերպով իրարու քով քիչ մը դրամ դնելու համար, պէտք է վաստկիլ գիտնալ զանոնք կամ իր ձեռքերուն աշխատանքովը, և կամ բնածին տաղանդով:

— Չեմ հասկնար միտքդ ըսաւ խամաճիկը՝ որ արդէն վախէն դողալ սկսեւ էր։

— Համբերութիւն։ Պիտի ջանամ լաւագոյն կերպով բացատրել միտքս, աւելցուց թութակը։ Ուրեմն պէտք է գիտնաս՝ որ երբ դուն քաղաքն էիր, Աղուէսն ու Կատուն այս դաշտը դարձան, թաղուած ոսկի դրամներն առին, ու հովի պէս փախուստ տուին։ Ու հիմայ՝ քաջ է ո՛վ որ անոնց ետեւէն հասնի։

Փինոքքիոյ բերանարաց մնաց հոն, և թութակին խօսքերուն հաւատք ընծայել չուզելով՝ սկսաւ ձեռքերով, եղունգներով փորել հողը՝ զոր ոռոգած էր։ Փորեց, փորեց, փորեց, ու այնքան խորունկ փոս մը բացաւ որ յարդի ղէզ մը կրնար կենալ հոն. սակայն դրամներն այլ եւս հոն չէին։

Այն առեւն յուսահատած՝ վազելով քաղաք վերադարձաւ, և ուղղակի դատարան գնաց ամբաստանելու երկու խաբեբաները՝ որոնք զինքը կողոպտած էին։

Դատաւորը՝ մարդակապիկներու ցեղէն խոշոր կապիկ մ'էր, ծեր կապիկ մը. պատկառելի էր իր յառաջացած տարիքին համար, սպիտակ մօրուքին, և մասնաւորապէս իր առանց ապակիներու ոսկի ակնոցներուն պատճառաւ՝ զորոնք ստիպուած էր շարունակ գործածելու աչքերու տկարութեան հետեւանքով՝ որ քանի մը տարիէ ի վեր զինքը կը նեղէր։

Փինոքքիոյ դատաւորին ներկայութեան տեղն ու տեղը պատմեց անիրաւ խաբէութիւնը՝ որուն զոհ եղած էր. խաբեբաներուն անունն ու մականունը տուաւ և արտաքին կերպարանքի նկարագիրն ըրաւ, ու վերջացուց արդարութիւն պահանջելով։

Դատաւորը մեծ բարեսրտութեամբ մտիկ ըրաւ շատ հետաքրքրուեցաւ անոր պատմութեամբը. խանդաղատեցաւ, յուզուեցաւ. ու երբ խամաճիկն իր ըսելիքները վերջացուց, ձեռքը երկնցուց ու զանգակը զարկաւ։

Փինոքքիոյ դատաւորին ներկայութեան տեղն ու տեղը պատմեց անիրաւ խաբէութիւնը ...

Չանգակի ուժով ձայնին՝ անմիջապէս երկու զամփոռներ երեւցան ոստիկաններու պէս հագուած։

Դատաւորը Փինոքքիոն ցոյց տալով ոստիկաններուն, ըսաւ.

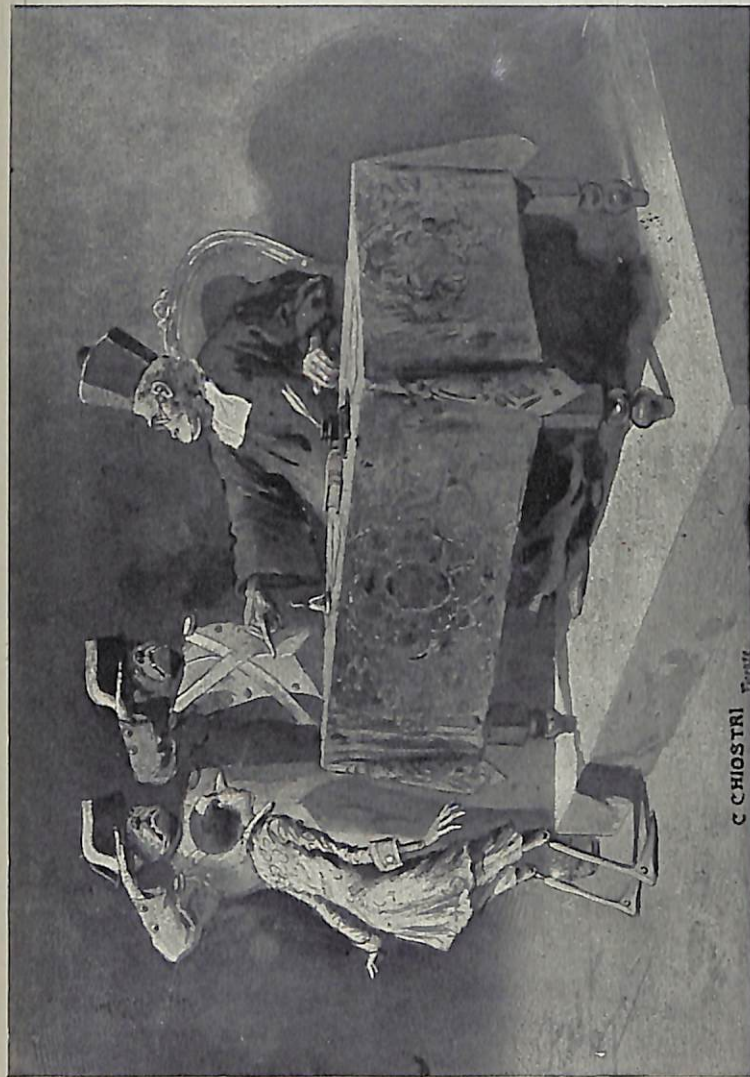
— Այս խեղճ տղան գողցնել տուեր է իր չորս ոսկի դրամները. ուստի բռնեցէք զինքը ու շուտով բանտ տարէք։

Խամաճիկը այս անտեղի, անիրաւ դատաւճիւրը
լսելով ափշած մնաց, կ'ուզէր բողբոջել. բայց ոստի-
կանները անօգուտ ժամավաճառութեան տեղի չտալու
համար, գոցեցին անոր բերանը ու բանտ տարին:

... բայց ոստիկանները անօգուտ ժամավաճառութեան տեղի չտալու
համար գոցեցին անոր բերանը ու բանտ տարին:

Պարտաւորուեցաւ չորս ամիս բանտ մնալ, չորս
երկար ամիսներ. և գուցէ աւելի ալ պիտի մնար,
եթէ բարեբախտ դէպք մը չհանդիպէր: Որովհետեւ
պէտք է զիտնալ որ Անմիտները — բռնող քաղաքին

G. CHIOSTRÌ FIRENZE

Այս խեղճ աղան գոյցնել տուել է իր չորս ոսկե դրամները, ուստի բռնեցէ զինքը ու շուտով բանտ տարեց:
(Իջ 108)

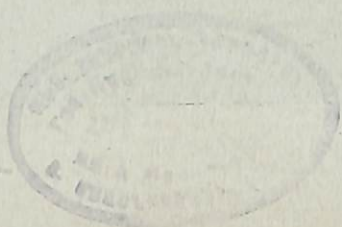
տիրող երիտասարդ կայսրը, իր թշնամիներուն դէմ մեծ յաղթանակ մը տարած ըլլալով, հրամայեց որ հրապարակաւ մեծ հանդէսներ, լուսավառութիւններ, հրախաղութիւններ, ձիերու և հեծելանիւներու արշաւանքներ ըլլան, և ի նշան ամենամեծ ուրախութեան, ուզեց որ բանտերն ալ բացուին ու բոլոր աւագակները դուրս հանուին:

— Քանի որ միւսները բանտէն դուրս կ'ելլէն, ես ալ կ'ուզեմ ելլել, ըսաւ Փինոքքիոյ բանտապանին:

— Դուն ո՛չ, պատասխանեց բանտապանը, վասն զի անոնց շարքին մէջ չես դուն....

— Կը ներես, աւելցուց Փինոքքիոյ, ես ալ աւագակ մըն եմ:

— Այդ պարագային հազար իրաւունք ունիս, ըսաւ բանտապանը, և գտալն հանելով, ու յարգանօք զանի բարեւելով՝ բացաւ բանտին դուռը, և թողուց որ ելլէ երթայ:

ԳԼՈՒԽ Ի.

Փինոքքիոյ բանտէն ազատուելուն պէս Պարիկին տունը դառնալու համար ճամբայ կ'ելլէ, երթալու ատեն սոսկալի օձ մը կը տեսնէ ճամբուն վրայ, ու թակարդի մէջ բըռնուած կը մնայ:

Երեւակայեցէք Փինոքքիոյի ուրախութիւնը երբ ինքզինքն ազատ զգաց: Առանց կենալու և առանց մտածելու եղածին վրայ, քաղքէն անմիջապէս դուրս ելաւ ու Պարիկի տնակին ճամբան բռնեց:

Օղը անձրեւոտ ըլլալուն ճամբան ցեխով լի էր, և մինչեւ սրունքներուն կէսը կը հասնէր:

Սակայն խամաճիկը կարեւորութիւն չէր տար:

Իր հայրիկը և կապոյտ մազերով քոյրիկը կրկին տեսնելու սաստիկ բաղձանքէն մղուած, կը վազէր ոստումներով որսական բարակի մը պէս, ու վազելու ատեն ցեխին ցայտուքները մինչեւ գտակին ծայրը կ'ելլէին: Ու երթալով ինքնիրեն կ'ըսէր.

— Ո՛րքան դժբախտութիւններ պատահեցան ինծի..... Ու ես արժանի եմ անոնց, ինչու որ ես յամառ և կռուասէր խամաճիկ մըն եմ..... կ'ուզեմ ամէն բան իմ ուզածիս պէս ընել, առանց մտիկ ընելու անոնց՝ որ զիս կը սիրեն, և ինձմէ հազար անգամ աւելի խելք ունին..... Սակայն, միտքս զրած եմ ասկէ վերջ վարքս փոխել՝ պարկեշտ ու հնազանդ

տղայ մ'ըլլալ..... Վերջապէս հիմայ շատ լաւ իմացայ՝ որ տղաք անհնազանդ գտնուելով՝ միշտ կը տուժեն և երբեք ո՛ր և է շահ մը կամ օգուտ մը չեն քաղեր: Հապա հայրիկս, անշուշտ ինծի սպասեց..... Արդեօք Պարիկին տունը պիտի գտնեմ զինքը: Շատ ատենէ ի վեր չեմ տեսած խեղճ մարդը, և հազար զգուանքներ տալու և զինքը համբոյրներով ծածկելու փափագէն կը հալիմ կը մաշիմ: Պարիկը պիտի ներէ՞ ինծի իրեն դէմ գործած անվայել ընթացքիս համար..... Ու մտածել որ այնքան խանդաղատալից գորով և խնամք ընդունեցայ անկէ.... Ու մտածել որ այսօր ողջ մնալս իրեն կը պարտիմ: Միթէ ինձմէ աւելի ապերախտ և անսիրտ տղայ մը կրնայ ըլլալ....

Այս ըսած միջոցին յանկարծ սարսափած կանգ առաւ, ու չորս քայլ ետ ընկրկեցաւ:

Ի՞նչ բան տեսած էր:

Խոշոր օձ մը տարածուած էր ճամբուն ճիշդ մէջտեղը, կանաչ մորթով, կրակէ աչքերով ու սրածայր պոչով մը որ կը մխար ծխնելոյզի պէս:

Անկարելի է նկարագրել խամաճիկին զգացած վախը. անկէ կէս մղոն հեռանալով անիկայ քարերու կոյտի մը վրայ նստեցաւ, սպասելով որ օձը հաճէր իր գործին երթալ ու ճամբուն անցքը ազատ թողուլ:

Սպասեց ժամ մը, երկու, երեք ժամ, բայց օձը միշտ հոն էր, և անոր կրակէ աչքերուն կարմրիւն ու պոչին ծայրէն ելած մուխի սիւնը հեռուէն իսկ կը տեսնուէր:

Այն ատեն Փինոքքիոյ քաջութիւն ունեցողի մը պէս մօտեցաւ քանի մը քայլ հեռաւորութեամբ, և նուրբ, անուշիկ, յանկուցիչ ձայնով մը ըսաւ օձին.

— Ներողութիւն, պարոն օձ, քիչ մը մէկդի քաշուելու շնորհը կ'ընէիք ինծի, այնչափ որ կարենամ անցնիլ:

Կարծես պատին էր որ կը խօսէր: Տեղէն շարժող չեղաւ:

Այն ատեն Փինոքքիոյ միեւնոյն անուշ ձայնովը շարունակեց.

— Պարոն օձը պէտք է գիտնայ որ, ես տուն կ'երթամ, ուր հայրիկս ինծի կը սպասէ, և զոր շատ ատենէ ի վեր բնաւ տեսած չեմ.... Ուրեմն կը հաճի՞ք որ ճամբաս շարունակեմ:

Այդ հարցումին պատասխանող նշանի մը սպասեց, բայց ի զուր. ընդհակառակն օձը՝ որ մինչեւ այն բոպէն աշխոյժ և կենսալից կ'երեւար, յանկարծ անշարժ և փայտացածի պէս մնաց: Աչքերը գոցուեցան, ու պոչն ալ դադրեցաւ միտլէ:

— Արդեօք իրաւցնէ մեռա՞ւ, ըսաւ Փինոքքիոյ ուրախութենէն ձեռքերը շփելով, և առանց ժամանակ կորսնցնելու անոր վրայէն անդին ցատկելու շարժում մ'ըրաւ, ճամբուն միւս կողմը անցնելու համար: Բայց տակաւին ոտքը բոլորովին վեր վերցուցած չէր, երբ յանկարծ օձը վեր տնկուեցաւ զսպանակէ մը շարժածի պէս, ու խամաճիկը սարսափած ետ քաշուելու ատեն ոտքը սահելով ինկաւ գետին:

Եւ յիշաւի այնքան գէշ կերպով ինկաւ՝ որ զլուխը ճամբու ցիւխին մէջ գամուեցաւ, ոտքերն ալ օդին մէջ վեր տնկուեցան:

Օձը տեսնելով խամաճիկը այնպէս գլխի վար և ոտքերը օդին մէջ անհաւատալի արագութեամբ շարժելով, սաստիկ խնդուքէ մը բռնուեցաւ, և այնքան խնդաց, այնքան խնդաց որ, վերջապէս չափէ

դուրս խնդալէն կուրծքին մէկ երակը փրթաւ, և այս անգամ իրաւցնէ մեռաւ:

Այն ատեն Փինոքքիոյ սկսաւ վազել մութը կռիւնէ առաջ Պարիկին տունը հասնելու համար: Սակայն ճամբան երկար ըլլալով և ալ չկարենալով

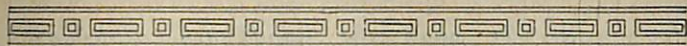
Եւ յիշաւի այնքան գէշ կերպով ինկաւ՝ որ զլուխը ճամբու ցիւխին մէջ գամուեցաւ, ոտքերն ալ օդին մէջ....

զիմանալ անօթութեան պատճառած սոսկալի ցաւերուն, այգիի մը մէջ ցատքեց մշկահամ խաղողի քանի մը ողկոյճ առնելու զիտաւորութեամբ: Երանի՛ թէ ըրած չ'ըլլար:

Հագիւ թէ որթին տակը հասած էր, քրաք..... սրունքներուն սեղմուիլը զգաց երկու սուր երկաթ-

ներու միջեւ, որ երկինքը քանի աստղ ըլլալը ցոյց տուին իրեն:

Խեղճ խամաճիկը թակաբղի մը մէջ բռնուած էր, զոր հոն լարած դրած էին գիւղացիներ քանի մը խոշոր կուզեր բռնելու համար, որոնք ղրացի բոլոր հաւնոցներուն պատուհասը եղած էին:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ա.

Փինոքբիոյ գիւղացիէ մը կը բռնուի, որ կը ստիպէ զինքը հաւնոցի մը պահապան շունն ըլլալու:

Փինոքբիոյ՝ անշուշտ կրնաք դիւրաւ երեւակայել, սկսաւ լալ, պոռալ, և օգնութիւն խնդրել. բայց անօգուտ լաց ու կոծ էր, վասն զի հոն մօտերը տուն չկար և ճամբուն վրայէն ալ մարդ չէր անցներ:

Երթալով մութը կը կոխէր:

Թէ՛ թակաբղէն զգացած սաստիկ ցաւէն որ սրունքներուն խոշոր ոսկորները կը սղոցեր, և թէ՛ այն դաշտերուն մէջ մութ գիշեր ատեն առանձին գտնուելու վախէն, խամաճիկը սկսեր էր գրեթէ նուազիլ, երբ յանկարծ գլխուն վրայէն կայծոռիկի մը անցնիլը տեսնելով, կանչեց զանի ու ըսաւ.

— Կայծոռիկ, կայծոռիկ, զիս այս տանջանքէն ազատելու շնորհը կ'ընես.....:

— Խեղճ տղայ, պատասխանեց կայծոռիկը գութը շարժած կանգ առնելով ու անոր նայելով: Ինչպէս եղաւ որ սրունքներովդ այս սուր երկաթներու տանջանքին մէջ ինկար:

— Այգիին մէջ մտայ այս մշկահամ խաղողէն երկու ողկոյզ փրցնելու համար, և.....

— Բայց քուկդ էր խաղաղը:

— Ոչ.....

— Ուրեմն քեզի ո՞վ սորվեցուց ուրիշներուն ապրանքն առնել տանիլ....:

— Անթի էի....

— Անթուրիւնը, տղաս, արդար պատճառ մը չէ որ կարենանք մեզի սեպհականել օտարին ապրանքը....

— Իրաւ է, իրաւ է, գոչեց Փինոքքիոյ լալով, ուրիշ անգամ մըն ալ չեմ ըներ:

Այս կէտին խօսակցութիւնն ընդհատեցաւ ամենաթեթեւ ոտքի ձայներէ որոնք կը մօտենային: Այգիին տէրն էր, որ մատներուն ծայրերուն վրայ կոխելով կու գար հոն տեսնելու թէ արդեօք՝ գիշեր ատեն իր հաւերը ուտող կուզերէն մին թակարդին մէջ բռնուած է թէ ոչ:

Ո՛րքան մեծ եղաւ զարմանքը երբ վերարկուն տակէն լապտերը դուրս հանելով, տեսաւ որ փոխանակ կուզի, տղեկ մը բռնուած էր թակարդին մէջ:

— Ո՛հ, գո՛ղ աւագակ, ըսաւ գիւղացին զայրացած, ուրեմն հաւերս առնող տանողը դո՛ւն ես:

— Ես չեմ, ես չեմ, պոռաց Փինոքքիոյ հեկեկալով: Ես այգիին մօայ միայն երկու ողկոյզ խաղող փրցնելու համար:

— Խաղաղ գողցողը շատ յաջողակ է անշուշտ հաւեր ալ գողնալու: Գիտեմ ընելի՞քս, քեզի այնպիսի գաս մը տամ որ բաւական ատեն յիշողութեանդ մէջ մնայ:

Ու թակարդը բանալով խամաճիկին ծոծրակէն ամուր մը բռնեց ու այնպէս կախուած մինչեւ տուն տարաւ, կարծեպ կաթնակեր գառնուկ մը կը տանէր:

Երբ տան առջեւ գտնուող կալին մէջ հասան,

ուժով մը գետին նետեց Փինոքքիոն. ու մէկ ոտքը անոր վզին վրայ դնելով ըսաւ.

— Հիմայ արդէն ուշ է, ու ես կ'ուզեմ անկողին երթալ: Վաղը կը մաքրենք հաշիւնիս: Այսօր՝ շունս

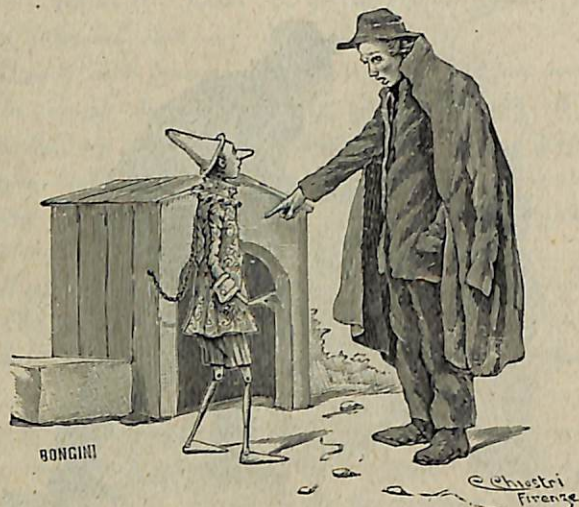
Ո՛հ գո՛ղ աւագակ, ըսաւ գիւղացին զայրացած. ուրեմն հաւերս առնող տանողը դո՛ւն ես:

մեռած ըլլալով որ գիշերուան պահապանութիւն կ'ընէր, պէտք է որ դուն անմիջապէս իր տեղը բռնես: Դուն պիտի ըլլաս պահապան շունս:

Այսպէս ըսաւ և անոր վզէն անցուց՝ փուշերով ծածկուած արոյրէ խոշոր օղակ մը, և այնքան

սեղմեց որ՝ անգամ մը գլուխը ներս դնելէ վերջ ալ
չկարենայ դուրս հանել։ Օղակին կապուած էր եր-
կաթէ՛ երկար շղթայ մը, և ան ալ պատին վրայ
հաստատուած էր։

— Եթէ այս գիշեր, ըսաւ գիւղացին, սկսի անձ-

.... կրնաս երթալ պառկիլ սա փայտէ խղիկին մէջ

բեւեւ, կրնաս երթալ պառկիլ սա փայտէ խղիկին
մէջ՝ ուր կտոր մը յարդ կայ՝ որ չորս տարի իբրեւ
անկողին ծառայեց խեղճ շանս։ Ու թէ որ՝ դժբախ-
տաբար գալու ըլլան գողերը, նայէ՛ որ ուշադիր կենաս
հաջես։

Այս վերջին ազդարարութենէն վերջ, գիւղացին
տունը մտաւ և երկաթէ նիգով դուռը գոցեց։ Խեղճ
Փինոքքիոյ հոն կալին վրայ մնաց կծկտած՝ ցուրտէն,

անօթութենէն, և մանաւանդ վախէն աւելի մեռած
քան թէ կենդանի։

Ու երբեմն երբեմն կատաղաբար ձեռքերը վզի
օղակին մէջ անցնելով որ կոկորդը կը սեղմէր, ու
լալով կ'ըսէր.

— Եւ սակայն արժանի եմ.... Չափէն աւելի
արժանի։ Ուզեցի ծոյլի և դատարկաշրջիկի կեանք
վարել..... ուզեցի չար ընկերներու խրատին մտիկ
ընել, և ասոր համար բախտը զիս շարունակ կը հա-
լածէ։ Եթէ շնորհքով տղայ մ'ըլլայի՝ ինչպէս կան
շատեր, եթէ սորվելու և աշխատելու կամք ունենայի,
եթէ տունը խեղճ հայրիկիս քով մնացած ըլլայի, այս
վայրկենիս հոս դաշտերուն մէջ չէի ըլլար՝ գիւղացիի
մը տան պահապան շունն ըլլալու համար։ Ո՛հ եթէ
կարենայի անգամ մ'ալ կրկին ծնանիլ... Բայց ա-
նօգուտ բան է, պէտք է համբերել։

Ինքնիրեն այս թեթեւ սփոփանքը տալէ վերջ
որ ուղղակի սրտէն կու գար, խղիկին մէջ մտաւ ու
ընացաւ։

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

Փինոքքիոյ կը գտնէ գողերը, և հաւատարիմ գտնուելուն ի վարձատրութիւն ազատ կ'արձակուի:

Արդէն երկու ժամէ ի վեր խորունկ կը քնանար, երբ կէս գիշերուան մօտ արթնցաւ անսովոր թեթեւ ձայներու շնչիւնը և փափսոցէ մը՝ որ կալին մէջ կարծես կը լսուէր: Ուստի բթին ծայրը շան տնակի ծակէն դուրս հանելով տեսաւ կատուի նմանող մթաւ գոյն մորթով չորս կենդանիներ՝ որոնք նստած խորհուրդ կ'ընէին: Սակայն կատու չէին, կուզեր էին, գիշակեր կենդանիներ, հաւկթի և նորահաս վառակներու ոկրամոլները: Այդ կուզերէն մին իր ընկերներէն բաժնուելով շան տնակի ծակին մօտեցաւ ու ըսաւ ցած ձայնով.

— Բարի իրիկուն, Մեկամբոյ:

— Անունս Մեկամբոյ չէ, պատասխանեց խաւմաճիկը:

— Հապա ո՞վ ես:

— Ես Փինոքքիոն եմ:

— Հոս ի՞նչ կ'ընես:

— Պահապան շան պաշտօն կը կատարեմ:

— Եւ ո՞ր է Մեկամբոյ, ծերուկ շունը՝ որ այս տնակին մէջ կը կենար:

— Այս առտու մեռաւ:

— Մեռա՞ւ, խեղճ անասուն.... Այնքան բարի էր.... Բայց կերպարանքէդ դատելով, դուն ալ բարեկիրթ շուն մը կ'երեւաս ինձ:

— Ներէ՛, ես շուն չեմ.....

— Հապա ի՞նչ ես:

— Խամաճիկ մ'եմ:

— Եւ պահապան շան պաշտօն կը կատարես:

Այդ կուզերէն մին իր ընկերներէն բաժնուելով շան տնակի ծակին մօտեցաւ ու ըսաւ ցած ձայնով.

— Անշուշտ, պատժուելու համար....

— Լաւ ուրեմն, ես միեւնոյն պայմաններ կ'առջարկեմ քեզի, ինչ որ ունէինք հանգուցեալ Մեկամբոյի հետ, ու գոհ պիտի ըլլաս:

— Եւ ի՞նչ են այն պայմանները:

— Մենք շաբաթը անգամ մը հոս պիտի գանք, ինչպէս կ'ընէինք առաջ, գիշեր ատեն այս հաւնոցը այցելելու և ութը հատ հաւ պիտի առնենք տանինք: Այս հաւերուն եօթը հատը մենք պիտի ուտենք, մէկն ալ քեզի պիտի տանք, պայմանաւ որ, լաւ մտիկ

ըրէ, դուն քնանալ պիտի ձեւացնես, և բնաւ հաջելու փափաք պէտք չէ որ ունենաս, որպէս զի գիւղացին չարթնցնես:

— Եւ Մեղամբոյ իրաւցնէ այսպէս կ'ընէր, հարցուց Փինոքքիոյ:

— Այսպէս կ'ընէր, ու միշտ իրարու հետ համաձայն էինք: Ուստի հանդարտօրէն քնացիր, և վստահ եղիր՝ որ ասկէ մեկնելէ առաջ տնակիդ վրայ կը թողունք փեթթուած աղուոր հաւ մը վաղուան նախաճաշիդ համար: Լաւ հասկցանք զիրար:

— Պէտք եղածէն աւելի, պատասխանեց Փինոքքիոյ տեսակ մը սպառնական կերպով գլուխն երերցնելով, իբր թէ ըսել ուզեր. Բիշ ատենէն նորէն կը տեսնուինք....

Երբ չորս կուզերը իրենց գործի մասին վստահ կարծեցին ինքզինքնին, կարգաւ գնացին դէպ ի հաւնոցը՝ որ շան խղիկին ճիշդ մօտիկը կը գտնուէր, և անոր փայտէ դռնակը ակոսներով ու եղունգներով բանալէն ետք, իրարու ետեւէ ներս մտան: Սակայն գեռ բոլորովին ներսը չէին գնացած, երբ յանկարծ դռնակին սաստկութեամբ կրկին գոցուիլը լսեցին:

Ձայն գոցողը Փինոքքիոն էր, որ միայն գոցելով գոհ չըլլալով, խոշոր քար մըն ալ դրաւ առջեւը իբրեւ նեցուկ:

Յետոյ սկսաւ հաջել. և ճիշդ պահապան շան մը պէս հաջելով, հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ կ'ընէր ձայնով:

Այս հաջիւնը լսելուն, գիւղացին անկողնէն ցատքեց, և հրացանը առած պատուհանէն երեւցաւ ու հարցուց.

— Ի՞նչ կայ նորէն:

— Գողեր կան, պատասխանեց Փինոքքիոյ:

— Ո՞ւր են:

— Հաւնոցին մէջ:

— Հիմայ կու գամ:

Ու իրաւ ալ ամէն մ'ըսելու չափ չտեսց գիւղացին վար իջաւ. շտապով մտաւ հաւնացին մէջ, և չորս կուզերը յանկարծակիի բերելէն և զանոնք պարկի մը մէջ գոցելէն վերջ, ճշմարիտ գոհունակութեան շեշտով մ'ըսաւ անոնց.

— Վերջապէս ձեռքս ինկաք: Կրնամ պատժել ձեզ, բայց այնքան վատ չեմ: Ընդհակառակն պիտի գոհանամ վաղը ձեզ մօտակայ գիւղի պանդոկապետին տանելով՝ որ ձեր մորթը հանելով պիտի եփէ քաղցրահամ ու գիրուկ նապաստակներու պէս: Պատիւ մը՝ որուն արժանի չէք, սակայն ինծի պէս վեհանձն մարդիկ կարեւորութիւն չեն տար այսպիսի չնչին բաներու.... Յետոյ Փինոքքիոյի մօտենալով սկսաւ շատ մը զգուանքներ ընել անոր, և ի մէջ այլոց նաեւ հարցուց.

— Ի՞նչպէս եղաւ որ գտար այս չորս գողերուն դաւադրութիւնը: Ըսել է թէ Մեղամբոյ իմ հաւատարիմ Մեղամբոն, բնաւ բան մը անդրադարձած չէր....

Խամաճիկը այն ատեն կրնար ըսել իր գիտցածը, այսինքն կրնար պատմել շան և կուզերուն մէջ զրուած ամօթալից պայմանները. բայց մտածելով որ շունը արդէն մեռած էր, ինքնիրեն անմիջապէս ըսաւ. Ի՞նչ բանի կը ծառայէ մեռելները ամբաստանելը.... Մեռելները մեռած են, և ամենալաւ բանը՝ որ կարելի է ընել, զանոնք խաղաղութեան մէջ թողուն է....

— Կուզերուն կալին մէջ եկած ատեն արթննալէ իր թէ կը քնանայիր, շարունակեց հարցնել գիւղացին:

— Կը ընանայի, պատասխանեց Փինոքքիոյ, բայց կուզերը արթնցուցին զիս իրենց շաղակրատութիւններով, ու անոնցմէ մին մինչեւ հոս խղիկին քով եկաւ ինծի ըսելու. « Եթէ խոստանաս չհաջել ու տէրդ չարթնցնել, մենք քեզի փեթթուած աղուոր վառեակ մը կը նուիրենք »: Կը հասկնամք, հէ՛: Ինծի այսպիսի առաջարկ մ'ընելու լրբութիւնն ունենալ: Պէտք է գիտնար որ ես խամաճիկ մ'եմ, ու այս աշխարհիս բոլոր պակասութիւնները կ'ընամ ունենալ. բայց պիտի չ'ըլլամ երբեք անպատիւ մարդոց խաղալիք, և անոնց գողութեան գործակից:

— Ապրիս տղաս, գոչեց գիւղացին անոր ուսին զարնելով: Այդ զգացումները պատիւ կը բերեն քեզի և իմ մեծ գոհունակութիւնս քեզի յայտնելու համար, հիմակուընէ ազատ կը թողում քեզ որ տուն դառնաս:

Եւ շան օղակը անոր վզէն հանեց:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Գ.

Փինոքքիոյ կու լայ կապոյտ մազերով գեղեցիկ Օրիորդին մահուան վրայ. յետոյ Աղանի մը կը գտնէ՝ որ զինքէ ծովեզերք կը տանի, ու հոն ջուրին մէջ կը նետուի իր հօրը ձեպպետոյի օգնութեան երթալու համար:

Փինոքքիոյ երբ ա՛լ չէր զգար վզին վրայ այն կարծր և նուաստացուցիչ օղակին ծանրութիւնը, դաշտերուն մէջէն սկսաւ փախչիլ, ու վայրկեան մ'իսկ կանգ չ'առաւ մինչեւ որ հասաւ մայր ճամբուն վրայ՝ որ Պարիկին տնակը պիտի տանէր զինքը:

Երբ հասաւ մայր ճամբուն վրայ, դարձաւ նայելու դէպ ի վար գտնուող դաշտավայրը, ու շատ որոշ և յստակ կերպով տեսաւ անտառը՝ ուր դժբախտաբար հանդիպած էր Աղուէսին և Կատուին. տեսաւ նաեւ ծառերուն մէջ բարձր գազաթով այն մեծ կաղնին, որուն վրայ վզէն կախուած երեքաց. ասղին նայեցաւ, անդին նայեցաւ, անկարելի եղաւ տեսնել կապոյտ մազերով գեղեցիկ Օրիորդին տնակը:

Այն ատեն տեսակ մը տխուր նախազգացում մ'ունեցաւ և իր բոլոր ոյժովը սկսաւ վազել ու քանի մը վայրկեանէն հասաւ մարգագետնին վրայ՝ ուր երբեմն կը գտնուէր ճերմակ տնակը: Սակայն ճերմակ տնակը չկար այլ եւս: Անոր տեղը կար

մարմարեայ քար մը՝ որուն վրայ քանդակուած տառերով կը կարդացուէին հետեւեալ խօսքերը.

ՀՈՍ ԿԸ ՀԱՆԳՁԻ

ՕՐԻՈՐԴԸ ԿԱՊՈՅՏ ՄԱՋԵՐՈՎ

ՄԵՌԱՒ ԱՆ ՍՐՏԻ ՑԱԻՅՆ

ԼԸՔՈՒԱԾ ԸԼԼԱԼՈՒՆ

ՓԻՆՈՔԻՈՅ ԵՂԲՕՐՄԻՆ

Ինչպիսի՛ ցաւ զգաց խամաճիկը, երբ աղէկ գէշ հեգեւով կարդաց այն խօսքերը, ձեզի կը թողու՞մ երեւակայել: Երեսի վրայ գետին ինկաւ ու հազար համրոյրներ տալով այն մարմարեայ գերեզմանաքարին սաստիկ լաց մը փրցուց: Լացաւ գիշերն ի բուն ու հետեւեալ առաւօտը լուսնալու մօտ տակաւին կու լար ու կու լար, թէեւ այլ եւս աչքերուն մէջ արցունքը ցամքեր էր. իր լացն ու կոծը այնքան սաստիկ և մորմոքիչ էր՝ որ շրջակայ բլուրները արձագանգը կը կրկնէին: Սն, կու լար ըսելով.

« Ո՛վ իմ անուշիկ Պարիկս, ինչո՞ւ մեռար.... ինչո՞ւ քու տեղդ ես չմեռայ՝ որ այնքան չար եմ, մինչ դուն այնքան բարի էիր.... Իսկ հայրիկս, ո՞ւր կընայ ըլլալ արդեօք: Ո՛վ սիրուն Պարիկս, ըսէ ինծի ո՞ւր կընամ գտնել զինքը, ա՛յ կ'ուզեմ միշտ անոր հետ մնալ, ու զինքը չթողուլ երբեք.... Ո՛վ իմ Պարիկս, ըսէ ինծի իրաւցնէ մեռա՞մ ես.... Եթէ ստուգիւ կը սիրես զիս.... եթէ կը սիրես քու եղբայրիկդ, կենդանացիր.... առաջուան պէս ողջնցիր: Զիս առանձին՝ ամենէն լքուած տեսնելով միթէ չեմ ցաւիր.... Թէ որ մարդասպանները վրայ հասնին ու

զիս դարձեալ կախեն ծառին ճիւղէն.... այն ատեն իրաւցնէ պիտի մեռնիմ ցմիշտ: Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ ես առանձին այս աշխարհիս վրայ: Հիմայ որ կորսնցուցի բեզ ալ, հայրիկս ալ, ինծի ուտելիք ո՞վ պիտի տայ: Գիշերը ո՞ւր պիտի երթամ պառկիմ: Ինծի նոր զգեստիկ մը ո՞վ պիտի շինէ: Ո՛հ, լաւագոյն պիտի

Ո՛վ իմ անուշիկ Պարիկս, ինչո՞ւ մեռար....

ըլլայ, հարիւր անգամ լաւագոյն, որ ես ալ մեռնիմ: Սո՛ր, կ'ուզեմ մեռնիլ.... Ի՛հ, ի՛հ, ի՛հ....

Ու սաստիկ յուսահատութենէն ուզեց մագերը փեթթել սակայն մագերը փայտէ ըլլալով, մատերն անոնց մէջ խոթելու փորձն անգամ չկրցաւ ընել:

Նոյն միջոցին օդին մէջէն կ'անցնէր խոշոր աղանի մը, որ թեւերը տարածած պահիկ մը կենալով՝ ահագին բարձրութենէն պոռաց.

— Ըսէ՛ ինձ, մանուկ, վարը ի՞նչ կ'ընես:

— Չե՞ս տեսներ, կու լամ. ըսաւ Փինոքքիոյ գլուխը այն ձայնին եկած կողմը վերցնելով, և զգեստին թեզանիքով աչքերը սրբելով:

— Ըսէ՛ ինձ, աւելցուց այն ատեն Աղաւնին, արդեօք պատահմամբ ընկերներուդ մէջ կը ճանչնաս խամաճիկ մը Փինոքքիոյ անունով:

— Փինոքքիոյ... Փինոքքիոյ ըսիր, կրկնեց խամաճիկը ոտքի ցատքելով անմիջապէս, ես եմ Փինոքքիոն:

Այս պատասխանին վրայ Աղաւնին վար եկաւ արագարար գետին իջաւ: Հնդկահաւէ մ'աւելի խոշոր էր ան:

— Ուրեմն ճեպպետտոն ալ կը ճանչնաս հարցուց խամաճիկին:

— Անշուշտ կը ճանչնամ: Իմ խեղճ հայրիկս է: Արդեօք իմ մասին քեզի խօսեցա՞ն: Զիս անոր քով կը տանի՞ս, կ'ապրի՞ դեռ. պատասխանէ՛ ինձ Աստուծոյ սիրոյն. ան դեռ կապրի՞:

— Երեք օր առաջ ծովեզերքը թողուցի զինքը:

— Ի՞նչ կ'ընէր հոն:

— Պզտի նաւակ մը կը շինէր Ովկիանոսը անցնելու համար: Այն խեղճ մարդը չորս ամսէ ի վեր աշխարհ կը պըտըտի քեզ փնտռելով. ու չկրնալով գտնել, հիմակ ալ միտքը դրած է նոր աշխարհի հեռաւոր երկիրներուն մէջ փնտռել զքեզ:

— Ասկից մինչեւ ծովեզերք ո՞րքան հեռաւորութիւն կայ, հարցուց Փինոքքիոյ անձկալից տազնապով:

— Հազար մղոնէ աւելի:

— Հազար մղոն: Ո՛վ իմ Աղաւնիս, ինչ աղուոր բան պիտի ըլլար թէ որ քու թեւերդ ունենայի....

— Եթէ գալ կ'ուզես, ես քեզ կը տանիմ հոն:

— Ի՞նչ կերպով:

— Գաւակիս վրայ նստած: Շատ ծանր ես:

— Ծանր, ընդհակառակն, տերեւի մը պէս թեթեւ:

Եւ Փինոքքիոյ առանց ուրիշ բան մ'ըսելու անմիջապէս ցատքեց Աղաւնիի գաւակին վրայ, և ոտքին մէկը այս կողմ, միւսը այն կողմ դրած, ինչպէս կ'ընեն ձի հեծնողները, ուրախ զուարթ զոչեց. «Շուտ վազէ, թռիր մտրուկս, որովհետեւ ստիպուած եմ շուտ հասնիլ...»: Աղաւնին թեւերուն թափ տուաւ և քանի մը վայրկենի մէջ այնքան բարձր սլացաւ՝ որ զրեթէ ամպերուն կը դպչէր:

Երբ այն ահագին բարձրութեան հասած էին, խամաճիկը հետաքրքրութիւնն ունեցաւ դէպ վար նայելու, բայց այնքան վախցաւ, այնքան զլիու պտոյտ մ'ունեցաւ՝ որ վար իյնալու վտանգին առջեւ անելու համար ամուր մը իր փետրաւոր հեծանելիին վզին փաթթուեցաւ:

Ամբողջ օրը սրացան: Իրիկուան դէմ Աղաւնին ըսաւ.

— Սաստիկ ծարաւի եմ:

— Իսկ ես սաստիկ անօթի եմ, աւելցուց Փինոքքիոյ:

— Սա աղաւնոցին մէջ քանի մը վայրկեան կանգ առնենք, վերջը դարձեալ ճամբայ կ'ելլենք, ու վաղը առտու արշալոյսին ծովեզերքը կը հասնինք:

Ամայի աղաւնոցի մը մէջ մտան՝ ուր կար միայն կոնք մը ջուր և սակառ մը լեցուն վայրի ոլոռ:

Խամաճիկը իր ամբողջ կեանքին մէջ չէր կրցած երբեք տեսնել վայրի ոլոռներ, անոնց վրայ խօսիլն իսկ սրտի խառնուուր և զզուանք կը պատճառէր

իրեն. սակայն այն իրիկուն ճաթեղու աստիճան կե-
րաւ անոնցմէ, և երբ գրեթէ լմնցուց, դարձաւ Ա-
ղանիին ու ըսաւ.

... ամուր մը իր փետրաւոր հեծանքին
վզին փաթեցաւ.

— Երբեք չէի կարծեր որ վայրի ոլոռն ալ
այսքան համով ըլլայ:

— Պէտք է գիտնաս որ, տղաս, պատասխանեց
Աղանին, երբ իրաւ անօթութիւնը տիրէ, և ուտե-
լու ուրիշ բան չըլլայ, այն ատեն վայրի ոլոռն

ալ պատուական կ'ըլլայ: Անօթութիւնը ո՛չ քմահա-
ճոյք ունի, ո՛չ փափկակերութիւն:

Այն թեթեւ ճաշը արագօրէն լմնցնելէ վերջ, ճամ-
բայ ելան ու սկսան երթալ: Հետեւեալ առաւօտուն
հասան ծովուն եզերքը:

Աղանին գետին դրաւ Փինոքքիոն, և բարի գործ
մը կատարած ըլլալուն համար շնորհակալութիւններ
լսելու նեղութենէն խուսափելու համար, անմիջա-
պէս թռաւ աներևոյթ եղաւ:

Ծովեզերքը բազմութիւն մը կար, մարդիկ դէպ ի ծով
նայելով սաստիկ կը պոռային շարժումներ կ'ընէին:

— Ի՜նչ կայ, հարցուց Փինոքքիոյ պառաւի մը:

— Խեղճ հայր մը իր զաւակը կորսնցուցած ըլ-
լալով, ուզեց պզտիկ նաւակով ծովերէն անդին երթալ
զինքը փնտռելու համար, և այսօր ծովը շատ կատա-
ղի ըլլալով՝ պզտիկ նաւակը ընկղմելու վրայ է...

— Ո՛ր է այդ պզտիկ նաւակը:

— Ահա՛ հոն վարը, մատիս ուղղութեամբ, ըսաւ
պառաւը պզտիկ նաւ մը ցոյց տալով՝ որ այն հե-
ռաւորութեան մէջ ընկոյզի կճեպի մը չափ կ'երեւնար,
մէջն ալ պզտըտիկ մարդ մը:

Փինոքքիոյ այն կողմը դարձուց նայուածքը,
և ուշադրութեամբ դիտելէ վերջ սուր ճիշ մ'արձա-
կեց պոռալով.

— Այն իմ հայրս է, իմ հայրս է:

Մինչդեռ նաւակը կատաղի ալիքներէն ցնցուած,
մերթ կ'անհետանար խոշոր ալիքներուն մէջ, մերթ
ջուրին երեսը կը ծփար, Փինոքքիոյ բարձր ժայռի
մը գագաթը կանգնած ալ չէր դադրեր հօրը անունը
կանչելէ, ձեռքերով ու թաշկինակով, մինչեւ իսկ
զլուիսը դրած գտակովը նշաններ ընելէ:

Եւ կարծես ճեպպետտոն ալ՝ թէպէտ և ծովեզերքէն շատ հեռու էր, ճանչցաւ զաւակը, որովհետև ինքն ալ հանեց գտակը ու զանի բարեւեց, և ձեւեր ու նշաններ

.... ալ չէր դողրեր հօրը անունը կանչելէ....

ընելով վերջապէս հասկցուց թէ սիրով ետ պիտի դառնար, սակայն ծովն այնքան ալեկոծ էր՝ որ ան կարելի էր թիւերը գործածելը ցամաքին մօտենալու համար:

Յանկարծ սոսկալիօրէն խոշոր ալիք մ'եկաւ և

նաւակը անյայտացաւ: Ամէն մարդ կը սպասէր որ ան դարձեալ ջուրին երեսը ելլէր. բայց իզուր, ալ չտեսնուեցաւ ջուրին վրայ:

— Խեղճ մարդ, ըսին այն ատեն ձկնորսները՝ որոնք ծովափին վրայ հաւաքուած էին, և ցած ձայնով աղօթք մը մրմուռով ճամբայ ելան իրենց տուները դառնալու համար:

Երբ անոնք յանկարծ յուսահատ ճիչ մը լսեցին, ետ դառնալով տեսան պզտիկ տղայ մը՝ որ բարձր ժայռի մը կատարէն ծովը կը նետուէր պոռալով:

— Կ'ուզեմ հայրս ազատել:

Փինոքքիոյ ամբողջ փայտէ ըլլալով, դիւրաւ ջուրին երեսը կը մնար և ձուկի մը պէս կը լողար: Երբեմն կը տեսնուէր ջուրերուն տակ անհետանալը՝ ալիքներու սաստկութենէն տարուբերուած, երբեմն դարձեալ ջրէն դուրս կ'երեւնար կամ մէկ սրունքովը և կամ թեւովը՝ ցամաքէն շատ ու շատ հեռու: Վերջապէս աչքէ կորսնցուցին զինքը ու ալ չտեսան:

— Խեղճ տղայ, ըսին ձկնորսները՝ որ հոն ծովափին վրայ հաւաքուած էին, ու ցած ձայնով ալ աղօթք մը մրմուռով իրենց տունները դարձան:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Գ.

Փինոքքիոյ «Ճարտարամիտ Մեղուններ»-ու կղզին կը հասնի,
ու հոն կը գտնէ Պարիկը:

Փինոքքիոյ ժամանակին հասնելու և խեղճ հօրը
օգնելու յոստով ոգեւորուած բոլոր զիշերը լողաց: Եւ
ինչ զարհուրելի զիշեր մ'եղաւ այն զիշերը: Ջրհե-
ղեղի պէս անձրեւեց, կարկուտ տեղաց, սարսափե-
լիօրէն որոտաց՝ այնպիսի փայլատակուսներով՝ որ
կարծես ցորեկ էր:

Լուսնալու մօտ վերջապէս յաջողեցաւ տեսնել
քիչ հեռուն ցամաքի երկար զիծ մը: Կղզի մ'էր
ծովուն մէջտեղը:

Ան ամէն ջանք ըրաւ անոր ափունքը հասնելու.
բայց անօգուտ տեղը: Աւիքները իրարու ետեւէ
վազելով, իրարու վրայ կուտակուելով՝ զինքը իրենց
մէջ կը խաղցնէին, իբրեւ թէ յարդի շիւղ մը կամ
թել մ'ըլլար: Վերջապէս, իրեն բախտէն, խոշոր
եւ բուռն ալիք մը գալով զինքը ուժգին կերպով
կղզիի աւազին վրայ նետեց:

Հարուածը այնքան սաստիկ եղաւ՝ որ գետինը
զարնուելուն անոր բոլոր կողերն ու ոսկրներուն
յօդուածները ճարճատեցին, բայց շուտ մը մխիթարեց
ինքզինքը ըսելով.

— Այս անգամ ալ ազատեցայ մահուրէն:

Մի և նոյն ատեն երկինքը սկսաւ կամաց կամաց
պարզուիլ, արեւը ծագեցաւ իր ամբողջ պայծառու-
թեամբը, ծովը խաղաղեցաւ ու պարզուեցաւ իւղի
պէս:

Այն ատեն իրամաճիկն իր հագուստները արեւին
մէջ փռեց չորցնելու համար, ու սկսաւ ասդին
անդին նայիլ թէ՛ արդեօք դիպուածով կարելի պիտի
ըլլա՞ր նշմարել այն ջրի անսահման տափարա-
կին վրայ փոքրիկ նաւակ մը, իր մէջը պզտիկ
մարդ մը: Սակայն երկար դիտելէն վերջ՝ առջեւը
ուրիշ բան չտեսաւ, եթէ ոչ միայն՝ երկինք, ծով,
և շոգենաւի մը առագաստը, բայց այնքան հեռու,
այնքան հեռու որ՝ ճանճի մը պէս կ'երեւնար:

— Գոնէ գիտնայի թէ ինչ է այս կղզիին անունը,
կ'ըսէր ինքն իրեն: Գոնէ գիտնայի թէ շնորհքով
մարդիկ են այս տեղի բնակիչները, կ'ուզեմ ըսել
թէ՛ այնպիսի բնակչութիւն մ'ունենար որ տղաքը
ծառերու ճիւղերէն կախելու մոլուկներ չ'ունենար.
արդեօք որո՞ւ կրնամ հարցնել, որո՞ւ, քանի որ մարդ
չկայ.....

Հոն առանձին, բոլորովին միա մինակ գտնուե-
լու գաղափարը այդ անմարդաբնակ մեծ երկրին
մէջ, այնպիսի սաստիկ մեղամաղձութեան մը մէջ
ձգեց զինքը, որ սկսաւ լալ ողբալ, երբ յանկարծ
եզերքէն քիչ մը հեռուն տեսաւ որ խոշոր ձուկ մը
կ'անցնէր, և ամբողջ գլուխը ջրէն դուրս՝ հանդար-
տօրէն իր գործին կ'երթար:

Այն ձուկը ինչ անունով կանչելը չգիտնալով,
իրամաճիկն ինքզինքը լսել տալու համար բարձր
ձայնով պոռաց.

— Էհէ՛, պարոն ձուկ, կը հաճի՞ք որ խօսք մ'ուղղեմ ձեզի:

— Նոյն իսկ երկու, պատասխանեց ձուկը, որ շատ քաղաքավար Դլխին մ'էր, և որուն նմանը շատ քիչ մը գտնուի աշխարհիս բոլոր ծովերուն մէջ:

— Կը հաճի՞ք ինձ ըսել, արդեօք այս կղզին մէջ գիւղեր կը գտնուին՝ ուր կարելի ըլլայ ուտելիք գտնել, սակայն առանց ուտուելու վտանգի:

— Անշուշտ կան, պատասխանեց Դլխինը: Նոյն իսկ ասկից քիչ մը հեռու է անոնցմէ մին:

— Ո՞ր ճամբով երթալու եմ հոն:

— Պէտք է որ այն ձախ կողմը գտնուող նեղ ճամբան բռնես ու երթաս՝ շիտակ քթիդ ուղղութեամբ: Զես կընար սխալիլ:

— Ուրիշ բան մ'ալ հարցնեմ: Դուք որ գիշեր ցորեկ ծովին մէջ կը պտըտիք, արդեօք պատահմամբ հանդիպեցա՞ք նաւակի մը՝ որուն մէջ կը գտնուէր հայրիկս:

— Եւ ո՞վ է հայրիկդ:

— Աշխարհիս ամենէն բարի հայրիկն է, ինչպէս ես ամենագէշ զաւակը:

— Այս գիշերուան փոթորկէն, պատասխանեց Դլխինը, անշուշտ նաւակը ջուրին յատակը գացած պիտի ըլլայ:

— Իսկ իմ հայրիկը:

— Այս ժամուս զինքը արդէն կ'լլած ըլլալու է այդ սոսկալի Շանաձուկը՝ որ քանի մ'օր է ի վեր հոս եկած է կոտորած և աւեր սփռելու մեր ջրերուն մէջ:

— Արդեօք շատ խոշոր է այդ Շանաձուկը, հարցուց Փինոքքիոյ՝ որ վախէն արդէն սկսած էր դողալ:

— Խոշոր... կրկնեց Դլխինը: Որպէս զի կարենաս զաղափար մ'ունենալ, ըսեմ քեզի որ՝ հինգ յարկ ունեցող մեծ տնէ մ'աւելի խոշոր է, և այնքան մեծ և այնքան խոր բերան մ'ունի որ երկաթուղիի ամբողջ կառախումբ մը վառուած մեքենայով միասին զիւրութեամբ կընայ մէջէն անցնիլ:

.... ներեցէք տուած ճանճրոյթիս համար. հազար շնորհակալութիւն ձեր ազնուութեան:

— Ո՛հ, մայրի՛կ, պոռաց խամաճիկը սարսափած, հագոստները արագաբար հագաւ, ու Դլխինին դառնալով ըսաւ.

— Յտեսութիւն, պարոն ձուկ. ներեցէք տուած ճանճրոյթիս համար. հազար շնորհակալութիւն ձեր ազնուութեան:

Այս ըսելով այդ նեղ ճամբան բռնեց ու արագ քայլերով երթալ սկսաւ, այնքան արագ՝ որ կարծես կը վազէր: Եւ ամէն մէկ թեթեւ աղմուկին, կը

դառնար անմիջապէս չորս բոլորը նայելու, վախ-
նալով որ ետեւէն չգայ այդ սոսկալի Շանաձուկը,
հինգ յարկով մեծ տան մը պէս խոշոր, բերնին մէջ
ալ կառախումբ մը:

Կէս ժամէն աւելի քալելէ յետոյ հասաւ փողբիկ
գիւղ մը՝ որուն անունն էր «Ճարտարամիտ Մեղու-
ներու երկիր»։ Փողոցներուն մէջ բազմութիւնը կը
վխտար՝ ամէնքն ալ ասդին անդին իրենց գործերուն
կը վազէին, ամէնքն ալ կ'աշխատէին, ամէնքն ալ
գործի մը հետ էին։ Հոն ծոյլ կամ դատարկաշըջիկ
չէիր գտներ եթէ ճրագով ալ փնտռելու ըլլայիր:

— Հասկցայ, ըսաւ անմիջապէս այն փինոք-
քիոյ ըստած ծոյլը, այս երկիրը իմ գործիս չի գար.
ես աշխատելու համար ծնած չեմ:

Եւ սակայն անօթութիւնը զինք կը նեղէր, որով-
հետեւ գրեթէ քսանըչորս ժամէ ի վեր բերանը բան
մը դրած չէր, և ոչ իսկ պնակ մը վայրի ոլոռ:

Ինչ ընելու էր:

Անօթութիւնը անցնելու համար երկու միջոց
միայն կը մնար իրեն, կամ գործ մը խնդրել ու աշ-
խատիլ, և կամ դրամ մը կամ կտոր մը հաց ողոր-
մութիւն խնդրել:

Ողորմութիւն խնդրելու կ'ամչնար, որովհետեւ
հայրը իրեն միշտ կը քարոզէր՝ որ ողորմութիւն
խնդրելու իրաւունք ունին միայն ծերեր ու ցաւա-
գարներ։ Այս աշխարհիս մէջ եղած ճշմարիտ և
օգնութեան ու կարեկցութեան արժանի թշուառները
անոնք են՝ որ իրենց հասուն տարիքին կամ հիւան-
դութեան պատճառաւ չեն կրնար իրենց ձեռքի աշ-
խատութեամբ ճարել իրենց ապրուստը։ Բոլոր միւս-
ները պարտաւոր են աշխատելու. և թէ որ չեն աշ-

խատիր և անօթութենէ կը տանջուին, յանցանքը
իրենցն է:

Նոյն միջոցին ճամբէն մարդ մը կ'անցնէր ամ-
բողջովին բրտինքի մէջ ողորմած ու շնչասպառ, ան
առանձին՝ շատ դժուարութեամբ ածուխով բռնաւո-
րուած երկու սայլ կը քաշէր:

Աստուծոյ սիրոյն համար, դրամ մը կու տամք ինձ,
անօթի կը մեռնիմ:

Փինոքքիոյ անոր բարի մարդ մ'ըլլալը կերպա-
րանքէն դատելով, մօտեցաւ ամօթէն աչքերը խոնար-
հեցնելով, ու ցած ձայնով մ'ըսաւ անոր.

— Աստուծոյ սիրոյն համար դրամ մը կու տամք
ինձ, անօթի կը մեռնիմ:

— Ո՛չ թէ մէկ, պատասխանեց անխավաճառը,
այլ չորս դրամ կու տամք քեզի, թէ որ այս երկու
սայլերը մինչեւ տուն տանելու օգնես ինձի:

— Կը զարմանամ, պատասխանեց խամաճիկը գրեթէ վիրաւորուած, գիտցած եղիւր որ ես բնաւ աւանակութիւն ըրած չեմ, կեանքիս մէջ բնաւ սայլ չեմ քաշած:

— Երանի՛ քեզի, պատասխանեց ածխավաճառը: Ուրեմն տղաս, եթէ անօթութենէ իրաւ մեռնելու աստիճանին հասեր ես, կէր երկու խոշոր պատառ հպարտութենէք, և զգոյշ եղիւր որ անմարսողութիւն չունենաս:

Քանի մը վայրկեան յետոյ ճամբէն անցաւ որմնադիր մը՝ որ ուսերուն վրայ կը տանէր կողով մը շաղախ:

— Ո՛վ ազնիւ մարդ, դրամ մը տալու բարիքը կ'ընէ՞ք խեղճ տղու մը որ շատ անօթի ըլլալէն կը յօրանջէ:

— Ամենայն սիրով, ինծի հետ եկու՛ր շաղախ կրելու, պատասխանեց որմնադիրը, և փոխանակ մէկի, հինգ հատ կու տամ քեզի:

— Բայց շաղախը ծանր է, վրայ բերաւ Փինոքքիոյ ու ես յոգնութեան չեմ դիմանար:

— Եթէ յոգնութեան չես դիմանար, այն ատեն տղաս յօրանջելով զուարճացիր և անոյշ ըլլայ:

Գրեթէ կէս ժամուան մէջ ուրիշ քսանի չափ մարդիկ ալ անցան, և Փինոքքիոյ ամենէն ալ քիչ մ'ողորմութիւն լսողքեց, բայց ամէնքն ալ իրեն ա՛յսպէս պատասխանեցին.

— Չե՞ս ամչնար: Փոխանակ ճամբաներուն վրայ դատարկապորտ կենալու և քալելու, զնա՛ գործ մը փնտռէ ու աշխատէ, և հացդ վաստկիլ սորվէ:

Վերջապէս բարի կին մը անցաւ՝ որ երկու սափոր ջուր կը տանէր:

— Բարի կին, կը հաճե՞ք պուտ մը ջուր խմցնել ձեր սափորէն, ըսաւ Փինոքքիոյ որ սաստիկ ծաւալէն կը պապակէր:

— Անշուշտ, խմէ՛ տղաս, ըսաւ բարի կինը երկու սափորները գետին դնելով:

Երբ Փինոքքիոյ սպունգի մը պէս խմեց, ծծեց ջուրը, բերանը սրբելով ցած ձայնով մըմռաց.

— Ծարաւս անցուցի: Ո՛ւր էր թէ ա՛յսպէս ալ կարենայի անցնել անօթութիւնս....

Բարի կինը լսելով այս խօսքերը, աւելցուց անմիջապէս.

— Եթէ այս սափորներէն մէկը՝ տուն տանելու օգնես ինծի՝ քեզի խոշոր կտոր մը հաց կու տամ:

Փինոքքիոյ նայեցաւ սափորին, և այո՛ կամ ոչ մը չպատասխանեց:

— Եւ հացին հետ մեկտեղ պիտի տամ քեզի ձէթով և քացախով համեմուած պնակ մը լեցուն ընդակաղամբ, աւելցուց բարի կինը:

Փինոքքիոյ ուրիշ նայուածք մ'ալ դարձուց սափորին ու դարձեալ չպատասխանեց:

— Եւ ընդակաղամբէն վերջը քեզի պիտի տամ պատուական շաքարեղէն մը քաղցրօղիով լեցուն:

Այս վերջին որկրամոլական հրապոյրին ալ չկրցաւ դիմանալ Փինոքքիոյ, և բոլոր քաջութիւնը վրան ժողվելով ըսաւ.

— Շատ աղէկ, սափորը մինչեւ տուն վը բերեմ:

Սափորը շատ ծանր էր, և խամաճիկը ձեռքերուն վրայ ոյժ չունենալով, համակերպեցաւ գլխուն վրայ տանելու զայն:

Տուն հասնելով բարի կինը պատրաստուած պղպտիկ սեղանի մ'առջեւ նստեցուց Փինոքքիոն և ա-

նոր առջեւ դրաւ հացը, համեմուած ընդակաղամբը
և շաքարեղէնը:

Փինոքքիոյ չկերաւ, այլ լափեց: Իր ստամոքսը
կարծես հինգ ամիսներէ ի վեր պարապ և ամայի
մնացած համբարանոց մ'էր:

.... ու գետնի վրայ ծունկի գալով այդ խորհրդաւոր
կնկան ծունկերուն կը փարէր:

Երբ անօթութեան սաստիկ ցաւերը կամաց կա-
մաց հանդարտեցան, այն ատեն գլուխը վեր վերցուց
շնորհակալ ըլլալու համար իր բարեբարութիւնն. բայց
դեռ անոր երեսը նայելէ դադրած չէր, երբ երկայն
ո՛հ մը փրցուց զարմանքէն, աչքերը խոշոր խոշոր
բացած պատառաքաղը օդին մէջ, բերանը հացով և
ընդակաղամբով լեցուն հոն ապշած դիւթուած մնաց:

— Ի՞նչ բանի համար կը զարմանաս այսչափ,
ըսաւ խնդալով բարի կիինը:

— Անոր համար որ.... պատասխանեց կակա-
զելով Փինոքքիոյ, անոր համար որ.... դուք կը
նմանիք.... դուք ինձ կը յիշեցնէք.... այո՛, այո՛,
այո՛, մի և նոյն ձայնը.... մի և նոյն աչքերը....
մի և նոյն մազերը.... այո՛, այո՛.... դուք ալ
կապոյտ մազեր ունիք.... անոր պէս: Ո՛վ իմ սիրելի
Պարիկս.... սիրելի Պարիկս.... ըսէ՛ ինձ դո՞ւն ես,
իրացնէ՞ դո՞ւն ես.... Այ՛ մի՛ լացնէր զիս: Թէ՛ որ
գիտնաս.... Ես՝ շատ, ու շատ լացի....

Էւ այսպէս ըսելով Փինոքքիոյ սաստիկ կուլար,
ու գետնին վրայ ծունկի գալով այդ խորհրդաւոր
կնկան ծունկերուն կը փարէր:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ե .

Փինոքքիոյ Պարիկին կը խոստանայ բարի ըլլալ և դպրոց երթալ, վասն զի խամաճիկ ըլլալէ ալ ձանձրացած էր ու բարի տղայ մը դառնալ կ'ուզէր:

Բարի կինը՝ նախ սկսաւ ըսել թէ ինքը չէր կապոյտ մագերով փոքրիկ պարիկը. բայց երբ այլ եւս յայտնուած ըլլալը տեսաւ, խաղը աւելի երկարել չուզելով, ծանօթացուց զինքը ու ըսաւ Փինոքքիոյին.

— Անառակ խամաճիկ, ի՞նչպէս հասկցար որ ես իմ:

— Որովհետեւ քեզ շատ կը սիրեմ սիրտս է որ ըսաւ ինծի:

— Կը յիշե՞ս: Ձիս երբ թողուցիր աղջիկ մըն էի, ու հիմայ կին մ'եղած կը գտնես, այնպէս որ կրնամ գրեթէ մայրութիւն ընել քեզի:

— Ինձ շատ հաճելի է, վասն զի փոխանակ քոյրիկ կանչելու քեզ, մայրիկս պիտի կանչեմ: Արդէն շատ ատենէ ի վեր է՝ որ կը հալիմ ու կը մաշիմ մայրիկ մ'ունենալու փափագէն, միւս բոլոր տղոց պէս... բայց ինչպէս եղաւ որ այսքան շուտ մեծցար:

— Գաղտնիք մէն է դա:

— Ինծի ալ սորվեցուր, ես ալ պիտի ուզէի քիչ

մը մեծնալ: Ձե՞ս տեսներ, շերտ մը պանիրի չափ բարձր մնացի միշտ:

— Սակայն դու չես կրնար մեծնալ, վրայ բերաւ Պարիկը:

— Ինչո՞ւ:

— Վասն զի խամաճիկները բնաւ չեն մեծնար: Կը ծնին խամաճիկ, կ'ապրին խամաճիկ, կը մեռնին խամաճիկ:

— Ո՛հ, շարունակ խամաճիկ ըլլալէ ալ ձանձրացայ, պոռաց Փինոքքիոյ ծոծրակին հարուած մը տալով: Հիմայ՝ ուրիշ շատերուն նման կ'ուզէի ես ալ մարդ մ'ըլլալ:

— Պիտի ըլլա՞ս, եթէ գիտնաս անոր արժանի ըլլալ....

— Իրաւցնէ՞: Ի՛նչ կրնամ ընել անոր արժանանալու համար:

— Ճատ դիւրին բան մը, վարժիկ պարկեշտ շնորհքով տղայ մ'ըլլալու:

— Միթէ այնպէս չեմ:

— Ընդհակառակն. շնորհքով պարկեշտ տղաքը հնազանդ են, մինչդեռ դուն....

— Բնաւ չեմ հնազանդիր:

— Պարկեշտ և բարի տղաք կը սիրեն սորվիլ, աշխատիլ, իսկ դուն....

— Ես ընդհակառակն, արտանդական և դատարկապորտ կը շրջիմ ամբողջ տարին:

— Պարկեշտ տղաքը ճշմարտութիւնը կը խօսին միշտ....

— Իսկ ես միշտ սուտ....

— Պարկեշտ տղաք յօժարութեամբ դպրոց կ'երթան....

— Իսկ ինձ փորի ցաւ կը պատճառէ դպրոցը: Սակայն այսօրունէ սկսեալ վարքս փոխել կ'ուզեմ:

— Կը խոստանաս:

— Կը խոստանամ: Կ'ուզեմ պարկեշտ տղեկ մը դառնալ, ու հօրս մխիթարութիւնն ըլլալ.... Դէր է արդեօք խեղճ հայրիկս այս ժամուս:

— Չեմ գիտեր:

— Ձանի վերստին տեսնելու, գրկելու բախտը պիտի ունենամ արդեօք:

— Կարծեմ թէ այո՛. նոյն իսկ վստահ եմ այդ մասին:

Այս պատասխանիս վրայ Փինոքքիոն այնչափ ուրախացաւ որ Պարիկին ձեռքերը բռնելով սաստիկ խանդով համբուրել սկսաւ, ինքնիրմէ դուրս ելած կը թուէր: Յետոյ գլուխը վեր առնելով և գորովանօք անոր նայելով հարցուց.

— Ըսէ՛ ինձի մայրիկ. ուրեմն իրաւցնէ մեռած չես:

— Կերևայ թէ ո՛չ, պատասխանեց Պարիկը ժպտելով:

— Թէ որ գիտնաս ո՛րքան ցաւ և ինչպիսի կոկորդի սեղմում զգացի երբ կարդացի՝ հոս կը հանգչի....

— Գիտեմ, և ասոր համար է որ ներքի բեզի: Քու վշտիդ անկեղծութիւնը ճանչցուց ինձի թէ՛ բարի սիրտ մ'ունիս. և բարեսիրտ տղաք նոյն իսկ քիչ մը ստահակ և չարութեան վարժուած ալ ըլլան, միշտ յոսալից բան մ'ունին, միշտ կը յուսացնեն որ ուղիղ ճամբու մէջ մտնեն նորէն: Ահա ասոր համար է որ մինչեւ հոս եկայ քեզ փնտռելու: Ես քու մայրիկդ պիտի ըլլամ....

— Ո՛հ, ինչ աղուոր բան, գոչեց Փինոքքիոյ ուրախութենէն ցատկոտելով:

Ըսէ՛ ինձի մայրիկ, ուրեմն իրաւցնէ մեռած չես.

— Ինձի միշտ պիտի հնազանդիս և պիտի կատարես ինչ որ ըսեմ քեզի:

— Սիրով, սիրով, ամենասիրով:

— Վաղուրնէ սկսեալ, աւելցուց Պարիկը, դպրոց պիտի երթաս:

Փինոքքիոյի զուարթութիւնը անմիջապէս նուազեցաւ:

— Յետոյ քու փափագիդ համեմատ պիտի ընտրես արուեստ մը, կամ արհեստ մը....

Փինոքքիոյ լուրջ կերպարանք մ'առաւ:

— Ի՞նչ կը մըմռաս ահռանիրուդ մէջէն, հարցուց Պարիկը ցասկոտ շեշտով մը:

— Կ'ըսէի թէ.... կակազեց խամաճիկը մեղմ ձայնով մը, այլեւս ասկէ վերջը դպրոց երթալը ինձ համար քիչ մը ուշ է....

— Ո՛չ պարոն. համոզուէ՛ որ ուսում առնելու և կըթուելու համար երբեք ուշ չէ:

— Բայց ես ո՛չ արուեստ կ'ուզեմ, ո՛չ աշխատանք....

— Ինչո՞ւ:

— Ինչու որ աշխատանքը յոգնութիւն է:

— Տղաս, ըսաւ Պարիկը, անոնք որ ա՛յսպէս կ'ըսեն միշտ՝ կամ բանտի կամ հիւանդանոցի մէջ կը վերջացնեն: Պէտք է գիտնաս որ մարդս հարուստ կամ աղքատ ալ եթէ ծնի, պարտաւորուած է այս աշխարհիս մէջ ո՛ր և է բանով մը պարապելու, գործելու. վա՛յ անոր որ դատարկութենէ կը վարակուի: Դատարկութիւնը ամենագէշ հիւանդութիւն մըն է, պէտք է շուտով բուժել զայն, մանուկ հասակէն, եթէ ոչ, երբ մեծնալու ըլլանք ա՛յլ եւս անբուժելի կը դառնայ:

Այս խօսքերը Փինոքքիոյի սրտին դպան, անիկայ խանդով մը գլուխը վեր առնելով, ըսաւ Պարիկին.

— Պիտի սորվիմ, պիտի աշխատիմ, պիտի ընեմ ինչ որ ըսես ինձի, վասն զի վերջապէս ալ ձանձրացայ խամաճիկ ըլլալէն, և ինչ գնով ալ ըլլայ կ'ուզեմ լաւ տղայ մը դառնալ: Խոստացար ինձի, այնպէս չէ՞:

— Այո՛, խոստացայ, և հիմայ քեզմէ կախուած է:

ՎԼՈՒԽ ԻԶ.

Փինոքքիոյ իր դպրոցական ընկերներուն հետ ծովեզերք կ'երթայ սոսկալի Շանաձուկը տեսնելու համար:

Հետեւեալ օրը Փինոքքիոյ թաղային դպրոցը գնաց: Երեւակայեցէք հոն գտնուող չարաճճի տղոց ըրածները, երբ տեսան որ խամաճիկ մը իրենց դըպրոցը մտաւ: Ընդհանուր ծիծաղ մ'է փրթաւ, ու ալ չէր վերջանար: Մէկը կատակ մը կ'ընէր անոր, ուրիշ մը գտակը կը յափշտակէր ձեռքէն, որը անոր հտեւէն հագուստը կը քաշէր, ուրիշ մը կը ջանար մելանով պիտեր գծել անոր քթին տակ, ուրիշ մ'ալ նոյն իսկ կը փորձէր դերձան կապել անոր ոտքերուն ու ձեռքերուն, զանի խաղցնելու համար:

Փինոքքիոյ քիչ մ'ատեն զուարթութիւն կեղծեց ու համբերեց. բայց վերջապէս զգալով համբերութեան հատնիլը, դարձաւ անոնց որ աւելի կը նեղէին ու կը ծաղրէին զինքը, ու խոժոռ դէմքով մ'ըսաւ.

— Գիտցէ՛ք տղաք, ես ձեր միմոսն ըլլալու չ'եկայ հոս: Ես ուրիշները կը յարգեմ և կ'ուզեմ որ յարգուիմ:

— Կեցցեն Շատախօս: Տպուած զրքի մը պէս խօսեցար, ճչեցին այդ չարաճճիները բարձրաճայն ծիծաղներ արձակելով, և անոնցմէ ամենէն լիւրբը

ձեռքը երկնցուց խամաճիկին քթէն բռնելու դիտաւորութեամբ:

Բայց ժամանակ չունեցաւ. ինչու որ Փինոքքիոյ սեղանին տակէն ոտըը երկնցուց և հարուած մը տուաւ անոր սրունքին:

— Վա՛յ, ինչ կարծր ոտքեր, ճչեց տղան շփելով սրունքին վրայի կապոյտը՝ որ խամաճիկի տուած հարուածէն եղած էր:

— Եւ ինչպիսի՛ արմուկներ... ոտքերէն աւելի կարծր, ըսաւ ուրիշ մը՝ որ իր կոշտ կատակներուն համար արմուկի հարուած մ'ընդուներ էր կուրծքին:

Սակայն այս ստոյգ է որ, այդ ոտքի և արմուկի հարուածներէն վերջ, Փինոքքիոյ դպրոցի բոլոր տղայոց յարգանքն ու համակրանքը շահեցաւ և ամէնքն ալ հազար գգուանքներ կ'ընէին անոր, ու սրտանց կը սիրէին զանի:

Վարժապետն ալ զովեստներ կու տար, որովհետեւ կը տեսնէր անոր ուշադիր, ջանասէր և խելացի ըլլալը, և առաւօտուն դպրոց եկողներուն մէջ միշտ առաջինը, ու դպրոցը վերջանալուն ոտքի ելողներուն մէջ է՛ն վերջինն էր:

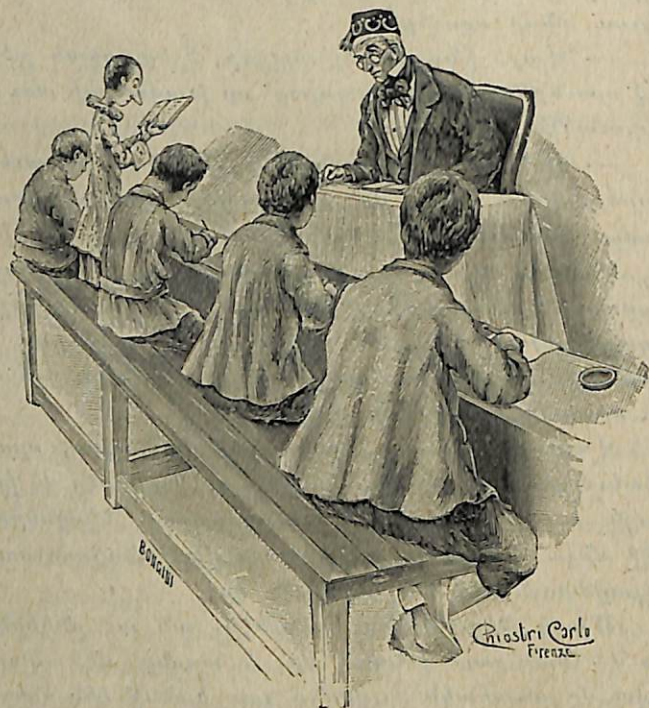
Միակ թերութիւնը որ ունէր, ան ալ ընկերներուն հետ շատախօսին էր. և ասոնց մէջ կային շատ մը ստահակներ, որոնք լաւ ծանօթ էին ուսումը ընելու և իրենց պատիւ բերելու փափաք չունենալուն համար:

Վարժապետն ամէն օր կը խորատէր Փինոքքիոն, նոյնպէս Պարիկը չէր դադրեր ստէպ ստէպ ըսելէ ու կրկնելէ.

— Մտիկ ըրէ՛ Փինոքքիոյ: Դպրոցի այդ բոլ չար ընկերներդ ուշ կամ կանուխ ուսմունքէն պիտի պա-

դեցնեն զքեզ և թերեւս մեծ դժբախտութեան մը մէջ իյնալու պատճառ պիտի ըլլան:

— Մի՛ վախնար, կը պատասխանէր խամաճիկը

Վարժապետն ալ զովեստներ կուտար, որովհետեւ կը տեսնէր անոր ուշադիր, ջանասէր և խելացի ըլլալը...

ուսերը թօթուելով, և ցուցամատը ճակտին դնելով՝ իբր թէ ըսել ուզեր. «ասոր մէջ բաւական խելք կայ»:

Օր մը՝ դպրոց գացած պահուն իր ամենօրեայ

ընկերներու խումբին հանդիպեցաւ, որ իրեն ընդ առաջ վազելով ըսին.

— Գիտե՞ս, մեծ լուր մը կայ:

— Ի՞նչ լուր:

— Հոս մօտակայ ծովուն մէջ լերան պէս ահագին Շանաձուկ մ'եկած է:

— Իրաւցնէ՞... Արդեօք մի և նոյն Շանաձուկն է որ երբեմն իմ խեղճ հայրս խեղդեց:

— Մենք ծովեզերք կ'երթանք զանի տեսնելու համար: Դուն ալ կ'ուզես գալ:

— Ո՛չ. ես դպրոց պիտի երթամ:

— Դպրոցն ի՞նչ կայ: Վաղը կ'երթանք: Դաս մ'աւելի կամ պակաս առնելով, միշտ մի և նոյն տիմարները պիտի չմնանք:

— Հապա վարժապետը ի՞նչ պիտի ըսէ:

— Վարժապետը ինչ որ ուզէ թող ըսէ... յատկապէս վճարուած է բոլոր օրը տրտալու համար:

— Հապա մայրի՞կս:

— Մայրիկները բան չեն գիտեր, պատասխանեցին այդ խաբեբաները:

— Գիտէ՞ք ինչ պիտի ընեմ, ըսաւ Փինոքքիոյ: Կ'ուզեմ տեսնել այդ Շանաձուկը քանի մը պատճառներով, սակայն դպրոցէն վերջը:

— Խեղճ անմիտ, անդրադարձաւ մէկը խումբէն: Ի՞նչ, կը կարծես որ այդ ահագին մեծութեամբ ձուկը հոն կենայ ուզածիդ պէս շարժելու համար: Անիկայ ձանձրացածին պէս ուրիշ տեղ կ'երթայ, և այն ատեն ո՛վ որ տեսաւ՝ տեսաւ:

— Ասկից մինչեւ ծովեզերք երթալու համար որքան ատեն պէտք է, հարցուց խամաճիկը:

— Մէկ ժամէն կ'երթանք ու կը դառնանք:

— Ուրեմն, յառաջ, ո՛վ որ շուտ վազէ, ամենէն քաջն է գոչեց փինոքքիոյ:

Այսպէս մեկնումի նշանը տրուելուն պէս, ստահակներու խումբը գրքերնին ու տետրակնին թեւերնուն տակ առած՝ դաշտերուն մէջէն վազել սկսան,

.... փինոքքիոյ միշտ ամենէն առաջ էր, կարծես թեւեր ունէր ոտքերուն տակ:

ու փինոքքիոյ միշտ ամենէն առաջ էր, կարծես թեւեր ունէր ոտքերուն տակ:

Երբեմն երբեմն ետին դառնալով՝ ան կը ծաղրէր իր ընկերները՝ որոնք բաւական հեռու մնացած էին, և զանոնք շնչասպառ, փոշելից, և յոգնութենէն լեզունին բոլորովին դուրս ինկած տեսնելով սաստիկ կը խնդար: Ողորմելին այն բոլորին չէր գիտեր թէ ինչպիսի սարսափի, և ո՞րքան սոսկալի փորձանքներու ընդառաջ կ'երթար:

ԳԼՈՒԽ Ի Է.

Մեծ կռիւ փինոքքիոյի և ընկերներուն միջեւ, որոնցմէ մին վիրաւորուած ըլլալով, փինոքքիոյ կը ձերբակալուի ոստիկաններէ:

Երբ ծովեզերը հասան, փինոքքիոյ երկար ակնարկ մը նետեց ծովուն վրայ, բայց ո՛չ մէկ Շանաձուկ տեսաւ: Ծովը բիւրեղեայ խոշոր հայելիի մը պէս ջինջ պարզ էր:

— Հապա Շանաձունը ո՞ւր է, հարցուց ընկերներուն դառնալով:

— Նախաճաշ ընելու գացած պիտի ըլլայ, պատասխանեց ասոնցմէ մին խնդալով:

— Եւ կամ անկողնին վրայ տարածուած ըլլալու է մրափելու համար, աւելցուց ուրիշ մը խնդալէն ճաթելով:

Այն տարտամ պատասխաններէն, և այն լիբր ու տիւմար քրքիջներէն հասկցաւ փինոքքիոյ թէ իր ընկերները տգեղ կատակ մ'ըրած էին իրեն՝ հաւատացնել ուզելով բանի մը՝ որ ճշմարիտ չէր. և ասկէ անձնասիրութիւնը վիրաւորուած՝ զայրացկոտ ձայնով մ'ըսաւ անոնց.

— Ըսէ՛ք նայիմ, Շանաձուկին սուտ պատմութիւնը ինծի հաւատացնել տալու ի՞նչ նպատակ ունէիք:

— Անշուշտ նպատակ մը կար.... պատասխանեցին այն ստահակները խմբովին:

— Ի՞նչ էր արդեօք:

— Դպրոց երթալուդ արգելք ըլլալ, և մեզի հետ միասին հոս բերել: Ամէն օր այնքան ճշդապահ գտնուելու և դասերուդ մէջ այնքան ժրջանութիւն ցոյց տալու չէ՞ս ամէնար: Չէ՞ս ամէնար այնքան ջանք ցուցնելուդ ուսման:

— Իմ սորվելէս ձեզի ի՞նչ փնաս կուգայ:

— Շատ մեծ, որովհետեւ մենք պզտիկ կը մնանք վարժապետին առջեւ....

— Ինչո՞ւ համար:

— Վասն զի այն աշակերտները որոնք լաւ կ'ուսանին, կը նսեմացնեն զանոնք՝ որ սորվելու կամք չունին մեզի պէս: Ուրեմն մենք չենք ուզեր այս նախատինքը: Մենք ալ ունինք մեր արժանապատուութիւնը....

— Ուրեմն ի՞նչ ընելու եմ ձեզ գոհացնելու համար:

— Պէտք է որ դուն ալ ձանձրանաս դպրոցէն, դասէն ու վարժապետէն, որոնք մեր երեք մեծ թշնամիներն են:

— Ու եթէ ուզեմ ուսմունքս շարունակել:

— Մենք այլ եւս երեսդ չենք նայիր, և առաջին առթիւ պիտի կրես ատոր պատիժը:

— Իրաւ որ գրեթէ խնդալս կու գայ, ըսաւ խաւածիկը գլխու թեթեւ շարժումով մը:

— Է՛հ, Փինոքքիոյ, պողաց այն ատեն տղոց ամենէն մեծը անոր քթին առջեւ երթալով: Հոս մեծաբանութիւնը, աքաղաղի պէս խոխորտալը բարա չընէր.... թէ որ դուն մեզմէ չես վախնար, մենք ալ

բեզմէ չենք վախնար: Տէ՛ս դուն առանձին ես, ու մենք եօթը հոգի ենք:

— Եօթը մահացու մեղքերուն պէս, ըսաւ Փինոքքիոյ մեծ քրքիջով մը:

— Լսեցի՞ք: Մեզ ամենքս նախատեց: Եօթը մահացու մեղքեր անունը տուաւ մեզի....:

— Փինոքքիոյ, ներում խնդրէ ըրած նախատինքիդ համար.... եթէ ոչ, վայ բեզի....

— Քուրճ, ըսաւ խամաճիկը ցուցամատը քթի ծայրին զարնելով ի նշան ծաղրածութեան:

— Փինոքքիոյ, վերջը գէշ կ'ըլլայ....:

— Քուրճ.

— Աւանակի մը պէս ծեծ պիտի ուտես....

— Քուրճ:

— Քիթդ կոտրած տուն պիտի դառնաս....

— Քուրճ:

— Հիմայ ես բեզի կը սորվեցնեմ քուրճուն, գոչեց ստահակներէն է՛ն յանդուգը: Առ այժմ իբր առ հաշիւ ընդունէ՛ ասիկայ, և այս իրիկուան ընթրիքիդ համար պահէ:

Եւ այսպէս ըսելով բռնցի հարուած մը տուաւ անոր գլխուն: Սակայն հարուածը հարուածին փոխանակեց որովհետեւ խամաճիկը, ինչպէս կը սպասուէր, անմիջապէս ուրիշ հարուածով մը պատասխանեց. և այն ատեն կոխը վայրկենապէս ընդհանուր և կատաղի կերպարանք մ'առաւ:

Փինոքքիոյ թէպէտ և առանձին, դիւցազի մը պէս կը պաշտպանէր ինքզինքը: Իր այն փայտեայ կարծր ոտքերով այնպէս լաւ գործ կը տեսնէր՝ որ պատկառելի հեռաւորութեան մը մէջ կը պահէր միշտ իր թշնամիները: Ո՛ւր որ կընային հասնիլ և դաշիւ իր

ոտքերը, հոն կը թողուին կապոյտ նշան մը յիշատակի համար:

Այն ատեն տղաքը՝ խամաճիկին հետ դէմ առ դէմ չկրնալով չափուիլ, զայրացած՝ մտածեցին գնդակներու դիմել, և դպրոցական զբոսերու ծրարները քակելով, սկսան Փինոքքիոյին վրան նետել Հեգարսանները, Քերսիսանները, Քանակները, Հացի կտորները, Թուարին պատմութիւնները Պաշինին ճշտութիւն և դպրոցական ուրիշ զբոսեր. բայց խամաճիկը որ երազ ու ճարտար նայուածք մ'ունէր, կը յաջողէր միշտ ի դերե հանել հարուածները, այնպէս որ զբոսի հատորները անոր գլխուն վրայէն անցնելով, ամենքն ալ ծով կը թափէին:

Երեւակայեցէք, ձկները կարծելով թէ այդ զբոսերը ուտելու բաներ են, բազմութեամբ ջրին երեսը կը վազէին, բայց զբոսի էջ մը, կամ թուղթ մը բերանին առնելէն ետք նորէն դուրս կը թքնէին տեսակ մը շարժումէն մ'ընելով, իբր թէ ըսել ուզէին. «Ասիկայ մեր ուտելու բանը չէ, մենք շատ աւելի համեղ կերակուրներու վարժած ենք»:

Սակայն կռիւր երթալով կը սաստկանար, երբ ահա խոշոր խեցեփայտին մը որ ջրէն դուրս ելած և կամաց կամաց մինչեւ ծովափին վրայ մագլցած ելած էր, պաղ առած աւագափողի անճոռնի ձայնով մը պոռաց.

— Վերջացուցէ՛ք, չարաճճիներ: Տղոց միջեւ ծագած ձեռքի կռիւնները շատ քիչ անգամ լաւ վերջ մը կ'ունենան. միշտ փորձանք մը կը պատահի....

Խեղճ խեցեփայտին, կարծես թէ հովին տուած ըլլար այն խրատը: Եւ մանաւանդ այն չարաճճի

Փինոքքիոն դառնալով և սպառնական ձևով մ'անոր նայելով կոշտաբար ըսաւ.

— Լո՛ւէ, չարագուշակ խեցեփայտ: Աւելի լաւ

.... երբ ահա խոշոր խեցեփայտին մը ջրէն դուրս ելած և կամաց կամաց մինչեւ ծովափին վրայ մագլցած ելած էր....

կ'ընէիր թէ որ քարաքոսի իրկու ըլիթ ծամէիր այդ կոկորդի հարբուխէդ ապաքինելու համար: Մանաւանդ թէ անկողին գնա՛ և ջանա՛ քրտնիլ:

Այն միջոցին տղաքը որ նետելով ալիւս սպառած էին իրենց բոլոր զբոսերը, քիչ հեռուն նշմարե-

ցին խամաճիկին գրքերուն ծրարը, և ակնթարթի մէջ տէր եղան անոր:

Այս գրքերուն մէջ կար նաեւ հաստ խաւարաբաւ տէ կազմուած գիրք մը, կոնակը և ծայրերը մագաղաթեայ: Թուարանուրեան դասագիրք մ'էր: Չեզի կը թողում երեւակայել թէ ո՞րչափ ծանր էր ան:

Այդ սրկաներէն մին քաշեց առաւ այդ գիրքը, և Փինոքքիոյի գլխուն նշան առնելով բոլոր ուժովը նետեց. սակայն հարուածը փոխանակ խամաճիկին հանդիպելու, ընկերներէն մէկուն հանդիպեցաւ, որ լուացուած լաթի մը պէս ճեփ ճերմակ ըլլալով՝ այս խօսքերէն զատ ուրիշ բան չկրցաւ ըսել:

— Ո՛հ. մայրիկ.... օգնութիւն կը մեռնիմ....

Եւ ան ինկաւ մնաց ծովափին վրայ:

Տղարը իրենց մեռնող ընկերը որ տեսան սարսափած սկսան արագօրէն փախչիլ և քանի մը վայրկենի մէջ բոլորովին անյայտ եղան:

Սակայն Փինոքքիոյ հոն մնաց, և թէպէտ վշտէն ու սարսափէն ինքն ալ աւելի մեռած էր քան կենդանի, սակայն և այնպէս վազեց ծովուն ջուրին մէջ թաթխելու թաշկինակը, ու սկսաւ թրջել իր դպրոցական խեղճ ընկերին քունը: Միեւնոյն ատեն սաստիկ կու լար և յուսահատարար անունը կը կանչէր ու կ'ըսէր.

— Եւզինիո՛ս.... խեղճ Եւզինիոսս.... բաց աչքերդ և ինծի նայէ՛....: Ինչո՞ւ չես պատասխաներ: Ես չէի՝ գիտնաս քեզի այս չարիքն ընողը: Հաւատա՛ որ ես չէի.... բաց աչքերդ Եւզինիոսս.... թէ որ աչքերդ դոց պահես, զիս ալ կը մեռցնես....: Ո՛վ Աստուած իմ, հիմայ ինչպէս տուն պիտի դառնամ....: Ինչ երեսով պիտի ներկայանամ իմ բա-

րի մայրիկիս: Ինչ պիտի պատահի ինծի....: Ո՛հ ո՞րքան լաւագոյն էր, հազար անգամ լաւագոյն թէ որ դպրոց գացած ըլլայի....: Ինչո՞ւ մտիկ ըրի այն ընկերներուն, որ իմ կորստեանս պատճառ եղան: Ու վարժապետս ըսաւ այդ բանը ինծի....: Իսկ մայրիկս քանիցս կրկնեց. «Չար ընկերներէ գոռալացի»: Սակայն ես յամառ եմ.... պնդազուով եմ.... ըսէք ինչ որ ուզէք, միշտ գլխուս դրածիս պէս կ'ընեմ: Ու յետոյ ես կը կրեմ պատիժը....: Այսպէս ահաւասիկ, քանի աշխարհ եկած եմ, քառորդ ժամ մ'իսկ աղեկութիւն չեմ տեսած: Աստուած իմ: Ինչ պիտի ըլլամ, ինչ պիտի գայ գլխուս:

Եւ Փինոքքիոյ կը շարունակէր լալ և ողբալ, բռնցի հարուածներ տալ գլխուն, և խեղճ Եւզինիոսի անունը տալով կանչել զանի, երբ յանկարծ խուլ աղմուկ մը լսեց քայլերու որ կը մօտենային:

Դարձաւ նայեցաւ. երկու հրացանակիրներ էին:

— Ինչ կ'ընես այսպէս գետնի վրայ տարած ծուած, հարցուցին Փինոքքիոյի:

— Կ'օգնեմ այս դպրոցական ընկերիս:

— Ինչ, միթէ գէ՞շ զգաց:

— Այնպէս կ'երեւայ....:

— Դեռ աւելին կայ, ըսաւ հրացանակիրներէ մին ծռելով եւ մօտէն դիտելով զԵւզինիոս: Այս տղան վիրաւորուած է մէկ քունքէն, ո՞վ վիրաւորեց զինքը:

— Ես չ'ըրի, կակազեց խամաճիկը, որուն վրայ ալ հոգի չէր մնացեր:

— Եթէ դուն չես, հապա ո՞վ վիրաւորեց զանի:

— Ես չ'ըրի, կրկնեց Փինոքքիոյ:

— Ինչ բանով վիրաւորուեցաւ:

— Այս գրքով: Եւ խամաճիկը գետնէն վերցուց խաւաքարտով և մագաղաթով կազմուած րուսքանուրիսը, հրացանակրին ցոյց տալու համար:

— Այս գիրքը որո՞ւն է:

— Իմս է:

— Բաւական է ա՛յսքանը. ուրիշ բանի պէտք չունինք: Ոտքի ելի՛ր, և մեզի հետ եկուր:

— Բայց ես.....:

— Եկո՛ւր մեզի հետ.....:

— Բայց ես անմեղ եմ.....:

— Քալէ՛ մեզի հետ.

Մեկնելէն առաջ հրացանակրները բանի մը ձկնորսներ կանչեցին, որոնք նոյն միջոցին իրենց նաւակովը ծովեզլին մօտէն կ'անցնէին, ըսին անոնց.

— Ձեզի կը յանձնենք գլխէն վիրաւորուած այս տղան: Ձեր տունը տարէք ու խնամեցէք զինքը: Վաղը կը վերադառնանք զանի տեսնելու:

Յետոյ Փինոքքիոյի դարձան և իրենց երկուքին մէջտեղ առնելով զինքը, զինուորական շեշտով հրամայեցին.

— Յառա՛ջ, և շուտ քալէ՛, եթէ ոչ քեզի գէշ կ'ըլլայ:

Առանց կրկնել տալու, խամաճիկը սկսաւ քալել այն նեղ ճամբէն՝ որ գիւղը կը տանէր: Բայց խեղճը ինքն ալ չէր գիտէր թէ ինչ աշխարհի մէջ կ'ապրէր: Իրեն ա՛յնպէս կ'երեւար թէ կ'երազէր, և ինչ գէշ երազ: Ինքնիրմէն դուրս ելած էր. աչքերը ամէն ինչ կրկին կը տեսնէին, սրունքները կը դողային, լեզուն քիմքին փակած՝ ալ խօսք մը չէր կրնար հանել բերնէն: Եւ սակայն այն տեսակ մը ապշուածեան և անմտութեան մէջ, ամենասուր ցաւ մը իր սիրտը

կը ծակէր, այսինքն իր բարի Պարիկին տան առջեւէն անցնելու պարտաւորուած ըլլալը, հրացանակրներու մէջտեղ: Ան՝ աւելի պիտի նախընտրէր մեռնիլ:

.... Փինոքքիոյին դարձան և իրենց երկուքին մէջտեղ առնելով զինքը, զինուորական շեշտով հրամայեցին.

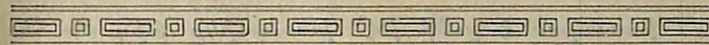
Արդէն գրեթէ հասած և գիւղ մտնելու վրայ էին, երբ չափազանց սաստիկ հով մը Փինոքքիոյի գտակը գլխէն առաւ թոցուց ու տասը քայլ հեռուն տարաւ նետեց:

— Կը հաւանի՞ք, ըսաւ խամածիկը հրացանա-
կիրներուն, որ երթամ գտակա առնեմ:

— Կրնաս երթալ, բայց շո՛ւտ ըրէ, եկո՛ւր:

Խամածիկը գնաց առաւ գտակը... Բայց փոխա-
նակ զայն գլխուն վրայ դնելու, ակռաներուն մէջ
առած սկսաւ սաստիկ երագ վազել դէպի ծովեզերք:
Ան հրացանի գնդակի մը պէս կը սուրար:

Հրացանակիրները տեսնելով որ դժուար էր անոր
հասնիլը, ետեւէն զրգռեցին խոշոր գամփո մը՝ որ
շուներու ամէն արշաւներուն մէջ առաջին մրցա-
նակը շահած էր: Փինոքքիոյ կը վազէր, շունը իր-
մէն աւելի. աղմուկին վրայ՝ մարդիկ պատուհաններ
կ'ելլէին, ու ճամբու վրայ կը խոնուէին, այս կա-
տաղի արշաւանքին վախճանը տեսնելու անհամբեր:
Սակայն փափաքնուն չհասան, որովհետեւ խոշոր շու-
նը և փինոքքիոյ ճամբուն վրայ այնպիսի փոշի մը
կը հանէին որ՝ քանի մը վայրկեան վերջ այլեւս
բան մը տեսնել կարելի չեղաւ:

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

Փինոքքիոյ ձկան մը պէս տապակի մէջ տապկուելու վտան-
գին կը հանդիպի:

Այն կատաղի վազքին պահը՝ սարսափի վայր-
կեան մը եղաւ, վայրկեան մը՝ երբ Փինոքքիոյ զգաց

.... կը զգար ահագին զազանին շնչաստպու հեւը և մինչեւ
խակ անոր կրակի պէս տաք շունչը:

Թէ ալ կորուսած էր. որովհետեւ պէտք է գիտնալ
որ Ալիտորոյ (այս էր գամփոն անունը) յետ սաստիկ
վազելու զրեթէ հասած էր իրեն:

Բաւական է ըսել թէ՛ խամաճիկը թիզ մը հեռուն ետեւէն կը զգար անգղին գազանին շնչասպառ հեքը, և մինչեւ իսկ անոր կրակի պէս տաք շունչը:

Բարեբախտաբար ծովեզերքը այլ եւս մօտ էր, ու քանի մը քայլ անդին ծովը կ'երեւար:

Հազիւ ծովեզերք հասած, խամաճիկը խոշոր ոստում մ'ըրաւ ինչպէս պիտի ընէր գորտ մը, և գնաց ինկաւ ջուրին մէջ տեղ:

Ալիտորոյ կ'ուզէր կանգ առնել. սակայն արշաւանքին սաստկութենէն մղուած, ինքն ալ մտաւ ջրին մէջ: Բայց ողորմելին լողալ չէր գիտեր, որով սկսաւ թաթերովը զարնել ջրին երեսը ելլելու համար, սակայն քանի կը զարնէր այնքան աւելի դէպ ի տակը կ'երթար զլիսովը:

Երբ յաջողեցաւ գլուխը ջրէն դուրս հանել, խեղճ կենդանին զարհուրած և աչքերը խոշոր մը բացած հաջելով կը պոռար.

— Կը խեղդուիմ, կը խեղդուիմ:

— Սատկէ՛, պատասխանեց հեռուէն Փինոքքիոյ՝ որ այլևս ազատ կը զգար ինքզինքը ամէն վտանգէ:

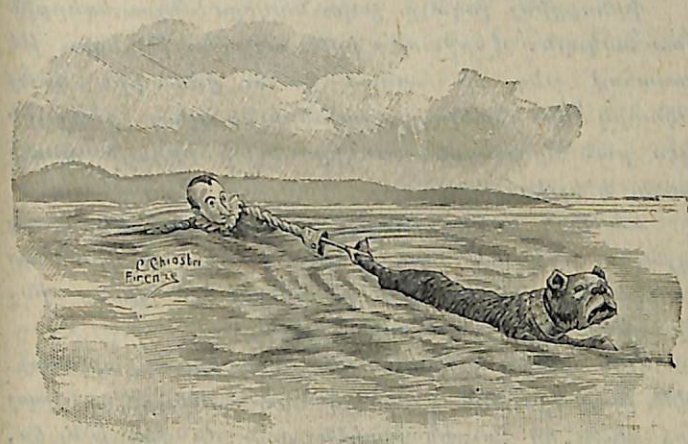
— Օգնութեան հասի՛ր, Փինոքքիոյ ազատէ՛ զիս մահուանէ...

Այն սրտաճմլիկ աղաղակներուն խամաճիկը՝ որ վերջապէս պատուական սիրտ մ'ունէր, կարեկցեցաւ, ու շան դառնալով ըսաւ.

— Բայց եթէ ես քեզ ազատելու օգնեմ, կը խոստանամ որ ալ զիս պիտի չնեղես ու ետեւէս պիտի չվազես:

— Կը խոստանամ, կը խոստանամ: Դ՞ուտ ըրէ՛, Աստուծոյ սիրոյն, որովհետեւ եթէ կէս վայրկեան մ'եւս ուշանալու ըլլաս, բոլորովին մեռած եմ:

Փինոքքիոյ վարանեցաւ մի քիչ. բայց յետոյ յիշելով որ իր հայրիկը շատ անգամներ ըսած էր իրեն, թէ բարի գործ մը բնաւ չի կորսուիր, լողալով գնաց հասաւ Ալիտորոյին քով, և երկու ձեռքով անոր պոչէն բռնելով՝ ծովափին չոր աւազին վրայ տարաւ զանի ողջ առողջ:

.... Լողալով գնաց հասաւ Ալիտորոյին քով և երկու ձեռքով անոր պոչէն բռնելով....

Խեղճ շունը ոտքի վրայ կենալու կարողութիւն անգամ չ'ունէր: Առանց ուզելու այնքան աղի ջուր խմած էր՝ որ օդապարիկի մը պէս ուռած էր: Միւս կողմանէ խամաճիկը չափէն աւելի վստահութիւն տալ չուզելով, խոհեմութիւն համարեցաւ կրկին ծովը նետուիլ, և ծովեզրէն հեռանալու ատեն ազատած բարեկամին պոռաց.

— Մնաս բարով, Ալիտորոյ, բարի ճամբորդութիւն, շատ բարեւ տար տունը:

— Մնաս բարով, Փինոբբիոյ, պատասխանեց շունը, հազար շնորհակալութիւն գիտմաննէ ազատած ըլլալուդ համար։ Մեծ ծառայութիւն մը մատուցիր ինծի. այս աշխարհիս վրայ եղած բարիքը անվարձ չի մնար։ Եթէ առիթը պատահի, նորէն կը տեսնուինք....

Փինոբբիոյ լողալը շարունակեց, միշտ եզերքին մօտ սակայն։ Վերջապէս իրեն այնպէս թուեցաւ թէ ապահով տեղ մը հասած է. ու ծովափին վրայ ակնարկ մը նետելով, ժայռերուն վրայ քարայրի պէս բան մը տեսաւ, ուսկից մուսի երկայն ծուէն դուրս կ'ելլէր։

— Այն քարայրին մէջ, ըսաւ ինքնիրեն, կրակ ըլլալու է։ Աւելի լաւ, կ'երթամ քիչ մը վրաս կը չորցնեմ ու կը տաքնամ, և յետո՞յ.... յետոյ ինչ որ պիտի ըլլայ՝ այն պիտի ըլլայ։

Այս որոշումը տալէն վերջ մօտեցաւ քարաժայռին, բայց երբ հոն հասնելով դուրս մագլցելու վրայ էր, զգաց որ ջուրին տակէն բան մը վեր կ'ելլէր, և զինքն ալ օդին մէջ կը հանէր։ Փորձեց անմիջապէս փախչիլ, սակայն այլ եւս շատ ուշ էր, վասն զի՝ մեծ զարմանքով՝ ինքզինքը գտաւ խոշոր ուռկանի մը մէջ, ամէն տեսակ և ամէն մեծութեամբ ձկներով վիտացող բազմութեան մը մէջ և որ պուչերնին կը շարժէին ու իրարու կը զարնուէին, ինչպէս շատ մը յուսահատ հոգիներ։

Մի և նոյն միջոցին տեսաւ որ քարայրէ դուրս ելաւ ձկնորս մը, այնքան տգեղ, այնքան տգեղ՝ որ՝ կարծես ծովային հրէշ մ'էր։ Գլխուն վրայ՝ մագերու տեղ՝ կանաչ խոտերէ թանձր խուրձ մը կը կրէր. կանաչ էր մորթին գոյնը, կանաչ էին աչքերը, կա-

նաչ էր երկար մօրուքը՝ որ մինչեւ վար կ'իջնէր։ Կարծես խոշոր մողէզ մըն էր ետեւի ոտքերուն վրայ կանգնած։

Երբ ձկնորսը ծովէն դուրս քաշեց ուռկանը, շատ գոհ գոչեց։

— Օրհնեա՛ւ Նախախնամութիւն։ Այսօր ալ ձկան փառաւոր խնճոյք մը պիտի կրնամ ընել։

— Աղէ՛կ որ ես ձուկ մը չեմ, ըսաւ ինքնիրեն Փինոբբիոյ, քիչ մը սիրտ առած։

Ձկներով լեցուն ուռկանը քարանձաւին մէջ տալու եցաւ, մուկ և ծխոտ քարանձաւ մը, որուն մէջ տեղ ձիթալից տապակ մը կ'եռար, որ պատրոյգի բոսի գէշ հոտ մը կ'արձակէր, շունչը կտրելու աստիճան։

— Հիմայ նայինք թէ ինչ ձկներ բռներ ենք, ըսաւ կանաչ ձկնորսը, և ուռկանին մէջ խոթելով խոշոր ձեռքը, այնքան տարօրինակօրէն խոշոր, որ կարծես հացագործի փայտէ թիմըն էր, և բուռ մը արքայաձուկ դուրս հանեց։

— Համով են այս արքայաձկները, ըսաւ անոնց նայելով և հաճոյքով հոտոտելով զանոնք։ Հոտոտելէն վերջը զանոնք կոնքի մը մէջ նետեց՝ ուր ջուր չկար։

Այսպէս քանի մ'անգամ կրկնեց մի և նոյն գործողութիւնը, և կամաց կամաց միւս ձկներն ալ դուրս հանելու ատեն բերնին ջրերը կը վազէին ու խայտալով կ'ըսէր։

— Աղուոր են այս մերլանգները....

— Ընտիր են այս գլխանները....

— Սքանչելի են այս լեզուաձկները....

— Համեղ են այս լարբակները....

— Ի՛նչ սիրուն են այս զլխով անձրուկները:
Կլնաք երեւակայել որ, մերլանդները, զլխան-
ները, լեզուաձկները, լարրալները և անձրուկները,
բոլորն ալ միասին խառն ի խուռն լեցուեցան տաշ-
տին մէջ արքայաձկներուն ընկեր ըլլալու համար:
Ուռկանին մէջ է՛ն վերջի մնացածն եղաւ Փի-
նոքքիոյ:

Չկնորան հազիւ դուրս հանեց զանի, զարմանքէն
իր խոշոր կանաչ աչքերը դուրս տնկուեցան ու գրե-
թէ վախցած պոռաց.

— Ի՛նչ տեսակ ձուկ է ասիկայ: Այս ձուկը
չեմ յիշեր որ կերած ըլլամ:

Ու դարձեալ ուշադրութեամբ դիտել սկսաւ և
ամէն կերպով լաւ մը դիտելէ յետոյ, վերջացուց
ըսելով.

— Հասկցայ ծովու խեցգետին մ'ըլլալու է:

Այն ատեն Փինոքքիոյ վիրաւորուած խեցգետին
մը կարծուելուն համար, կծու շեշտով մ'ըսաւ.

— Ո՞րն է խեցգետինը.... ո՛չ խեցգետինը....
Ի՛նչ բանի տեղ կը դնես զիս: Ես, գիտցած ըլլաւ,
խամաճիկ մ'եմ:

— Խամաճիկ մը, կրկնեց ձկնորսը: Ճշմարիտն
ըսելով՝ խամաճիկ ձուկը ինծի համար նորօրինակ
ձուկ մ'է: Աւելի լաւ, աւելի հաճոյքով պիտի ու-
տեմ զքեզ:

— Չիս ուտե՞լ, բայց ի՛նչպէս պէտք է հասկցնել
քեզի թէ ես ձուկ մը չեմ: Չե՞ս լսեր որ կը խօսիմ,
և կը պատճառարանեմ ես ալ քեզի պէս:

— Շատ ստոյգ է. աւելցուց ձկնորսը, և որով-
հետեւ կը տեսնեմ որ ձուկ մ'ես, և ինծի պէս
խօսելու և խորհելու բախտաւորութիւնն ունիս, ես

ալ կ'ուզեմ պարտ ու պատշաճ ակնածանօք վա-
րուիլ հետդ:

— Ո՞րն է այդ ակնածանքը....

— Ի նշան բարեկամութեան և մասնաւոր յար-

Ի՛նչ տեսակ ձուկ է ասիկայ:

զանաց, քեզի պիտի թողում ընտրելը թէ ի՛նչպէս
կ'ուզես եփուիլ: տապալկին մէջ կ'ուզես տապալուիլ,
թէ աւելի պտուկին մէջ կ'ընտրես եփուիլ լոլիկի
համեմունքով:

— Ստոյգն ըսելով, պատասխանեց Փինոքքիոյ, եթէ ինծի կը թողուս ընտրութիւնը, աւելի կը նախընտրեմ ազատ թողութիւն, տունս կարենալ դառնալու համար:

— Ի՞նչ. կը կարծես որ այսպիսի հազուագիւտ ձկան մը համը առնելու պատենութիւնը կորսնցնել ուզեմ: Ա՛մէն օր չի պատահիր այս ծովերուն մէջ խամաճիկ ձուկ մ'որսալ: Այդ հոգը ինծի թող. միւս բոլոր ձկներուն հետ քեզ ալ կը տապակեմ տապակին մէջ, և գոհ պիտի մնաս: Ընկերութեամբ տապակուիլը միշտ միսիթարութիւն մըն է:

Գթբախտ Փինոքքիոյ, այս վերջին խօսքերը լսելով սկսաւ լալ և ողբալ, աղաչել ու պաղատիլ. և լալով կ'ըսէր. Ո՛րքան լաւագոյն էր, որ դպրոց գացած ըլլայի..... Ընկերներու խօսքը մտիկ ընել ուզեցի, և հիմակ կը տուժեմ.... հի՛..... հի՛..... հի՛.....

Եւ որովհետեւ ան օձաձուկի մը պէս կը գալարուէր և անհաւատալի ջանքեր կ'ընէր կանաչ ձկնորսին ճիրաններէն ազատելու համար, ասիկայ պրտուէ աղուոր լար մ'առաւ, և Փինոքքիոյի ձեռքերն ու ոտքերը կապելէ վերջ, երշիկի մը պէս, կոնքին մէջ նետեց միւսներուն քով:

Յետոյ մէջը ալիւրով լեցուն փայտեայ ափսէ մը դուրս հանելով՝ սկսաւ ալիւրոտել բոլոր ձկները, և հետզհետէ ալիւրոտածը տապակին մէջ կը նետէր տապակելու համար:

Եռացող իւղին մէջ առաջին պարողներն եղան միրլանգները, յետոյ կարգը եկաւ լարբալներուն (համեղ ձուկ մը). յետոյ գլխաններուն, ապա լեզուաձուկներուն և անձրուկներուն, և յետոյ կարգը եկաւ Փինոքքիոյին: Սա ինքզինքը մահուան այսքան մօտ

տեսնելով (և ի՞նչ սոսկալի մահ), այնքան սաստիկ սարսուռ ու սոսկումէ բռնուցաւ որ օգնութիւն մը խնդրելու համար ոչ շունչ ունէր և ոչ ալ ճիշ կը հանէր:

Խեղճ տղեկը աչքերով օգնութիւն կը պաղատէր: Սակայն կանաչ ձկնորսը, առանց ուշ դնելու անոր, չորս հինգ անգամ ալիւրին մէջ դարձուց զանի, ոտքէն մինչեւ գլուխը լաւ մը ալիւրոտելով այնպէս որ կարծես կաւիճէ խամաճիկ մ'էր:

Յետոյ բռնեց զայն գլխէն, և.....

Եւ նոյն միջոցին քարայրին մէջ լսուեցաւ մեղմիկ ձայն մը.

— Ազատէ՛ զիս, Ալիտորոյ: Եթէ զիս չազատես, տապկուած եմ....

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Թ.

Փինոքքիոյ կը դառնայ պարիկին տունը, կը խոստանայ իրեն որ հետեւեալ օրը այլ եւս խամաճիկ պիտի չ'ըլլայ, հապա տղայ մը պիտի դառնայ: Կաթի և սուրճի մեծ նախաճաշ այս մեծ դէպքը տօնելու համար:

Մինչդեռ ձկնորսը փինոքքիոն իրօք տապակին մէջ նետելու վրայ էր, քարայրին մէջ մտաւ խոշոր շուն մը, որ տապկոցին սաստիկ ու ախորժահամ հոտէն տարուած հոն մտած էր:

— Կորսուէ՛ դուրս, պոռաց անոր ձկնորսը սպառնական ձայնով, միշտ ձեռքին մէջ բռնելով ալիւրոտած խամաճիկը:

Բայց խեղճ շունը սաստիկ անօթի էր, կաղկանձելով ու պոչը շարժելով կարծես ըսել կ'ուզէր անոր.

— Պատառ մը տուր տապկածէդ և քեզ հանգարտ կը թողում:

— Կորսուէ՛ գնա՛ կ'ըսեմ քեզի, կրկնեց ձրկնորսը, և երկնցուց ոտքը հարուած մը տալու համար:

Այն ատեն շունը, թէպէտ և շատ անօթի էր, սակայն երբեք չէր վարժած թոյլ տալու որ հետը այդպիսի կատակ մ'ընէին, սպառնալից ձկնորսին դէմ մոնչելով ցոյց տուաւ սոսկալի ակունքերը:

— Կորսուէ՛ դուրս, պոռաց անոր ձկնորսը սպառնական ձայնով....

Շունը ճանչցաւ անմիջապէս փինոքքիոյին ձայնը, և ամենամեծ զարմանքով հասկցաւ որ ձայնիկը այն ալիւրոտած կապոցէն դուրս կ'ելլէր և զոր ձկնորսը ձեռքին մէջ բռնած էր:

Ինչ ըրաւ նէ աղէկ: Մեծ ուստում մ'ըրաւ գետնէն, յափշտակեց բերանն առաւ այն ալիւրոտած

կապոցը, և ակոսներով թեթեւ կերպով մը զանի բռնելով, քարայրէն դուրս ելաւ վազելով, ու փայլակի մը պէս սլացաւ:

Չկնորսը սաստիկ կատղած ձեռքէն յափշտակուելուն համար այնպիսի ձկան մը՝ զոր ինքը մեծ ախորժանօք պիտի ուտէր, փորձեց շան ետեւէն վազել, բայց հազիւ թէ քանի մը քայլ ըրաւ սաստիկ հազը բռնեց ու պարտաւորուեցաւ հոտ դառնալ:

Վերջապէս Ալիտորոյ, քաղաք տանող նեղ ճամ-

.... ակոսներով թեթեւ կերպով զանի բռնելով, քարայրէն դուրս ելաւ վազելով ու փայլակի մը պէս սլացաւ:

բան գտնելով հոն կանգ առաւ, և ամէն զգուշութեամբ գետին դրաւ բարեկամ Փինոքքիոն:

— Ո՛րքան շնորհակալ պէտք է որ ըլլամ քեզի, ըսաւ խամաճիկը:

— Հարկաւոր չէ, պատասխանեց շունը, դուն զիս ազատեցիր, և փոխարէնը հատուցուեցաւ: Պէտք է որ այս աշխարհիս վրայ ամէնքս ալ իրարու օգնենք:

— Բայց ի՞նչպէս եղաւ որ այդ քարանձաւին մէջ մտար:

— Հոս ծովեզրին վրայ պառկած էի աւելի մեռած քան կենդանի, երբ քամին հեռուէն տապկո-

ցի անուշ հոտ մը բերաւ ըթիս: Այն հոտը ախորժակս զրգոցեց, ու եկած կողմը ուղղուեցայ: Եթէ վայրկեան մ'ալ ուշանայի....:

— Մի՛ յիշեցներ ինձի, ճչեց Փինոքքիոյ՝ որ վախէն տակաւին կը դողար: Մի՛ ըսեր: Եթէ վայրկեան մ'ալ ուշանայիր, այս վայրկենիս աղուոր մը տապկուած կերուած ու մարսուած պիտի ըլլայի: Պըրը. մտածելը անգամ սարսուռ կը բերէ վրաս....

Ալիտորոյ խնդալով աջ թաթը երկնցուց դէպ ի խամաճիկը, զոր իր ձեռքին մէջ առնելով ամուր մը սեղմեց ի նշան բարեկամութեան. ու յետոյ զիրար թողուցին:

Շունը իր տան ճամբան բռնեց. իսկ Փինոքքիոյ առանձին մնալով՝ հոն քիչ մը հեռուն գտնուող խորձիթ մը գնաց, որուն դրան՝ առջև ձեռունի մը նստած էր արեւէն տաքնալու համար, ու հարցուց անոր.

— Խնդրեմ, ո՞վ բարի մարդ, արդեօք բան մը զիտէ՞ք զլիւն վիրաւորուած խեղճ տղու մը մասին՝ որուն անունը Էւզինիոս էր:

— Տղան քանի մը ձկնորսներէն հոս այս խորձիթիս մէջ բերուեցաւ, և հիմայ....

— Հիմայ մեռած պիտի ըլլայ.... ընդմիջեց Փինոքքիոյ մեծ կսկիծով:

— Ո՛չ, ողջ է, և արդէն իր տունը վերադարձաւ:

— Իրաւցնէ՞.... Իրաւ կ'ըսէք. զոչեց խամաճիկը ուրախութենէն ցատկոսելով: Ուրեմն վէրքը ծանր չէ՞ր....

— Ո՛չ սակայն կրնար շատ ծանր և նոյն իսկ մահացու ըլլալ, պատասխանեց ձեռունին, որովհետեւ ստուարաթղթէ կազմուած հաստ զիրը մը նետած են զլիւն:

Խնդրեմ, ո՞վ բարի մարդ, արդեօք բան մը գիտէ՞ք զլինճն վերաւորուած
խեղճ աղու մը մասին՝ որուն անունը Եւզինիոս էր։

— Ո՞վ է նետեր։

— Իր զպրոցական ընկերներէն մէկը. անունը
Փինոքքիոյ.....:

— Եւ ո՞վ է այս Փինոքքիոն, հարցուց խամա-
ճիկը տգէտ ձեւանալով։

— Կ'ըսեն թէ չար տղայ մըն է, թափառաշրջիկ
մը, ճշմարիտ յանդուգն մէկը։

— Զրպարտութիւններ։ Բոլորն ալ զրպարտու-
թիւններ են։

— Դուն կը ճանչնաս այս Փինոքքիոն։

— Զինքը տեսած եմ միայն, պատասխանեց
խամաճիկը։

— Դուն ի՞նչ գաղափար ունիս անոր վրան,
հարցուց ծերունին։

— Շատ բարի տղեկ մը կ'երեւայ ինձ, ուսման
փափաքով վառուած, հնազանդ, իր հօրը և ընտանի-
քին սրտանց կապուած։

Մինչ խամաճիկը անամթաբար այս բոլոր սու-
տերն իրարու ետեւէ կը շարէր, քթին դպաւ, և
նշմարեց որ քիթը թիզաչափ մ'աւելի երկնցեր էր։
Այն ատեն բոլորովին սարսափած սկսաւ պոռալ։

— Ո՞վ բարի մարդ, մի՛ հաւատաք այն բոլոր
սուած բարի վկայութիւններուս, ինչու որ շատ լաւ
կը ճանչնամ Փինոքքիոն և ես ալ կրնամ վստա-
հացնել ձեզ թէ իրաւցնէ չար, անհնազանդ և ծոյլ
տղայ մըն է, և թէ փոխանակ զպրոց երթալու,
ընկերներուն հետ սրիկայութիւն ընելու կ'երթայ։

Հազիւ թէ ըսաւ այս խօսքերը, քիթը կարճնցաւ
և առաջուան պէս իր բնական մեծութիւնը առաւ։

— Ինչո՞ւ համար այսքան ճերմկեր է վրադ
զլուխդ հարցուց մէկէն ծերունին։

BONCINI

Խնդրեմ, ո՞վ բարի մարդ, արդեօր բան մը զիտէ՞ք զլինին վերաւորուած խեղճ աղու մը մասին՝ որուն անունը Եւզինիոս էր:

— Ո՞վ է նետեր:

— Ի՞ր դպրոցական ընկերներէն մէկը. անունը Փինոքքիոյ.....:

— Եւ ո՞վ է այս Փինոքքիոն, հարցուց խամաճիկը տգէտ ձեւանալով:

— Կ'ըսեն թէ չար տղայ մըն է, թափառաշրջիկ մը, ճշմարիտ յանդուգն մէկը:

— Զրպարտութիւններ: Բոլորն ալ զրպարտութիւններ են:

— Դուն կը ճանչնամ այս Փինոքքիոն:

— Զինքը տեսած եմ միայն, պատասխանեց խամաճիկը:

— Դուն ի՞նչ զաղափար ունիս անոր վրան, հարցուց ձերունին:

— Շատ բարի տղեկ մը կ'երեւայ ինձ, ուսման փափաքով վառուած, հնազանդ, իր հօրը և ընտանիքին սրտանց կապուած:

Մինչ խամաճիկը անամօթաբար այս բոլոր սուտերն իրարու ետեւէ կը շարէր, քթին դպաւ, և նշմարեց որ քիթը թիզաչափ մ'աւելի երկնցեր էր: Սոյն ատեն բոլորովին սարսափած սկսաւ պոռալ:

— Ո՞վ բարի մարդ, մի՛ հաւատաք այն բոլոր սուտած բարի վկայութիւններու, ինչու որ շատ լաւ կը ճանչնամ Փինոքքիոն և ես ալ կրնամ վստահացնել ձեզ թէ իրաւցնէ չար, անհնազանդ և ծոյլ տղայ մըն է, և թէ փոխանակ դպրոց երթալու, ընկերներուն հետ սրիկայութիւն ընելու կ'երթայ:

Հազիւ թէ ըսաւ այս խօսքերը, քիթը կարճնցաւ և առաջուան պէս իր բնական մեծութիւնը առաւ:

— Ինչո՞ւ համար այսքան ճերմկեր է վրադ գլուխդ հարցուց մէկէն ձերունին:

— Պիտի ըսեմ ձեզի... առանց անդրադառնալու նոր ծեփուած պատի մը քսուեր եմ, պատասխանեց խամաճիկը, ամչնալով պատմելու թէ զինքը ձկան մը պէս ալիւրոտեր էին, տապակին մէջ եփելու համար:

— Հապա վերարկուդ, վարտիքդ ու գտակդ ի՞նչ ըրիր:

— Գողերու հանդիպեցայ՝ որոնք մերկացուցին զիս: Խնդրեմ, բարի ծերուկ, արդեօք հին ու մին բան մը չունի՞ք ինծի տալու որպէս զի հագնիմ, այնքան որ կարենամ տուն դառնալ:

— Տղաս, ուրիշ բան մը չունիմ հագնելիք բացի պզտիկ պարկէ մը՝ որուն մէջ կը պահեմ եզիպտաոլոն: Եթէ ուզես ան, ահա հոն է:

Փինոքքիոյ կրկնել չտուաւ. անմիջապէս առաւ եզիպտաոլոնի պարկը որ պարապ էր, և մկրատով յատակը փոքր ծակ մը բացաւ և երկու քովերէն ալ բանալով, շապիկի մը պէս վրան անցուց: Ու այսպէս շատ թեթեւ կերպով հագուած դէպի քաղաք ճամբայ ելաւ: Սակայն երթալու ատեն բնաւ հանգիստ չէր զգար ինքզինքը, այնպէս որ քայլ մ'առաջ կ'երթար քայլ մը ետ, և ինքնիրեն խօսելով կ'ըսէր.

— Ի՞նչպէս պիտի ներկայանամ իմ բարի Պաւլիկիս: Ի՞նչ պիտի ըսէ երբ զիս տեսնելու ըլլայ...: Պիտի ներէ՞ այս ըրած երկրորդ ստահակութեանս...: Գրաւ կը դնեմ որ պիտի չներէ...: Ո՛հ, անշուշտ պիտի չներէ...: Արժան և իրաւ. որովհետեւ այն պիտի ստահակ մ'եմ որ միշտ կը խոստանամ զգաստանալ և խոստումս երբեք չեմ պահեր...:

Մութ գիշեր էր արդէն երբ գիւղ հասաւ, և որովհետեւ փոթորիկ կար և տեղատարափ կ'անձրեւէր,

ուղղակի Պարիկին տունը գնաց, դուռը զարնելու և բանալ տալու հաստատ մտքով:

Սակայն երբ հոն հասաւ, զգաց որ քաջութիւնը կը պակսի, և փոխանակ դուռը զարնելու, վազելով հեռացաւ անկէ քսան քայլ անդին: Յետոյ կրկին դարձաւ դրան քով, և ոչ մէկ բան կրցաւ որոշել.

.... այսպէս շատ թեթեւ կերպով հագուած դէպի քաղաք ճամբայ ելաւ:

յետոյ երրորդ անգամ նորէն մօտեցաւ, և դարձեալ նոյնպէս. չորրորդ անգամին դողալով դրան ուռնակը ձեռք առաւ, ու պզտիկ հարուած մը տուաւ:

Սպասեց, սպասեց, վերջապէս կէս ժամ վերջ պատուհան մը բացուեցաւ տանը է՛ն վերի յարկէն, (տունը քառայարկ էր), Փինոքքիոյ տեսաւ պատու-

հանէն խոշոր խղունջի մը երևնալը՝ որուն գլխուն վրայ աղօտ լոյս մը կը պլպլար, և որ ըսաւ.

— Ո՞վ է այս ժամուս դուռը զարնողն:

— Պարիկը տո՛ւնն է, հարցուց խամաճիկը:

— Պարիկը կը քնանայ և չ'ուզէր որ զինքը արթնցնեն. բայց դուն ո՞վ ես:

— Ես եմ:

— Ո՞վ ես:

— Փինոքքիոն եմ:

— Ո՞ր Փինոքքիոն:

— Խամաճիկը, ան ո՛ր այս տանը մէջ կը կենայ Պարիկին հետ:

— Ո՛հ, հասկցայ, ըսաւ խղունջը, հոտ սպասէ, հիմայ վար կ'իջնեմ և անմիջապէս կը բանամ:

— Շուտ ըրէ՛, Աստուծոյ սիրոյն, ինչու որ ցուրտէն կը մեռնիմ:

— Տղաս, ես խղունջ մ'եմ, և խղունջները բնաւ աճապարեւ չեն զիտեր:

Անցաւ ժամ մը, երկու ժամ և դուռը չէր բացուէր. որով Փինոքքիոյ ցուրտէն, վախէն, և մանաւանդ վրան զլուխը անձրեւէն թրջած ըլլալով, կը դողդողար, սիրտ ըրաւ ու երկրորդ անգամ մ'ալ զարկաւ դուռը, և աւելի ուժով:

Այս երկրորդ հարուածին երրորդ յարկէն բացուեցաւ պատուհան մը և երեւցաւ մի և նոյն խղունջը:

— Աղուոր խղունջիկ, պոռաց վարէն Փինոքքիոյ, երկու ժամ է որ կը սպասեմ: Եւ ասանկ սոսկալի գիշեր մը երկու ժամը երկու տարիէն աւելի երկար է: Աստուծոյ սիրոյն աճապարէ՛:

— Տղաս, պատասխանեց պատուհանէն այդ անասնիկը բոլորովին հանդարտ և խաղաղ կերպով,

տղաս, ես խղունջ մ'եմ, և խղունջները երբեք աճապարանք չ'ունին: Եւ պատուհանը կրկին գոցուեցաւ:

Քիչ վերջ կէս գիշեր հնչեց. յետոյ առաւօտեան ժամը մէկը, յետոյ երկու և դուռը միշտ գոց կը մնար:

Այն ատեն Փինոքքիոյ համբերութիւնը կորսնցուցած, բարկութեամբ բռնեց դրան ուռնակը կ'ուզէր այնպիսի հարուած մը տալ որ բոլոր տունը թնդացնէր, բայց երկաթեայ ուռնակը մէկէն ողջ օձածուկի մը փոխուեցաւ՝ և ձեռքերուն մէջէն սահելով, գնաց անհետացաւ առուակի մը մէջ՝ որ ճամբուն մէջտեղէն կը սահէր:

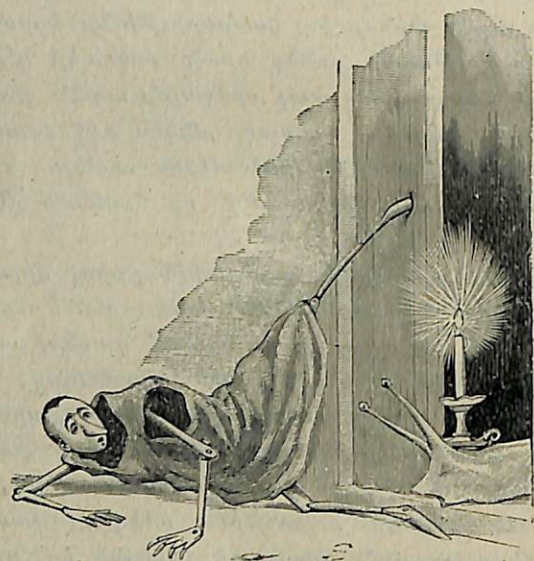
— Ո՛հ, այսպէս է, գոչեց Փինոքքիոյ միշտ աւելի կուրցած բարկութենէն: Եթէ դրան ուռնակը անհետացաւ, ես պիտի շարունակեմ զխրնել աքացի հարուածներով: Եւ քիչ մը ետեւ քաշուելով, ոտքի սաստիկ հարուած մը տուաւ տանը դրան: Հարուածն այնքան զօրաւոր էր՝ որ ոտքը մինչեւ կէսը փայտին մէջ մտաւ. և երբ փորձեց զանի նորէն հանել, անկարելի և անօգուտ յոգնութիւն մ'եղաւ, վասն զի ոտքը փայտին մէջը գամուած մնացած էր՝ զլուխը ծռած. գամի մը պէս:

Երեւակայեցէք խեղճ Փինոքքիոյի վիճակը: Գիշերուան մնացած մասը մէկ ոտքը գետինը միւսը օդին մէջ ստիպուեցաւ անցնել:

Առաւօտուն լուսնալու վրայ վերջապէս դուռը բացուեցաւ: Այն բարի խղունջը չորրորդ յարկէն մինչեւ տանը դուռը իջնելու համար ինը ժամ դրած էր: Պէտք է իրաւցնէ ըսել թէ արդեօք որչափ քրտինք թափած պիտի ըլլայ:

— Դրան մէջ զամուսնած այդ ոտքովդ ի՞նչ կ'ընես հոն, հարցուց խամահիկին՝ խնդալով։

— Դժբախտութիւն մ'է պատահեցաւ։ Փորձեցէք քիչ մը աղուոր խղունջիկ կրնաք արդեօք յաջողիլ զիս այս տանջանքէն ազատել։

— Դրան մէջ զամուսնած այդ ոտքովդ ի՞նչ կ'ընես հոն....

— Տղաս, այս բանիս համար ատաղձագործ մը պէտք է, իսկ ես բնաւ ատաղձագործութիւն ըրած չեմ։

— Պարիկին աղաչէ՛ իմ կողմանէս....:

— Պարիկը կը բնանայ և չ'ուզեր որ զինք արթնցնենք։

— Սակայն բոլոր օրը ոտքս այս դրան զամուսնած ի՞նչ կուզէք որ ընեմ։

— Ճամբու վրայէն անցնող մըջիւնները համբելով զուարճացիր։

— Գոնէ ուտելու բան մը բեր, ալ բոլորովին ուժասպառ եղած եմ։

— Անմիջապէս, ըսաւ խղունջը։

Իրաւ ալ երեք ժամ վերջը Փինոքքիոյ տեսաւ անոր վերադառնալը գլխուն վրայ արծաթեայ ափսէով մը։ Ափսէին մէջ կար հաց մը, խորոված վառեակ մը, և չորս հատ հասուն ծիրաններ։

— Ահաւասիկ նախաճաշիկդ, Պարիկը կը ղրկէ քեզի, ըսաւ խղունջը։

Աստուծմէ եկած այն բարիքը տեսնելով, խամահիկը բոլորովին մխիթարուած զգաց ինքզինքը։ Սակայն որքան մեծ եղաւ յուսախաբուութիւնը, երբ ուտելու սկսելով ցաւ ի սիրտ տեսաւ որ հացը կաւիճէ էր, վառեակը խաւաքարտէ և չորս ծիրանները գունաւորուած ալապաստրէ, իբր թէ իրական ըլլային։

Կ'ուզէր լալ, կ'ուզէր բոլորովին յուսահատութեան տալ ինքզինքը, կ'ուզէր ափսէն իր մէջ եղած ներով միասին անդին նետել։ Սակայն ընդհակառակն, սաստիկ ցաւէն և ստամոքսի չափազանց տկարութեանէն՝ նուաղած ինկաւ։

Երբ անցաւ նուաղումը, բազմոցի մը վրայ տարածուած գտաւ ինքզինքը, և իր քովը կեցած էր Պարիկը։

— Այս անգամ ալ կը ներեմ քեզի, ըսաւ Պարիկը, բայց վա՛յ քեզի եթէ ուրիշ անգամ մ'ալ ընես քու....

Փինոքըիոյ խոստացաւ և երդուրնցաւ որ պիտի ուսանի, և թէ միշտ բարի վարք մը պիտի ունենայ: Եւ բոլոր տարին իր խոստումը պահեց:

Ով որ չտեսաւ Փինոքըիոյի զգացած ուրախութիւնը՝ այս ցանկալի լուրը առնելուն, երբեք պիտի չկարենայ երեւակայել զայն:

Իրաւ ալ ամաւերջի քննութիւններուն զպրօցին մէջ ամենէն քաջն ըլլալու պատիւն ունեցաւ, և իր ընթացքն ընդհանրապէս այնքան գովելի և գոհացուցիչ համարուեցաւ որ Պարիկը բոլորովին գոհ ըսաւ անոր.

— Վաղը վերջապէս փափաքդ պիտի կատարուի:

— Այսինքն:

— Վաղը փայտեայ խամաճիկ մ'ըլլալէ պիտի դադրիս, և շնորհքով տղայ մը պիտի դառնաս:

Ով որ չտեսաւ Փինոքըիոյի զգացած ուրախութիւնը՝ այս ցանկալի լուրը առնելուն, երբեք պիտի չկարենայ երեւակայել զայն: Իր բոլոր բարեկամներն ու զպրօցական ընկերները շքեղ նախաճաշի մը պիտի հրաւիրուէին հետեւեալ օրը Պարիկին տունը, այդ մեծ դէպքը միասին տօնելու համար, և Պարիկը երկու հարիւր թաս կաթ ու սուրճ, և չորս հարիւր հատ ալ կարագով օծուած հացիկներ պատրաստել տուած էր: Այն օրը յիշաւի շատ գեղեցիկ և շատ զուարթ ըլլալ կը խոստանար. բայց...

Դժբախտաբար, խամաճիկներու կեանքին մէջ՝ միշտ թայց մը կայ՝ որ ամէն բան կ'աւրէ:

ԳԼՈՒԽ Լ.

Փինոքքիոյ փոխանակ շնորհքով տղայ մը դառնալու, ծա-
ծուկ կերպով կը մեկնի իր բարեկամին Լուչինեոյի
հետ « Խաղալիքներու երկիրը »:

Ինչպէս որ բնական է, Փինոքքիոյ անմիջապէս
հրաման խնդրեց Պարիկէն քաղաք երթալու հրաւեր-
ներ ընելու համար, և Պարիկն ըսաւ անոր.

— Գնա՛ վաղուան նախաճաշին համար ընկեր-
ներդ հրաւիրէ՛: Բայց յիշէ՛ որ տակաւին չմթնած
տուն դառնալու ես: Հասկցա՛ր:

— Կը խոստանամ մէկ ժամէն վերադառնալ,
պատասխանեց խամաճիկը:

— Զգոյշ եղի՛ր, Փինոքքիոյ: Տղաք շատ շուտ
կը խոստանան, բայց շատ անգամ կը պակսին կա-
տարելու իրենց խոստումը:

— Բայց ես ուրիշներուն չեմ նմանիր. ես երբ
բան մ'ըսեմ, կը կատարեմ:

— Տեսնենք: Եւ սակայն եթէ երբեք անհնա-
զանդ գտնուելու ըլլաս, քեզի գէշ կ'ըլլայ:

— Ինչո՞ւ համար:

— Վասն զի այդ տղաք որ իրենցմէ աւելի
բան գիտցողներու խրատներուն մտիկ չեն ըներ,
միշտ դժբախտութեան մը կը հանդիպին:

— Ու ես փորձեցի ատիկայ, ըսաւ Փինոքքիոյ:
Բայց այսուհետեւ ա՛լ նոյն սխալին մէջ չեմ իյնար:

— Պիտի տեսնենք թէ ճշմարիտ կ'ըսես:

Առանց ուրիշ խօսքեր աւելցնելու, խամաճիկը
բարեւեց իր բարի Պարիկը, որ գրեթէ մայր մ'էր
իրեն համար, և երգելով ու պարելով դուրս ելաւ
տանը դռնէն:

Քիչ ատենուան մէջ արդէն իր բոլոր բարեկամ-
ները հրաւիրուած էին:

Մէկ քանին մեծ հաճութեամբ անմիջապէս ըն-
դունեցան, ուրիշներ՝ սկիզբը քիչ մը աղաչել տուն,
բայց երբ իմացան որ կաթով սուրճ և կարագոտած
հացիկներ ալ պիտի ըլլային, հաւանեցան ու ըսին.
« Մենք ալ կուգանք քեզի հաճոյք մը պատճառելու
համար »:

Արդ պէտք է գիտնալ որ Փինոքքիոյ իր բարե-
կամներուն և դպրոցական ընկերներուն մէջ ունէր
մէկը որ ուրիշներէն աւելի նախամեծար կը համա-
րէր և է՛ն սիրածն էր, անունը Ռոմէոս. սակայն
ամէն մարդ Լուչինեոյ (պատրոյգ) մականունը կու
տար իրեն, իր նիհար, չոր ու պզտիկ մարմնոյն
պատճառաւ, զիշերուան կանթիկի մը նոր պատրու-
զին յար և նման ըլլալուն համար:

Լուչինեոյ դպրոցին տղոց է՛ն ծոյլն և է՛ն
չարաճճին էր. բայց Փինոքքիոյ շատ կը սիրեր զա-
նի. գնաց շուտ մը զայն փնտռելու, և իր տունը
նախաճաշի հրաւիրելու համար. բայց առաջին ան-
գամ տունը չգտնելով զինքը, երկրորդ անգամ վե-
րադարձաւ, դարձեալ հոն չէր Լուչինեոյ. երրորդ
անգամ մ'ալ գնաց, և պարապ տեղը ճամբայ ըրաւ:

Ո՛ր կարելի էր գտնել ատիկայ: Ասդին փնտռեց

անդին փնտոեց, վերջապէս տեսաւ ոց գլուղացիի մը տան կամարին ետին պահուրտած էր:

— Հոս ի՞նչ կ'ընես, հարցուր Փինոքքիոյ քովը մօտենալով:

— Կը սպասեմ որ կէս գիշերը ըլլայ, մեկնիմ....

— Ո՞ւր կ'երթաս:

— Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ, շատ հեռու:

— Մինչդեռ ես երեք անգամ տունդ գացի քեզ փնտոելու....

— Ինծմէ ի՞նչ կ'ուզէիր:

— Ձե՞ս գիտեր մեծ դէպքը: Ինծի հասած բախտէն տեղեկութիւն չ'ունի՞ս:

— Ո՞րն է:

— Վաղը ալ խամաճիկ ըլլալէ պիտի դադրիմ, և քեզի ու միւսներուն պէս տղայ մը պիտի ըլլամ:

— Ուրախակից եմ:

— Ուրեմն վաղուան նախաճաշին քեզի կը սպասեմ տանս մէջ:

— Բայց քեզի ըսի թէ այս երեկոյ իսկ կը մեկնիմ:

— Ժամը քանիի՞ն:

— Քիչ ատենէն:

— Ո՞ւր կ'երթաս:

— Կ'երթամ բնակելու երկիր մը.... որ այս աշխարհիս էն գեղեցիկ երկիրն է՝ երեւակայեալ առատութեան երկիր՝ մը....

— Եւ ի՞նչպէս կը կոչուի:

— Կը կոչուի «Խաղալիկներու երկիր»։ Ինչո՞ւ դուն ալ չես գար:

— Ե՛ս, իրաւ որ չեմ կրնար գալ:

— Շատ կը սխալիս, Փինոքքիոյ: Հաւատա՛ ին-

ծի, եթէ չգաս պիտի գղջաս: Ո՞ւր կ'ուզես գտնել աւելի շահաւոր երկիր մը մեզ տղայոցս համար: Հոն չկան ոչ դպրոցներ, ո՛չ վարժապետներ, ո՛չ գրքեր: Այն օրհնեալ երկրին մէջ բնաւ չեն ուսանիր: Հինգշաբթի օրը դպրոց չկայ. և իւրաքանչիւր շաբաթ վեց հինգշաբթիէ և մէկ կիրակիէ կազմուած է: Երեւակայէ որ աշնան արձակուրդները կը սկսին յունուարին սկիզբը, և կը վերջանան դեկտեմբերի վերջերը: Ահաւասիկ երկիր մը՝ որ իրաւցնէ հաճելի է ինծի: Ահա ա՛յսպէս պէտք էին ըլլալ բոլոր քաղաքակիրթ երկիրները....:

— Սակայն «Խաղալիկներու երկիրն» մէջ ի՞նչպէս կ'անցնին օրերը:

— Առտուրնէ մինչև իրիկուն խաղալով և զուարճանալով: Իրիկունը կը պառկին և միւս առտուն դարձեալ կը սկսին: Ի՞նչ կ'ըսես այս բանիս:

— Հը՛մ.... ըրաւ Փինոքքիոյ, գլուխը թեթեւ մը երերցնելով իբր թէ ըսել ուզե՛ր. կեանք մը՝ զոր ես ալ սիրով պիտի ընէի:

— Ուրեմն կ'ուզե՞ս հետս մեկնիլ: Այո՛ կամ ո՛չ. որոշէ՛:

— Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ, և նորէն ո՛չ: Այլ եւս խոստացայ իմ բարի Պարիկին շնորհքով տղայ մը դառնալ, և կ'ուզեմ խոստումս պահել: Նա մանաւանդ կը տեսնեմ որ արեւը մարը մտնելու վրայ է, կը թողում քեզ անմիջապէս ու կը մեկնիմ: Ուրեմն երթաս բա՛րով, և բարի ճամբորդութիւն:

— Այդքան շուտ ո՞ւր կը վազես:

— Տուն: Իմ բարի Պարիկս կ'ուզէ որ գիշերէն առաջ տուն դառնամ:

— Երկու վայրկեան եւս սպասէ:

- Վերջը կ'ուշանամ:
- Երկու վայրկեան միայն:
- Ու եթէ Պարիկը պոռայ երեսիս:
- Թող որ պոռայ: Այնչա՛ մը պոռալէ կանչելէ վերջ պիտի լռէ, ըսաւ ստահակ Լուչինեոլոյ:
- Առանձին կ'երթաս թէ ընկերութեամբ:
- Առանձին: Հարկը աւելի տղաք ենք:
- Ճամբորդութիւնը ոտքով պիտի ընէք:
- Քիչ ատենէն այս տեղէն պիտի անցնի կառքը՝ որ զիս առնելով մինչեւ այն ամենաերջանիկ երկրին սահմաններուն մօտ պիտի առաջնորդէ:
- Ո՛րքան պիտի ուզէի որ կառքը հիմայ անցնէր....
- Ի՛նչ պատճառաւ կ'ուզես:
- Ամենուդ միասին մեկնիլը տեսնելու համար:
- Քիչ մը եւս կեցիր ու պիտի տեսնես:
- Ո՛չ, ո՛չ. կ'ուզեմ տուն վերադառնալ:
- Սպասէ՛ երկու վայրկեան ալ:
- Արդէն շատ ուշ է: Պարիկը տագնապի մէջ պիտի ըլլայ ինծի համար:
- Խեղճ Պարիկ: Արդեօք կը վախճայ որ ջղջիկները քեզ ուտեն
- Սակայն ըսէ՛, աւելցուց Փինոքքիոյ, իրաւցնէ վստահ ես որ այն երկրին մէջ բնաւ դպրոց չկայ....
- Եւ ոչ իսկ շուքը:
- Եւ ո՛չ ալ վարժապետներ:
- Ոչ իսկ մէկ հատ:
- Եւ ուսանելու, պարտականութիւն չկայ բնաւ:
- Բնաւ, բնաւ երբեք:
- Ի՛նչ գեղեցիկ երկիր, ըսաւ Փինոքքիոյ բերնին ջրերը վազցնելով: Ի՛նչ գեղեցիկ երկիր: Ես հոն բնաւ չեմ գացած, բայց կ'երեւակայեմ....:

- Ինչո՞ւ դուն ալ չես գար:
- Զիս զրգոելդ անօգուտ բան է: Իմ բարի Պարիկիս խոստացեր եմ ասկէ վերջը խոհեմ տղայ մը դառնալ, և չեմ ուզեր խօսքս զրոյս:
- Այն ատեն մնաս բարով. ինձմէ բարեւ տար երկրորդական և լիկիոնական վարժարաններուն երբ ճամբան անցած ատենդ հաշդիպիս:
- Երթաս բարով Լուչինեոլոյ, բարի ճամբորդութիւն կը մաղթեմ. զուարճացիր, և յիշէ երբեմն բարեկամներդ:
- Ասանկ ըսելով խամաճիկը երկու քայլ առաւ երթալու համար. բայց յետոյ կանգ առնելով և քարեկամին դառնալով հարցուց.
- Բայց իրաւցնէ վստահ ես որ այն երկրին մէջ իւրաքանչիւր շարաթ վեց հինգշարթիէ և մէկ կիրակիէ կը բաղկանայ:
- Ամենավստահ:
- Բայց ստոյգ գիտե՞ս որ արձակուրդները կը սկսին յունուարին սկիզբը և կը վերջանան դեկտեմբերի վերջերը:
- Ստոյգ գիտեմ:
- Ի՛նչ գեղեցիկ երկիր, կրկնեց Փինոքքիոյ չափազանց գոհունակութենէն գետին թընելով:
- Յետոյ հաստատ շեշտով մ'աւելցուց աճապարանօք.
- Ուրեմն երթա՛ս բարով. և բարի ճանապարհ:
- Մնաս բարով:
- Որքան ատենէն կը մեկնիս:
- Քիչ ատենէն:
- Մեղք. եթէ մեկնելու համար ժամ մը միայն պէտք ըլլար, թերեւս կարենայի սպասել:

— Հապա՞ Պարիկը:

— Այլ եւս ուշացայ.... ժամ մ'առաջ ժամ մը վերջը տուն դառնալ մի և նոյն բան է:

— Խեղճ Փինոքքիոյ: Հապա՞ եթէ Պարիկը պոռայ կանչէ քեզի:

— Համբերութիւն: Կը թողում որ պոռայ: Լաւ մը պոռալէն կանչելէն ետք կը լռէ:

Գիշերը արդէն վրայ հասած էր, մութ գիշեր մը, երբ յանկարծ հեռուէն պզտիկ լոյսի մը շարժիլը տեսան.... և բոժոժներու ձայն մը ու փողի մը հնչիւնը լսեցին, այնքան տկար և խեղդուկ՝ որ մժղուկի մը սուլումն ըլլալ կը թուէր:

— Ահաւասիկ, գոչեց Լուչինեոլոյ ոտքի ցատքելով:

— Ո՞վ է հարցուց ցած ձայնով Փինոքքիոյ:

— Կառքն է որ զիս առնելու կու գայ: Ուրեմն կ'ուզե՞ս գալ, օ՛ն այո՛ կամ ո՛չ:

— Բայց իրաւցնէ ճշմարիտ է, հարցուց խամաճիկը, որ այն երկրին մէջ տղաք բնաւ պարտաւորեալ չեն սորվելու:

— Բնա՛ւ, բնա՛ւ, բնա՛ւ երբեք:

— Ի՛նչ գեղեցիկ երկիր.... Ի՛նչ գեղեցիկ երկիր.... Ի՛նչ հրաշալի երկիր....:

(ԼՔ 195)

Վերջապես կառքը հասաւ:

C. CHIOSTRI - Firenze

ԳԼՈՒԽ ԼԱ.

Հինգ ամիս վայելքէ և երջանկութենէ վերջ, Փինոքքիոյ մեծ զարմանքով կը զգայ որ գլխուն վրայ երկու իշու ականջներ կը բուսնին, և աւանակ մը կը դառնայ պոչով և ամէն բանով:

Վերջապէս կառքը հասաւ. առանց մէկ թեթև աղմուկ մ'իսկ հանելու, որովհետեւ անոր անիւները խծուծով և քուրջելով փաթաթուած էին:

Կառքը կը քաշէին տասներկու զոյգ էջեր, բոլորն ալ միեւնոյն մեծութեամբ, բայց տարբեր գոյներով:

Ոմանք մոխրագոյն էին, ոմանք ճերմակ, ոմանք խատուտիկ աղ ու պղպեղի պէս, ոմանք ալ դեղին և կապոյտ խոշոր գծերով:

Սակայն ամենէն տարօրինակ բանը ան էր՝ որ այդ տասներկու զոյգերը, և կամ քսանչորս էջերը, փոխանակ պայտուած ըլլալու, ինչպէս բոլոր միւս բեռնակիր անասուններ, ճերմակ կաշիէ շինուած մարդու կիսակօշիկներ հագած էին:

Հապա՞ կառավարը....

Երեւակայեցէք մարդուկ մը՝ աւելի լայն քան երկայն, գիրուկ, քնքուշ, կարագէ գնդակի մը պէս իւղոտ, խնձորանման երեսով, բերան մ'ունէր որ միշտ կը ժպտէր, նուրբ և յանկուցիչ ձայնով մը,

կատուի ձայնին նման որ տան տիրուհւոյն բարի սրտին կը յանձնարարէ ինքզինքը:

Բոլոր տղաքն ալ, երբ զանի կը տեսնէին կը սիրահարուէին անոր, և կառքին վրայ ելլելու հա-

Երեւակայեցէք մարդուկ մը՝ աւելի լայն քան երկայն,
զերուկ, քնքուշ, կարագէ գնդակի մը պէս իւղոտ...

մար իրարու հետ կը մրցէին, որպէս զի անիկայ զիրենք տանի այն երջանիկ երկիրը, որ աշխարհա-
ցոյց տախտակին վրայ սա հրապուրիչ անունովը ճանչցուած էր. « Խաղալիկներու երկիր »:

Իրօք ալ կառքն արդէն բոլորովին լեցուած էր ութէն տասներկու տարեկան տղաքներով, աղջուրի

մէջ դրուած անձրուկներու պէս իրարու վրայ դի-
զուած: Գէշ էր վիճակնին, ճգմուելու աստիճան էին,
գրեթէ շունչ չէին կրնար առնել. բայց անոնցմէ ո՛չ
մէկը ան վախ մը կ'ըսէր, ոչ մէկը կը զանգատէր:
Այդ միտիթարութեամբ թէ՛ քանի մը ժամէն երկիր
մը պիտի հասնին, ո՛ւր ոչ գիրք, ոչ դպրոց, ոչ ալ
վարժապետներ կային՝ անոնք այնքան զոհ և ու-
րախ կը զգային որ ամէն բանի համակերպած, չէին
զգար ո՛չ անհանգստութիւն, ո՛չ չարչարանք, ո՛չ
անօթութիւն, ո՛չ ծարաւ, ո՛չ քնատութիւն:

Հազիւ թէ կառքը կեցաւ, փոքրիկ մարդուկը
Լուչինեոլոյին ուղղելով խօսքը, հազար քնքշանքնե-
րով ու արուեստակեալ ձեւերով հարցուց ժպտելով.

— Քեզի հետ եմ, աղուոր տղաս, դուն ալ
կ'ուզե՞ս գալ այն բարեբախտ երկիրը:

— Անշուշտ կ'ուզեմ գալ:

— Սակայն, սիրելիս, քեզի կ'իմացնեմ որ կառ-
քին մէջ ա՛լ տեղ չկայ: Ինչպէս կը տեսնես, ամբողջ
լեցուն է...

— Համբերութիւն, պատասխանեց Լուչինեոլոյ,
եթէ ներսը տեղ չկայ, կառքի քեզիին վրայ նստելու
տեղ մը կը յարմարցնեմ: Եւ մէկ ոստումով ցատ-
կեց հեծաւ քեզիին վրայ:

— Հապա դուն, սիրելիս, ըսաւ մարդուկը դառ-
նալով Փինոքքիոյի չափազանց քաղաքավարութեամբ,
ի՛նչ ընելու միտք ունիս: Մեզի՞ հետ պիտի գաս,
թէ՛ հոս պիտի մնաս...:

— Ես հոս կը մնամ, պատասխանեց Փինոքքիոյ:
Ես կ'ուզեմ տուն վերադառնալ. կ'ուզեմ ուսանիլ
և դպրոցին պատին ըլլալ, ինչպէս կ'ընեն բոլոր
շնորհքով տղաք:

— Ուրախակից եմ:

— Փինոքքիոյ, ըսաւ այն ատեն Լուչինոյ, մտիկ ըրէ՛, ինծի եկուր հետերնիս ու երջանիկ պիտի ըլլանք:

— Չէ՛, չէ՛, չէ՛:

— Հետերնիս եկուր ուրախ պիտի ըլլանք, պոռացին ուրիշ չորս հոգիներ կառքին մէջէն:

— Մեզի հետ եկուր, ուրախ պիտի ըլլանք, գոռացին հարիւր ձայներ միասին:

— Մեզի հետ եկուր, ուրախ պիտի ըլլանք, գոռացին հարիւր ձայներ միասին:

— Եւ եթէ ձեզի հետ գալու ըլլամ, ի՞նչ պիտի ըսէ իմ բարի Պարիկս, ըսաւ խամաճիկը՝ որ կը սկսէր կակուղնալ, տատամսիլ:

— Մի՛ այդքան սեւամաղձութեամբ գլուխդ ցաւցներ: Մտածէ՛ որ կ'երթանք երկիր մը, ուր առաւօտէն մինչեւ իրիկուն ուզած խաղերնիս պիտի խաղանք....

Փինոքքիոյ չսպտասխանեց, սակայն հառաչանք

մ'արձակեց, յետոյ ուրիշ մը, յետոյ երրորդ մը. ու վերջապէս ըսաւ:

— Քիչ մը տեղ տուէք ինծի. ես ալ կ'ուզեմ գալ....:

— Ամբողջ տեղերը բռնուած են, պատասխանեց պզտի մարդուկը, բայց ցոյց տալու համար թէ որքան հաճելի ես, քեզի կու տամ իմ նստարանս:

— Իսկ դո՞ւք:

— Ես ոտքով կ'երթամ:

— Ո՛չ, երբեք յանձն չեմ առներ: Աւելի կը նախընտրեմ այն էջերէն մէկուն գաւակին վրայ նստիլ, զոչեց փինոքքիոյ:

Իսկոյն առաջին զոյգին աջակողմեան իշուն մօտեցաւ, որ վրան հեծնէ. սակայն անասնիկը՝ իրիստ կերպով անոր դառնալով, ուժգին կից մը տուաւ կուրծքին ու գետին ձգեց զայն ոտքերը օդին մէջ:

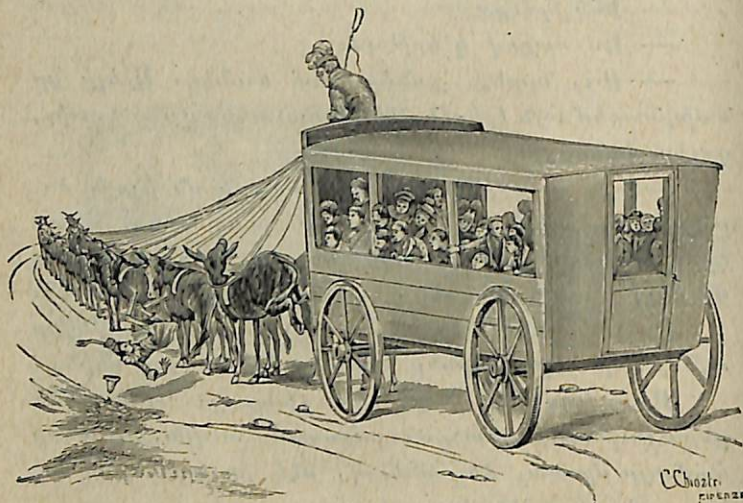
Երեւակայեցէք լիբբ ու այլանդակ քրքիջները այն բոլոր տղոց՝ որոնք ներկայ էին տեսարանին:

Բայց պզտիկ մարդուկը չխնդաց: Ամենամեծ քնքուշութեամբ մօտեցաւ ըմբոստ իշուկին, և անոր համբոյր մը տալ ձեւացնելով, մէկ խածուածքով աւնոր աջ ականջին կէսը փրցուց:

Նոյն ատեն փինոքքիոյ սաստիկ կատղած ոտքի ելլելով, մէկ ոստումով խեղճ կենդանիին գաւակին վրայ ցատկեց: Եւ ոստումը այնքան յաջող եղաւ, որ տղաք խնդալը մէկդի դնելով սկսան բարձրաձայն պոռալ. կեցցէ՛ փինոքքիոյ. և բուն անվերջ ծափահարել զինքը:

Երբ ահա յանկարծ իշուկը իր ետեւի ոտքերը վեր բարձրացուց և ամենասաստիկ ոստում մ'ընելով փողոցին մէջտեղը խիճերու դէզի մը վրայ նետեց փինոքքիոն:

Դարձեալ սկսան բարձրաձայն ծիծաղները, բայց պզտիկ մարդուկը փոխանակ խնդալու, այնքան գորովով լեցունեցաւ այն անհանդարտ իշուկին հանդէպ որ համբոյր մը տալու պէս ծռեցաւ և միւս ականջին կէսն ալ մէկ խածուածքով փրցուց տարաւ: Յետոյ ըսաւ խամաճիկին.

.... ամենասաստիկ ոստում մ'ընելով փողոցին մէջտեղը խիճերու դէպի մը վրայ նետեց Փինոքքին:

— Հիմայ կրնաս հեծնալ, ու մի՛ վախնար: Այն իշուկին խելքը գլխէն թռել էր, բայց ես երկու խօսք ըսի անոր ականջն ի վար, և կը յուսամ թէ կըցայ խելքի բերել և հանդարտեցնել զինքը:

Փինոքքիոյ հեծաւ, և կառքը սկսաւ շարժիլ, սակայն մինչ իշուկները քառատրոփ կ'արշաւէին, և կառքը հասարակաց ճամբու խիճերուն վրայէն կը

սուրար, խամաճիկը կարծեց լսել մեղմ ու հազիւ լսելի ձայն մը՝ որ կ'ըսէր իրեն.

— Խեղճ տխմար: Կամքդ կատարեցիր, բայց պիտի զղջաս:

Փինոքքիոյ գրեթէ սարսափած, ասդին անդին կը նայէր գիտնալու համար թէ ո՞ր կողմէն կու գային այդ խօսքերը. բայց մէկը չտեսաւ: Իշուկները քառատրոփ կ'արշաւէին, կառքը կը սուրար, կառքին մէջ գտնուող տղաք կը քնանային, Լուչինեոյ առնետի մը պէս կը խորդար, և նստարանին վրայ եղող պզտիկ մարդուկը ցած ձայնով կ'երգէր.

Գիշերը ամէնքն ի քուն,
Ես միայն արթուն....:

Կէս մղոն ճամբայ եւս ընելէ վերջ, Փինոքքիոյ դարձեալ լսեց այն տկար ձայնը՝ որ կ'ըսէր իրեն.

— Աղէկ միտքդ դիր ո՞վ տխմարիկ: Այն տղաք՝ որ ուսմունքը մէկգի թողլով, կռնակ կը դարձնեն զրքերուն, դպրոցին և վարժապետներուն, ինքզինքնին բոլորովին խաղի և զուարճութեան տալու համար, միշտ դժբախտ վերջ մը կ'ունենան: Ես փորձով գիտեմ, և կրնամ ըսել քեզի....: Պիտի գայ օրը՝ որ դուն ալ պիտի լաս, ինչպէս հիմակ ես.... բայց շատ ուշ պիտի ըլլայ....

Մեղմ ձայնով շշնչուած այս խօսքերը լսելուն պէս խամաճիկը կարգէ դուրս սարսափած վար ցատքեց իշուն գաւակէն, և գնաց անոր երեսէն բռնելու:

Եւ երեւակայեցէք ինչպէս այլալլած մնաց, երբ տեսաւ որ իր իշուկը կու լար.... կուլար ճիշդ տղու մը պէս:

— Ի՛նչ, պարոն մարդուկ, գոչեց այն ատեն
Փինոքցիոյ կառքին տիրոջը, գիտե՞ս այս նորու-
թիւնը: Այս իշուկը կուլայ:

— Թո՛ղ որ լայ. երբ փեսայ ըլլայ պիտի խնդայ:

— Արդեօք խօսի՛լ ալ սորվեցուցեր ես իրեն:

— Ո՛չ, երեք տարի ընտելացած շուներու ըն-
կերութեան մը մէջ մնալով, ինքնիրենը սորվեցաւ
քանի մը խօսք մըթմթալ:

— Խեղճ, կենդանի....

— Դուտ, մէկդի՛.... ըսաւ մարդուկը, ժամանակ
չկորսնցնենք իշու մը լացը տեսնելու համար: Հեծի՛ր
ու երթանք. գիշերը զով է և ճամբանիս երկար:

Փինոքցիոյ առանց շունչ առնելու հնազանդեցաւ:

Կառքը սկսաւ իր գնացքը. և հետեւեալ առաւօտ
արշալոյսին յաջողութեամբ հասան «Խաղալիկներու
երկիրը»:

Այս երկիրը աշխարհիս ուրիշ ոչ մէկ երկրին
կը նմանէր: Իր բնակչութիւնը կազմուած էր միայն
տղոցմէ: Ամենէն տարեցները տասնըչորս տարե-
կան էին. իսկ երիտասարդները հազիւ ութը տարե-
կան: Փողոցներուն մէջ գուարթութիւն մը, աղմուկ
մը, մարդուս խելքը գլխէն տանելու աստիճան կան-
չուրուտուր մը կը տիրէր: Ամէն կողմ ստահակներու
խումբեր, ոմանք ընկոյզ, ոմանք կլոր քարեր, ո-
մանք ալ գնդակներ կը խաղային. մէկը հեծելանիւով
կը վազէր, ուրիշ մը փայտէ ձիուկի մը վրայ նստած
էր. ասդին աչկապուր կը խաղային, անդին իրարու
ետեւէ կը վազէին. ուրիշներ խեղկատակի պէս հա-
գուած վառուած խծուծ կը դնէին բերանին. մէկը
բարձրաձայն կը կարդար, ուրիշ մը կ'երգէր, ուրիշ
մը սաստիկ ոստուններ կ'ընէր. որ մէկը զլխի վար

ոտքերը վեր օդին մէջ ձեռքերուն վրայ քալելով կը
զուարճանար, ուրիշ մը շրջանակ կը դարձնէր, ուրիշ
մը հրամանատարի պէս հագուած՝ և զլուխը տերեւէ
սաղաւուրտ մը, շաղուած թղթէ գումարտակի մ'առ-
ջեւէն կը շրջագայէր, մէկը կը խնդար, միւսը կը

Իր բնակչութիւնը կազմուած էր միայն տղոցմէ:

ճշար, որ մէկը կը կանչէր, որը ձեռքերն իրարու
կը զարնէր, ուրիշ մը կը սուլէր, մէկը հաւին հաւ-
կիթ ածելու եղանակը կը ձեւացնէր, վերջապէս
գիւաց այնպիսի ժողովարան մը, խառնաձայն աղմուկ
մը, և տաժանելի պողոտան մը՝ որ մարդս չիւր-
նալու համար ականջներուն մէջ բամպակ դնելու էր:
Բոլոր հրապարակներուն վրայ կը տեսնուէին

կտաւէ շինուած թատրոններ, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն տղոցմով լեցուն, և բոլոր տներու պատերուն վրայ ածուխով գրուած գեղեցիկ խօսքեր կը կարդացուէին ինչպէս, օրինակի համար, Կեցցէ՛ խաղերը, (փոխանակ խաղերը ըսելու)։ ալ դպրոցներ չենք ուզեր, (փոխանակ դպրոց ըսելու)։ անկցի՛ր թիւ յաւնոյթիւնը, (փոխանակ թուաբանութեան), և ուրիշ նմանօրինակ ծաղիկներ։

Փինոքքիոյ, Լուչինեոյ և միւս բոլոր տղաք որ մարդուկին հետ ճամբորդութիւն ըրած էին, հազիւ թէ ոտքերնին քաղաքին մէջ դրին, անմիջապէս ահագին բազմութեան խառնակ ժխորին մէջ մտան, և քանի մը վայրկեան վերջը, ինչպէս դիւրին է երեւակայել, ամենուն հետ ալ բարեկամացան։ Այս ո՞վ կար իրենցմէ աւելի գոհ և երջանիկ։ Անընդհատ պտոյտներու և տեսակ տեսակ զուարճութիւններու մէջ ժամերը, օրերն ու շաբաթները փայլակի պէս կ'անցնէին։

— Ո՛հ, ինչ գեղեցիկ կեանք, կ'ըսէր Փինոքքիոյ ամէն անգամ որ Լուչինեոյին կը հանդիպէր։

— Տես, ուրեմն իրաւունք չունէի, կը կրկնէր այս վերջինը։ Իսկ դուն մեկնիլ չէիր ուզեր. ու գլուխդ դրած էիր Պարիկիդ տունը դառնալ նորէն, ուսանելով պարապ ժամանակ կորսնցնելու համար։ Գրքերու և դպրոցի նեղութենէն այսօրուան ազատութիւնդ ինծի կը պարտիս, իմ խրատներուս և հոգածութեանս, ճիշդ չէ։ Ճշմարիտ բարեկամները միայն գիտեն այսպիսի մեծ բարիքներ ընել։

— Ճշմարիտ է Լուչինեոյ։ Եթէ ես այսօր իրաւցնէ ուրախ տղայ մ'եմ, զայն քեզի կը պարտիմ։ Մինչդեռ վարժապետը՝ գիտեմ ինչ կ'ըսէր ինծի քու մասիդ խօսած ատեն։ Կ'ըսէր միշտ, «Մի ըն-

կերակցիր այն անառակ Լուչինեոյին, որովհետեւ անիկայ անպիտան ընկեր մըն է չարիք ընելու համար միայն կրնայ խրատ տալ...»

— Խեղճ վարժապետ, վրայ բերաւ միւսը գլուխն երեքցնելով։ Շատ լաւ գիտեմ թէ ինձմէ կը նեղուէր, և զիս միշտ զրպարտելով կը զուարճանար, սակայն ես վեհանձն եմ ու կը ներեմ իրեն։

— Ո՛վ վեհանձն հոգի, ըսաւ Փինոքքիոյ գործւանօք գրկելով բարեկամը, և ճակատին համըրյր մը տալով։

Հինգ ամսէ ի վեր օրերը զուարճանալով և խաղալով կ'անցնէին, առանց երբեք գրքի և դպրոցի երես տեսնելու, երբ առաւօտ մը Փինոքքիոյ արթըննալուն շատ տգեղ անակնկալ մ'ունեցաւ, որ ստուգիւ շատ խռովեց զինքը։

Չեզի կը թողում՝ երեւակայել խեղճ Փինոքքիոյի ցաւը, ամօթը և յուսահատութիւնը:

Սկսաւ լալ և ողբալ. գլուխը պատին զարնել. բայց որքան աւելի կը յուսահատէր, այնքան աւելի

ԳԼՈՒԽ ԼԲ.

Փինոքքիոյի գլխուն վրայ իշու ականջներ կը բուսնին, և յետոյ իրաւցնէ իշուկ մը կը դառնայ և կը սկսի զուլ:

— Ի՞նչ էր արդեօք այս անակնկալը:

— Պիտի պատմեմ ձեզի, սիրելի փոքրիկ ընթերցողներս: Այս անակնկալը ան էր որ Փինոքքիոյ առաւօտ մը արթննալուն բնականաբար ուզեց գլուխը քերել, քերուըտած ատեն տեսաւ որ....

Գուշակեցէք նայիմ ի՞նչ տեսաւ:

Ամենամեծ զարմացմամբ տեսաւ որ ականջները թիզաչափ մ'աւելի երկնցէր էին:

Դուք գիտէք որ խամաճիկը ի ծնէ պզտորտիկ ականջներ ունէր, այնքան պզտորտիկ՝ որ առաջին նայուածքով չէին տեսնուեր իսկ: Ուստի երեւակայեցէք ի՞նչպէս զարմացած մնաց, երբ գիշերը ստիպուեցաւ ձեռքովն ականջներուն դպչիլ, որոնք այնքան երկնցած էին, որ կարծես երկու աւելակներ ըլլային: Անմիջապէս գնաց հայելի մը փնտռելու, ինքզինքը տեսնելու համար. սակայն հայելի չգտնելուն, ձեռք լուալու պզտի կոնքին մէջ ջուր լեցուց և անոր մէջ ինքզինքը դիտելով, ի՞նչ տեսնէ. ինչ որ երբեք պիտի չ'ուզէր տեսնել, այսինքն իր դէմքը զարդարուած գտաւ իշու զոյգ մը սքանչելի ականջներով:

.... իր դէմքը զարդարուած գտաւ իշու զոյգ մը սքանչելի ականջներով:

կը մեծնային իր ականջները, կը մեծնային, կը մեծնային, և ծայրերը կը մազոտէին:

Այն մեծածայն աղաղակը լսելով, խուցին մէջ մտաւ աղուորիկ մկնարջիկ մը՝ որ վրայի յարկը կը բնակէր: Սիկայ սաստիկ կատաղութեան մէջ տեսնելով խամաճիկը, հարցուց խորին հոգածութեամբ.

— Ի՞նչ ունիս սիրելի դրացիս:

— Հիւանդ եմ, Մկնարջիկս, շատ հիւանդ....

և այնպիսի հիւանդութենէ մը բռնուած եմ որ ինձ վախ կ'ազդէ. դուն երակի զարկէն կը հասկնամ:

— Քչիկ մը կը հասկնամ:

— Ուրեմն տես արդեօք ջերմ ունիմ:

Մկնարջիկը աջ թաթը վեր հանեց, և Փինոքը ըիոյի երակը զննելէ վերջ, հառաչելով մ'ըսաւ.

— Բարեկամ, կը ցաւիմ որ պարտաւորուած եմ քեզի գէշ լուր մը տալու....:

— Այսինքն:

— Դուն շատ գէշ ջերմ մ'ունիս:

— Ինչպիսի ջերմ կրնայ ըլլալ արդեօք:

— Աւանակի ջերմ:

— Չեմ հասկնար այդ ջերմին ինչ ըլլալը, պատասխանեց խամաճիկը՝ որ շատ աղէկ հասկըցած էր:

— Այն ատեն ես քեզի կը բացատրեմ, աւելցուց Մկնարջիկը, գիտցիր ուրեմն, որ երկու երեք ժամէն այլ եւս ո՛չ խամաճիկ պիտի ըլլաս, ո՛չ, ալ տղայ մը....:

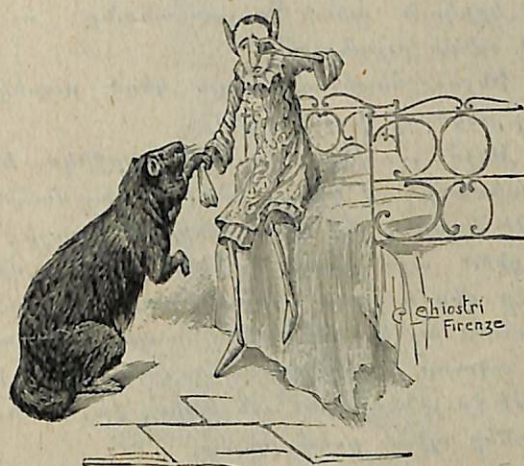
— Եւ ինչ պիտի ըլլամ:

— Երկու երեք ժամէն ճշմարտապէս իշուկ մը պիտի դառնաս, ճիշդ անոնց պէս որ կառք կը քաշեն, ու կաղամբ՝ և աղցան կը տանին շուկան:

— Ո՛հ, վայ ինծի, վայ ինծի, գոչեց Փինոքը ըիոյ երկու ձեռքերով ականջները բռնելով, և կատաղաբար քաշել ու փրցնել ուզելով զանոնք, իրրեւ թէ ուրիշներու ականջներն ըլլային:

— Սիրելիս, պատասխանեց Մկնարջիկը զանի միտքաբեւեռ համար, ի՞նչ կ'ուզես ընել: Այլ եւս ճակատագիրդ է, և իմաստութեան զրքին մէջ զրուած է թէ՛ այն բոլոր ծոյլ տղաքը՝ որոնք զրքերէն, դպրոց-

ներէն և վարժապետներէն ձանձրանալով, իրենց օրերը կ'անցնեն խաղերով, խաղալիքներով և զուարճութիւններով, ուշ կամ կանուխ իրենց վախճանը պիտի ըլլայ պզտիկ պզտիկ աւանակներու փոխակերպիլ:

— Երկու երեք ժամէն իրապէս իշուկ մը պիտի դառնաս....

— Սակայն իրօք այնպէս է, հարցուց խամաճիկը հեկեկալով:

— Դժբախտաբար այդպէս է: Ու հիմայ լաց ու կոծերն անօգուտ են: Պէտք էր որ առաջ մտածէիր:

— Բայց յանցանքը իմա չէ. յանցանքը, հաւատա՛ ինձ Մկնարջիկ, յանցանքը բոլորովին Լուչի-նեռոյին է:

— Եւ ո՞վ է այն Լուչինեռոյ:

— Դպրոցի ընկերներէս մէկը: Ես տուն դառ-

նալ, հնազանդ ըլլալ կ'ուզէի. կ'ուզէի ուսմունքս շարունակել և պատիւ բերել ինծի.... բայց Լուչին ետուն ըսաւ. « Ինչո՞ւ ուսմունք սորվելով դուն քեզ կը նեղես. ինչո՞ւ դպրոց երթալ կ'ուզես....: Ընդհակառակն հետեւնիս եկուր խաղալիքներու երկիրը. հոն ալ բնաւ պիտի չսորվինք, հոն առաւօտէն մինչեւ երեկուն պիտի զուարճանանք, ու միշտ զուարթ պիտի ըլլանք »:

— Ինչո՞ւ հետեւեցար այն կեղծ բարեկամին, այն գէշ ընկերոջ խորհուրդին:

— Ինչո՞ւ.... ինչու որ, Մկնարջիկս, ես անխելք խամաճիկ մ'եմ.... անսիրտ խամաճիկ մը: Ո՛հ, եթէ կտորիկ մը սիրտ ունեցած ըլլայի, պիտի չլքէի բնաւ այն բարի Պարիկը՝ որ մօր մը պէս կը սիրէր զիս և ինծի այնքան բարիք ըրաւ.... և այս ժամուս ալ ես խամաճիկ մը պիտի չըլլայի.... հապա աղուոր տղեկ մը, շատերուն պէս: Ո՛հ.... բայց եթէ Լուչինեոլոյին հանդիպիմ, վայ իրեն, այնքան բաներ պիտի ըսեմ որ....

Եւ ան դուրս ելլել ուզեց: Բայց երբ դրան առջեւ հասաւ, միտքը ինկաւ որ իշու ականջներ ունէր, և ժողովրդեան մէջ երեւնալու ամչնալով, գիտէր ինչ բան հնարեց: Բամպակէ խոշոր գտակ մ'առաւ, և գլուխը մինչեւ ականջներուն տակը մէջը խոթեց:

Յետոյ դուրս ելաւ, ու սկսաւ ամէն կողմ Լուչինեոլոն փնտռել: Փնտռեց զանի հրապարակներուն փողոցներուն և թատրոններուն մէջ. վերջապէս ամէն տեղ. սակայն իզուր: Ճամբուն վրայ որ ուր հանդիպէր տեղեկութիւն կ'ուզէր, բայց ոչ ոք տեսած էր զինքը:

Այն ատեն տունը գնաց փնտռելու, ու դրան առջեւ հասնելով զարկաւ:

- Ո՞վ է, հարցուց ներսէն Լուչինեոլոյ:
- Ես եմ, պատասխանեց խամաճիկը:
- Քիչ մը սպասէ, կը բանամ:

Բամպակէ խոշոր գտակ մ'առաւ, և գլուխը մինչեւ ականջներուն տակը մէջը խոթեց:

Կէս ժամ վերջը դուրս բացուեցաւ. երեւակայեցէր ինչպէս զարմացած մնաց Փինոքքիոյ, երբ խցիկին մէջ մտնելով տեսաւ իր բարեկամ Լուչինեոլոն գլխուն վրայ բամպակէ խոշոր գտակով մը՝ որ սինչեւ ըթին տակը կ'իջնէր:

Այն գտակը տեսնելուն, փնտրելոյ զրեթէ միւթարութիւն մը զգաց, ու ինքնիրեն մտածեց.

— Արդեօք բարեկամս ալ բռնուած է միեւնոյն հիւանդութեամբ: Արդեօք ինքն ալ իշու ջերմ ունի.... և բան մը չնշմարածի պէս կեղծելով, ժպտելով մը հարցուց.

— Ինչպէս ես, սիրելի Լուչինետոյ:

— Շատ լաւ. ինչպէս մուկ մը Բարմայի պանիրի կաղապարի մը մէջ:

— Լըջօրէն կ'ըսես:

— Ինչո՞ւ սուտ պիտի ըսեմ քեզի:

— Ներողութիւն բարեկամ, ուրեմն ինչո՞ւ զլխուդ վրայ կը կրես բամպակէ այդ գտակը՝ որ ականջներդ ամբողջ գոցած է:

— Բժիշկը պատուիրեց որ այսպէս ընեմ, որովհետեւ ծոնկերէս մին վիրաւորեցի: Իսկ դուն, սիրելի փնտրելոյ, դուն ինչո՞ւ կը կրես այդ բամպակէ գտակը՝ որ մինչեւ ականջներուդ տակը կ'իջնէ ու կը գոցէ:

— Բժիշկը պատուիրեց, վասն զի մէկ ոտքս թեթեւ մը վիրաւորուած է:

— Ո՛հ, խեղճ փնտրելոյ:

— Ո՛հ, խեղճ Լուչինետոյ....

Այս խօսքերուս յաջորդեց երկար լռութիւն մը, և այդ միջոցին երկու բարեկամները իրարու կը նայէին ծաղրածու կերպով:

Վերջապէս խամաճիկը մեղրակաթ ու սըրնգային ձայնով մը ըսաւ իր ընկերին,

— Խնդրեմ, գոհացուր հետաքրքրութիւնս, սիրելի Լուչինետոյ. արդեօք ականջի հիւանդութեամբ տառապած ես:

— Երբեք.... հապա դո՛ւն:

— Երբեք: Եւ սակայն առաւօտէն ի վեր ականջիս մէկը զիս սաստիկ կը նեղէ:

— Ես ալ մի և նոյն ցաւը ունիմ:

.... սկսան ականդրկներով ցոյց տալ իրարու իրենց չափէ դուրս խոշորցած ականջները....

— Դո՛ւն ալ.... Ո՞ր ականջդ կը ցաւի:

— Երկուքն ալ: Մի և նոյն հիւանդութիւնն է արդեօք:

— Կը վախնամ որ այդպէս է:

— Լուչինեոլոյ հաճոյք մ'ընել կ'ուզեմ ինծի:
 — Սիրով: Բոլոր սրտովս:
 — Կը թողնու որ տեսնեմ ականջներդ:
 — Ինչո՞ւ չէ: Սակայն կ'ուզեմ նախ քուկին ներդ տեսնել, սիրելի Փինոքքիոյ:
 — Ո՛հ, առաջինը դուն պէտք է ըլլաս:
 — Ո՛հ, սիրունիկս: Առաջ դուն, վերջը ես:
 — Լաւ ուրեմն, ըսաւ խամաճիկը, իբրեւ անկեղծ բարեկամներ դաշինք մը դնենք:

— Դնենք:
 — Երկուքս միասին մի և նոյն ատեն վերցնենք գտակնիս. կ'ընդունիմ:

— Կ'ընդունիմ:
 — Ուշադրութիւն ուրեմն:
 Եւ Փինոքքիոյ սկսաւ բարձրաձայն համբել.
 — Մէկ: Երկու: Երեք:

Երեք ըսուելուն պէս երկու տղաքը իրենց գլխէն գտակնին հանելով օդին մէջ նետեցին:

Եւ այն ատեն տեսարան մ'եղաւ՝ որ անհաւատալի պիտի թուէր եթէ ճշմարիտ եղած չ'ըլլար: Այսինքն երբ Փինոքքիոյ և Լուչինեոլոյ տեսան որ երկուքն ալ մի և նոյն դժբախտութեան մէջ ինկած էին, փոխանակ վշտանալու և մահանալու, սկսան ակնարկներով ցոյց տալ իրարու իրենց չափէ դուրս խոշորացած ականջները, ու հազար տեսակ կոշոռ ու կոպիտ ձեւեր ընելէ վերջ, սաստիկ խնտալ մըն էր փրցուցին:

Այնքան խնտացին, այնքան խնտացին, որ կանգուն չէին կրնար կենալ, երբ այն կուշտ ու կուռ խնտալու պահուն, Լուչինեոլոյ յանկարծ լռեց և երերալով ու գոյնը նետելով, ըսաւ բարեկամին.

— Օգնութիւն. օգնութիւն, Փինոքքիոյ:
 — Ի՞նչ ունիս:
 — Աւաղ, ալ չեմ կրնար ոտքերուս վրայ շիտակ կենալ:

Փոխանակ ողբի, հեծեժանքի՝ իշու զոնչին կ'արձակէին, և քաղցրահնչուն կերպով զոալով, երկուքն միասին կը խմբերգէին. Ե-ա, եա, եա:

— Ես ալ չեմ կրնար, գոչեց Փինոքքիոյ, լալով ու երերակալով:

Այսպէս ըսած ատենին, երկուքն ալ ծոեցան ու չորս ոտքի վրայ կեցան գետնին վրայ, ձեռքերով ոտքերով քալելով, և սկսան դառնալ ու վազել խցիկին մէջ: Վազելու միջոցին իրենց թեւերը թաթի փոխուեցան, երեսներն երկնցաւ ու ցուրկ եղաւ,

ու կոնակներն ծածկուեցաւ խատուտիկ բաց մոխրագոյն մազով:

Սակայն այդ երկու թշուառներուն համար չարագոյն վայրկեանը գիտէ՞ր ո՞րն եղաւ: Ամենայնոք ու ամենանուստացուցիչ վայրկեանն եղաւ այն՝ երբ զգացին որ ետեւէն պոչ մը կը բուսնի: Այն ատեն ամօթէն ու ցաւէն ընկճուած, փորձեցին լալ, ողբալ իրենց տխուր ճակատագիրը:

Երանի թէ բնաւ ըրած չ'ըլլային: Փոխանակ ողբի, հեծեծանքի՝ իշու զոնչիւն կ'արձակէին, և քաղցրահնչիւն կերպով զգալով, երկուքն միասին կը խմբերգէին. և—ա, և—ա, և—ա:

Նոյն պահուն դուռը զարնուեցաւ, և դրսէն եկող ձայն մը պոռաց.

— Բացէ՛ք: Պզտիկ մարդուկն եմ, ձեզ այս երկիրը բերող կռաւարն եմ: Բացէ՛ք շուտով, եթէ ոչ՝ վա՛յ ձեզի:

ԳԼՈՒԽ ԼԳ.

Իրաւցնէ իշուկ մը դառնալով, ծախուելու կը տարուի, և խեղկատակներու ընկերութեան մը վարիչը, ծախու կ'առնէ զանի, պարել և շրջանակներու մէջէն ցատկել սորվեցնելու համար անոր. բայց իրիկուն մը կը կաղանայ, և այն ատեն ուրիշ մը կը գնէ զինք մորթովը թմբուկ մը շինելու համար:

Տեսնելով որ դուռը չի բացուիր, մարդուկը ոտքի սաստիկ հարուած մը տալով բացաւ դուռը, և խուցին մէջ մտնելով իր սովորական անոյշ ծիծաղով ըսաւ Փինոքքիոյի և Լուչինեոյի.

— Ապրի՛ք տղաքս: Շատ աղուոր զոացիք. ես ձեր ձայնէն ճանչցայ անմիջապէս, և անոր համար հոս եկայ:

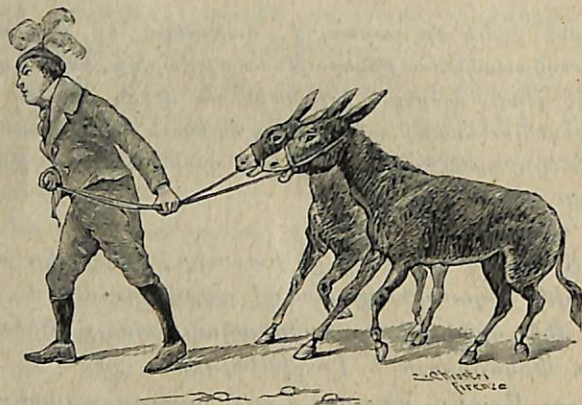
Այն խօսքերը լսելով երկու իշուկները բոլորովին վհատեցան, գլուխներն ծռած, ականջներն կախ, պոչներն ալ սրունքներնուն մէջ տեղ քաշած մնացին:

Մարդուկը նախ շողոքորթեց, զգուեց ու փայփայեց զանոնք. յետոյ ձիու բերիչը դուրս հանելով, սկսաւ լաւ մը քերել զանոնք:

Իւ երբ յարատեւ քերելով հայլիի պէս փայլեցուց անոնց մորթը, պախուրց մ'անցուց գլուխներն և շուկայի հրապարակը տարաւ, յուսալով որ ծախէ զանոնք, և բաւական մեծ վաստակ մը ընէ:

Իրաւ ալ գնողները սպասել չտուին:

Լուչինեոյ գնուեցաւ գիւղացիէ մը, որուն աւանակը նախորդ օրը մեռած էր, իսկ Փինոքքիոյ ծանուեցաւ խեղկատակներու և լարախաղացներու ընկերութեան մը վարիչին, որ գնեց զանի՝ կրթելու, և յետոյ ընկերութեան միւս կենդանիներուն հետ պարել և ոստումներ ընել տալու համար:

..... պախուրց մ'անցուց զլուչինին և շուկայի հրապարակը տարաւ, յուսալով որ ծախէ զանոնք....

Հիմայ հասկցա՞ք, փոքրիկ ընթերցողներս, թէ ինչ պատուական արհեստ մ'էր որ ի գործ կը դնէր այն պզտիկ մարդուկը: Այն անպիտան շրջուն յանձնակատարը, որուն կերպարանքը համակ քաղցրութիւն էր, երբեմն երբեմն կառնով կ'երթար կը պըտըտէր ասդին անդին, և ճամբան երթալու ատեն խոստումներով և փաղաքշանքներով կը ժողվէր բոլոր ծոյլ և անհոգ տղաքը, որոնք զրբերէն և զըպրոցներէն ձանձրացած էին, և իր կառնին մէջ լեցնելով զանոնք « խաղալիկներու երկիրը » կը տանէր, որպէս զի անոնք բոլոր ժամանակին անցնեն

խաղալիկներով, խաղերով և զուարճութիւններով: Ու երբ այդ խաբուած խեղճ տղաքը շարունակ խաղալով և երբեք չուսանելով, իշուկներու կը փոխուէին, բոլորովին գոհ ու երջանիկ անոնց տէր կը դառնար, ու ծախելու կը տանէր տօնավաճառներու և շուկաներու մէջ: Այս կերպով քանի մը տարուան մէջ մեծ գումար մը դիզած և միլիոնատէր դարձած էր:

Թէ ինչ պատահեցաւ Լուչինեոյի՝ չեմ գիտեր, գիտեմ սակայն՝ որ Փինոքքիոյ առաջին օրերէն իսկ ամենադժնդակ և չարաչար կեանքի մը մատնուեցաւ:

Երբ ախորը տարուեցաւ, իր նոր տէրը մսուրին մէջ յարդ լեցուց իրեն համար. բայց Փինոքքիոյ, պատառ մը համը նայելէ վերջ, անդին հրեց:

Այն ատեն տէրը մրմուռով չոր խոտ լեցուց մսուրին մէջ. բայց չոր խոտն ալ ախորժելի չ'եղաւ անոր:

— Հա՛, չոր խոտն ալ չե՛ս սիրեր, գոչեց տէրը զայրանալով: Այդ գործը ինծի թող, աղուոր իշուկս, եթէ զլխուդ մէջ քմահաճոյքներ ունիս, ես գիտեմ զանոնք հանելու կերպը.... Եւ զանի ուղղելու պատրուակաւ, խարազանի հարուած մ'իջեցուց անոր սրունքներուն:

Փինոքքիոյ սաստիկ ցաւէն սկսաւ լալ ու զոալ, և զոալու ատեն կ'ըսէր.

— Ե՛-ա՛, ե՛-ա՛, յարդը չեմ կրնար մարսել....

— Այն ատեն չոր խոտ կեր, վըայ բերաւ տէրը՝ որ շատ լաւ կը հասկնար էջերուն բարբառը:

— Ե՛-ա, ե՛-ա, չոր խոտը փորի ցաւ կուտայ....

— Ուրեմն կը պահանջես որ քեզի պէս աւանակ մը հաւու կուրծքով և կրտած աքաղաղի պաղ մսով կերակրեմ, աւելցուց տէրը միշտ աւելի բարկանալով, և խարազանի երկրորդ հարուած մը տալով:

խարազանի այս երկրորդ հարուածին, փինոքքիոյ խոհեմութեան համար լռեց անմիջապէս, և ուրիշ բան չ'ըսաւ:

Մի և նոյն ատեն ախոռին դուռը գոցուեցաւ, և փինոքքիոյ ֆնաց առանձին. և որովհետեւ ժամերէ ի վեր բան կերած չէր, սաստիկ անօթութենէն սկսաւ յօրանջել: Եւ յօրանջելու ատեն բերանը այնքան խոշոր խոշոր կը բանար որ կարծես փուռ մըն էր:

Վերջապէս մսուրին մէջ ուրիշ բան չգտնելով, համակերպեցաւ քիչ մը չոր խոտ ծամելու, և լաւ մը ծամելէ վերջ, աչքերը գոցեց ու կլկեց:

— Այս չոր խոտը գէշ չէ, ըսաւ յետոյ ինքնիւրեն, բայց որքան լաւագոյն պիտի ըլլար, եթէ ուսմունքս շարունակէի...: Այս ժամուս փոխանակ չոր խոտի, պիտի կարենայի ուտել թարմ հացի անոյշ պաքցամատ մը և կտոր մը երշիկ: Համբերութիւն...

Հետեւեալ առաւօտ արթննալուն պէս քիչ մը չոր խոտ եւս փնտռեց մսուրին մէջ. բայց չգտաւ, որովհետեւ գիշերը բոլորն ալ կերած էր:

Այն ատեն պատառ մը մանրուած յարդ առաւ, և մինչ ծամելու զբաղած էր, համոզուեցաւ որ մանրուած յարդին համը չէր նմաներ բնաւ ոչ բրինձէ չոր ապուրին, (փիլափ) և ոչ ալ Նաբոլիի դղմածին:

— Համբերութիւն, կրկնեց, ծամելը շարունակելով: Երանի՜ թէ ինծի պատահած դժբախտութիւնը կարելի ըլլար իբրեւ դաս ծառայել այն ամէն տղոց որոնք անհնազանդ են, և սորվելու կամք չունին: Համբերութիւն... համբերութիւն:

— Գլուխդ անցնի համբերութիւնը, պոռաց տէրը, այն բոպէին ախոռը մտնելով: Կը կարծես որ աղուոր իշուկս, քեզ կերցնելու և խմցնելու համար միայն

զնեցի: Ո՛հ, ես զքեզ զնեցի որպէս զի աշխատիս և շատ մը զբամ վաստկցնես ինծի: Օ՛ն, ուրեմն, քաջ եղիւր: Հետս եկուր կրկէսին մէջ, հոն կը սորվեցնեմ քեզի շրջանակներու մէջէն ցատկել, գլխով թղթէ տակառներ պատուել, և շրջադարձ պարը պարել ու կաքաւել, ետեի ոտքերուդ վրայ շիտակ կենալով:

Խեղճ փինոքքիոյ, կամայ աւամայ պարտաւորուեցաւ սորվիլ այս ամէն աղուոր բաները, բայց սորվելու համար պէտք ունեցաւ երեք ամիս դաս առնել, և մորթը հանելու աստիճան խարազանի հարուածներ ուտել:

Եկաւ վերջապէս օրը, երբ իր տէրը կարող եղաւ ծանուցանել թէ՛ իրօք արտաքոյ կարգի տեսարան մը տեղի պիտի ունենար: Փողոցներուն անկիւնները փակցուած ազդագրերը այսպէս կ'ըսէին.

ՄԵԾ ԵՒ ՇՔԵՂ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄ

ԱՅՍ ԻՐԻԿՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տեղի պիտի ունենան մի եւ նոյն նորաքանչ ոստումներ, եւ խաղերը պիտի կատարուին բոլոր ղերասաններէն եւ ընկերութեան երկսեռ բոլոր չորքոտանիներէն,

ԵՒ ՄԱՏԱՒԱՆԳ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ, ՊԵՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՅԱՅ

ՀՈՉԱԿԱՒՈՐ

ԻՇՈՒԿ ՓԻՆՈՔՔԻՈՅ

ՄԱԿԱՆՈՒԱՆԵԱԼ

ՊԱՐԻ ԱՍՏՂԻԿԸ

Թատրոնը ցերեկուան պէս լուսաւորուած պիտի ըլլայ:

Այդ իրիկուն, ինչպէս կրնաք երեւակայել, ներկայացումը սկսելէն ժամ մ'առաջ թատրոնը արդէն խուռն բազմութեամբ լեցուն էր:

Այն ո՛չ թիկնաթոռ, ո՛չ առաջին կարգի տեղ, ո՛չ օթեակ կարելի էր գտնել եթէ նոյն իսկ բեռ մը ոսկի ալ վճարելու ըլլայիր:

Կրկէսին աստիճանները կը վխտային պզտըտիկ մանչերով ու աղջիկներով, և ամէն հասակէ տղոց մով՝ որոնք տենդոգ փափաք մ'ունէին հռչակաւոր իշուկ փինոքքիոյին պարելը տեսնելու:

Ներկայացման առաջին մասը լրանալուն, ընկերութեան վարիչը սեւ բաճկոնով, ճերմակ տափաստով, և մինչեւ ծունկերը կաշիէ կօշիկներով՝ ներկայացաւ իրարու վրայ խոնուած ժողովրդեան, և խորին յարգանք մ'ընելէն ետք, մեծ հանդիսաւորութեամբ բարձրաձայն կարդաց հետեւեալ չափազանց օրէնքներ կարար բանախօսութիւնը.

« Յարգելի ժողովուրդ, տիկնայք և պարոնայք.

« Խոնարհ ստորագրեալս այս հռչակաւոր քաղքէն անցնելու ատեն՝ ուզեցի ո՛չ թէ միայն պատիւ բերել ինծի, այլ հաճոյք պատճառել ներկայացնելու համար խելացի և պատուաւոր ունկնդիրներուդ՝ հռչակաւոր իշուկ մը որ արդէն պատիւ ունեցած է պարելու նորին վեհափառ կայսեր առջեւ և Եւրոպայի բոլոր գլխաւոր արքունիքներու ներկայութեան:

« Եւ շնորհակալ ըլլալու ատենս, կը խնդրեմ օգնել մեզի ձեր քաջալերիչ ներկայութեամբը և կարեկից ըլլալ »:

Այս բանախօսութիւնը ընդունուեցաւ բաւական ծիծաղներով և ծափահարութիւններով. սակայն ծափահարութիւնները կրկնապատկեցան և տեսակ մը

փոթորկի փոխուեցան, երբ կրկէսին մէջտեղ երեւցաւ իշուկ փինոքքիոյ: Անիկայ հանդիսական կերպով հագուած էր: Փայլուն կաշիէ նոր սանձ մ'ունէր, արոյրէ շինուած ճարմանդներով և գնդաձեւ զարդերով. ականջներուն վրայ երկու սպիտակ գամելիաներ. բաշը շատ մը գանգուրներու բաժնուած և կարմիր մետաքսէ ծոպիկներով կապուած: Ոսկիէ և արծաթէ լայն գօտի մը մէջքին վրայ, և պոչը մանիշակագոյն և կապոյտ թաւշեայ ժապաւէններով ամրոյջ հիւսուած:

Վերջապէս, սիրահարուելու աստիճան աղուոր իշուկ մ'էր:

Վարիչը զայն ժողովուրդին ներկայացուցած ատեն այս խօսքերը աւելցուց.

« Յարգելի ունկնդիրներս: Հոս ձեզի սրտաբանութիւն ընելու համար եկած չեմ. երբ ըսեմ թէ՛ կըրցայ ջանքերովս հարթել մեծամեծ դժուարութիւններ, հնազանդեցնելու և վարժեցնելու համար այս չորքոտանին, մինչ ազատօրէն կը ճարակէր լեռնէ լեռայրեցեալ գօտիի դաշտագետիններուն վրայ: Դիտեցէ՛ք, խնդրեմ, ինչպիսի՛ վայրագութիւն կ'արտայայտեն անոր աչերը, որովհետեւ զայն քաղաքացի չորքոտանիներու ուտելիքներուն վարժեցնելու համար ձեռք առած բոլոր միջոցներս ի դերեւ ելլելով, պարտաւորուեցայ շատ անգամ խարազանի քաղցր բարբառին դիմելու: Սակայն իմ բոլոր իմաստութիւնս փոխանակ զիս իրեն հաճելի ընել տալու, շատ աւելի եւս դառնացուցին անոր հոգին: Բայց ես կալլէսի դրութեան հետեւելով, իր գանկին մէջ գտայ պզտիկ ոսկրային կռճիկ մը՝ զոր նոյն իսկ Բարիզի բժշկական համալսարանն իսկ ճանչցաւ զայն իրրեւ վե-

բաժնող կոճղեզը մագերուս և զինակաքաւի: Եւ ասոր համար էր՝ որ ուզեցի կրթել զանի պարի մէջ, միանգամայն շրջանակներու և թղթապատ տակառներու պատկանող ոստումներուն մէջ: Հիացէք իր վրայ, ու յետոյ դատեցէք: Սակայն ձեզմէ հրաժեշտ առնելէս առաջ, ո՛վ պարոններ, ներեցէք որ հրաւիրեմ զձեզ վաղը երեկոյ ըլլալիք ցորեկուան ներկայացումի. բայց թէ որ խաղին յաղթական փառաւորութիւնը խանգարի անձրեւի սպառնալիքով այն ատեն ներկայացումը փոխանակ վաղը երեկոյ ըլլալուն՝ առաւօտը տեղի պիտի ունենայ, կէս օրէն առաջ ժամը տասնըմէկին »:

Եւ հոս վարիչը ուրիշ ամենախորին յարգութիւն մ'աւ ըրաւ, և յետոյ Փինոքքիոյի դառնալով ըսաւ.

— Օ՛ն, քեզ տեսնեմ, Փինոքքիոյ: Առաջ եկուր, և ճարպիկ խաղերդ ընելէ առաջ բարեւէ այս յարգելի ժողովուրդը, տիկիները, պարոնները և տղաքը:

Փինոքքիոյ հնազանդելով անմիջապէս ծունր դրաւ, և մնաց ծունկի վրայ մինչեւ որ տնօրէնը մտրակը շառաչեցնելով ըսաւ իրեն.

— Քայլափոխ.

Այն ատեն իշուկը չորս ոտքի վրայ կայնեցաւ, ու սկսաւ դառնալ կրկէսին շուրջը միշտ քայլափոխ երթալով:

Քիչ վերջը տնօրէնը գոչեց.

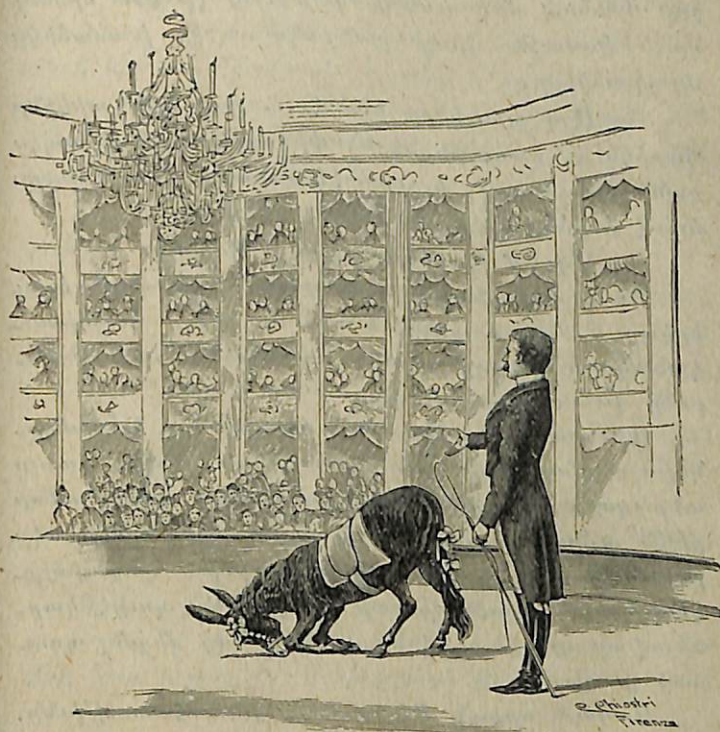
— Ընդո՛ստ գնացք: Եւ Փինոքքիոյ հրամանին հնազանդ՝ քայլափոխը դարձուց ընդոստ գնացքի:

— Քառարշաւ: Եւ Փինոքքիոյ սկսաւ քառատրոփ վազել:

— Սրարշաւ: Եւ Փինոքքիոյ սկսաւ սաստիկ վազել: Սակայն բարբարիկ ձիու մը պէս վազելու

մեջոցին տնօրէնը թեւը օդին մէջ բարձրացնելով՝ ատրճանակի հարուած մ'արձակեց:

Այն հարուածը լսելուն՝ իշուկը վիրաւորուած

Փինոքքիոյ հնազանդելով անմիջապէս ծունր դրաւ,

ձեւացնելով փոռեցաւ ինկաւ կրկէսին մէջ, իբրեւ թէ իրաւցնէ հոգեւարը ըլլար:

Մինչեւ երկինք բարձրացող ծափահարութիւններու և գոչումներու մէջտեղ ոտքի ելլելով, բնական

նարար պէտք եղաւ որ գլուխը վեր բարձրացնէ նայելու համար.... և նայած ատեն օթեակի մը մէջ տեսաւ գեղեցիկ տիկին մը, որ վզին ունէր ոսկիէ խոշոր մանեակ մը, ուսկից կախուած էր մեծ միտալ մը և միտալին վրայ քանդակուած էր խամաճիկի մը պատկերը:

— Այդ պատկերը իմա է.... իսկ այն տիկինը Պարիկն է, ըսաւ ինքնիրեն Փինոքքիոյ անմիջապէս զանի ճանչնալով, և սաստիկ ուրախութենէն դուրս ելած փորձեց պոռալ:

— Ո՛վ իմ Պարիկս, ո՛վ իմ Պարիկս:

Բայց փոխանակ այս խօսքերուն, կոկորդէն ելաւ երկար և հնչուն զոնչիւն մը՝ որ բոլոր հանդիսականներուն ծիծաղը շարժեց, և մասնաւորապէս թատրոնը գտնուող բոլոր տղոց:

Այն ատեն Տնօրէնը անոր սորվեցնելու և հասկընելու համար թէ՛ հասարակութեան առջեւ զոտլը անքաղաքավարութիւն էր, խարազանին կոթով անոր քթին այնպիսի հարուած մը տուաւ, որ խեղճ իշուկը լեզուն թիզ մը դուրս հանելով, զրեթէ հինգ վայրկենի չափ շարունակաբար քիթը լզեց, գոցէ կարծելով որ այս կերպով պիտի կարենայ մեղմել զգացած ցաւը:

Սակայն ո՛րքան մեծ եղաւ իր յուսահատութիւնը, երբ անգամ մ'ալ վեր նայելով տեսաւ որ օթեակը պարապ էր, և Պարիկը աներեւութացած....:

Մեռնելու աստիճան ցաւ զգաց. աչքերն արցունքով լեցուեցան և սկսաւ լալ դառնապէս: Թէպէտ և ոչ ոք նշմարեց, և մանաւանդ Տնօրէնը՝ որ ընդհակառակն մտրակը շառաչեցնելով գոչեց.

— Քեզ տեսնեմ, Փինոքքիոյ: Հիմայ այս պա-

րոններուն ցոյց պիտի տաս թէ ինչպիսի՛ վայելչութեամբ ցատքել գիտես շրջանակներու մէջէն:

Փինոքքիոյ երկու երեք անգամ փորձեց, բայց ամէն անգամ որ շրջանակին առջեւ կը հասնէր, փոխանակ անոր մէջէն անցնելու, հանգստօրէն տակէն կ'երթար: Վերջապէս ուստում մ'ըրաւ ու անցաւ. բայց դժբախտաբար ետեւի ոտքերը շրջանակին մէջ բռնուեցան. այդ պատճառաւ գետին ինկաւ միւս կողմէն ամբողջ ծանրութեամբ:

Երբ ոտքի ելաւ կաղացած էր, և հազիւ կարողութիւն ունէր ախոռ երթալու:

— Դուրս թող գա՛յ Փինոքքիոն: Կ'ուզենք իշուկը. դուրս թող գա՛յ իշուկը, կը պոռային տղաք թատրոնի գետնայարկէն, յուզուելով և կարեկցելով այն շատ տխուր պատահարին վրայ:

Բայց իշուկը ա՛լ մէջտեղ չ'եկաւ այն իրիկունը: Հետեւեալ առաւօտ անասնաբոյժը (այսինքն՝ կենդանեաց բժիշկը), երբ անոր այցելեց, յայտարարեց՝ որ կարելի է կաղ ֆնայ ամբողջ կեանքին մէջ:

Այն ատեն Տնօրէնը ըսաւ ախոռի մանչուն.

— Ի՞նչ կ'ուզես որ ընեմ կաղ աւանակ մը: Զրի հաց ուտող մը պիտի ըլլայ: Ուստի հրապարակ տար ու ծախէ՛ զանի:

Հրապարակ հասնելով, անմիջապէս գնող մը գտան, որ հարցուց ախոռի մանչուն.

— Այս կաղ իշուկին համար ի՞նչ կը պահանջես:

— Քսան ֆրանք:

— Ես քեզի կու տամ քսան փող: Մի՛ կարծեր որ ծառայեցնելու համար կը գնեմ զանի. կը գնեմ միայն իր կաշիին համար: Կը տեսնեմ որ շատ կարծր

կաշի մ'ունի, անով կ'ուզեմ թմբուկ մը շինել իմ
զիւղիս երաժշտական խումբին համար:

Փինոքքիոյ այն քարը վզին կապած, անմիջապէս ծովուն
յատակը գնաց.

Չեզ կը թողում մտածելը, տղաք, այն ամե-
նամեծ զարմացումը որ ունեցաւ ինզճ Փինոքքիոյ՝
երբ լսեց թէ թմբուկ մ'ըլլալու դատապարտուած էր:

Եւ իրօք գնողը հազիւ վճարեց քսան փողը,
ծովեզերքը գտնուող քարաժայռի մը վրայ տարաւ
իշուկը, և վիզը քար մը կապելով, ոտքէն ալ չուան
մը, որուն մէկ ծայրէն ինքը բռնած էր, յանկարծա-
կան ուժգին հրելով ծովուն մէջ ձգեց զանի:

Փինոքքիոյ այն քարը վզին կապած, անմիջապէս
ծովուն յատակը գնաց. և գնողը չուանը ձեռքին
մէջ միշտ ամուր մը բռնած հանգիստ նստեցաւ ժայ-
ռին վրայ, սպասելով որ իշուկը հանգիստ ժամա-
նակ ունենայ խղիւղելու մեռնելու, որպէս զի յետոյ
մորթը քերծէ:

ԳԼՈՒԽ ԼԳ.

Փինոքքիոյ ծովը նետուելով և ձկներէն ուտուելով առաջուան պէս խամաճիկի մը կը փոխուի. բայց մինչ կը լողար ինքզինք ազատելու համար, կը կլլուի սոսկալի Շաւնաձուկէն:

Յիսուն վայրկեանէ ի վեր իշուկը ջուրին յատաւ կը կը գտնուէր, երբ գնողը ինքն իրեն խօսելով ըսաւ.

— Այս ժամուս իմ խեղճ կաղ իշուկը աղէկ մը խղզուած պէտք է ըլլայ: Ուստի վեր քաշենք զանի, և անոր կաշիով շինենք այն աղուոր թմբուկը:

Ու սկսաւ վեր քաշել չուանը, որով կապած էր անոր մէկ ոտքը. քաշեց, քաշեց, քաշեց, և վերջապէս տեսաւ ջուրին երեսը ելլելը.... Կը գուշակէք: Փոխանակ մեռած իշուկի մը, տեսաւ ջուրին երեսը ողջ խամաճիկ մը՝ որ օձաձուկի մը պէս կը գալարէր:

Տեսնելով այն փայտէ խամաճիկը, խեղճ մարդը կարծեց երազել, ու ապշած բերանը բաց ու աչքերն իրենց կապիճներէն դուրս ելած մնաց:

Երբ իր առաջին ապշութենէն մի քիչ սթափեցաւ, ըսաւ լալով և կակազելով.

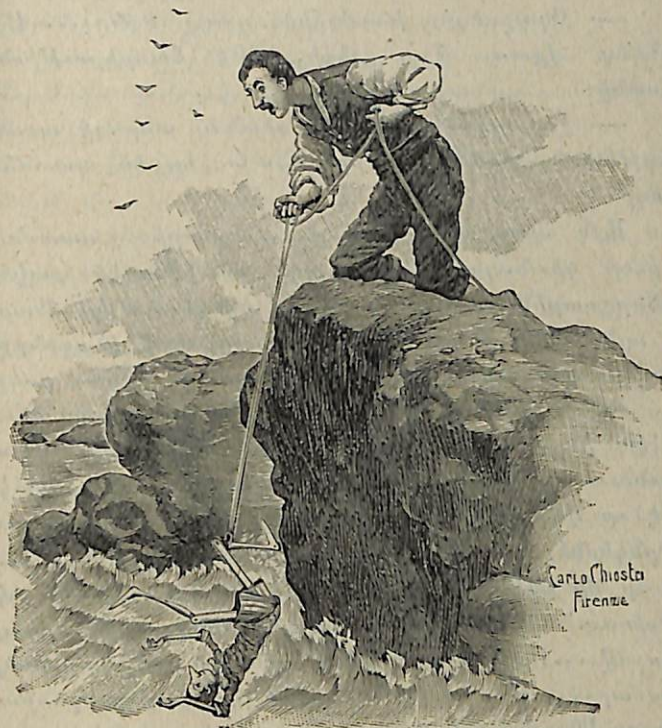
— Հապա իշուկը որ ծովը նետեցի ո՞ւր է....:

— Ես եմ այն իշուկը, պատասխանեց խամաճիկը խնդալով:

— Գո՞ւն:

— Ես:

— Այ խարդախ քեզի: Կ'ուզես վրա՞ս խնդալ:

Carlo Chiostri
Firenze

Կը գուշակէք: Փոխանակ մեռած իշուկի մը, տեսաւ ջուրին երեսը ողջ խամաճիկ մը՝ որ օձաձուկի մը պէս կը գալարէր:

— Վրադ խնդալ: Ընդհակառակն, սիրելի տէրս, ես քեզի լրջօրէն կը խօսիմ:

— Բայց ի՞նչպէս կ'ըլլայ դուն որ քիչ առաջ

իշուկ մ'էիր, և պահ մը ջուրին մէջ մնալով հիմայ փայտէ խամաճիկի մը փոխուեցար.....

— Ծածուին ջուրին ազդեցութիւնը պէտք է ըլլայ: Ծովը շատ կ'ընէ այսպիսի կատակներ:

— Զգոյշ եղիր խամաճիկ, զգոյշ եղիր.... Մի՛ խնդար վրաս: Վա՛յ քեզի, եթէ համբերութիւնս հատնի:

— Լաւ ուրեմն: Կ'ուզես գիտնալ ամբողջ պատմութիւնս: Քակէ սա սրունքս ու ես կը պատմեմ քեզի:

Այն պատուական մարդը, ճշմարիտ պատմութիւնը գիտնալու հետաքրքիր, անմիջապէս քակեց անոր ոտքին չուանը որ միշտ կապուած կը մնար. և այն ատեն փինտըքիոյ ազատ զգալով ինքզինքը, ինչպէս թռչուն մը օդին մէջ, այսպէս սկսաւ ըսել.

— Ուրեմն գիտցէ՛ք՝ որ ես փայտեայ խամաճիկ մ'էի ինչպէս եմ այսօր. բայց աշխարհիս վրայ գտնուած շատ մը տղոց պէս պիտի ըլլայի գրեթէ, թէ որ դպրոց երթալու կամք չ'ունենալով, և շատ մ'ընկերներու խօսքը մտիկ ընելով տնէն չփախչէի.... և օր մը քնէս արթննալու՝ ինքզինքս իշուկի մը փոխուած գտայ խոշոր ականջներով.... և երկար պոչով....: Ինչպիսի՛ ամօթ մ'եղաւ անիկայ ինծի համար.... Մեծ ամօթ մը, սիրելի տէրս, որ օրհնեալ սուրբ Անտոնը այդ բանը երբեք քեզի զգացնել չտայ: Յետոյ էջերու շուկան ծախուելու տարուելով, գնուեցայ ձիերու ընկերութեան մը Տնօրէնէն, որ միտքը դրաւ զիս ճարտար պարող մը, կամ շրջանակներէ ճարպիկ ցատքող մը շինել. սակայն երեկոյ մը ներկայացման միջոցին գէշ կերպով ինկնալով թատրոնին մէջ, երկու ոտքերս կաղացան: Այն ատեն

Տնօրէնը չգիտնալով թէ ինչ ընէր կաղ էշ մը, նորէն ծախելու դրկեց զիս, և դուր գնեցիք:

— Դժբախտաբար շատ ճիշդ: Եւ քսան փող վճարեցի քեզի համար: Եւ հիմայ ով պիտի վերադարձնէ ինծի իմ խեղճ քսան փողերս:

— Եւ ինչո՞ւ գնեցիք զիս: Դուր զիս գնեցիք մորթովս թմբուկ մը շինելու համար.... թմբուկ մը....:

— Ստոյգ է: Եւ հիմայ ո՞ւր պիտի գտնեմ ուրիշ մորթ մը....

— Մի՛ յուսահատիր տէր: Էշէր շատ կան այս աշխարհի վրայ:

— Ըսէ՛ ինծի, անամօթ ստահակ. հոս կը վերջանայ պատմութիւնդ:

— Ո՛չ, պատասխանեց խամաճիկը, երկու խօսք եւս կայ, ու կը վերջանայ: Զիս գնելէ վերջ այս տեղ բերիք սպաննելու համար, բայց յետոյ մարդկային զթաշարժ զգացումէ մը մղուած՝ նախամեծար համարեցիք վզիս քար մը կապելով ծովուն յատակը նետել: Այս ազնիւ զգացումը քեզի շատ պատիւ կը բերէ, ու ես յաւիտեան երախտապարտ պիտի մնամ քեզի: Սակայն, սիրելի տէրս, այս անգամ քու հաշիւներդ ըրիր առանց Պարիկին....

— Ո՞վ է այս Պարիկը:

— Իմ մայրիկս է, որ կը նմանի այն ամէն բարի մայրերուն՝ որոնք շատ կը սիրեն զաւակները, ու աչքէ չեն հեռացնէր զանոնք երբեք, և խանդաղատանօք կ'օգնեն անոնց ամէն դժբախտութեան մէջ, նոյն իսկ երբ զաւակներն իրենց անխելութեամբ ու գէշ ընթացքով արժանի ըլլան լքուելու և իրենց բախտին թողուելու: Կ'ըսէի ուրեմն, որ բարի Պա-

ըրկը զիս խղղուեալու վտանգին մէջ տեսնելուն պէս, ձկներու անբաւ խումբ մը ղրկեց, որոնք զիս իրաւցնէ մեռած լինցած իշուկ մը կարծելով, սկսան ուտել զիս: Եւ ինչ խոշոր պատահներ կ'ընէին: Երբեք պիտի չհաւատայի որ ձկները այնքան որկրամոլ ըլլան, նոյն իսկ տղաքներէն աւելի: Մէկը աչքերս կերաւ, ուրիշ մը քիթս, մէկը վիզս ու բաշս, միւսը ոտքերուս կաշին, ուրիշ մը կոնակիս մուշտակը.... և ի մէջ այլոց ձկնիկ մ'ալ կար այնքան ազնիւ, որ հաճեցաւ մինչեւ իսկ պոչս ուտել:

— Այս օրուրնէ սկսեալ, ըսաւ գնողը սարսափած, կ'երգնում երբեք ձուկ չուտել: Շատ անախորժ պիտի ըլլայ ինծի երբ տապկած արքայաձուկ մը և կամ մերլանգ մը բանամ, և անոր փորին մէջ իշու պոչ մը գտնեմ:

— Ես ալ քեզի պէս կը մտածեմ, վրայ բերաւ խամաճիկը խնդալով, սակայն, պէտք է գիտնաս որ երբ ձկները ամբողջ կերան լինցուցին այն իշու մորթը՝ որ ոտքէս մինչեւ գլուխս կը ծածկէր, ինչպէս բնական է, հասան ոսկորին.... կամ աւելի լաւ ըսելու համար, հասան ամենակարծր փայտին: Բայց անգամ մը խածնելէ վերջ, այն որկրամոլ ձկները անմիջապէս հասկցան որ փայտը իրենց ակռային յարմար ուտելիք մը չէր, և այդ անմարսելի կերակուրէն զգուշելով, մէկը ասդին միւսը անդին գնաց առանց իսկ ետեւին դառնալով ինծի շնորհակալ ըլլալու.... Ահաւասիկ պատմեցի ինչ կերպով որ եղաւ, երբ դուն չուանը վեր քաշելով, փոխանակ մեռած իշուկի մը, ողջ խամաճիկ մը գտար:

— Ես կը ծիծաղիմ քու պատմութեանդ վրայ, գոչեց գնողը կատղած: Ես այն գիտեմ որ քսան

փող վատնեցի քեզ գնելու համար, և ետ կ'ուզեմ ստակներս: Գիտեա՛ ինչ պիտի ընեմ: Դարձեալ շուկայ պիտի տանեմ քեզ, և իրրեւ վառարանին մէջ վառելու չոր փայտ պիտի ծախեմ:

— Դժխեցէք, ես գոհ կը մնամ, ըսաւ Փինոքքիոյ: Սակայն այսպէս ըսած ատենը՝ ուսուում մ'ըրաւ ու ցատքեց ջուրին մէջ: Եւ զուարթօրէն լողալով ու ծովափէն հեռանալով, կը պոռար խեղճ գնողին.

— Մնաս բարով, տէրս. եթէ թմբուկ շինելու համար կաշիի պէտք ունենաս, յիշէ՛ զիս:

Ու կը խնդար լողալը շարունակելով. քիչ վերջը դարձեալ ետ դառնալով աւելի ուժով պոռաց.

— Մնաս բարով տէր.... եթէ երբեք վառարանը վառելու համար չոր փայտի պէտք ունենաս, յիշէ՛ զիս: Եւ իրօք ակնթարթի մը մէջ այնքան հեռացած էր, որ ալ զրեթէ չէր տեսնուեր, կամ թէ ծովուն մակերեսին վրայ կը տեսնուէր պզտիկ սեւ կէտ մը՝ որ երբեմն երբեմն ոտքերը ջրէն դուրս կը հանէր ու ուսուումներ կ'ընէր, զուարթ և անհոգ դիփինի մը պէս:

Մինչ Փինոքքիոյ կը լողար ըստ բախտին, հեռուն ծովուն մէջ տեսաւ քարաժայռ մը, որ սպիտակ մարմարէ էր կարծես, անոր գագաթին վրայ կայնած էր ուլիկ մը՝ որ անոյշ ձայնով կը մայէր և նշան կ'ընէր իրեն որ մօտենայ:

Է՛ն տարօրինակ բանը այն էր՝ որ ուլիկին բուրդը փոխանակ ձերմակ, սեւ կամ գոյնզգոյն ըլլալու, ինչպէս միւս այծերունը, կապոյտ էր, այնքան փայլուն կապոյտ մը՝ որ խիստ շատ կը յիշեցնէր գեղեցիկ Աղջկան մազերը:

Չեզի կը թողում մտածել թէ խեղճ փինոքքիոյի սրտիկը ո՞րքան ուժով սկսաւ բարախել: Ոյժն ու կորովը կրկնապատկելով սկսաւ լողալ զէպ ի սպիտակ քարածայոք. և արդէն կէս ճամբան հասած էր՝ երբ ահա ջրէն դուրս ելաւ, ու իրեն ընդ առաջ գալ սկսաւ ծովային հրէշի սոսկալի գլուխ մը, անդունդի մը պէս խոշոր բացուած բերանով, եւ երեք կարգ ժանիքներով, որոնց նկարուածն իսկ տեսնել վախ պիտի պատճառէր:

Եւ գիտէ՞ք ով էր այն ծովային հրէշը:

Այն ծովային հրէշը ճիշդ այն վիթխարի Դանաձուկն էր որ շատ անգամ յիշուած է այս պատմութեանս մէջ, և որ իր հասուցած փեսաներուն, և անկուշտ ոկրամոլութեանը համար « Չկներուն և ձկնորսներուն Ատտիղաք » մականուանուած էր:

Երեւակայեցէք խեղճ փինոքքիոյին սարսափը երբ տեսաւ այդ հրէշը: Չանաց հեռանալ, ճամբան փոխել, փախչիլ անկէ. բայց անիկայ վիթխարի բերանը ամբողջ բացած միշտ զէպ իրեն կու գար նետի մը արագութեամբ:

— Աճապարէ՛ փինոքքիոյ, Աստուծոյ սիրոյն, կը պոռար մայելով գեղեցիկ ուլիկը:

Եւ փինոքքիոյ յուսահատաբար կը լողար թեւերով, կուրծքով, սրունքներովն ու ոտքերովը:

— Վազէ՛ փինոքքիոյ, վասն զի հրէշը քեզի կը մօտենայ....

Ու փինոքքիոյ իր ամբողջ ոյժն հաւաքելով կը կրկնապատկէր վազը:

— Չգոյշ եղի՛ր փինոքքիոյ.... հրէշը քեզի կը հասնի: Ահաւասիկ.... ահաւասիկ.... Աճապարէ՛, Աստուծոյ սիրոյն, եթէ ոչ՝ կորսուած ես....

Փինոքքիոյ կը լողար աւելի արագ քան երբեք.... հրացանի գնդակի մը պէս առաջ նետուելով:

Ու արդէն քարածայոքին մօտենալու վրայ էր, և ուլիկը բոլոր մարմնով ծովուն վրայ կախուած իր

Եւ փինոքքիոյ յուսահատաբար կը լողար թեւերով, կուրծքով, սրունքներովն ու ոտքերովը:

առջեւի թաթերը կ'երկնցնէր օգնելու անոր որ ջուրէն դուրս ելնէր.... բայց....:

Բայց ա՛լ ուշ էր: Հրէշն անոր հասեր էր: Ու շունչը ներս քաշելով կ'լլեց խեղճ խամաճիկը, ինչպէս պիտի կ'լլէր հաւու մը հաւկիթը, և այնքան սաստկութեամբ, այնքան անյազօրէն կ'լլեց զանի՝ որ փինոքքիոյ Դանաձուկին փորին մէջ իյնալով, այնպիսի սաստիկ հարուած մը ընդունեցաւ՝ որ քառորդ ժամ մը ընդարմացած մնաց:

Երբ այն սարսափէն վերջ ինքնիրեն եկաւ, Փինոքքիոյ չկրցաւ գիտնալ թէ ո՞ր աշխարհի մէջ կը գտնուէր:

Իր բոլորովորեալ սաստիկ խաւար պատած էր. խաւար մը այնքան մթին և խոր, որ իրեն կը թուէր թէ ամբողջ գլխով մարմնով մեղանով լեցուն կաղաւ մարի մը մէջ մտած էր:

Կեցաւ մտիկ ընելու, ոչ մէկ աղմուկ լսեց. միայն երբեմն հովի մը փչումը կը զգար երեսին: Նախ չկրցաւ հասկնալ թէ ո՞ւր էր, և երբ շունչ կ'առնէր, կարծես թէ իրաւցնէ հիւսիսային հովի մը որ կը փչէր:

Փինոքքիոյ առջի բերան ջանաց քաջ ըլլալ. սակայն երբ լաւ մը հասկցաւ որ ծովային հրէշին մարմնոյն մէջ փակուած էր, այն ատեն սկսաւ լալ ու լալ և ողբալ, ու լալու ատեն կը պոռար.

— Օգնութիւն, օգնութիւն: Եղուկ ինձ: Զկայ մէկը որ գայ ու զիս ազատէ:

— Ո՞վ կ'ուզեաւ որ ազատէ քեզ թշուառական... Ըսաւ մթութեան մէջ՝ խանգարուած կիթառի ձայնին պէս անճոռնի ձայն մը:

— Ո՞վ է որ այսպէս կը խօսի, հարցուց Փինոքքիոյ, սարսափէն սարսուռ մը զգալով:

— Ես եմ, խեղճ թիւնոս ձուկ մը, ճանաչուէն կ'ըսուած քեզի պէս: Եւ դուն ի՞նչ տեսակ ձուկ ես:

— Ես ձկնեղուն հետ գործ չունիմ: Ես խամաճիկ մ'եմ:

— Ուրեմն եթէ ձուկ մը չես, ինչո՞ւ հրէշին ինքզինքդ կ'ըսես տուիր:

— Ես կ'ըսեմ չտուի. ինքն է որ զիս կ'ըսէ: Եւ հիմայ ի՞նչ պիտի ընենք այս մութին մէջ....:

— Համակերպիլ և սպասել որ ճանաճուկը մարսէ երկուքնիս ալ....:

— Սակայն ես մարսուիլ չեմ ուզեր, ճէնց Փինոքքիոյ, լալ սկսելով:

— Ես ալ պիտի չուզէի մարսուիլ, աւելցուց թիւնոսը, բայց ես ըստ բաւականի փիլիսոփայ եմ, և կը միտթարուիմ խորհելով, որ երբ մենք թիւնոս կը ծնանինք, աւելի պատիւ է մեզի մեռնիլ ջուրին տակ, քան եռացած ձէթին մէջ:

— Յիմարութիւններ, գոչեց Փինոքքիոյ:

— Ըսածս կարծիք մըն է, վրայ բերաւ թիւնոս, և կարծիքները ինչպէս կ'ըսեն քաղաքագէտ թիւնոսները, կը յարգուին:

— Վերջապէս.... ես այս տեղէն երթալ կ'ուզեմ.... ես կ'ուզեմ փախչիլ....:

— Փախի՛ր եթէ կ'ընաս....:

— Այս մեզ կ'ըսող ճանաճուկը շատ խոշոր է, հարցուց խամաճիկը:

— Երեւակայէ որ անոր մարմինը մղոնէ մ'աւելի երկար է, առանց հաշուելու պոչը:

Երբ մութին մէջ այս խօսակցութիւնը կ'ընէին, Փինոքքիոյի այնպէս երեւցաւ որ շատ հեռուն տեսակ մը լոյս կը տեսնէ:

— Այդ հեռաւոր լոյսիկը ի՞նչ կ'ընայ ըլլալ արդեօք, ըսաւ Փինոքքիոյ:

— Մեր դժբախտութեան ընկեր մ'ըլլալու է, որ մեզի պէս պիտի սպասէ մարսուելու վայրկեանին....:

— Կ'ուզեմ երթալ գտնել զանի: Դիպուածով

չի կրնամք ըլլալ որ ծեր և փախչելու ճամբայ մը
ինձ սուրվեցնելու կարող ձուկ մ'ըլլայ:

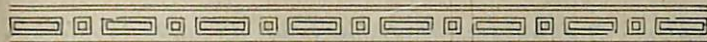
— Սրտանց կը մաղթեմ որ այդպէս ըլլայ,
սիրելի խամաճիկ:

— Մնաս բարով, թիւնոս:

— Երթաս բարով, խամաճիկ, և բարի յաջողու-
թիւն:

— Դարձեալ զիրար ո՞ւր պիտի տեսնենք....

— Ո՞վ գիտէ.... Այդ մասին լաւագոյն է և ոչ
իսկ մտածել:

ԳԼՈՒԽ ԼԵ.

Փինոքքիոյ Շանաձուկի փորին մէջ կը գտնէ.... Զո՞վ կը գտնէ:
Կարդացէք այս գլուխը ու պիտի գիտնաք:

Փինոքքիոյ իր ազնիւ բարեկամ թիւնոսին մնաս
բարով ըսելէն ետք, սկսաւ շարժիլ մութին մէջ
խարխալելով, և այսպէս վարանոտ քալելով Շա-
նաձուկին մարմնոյն մէջ, քայլ առ քայլ հասաւ մին-
չեւ այն պզտիկ լոյսը, որ շատ հեռուէն կ'երեւար
ու կ'անհետանար:

Գալելու ատեն փինոքքիոյ զգաց որ ոտքերը ճար-
պոտ և լարծուն ջրոյ լճացեալ հունի մը մէջէն կ'անց-
նէին, և այն ջուրը տապկուած ձուկի այնքան սաստիկ
հոտ մ'ունէր որ իրեն այնպէս կը թուէր թէ մեծ
պահքի օրերուն մէջ կը գտնուի:

Որքան առաջ կ'երթար, այնքան աւելի փայլուն
և որոշ կ'ըլլար լոյսը, մինչեւ որ քալելով քալելով,
վերջապէս հասաւ հոն. և երբ մօտեցաւ.... Ի՞նչ
տեսնէ: Կը թողում որ հազար տեսակ գուշակու-
թիւններ ընէք. գտաւ պզտիկ պատրաստ սեղան մը
որուն վրայ կանաչ բիւրեղեայ սրուակի մը մէջ
անցուած մօմ մը կը վառէր, սեղանին քով նստած
էր առոյգ ձերունի մը, մազն ու մօրուքը ամբողջ
ճերմկած, կարծես ձիւնէ կամ սերէ էին: Ան հոն

նստած ծամծմելու վրայ էր քանի մը ողջ ձկնիկներ,
այնքան ողջ և աշխոյժ որ ուտելու ատեն մինչև
խակ բերնէն դուրս կը փախչէին:

Այս տեսարանին վրայ խեղճ փինոքքիոյ այնքան

Որքան առաջ կ'երթար, այնքան աւելի
փայլուն և որոշ կըլլար լոյսը....

մեծ և անակընկալ ուրախութիւն մը զգաց, որ քիչ
մնաց պիտի ցնորէր: Կ'ուզէր խնդալ, լալ, կ'ուզէր
շատ մը բաներ ըսել, ընդհակառակն, խառնխուռն
ճիչեր և աղաղակներ միայն կը հանէր, և կի-
սատ ու տարտամ խօսքեր կը թոթովէր: Վերջապէս
յաջողեցաւ ուրախութեան աղաղակ մը արձակել, և

թեւերը բանալով ու ձերունիի վզին փաթթուելով,
սկսաւ ճչալ բարձրաձայն.

— Ո՛հ, հայրիկս, վերջապէս գտայ զքեզ: Այլ
բնաւ պիտի չթողում զքեզ, բնաւ երբեք, երբեք:

— Ուրեմն աչքերս զիս չէ՞ն խաբեր, վրայ բե-

.... ու ձերունիի վզին փաթթուելով, սկսաւ ճչալ բարձրաձայն.

բաւ ձերունին, աչքերը շփելով: Ուրեմն դուն ես
իրաւցնէ իմ սիրելի փինոքքիոս:

— Այո՛, այո՛, ես եմ, իրաւցնէ ես: Եւ դուն
արդէն ինձի ներեցիր, այնպէս չէ՞: Ո՛հ իմ անուշիկ
հայրիկս, ո՛րքան բարի ես.... և մտածել որ ես,
ընդհակառակն.... Ո՛հ եթէ գիտնայիր թէ ո՛րքան
գոբախտութիւններ տեղացին գլխուս, և ո՛րքան բա-
ներ անյաջող գացին: Միտքդ բեր այն օրը երբ դուն
խեղճ հայրիկս վերարկուդ ծախելով Այբբենարան

մը գնեցիր ինծի, դպրոց երթալու համար, ես փախալու փառքս չէի ունենցել, և խամաճիկ խաղցնողը կ'ուզէր զիս կրակին վրայ դնել, որպէս զի իր ոչխարը խորովելու օգնեմ, և յետոյ ինքն եղաւ որ հինգ ոսկի դահեկան տուաւ ինծի, որպէս զի քեզի բերեմ. բայց ես ճամբուն վրայ Աղուէսն ու Կատուն գտայ, որ զիս կարմիր խեչափառի պանդուկը տարին, ուր գայլերու պէս կերան, ու գիշերը առանձին մեկնելով պանդուկէն, մարդասպաններու հանդիպեցալ, ես ալ վազեցի փախալ. անոնք կը վազէին, ես կը վազէի, և անոնք միշտ ետեւէս կու գային, մինչեւ որ բռնելով խոշոր կաղնիի մը ճիւղէն կախեցին զիս, ուր կապոյտ մազերով գեղեցիկ Աղջիկը կառք մը դրկելով զիս այն տեղէն տուն տարաւ, և երբ բխշկները զիս տեսնելու եկան, անմիջապէս ըսին. «Եթէ մեռած է, նշան է թէ միշտ ողջ է», այն ատեն սուտ մը փախաւ բերնէս, ու քիթս սկսաւ խոշորնալ, ու սենեկին դռնէն ալ չէր կրնար անցնիլ. այն պատճառաւ Աղուէսին ու Կատունին հետ գացի թաղելու չորս ոսկի դահեկանները որոնցմէ մին պանդուկին մէջ վատնած էի, իսկ թուրթակն սկսաւ խնդալ, և փոխանակ երկու հազար դրամի ոչինչ գտայ. և երբ Դատաւորը լսեց որ դրամներս գողցուցեր էի, անմիջապէս զիս բանտ դնել տուաւ գողերուն հաճելի ըլլալու համար: Բանտէն ելլելու՝ այգիի մը մէջ աղուոր որկոյզ մը խաղող տեսայ, և առնելու ատենս թակարդի մէջ բռնուեցայ, և իրաւամբ զիւղացին շան մանեակը վիզս անցուց կապեց՝ որպէս զի պահպանութիւն ընեմ հանոցին, ուր ճանչցաւ անմեղութիւնս և թողուց որ երթամ: Ճամբուն վրայ տեսայ օձ մը որուն պոչէն ծուխ կ'ելլէր,

— Հիմայ ամէն բան կը պատմեմ քեզի: Ուրեմն պէտք է գիտնաս որ այն փոթորիկը՝ որ նաւակս գլխիվայր դարձուց, ընկզմեց նաեւ վաճառականական շոգենաւ մը: Բոլոր նաւաստիք ազատեցան, բայց շոգենաւը ծովուն յատակը գնաց, և Շանաձուկը որ այն օրը չափազանց ախորժակ մ'ունէր, զիս կլլելէ վերջ, շոգենաւն ալ կլլեց....

— Ի՞նչպէս: Մէկ պատառով կլլեց.... հարցուց Փինոքքիոյ զարմացած:

— Բոլորը պատառ մ'ըրաւ. դուրս տուաւ միայն մեծ կայմը, որ փուշի մը պէս ակռաներուն մէջ մնացած էր: Իմ մեծ բախտէս, շոգենաւը լեցուն էր ոչ միայն անագէ արկղիկներու մէջ դրուած պահձու մսով, այլ նաեւ պաքցամատներով, խորոված հացերով, զինիի շիշերով, չամիչով, պանիրով, սուրճով, շաքարով, ճարպամոմերով, և լուցկիներու տուփերով: Աստուծոյ տուած այս բոլոր պարգեւներով կարողացայ ապրիլ երկու տարի. բայց այսօր վերջին փշրանքը մնացած են. այսօր ամբարանոցին մէջ ոչինչ կայ, և այս մօմը որ հոս վառուած կը տեսնես, վերջին մօմն է....

— Վերջը:

— Վերջը, սիրելիս, մութին մէջ պիտի մնանք երկուքնիս ալ:

— Ուրեմն, սիրելի հայրիկս, ըսաւ Փինոքքիոյ, կորսնցնելու ժամանակ չունինք: Պէտք է որ անմիջապէս փախչելու ճամբան խորհինք:

— Փախչիլ.... և ի՞նչպէս:

— Շանաձուկին բերնէն փախչելով և ծովուն մէջ լողալով:

— Դիւրաւ դիւրաւ կը խօսիս. բայց ես, սիրելի Փինոքքիոս, լողալ չեմ գիտեր:

— Ի՞նչ կ'ըլլայ.... Դուն ուսերուս վրայ կը նստիս, ու ես որ լաւ լողացող մ'եմ, քեզ ողջ ծովեզերք կը տանիմ:

— Յնորական խորհուրդներ են ատոնք տղաս, վրայ բերաւ ճեպպետոյ զլուխը ցնցելով, և տխուր կերպով ժպտելով: Կարելի բան է որ քեզի պէս հազիւ մէկ մեղք բարձրութիւն ունեցող խամաճիկ մը կարենայ այնքան ոյժ ունենալ՝ որ զիս ուսերուն վրայ լողալով տանի:

— Փորձէ ու պիտի տեսնես: Ամէն պարագայի եթէ ճակատագրին մէջ գրուած է որ պիտի մեռնինք, գոնէ միասին գրկուած մեռնելու միտքարութիւնը պիտի ունենանք:

Եւ առանց ուրիշ բան մ'ըսելու, Փինոքքիոյ ձեռքն առաւ մօմը, և լոյս ընելու համար առջեւէն երթալով ըսաւ հօրը.

— Ետեւէս եկ'որ, ու մի՛ վախնար:

Այսպէս բաւական տեղ քալեցին, ու Շանաձուկին բոլոր մարմնոյն ու ստամոքսին մէջէն անցան: Բայց երբ հասան այն կէտին ուր կը սկսէր հրէշին մեծատարած կոկորդը, յարմար դատեցին կանգ առնել, ասդին անդին ակնարկ մը տալու, և փախուստի յարմար վայրկեանը գտնելու համար:

Արդ պէտք է գիտնալ որ Շանաձուկը շատ ծեւրացած ըլլալով, և ծանրաշնչութենէ ու սրտի բաբախումէ տանջուելով, ստիպուած էր բերանը բաց պահելիլ. անոր համար Փինոքքիոյ նախ անոր կոկորդին մէջէն զլուխն երկնցնելով, ու դէպ ի վեր նայելով, այն ահագին բացուած բերնէն դուրսը կըցաւ տեսնել մեծ մաս մը աստղազարդ երկնքի և լուսնի ամենագեղեցիկ լոյս մը:

— Ասիկայ փախչելու է՛ն յարմար վայրկեանն է փափսաց հօրը դառնալով: Շանաձուկը կը քնանայ առնէտի մը պէս, ծովը հանդարտ և ցորեկուան պէս լուսաւոր է: Եկուր ետեւէս ուրեմն հայրիկ, և քիչ ատենէն ազատ պիտի ըլլանք:

Այսպէս ըսելով ծովու հրէշին կոկորդն ի վեր բարձրացան, ու երբ այն անսահման բերանը հասան, սկսան ոտքերնուն ծայրերուն վրայ քալելով երթալ անոր լեզուին վրայէն, լեզու մը այնքան լայն ու երկայն էր որ՝ պարտեզի մը մուտքին կը նմանէր: Ու հոն մեծ ոստումն ընելու ու ծովը նետուելու վրայ էին, երբ ճիշդ այն յարմար պահուն, Շանաձուկը փոնգտաց, ու փոնգտալու ատեն այնպիսի սաստիկ ցնցում մը տուաւ, որ Փինոքքիոյ և Ճեպպետոյ դէպ ի ետև նետուեցան, և կրկին հրէշին ստամոքսին խորը գտան ինքզինքնին:

Այս անկումի սաստիկ ընդհարումէն մոմը մարեցաւ, և հայր ու տղայ մնացին մութին մէջ:

— Հիմայ ի՞նչ պիտի ընենք.... հարցուց Փինոքքիոյ լուրջ կերպարանք մ'առնելով:

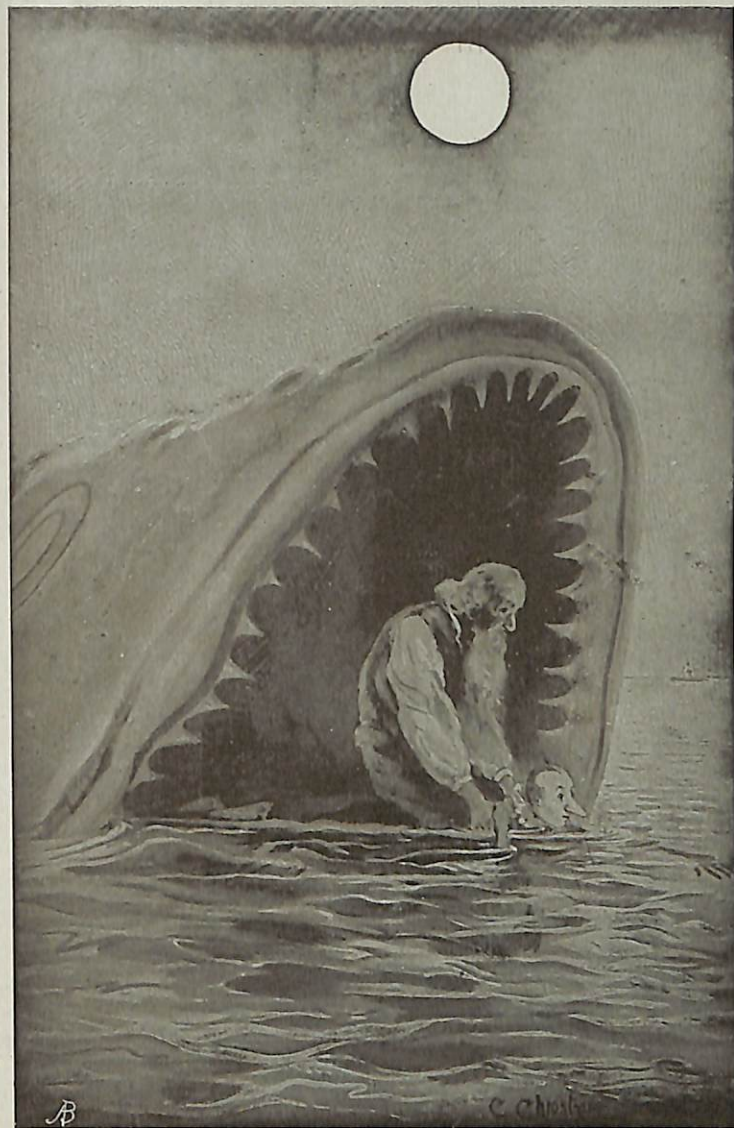
— Հիմայ տղաս ալ բոլորովին կորսուած ենք:

— Ինչո՞ւ կորսուած: Չեղբդ տո՛ւր ինծի հայրիկ, և զգոյշ եղիր որ չսահիս....

— Զիս ո՞ւր կը տանիս:

— Պէտք է նորէն փորձենք փախուստը: Եկու՛ր հետս, ու մի՛ վախնար:

Այս ըսելով Փինոքքիոյ բռնեց հօքը ձեռքէն, և շարունակ ոտքերնուն մատուրներուն վրայ քալելով, դարձեալ հրէշին կոկորդն ի վեր ելան միասին. յետոյ լեզուին մէջտեղէն երթալով, երեք շարք ալ-

ռաներէն անդին անցան: Սակայն մեծ ոստումն ընելէ
առաջ խամաճիկն ըսաւ հօրը.

— Հեծի՛ր ուսերուս վրայ և ամուր մը գրկէ
զիս: Մնացածը ինծի թո՛ղ:

Ճեպպետոյ հազիւ թէ լաւ մը տեղաւորուեցաւ
զաւկին ուսերուն վրայ, կտրիճ փինոքքիոն վստահ
իր ըրածին, նետուեցաւ ջուրին մէջ ու սկսաւ լողալ:
Ծովը իւղի պէս հանդարտ էր. լուսինն իր բոլոր
պայծառութեամբը կը փայլէր. և Շանաձուկը կը
շարունակէր քնանալ անքան խորունկ որ թնդանօ-
թի հարուած մ'իսկ պիտի չկարենար արթնցնել
զանի:

Գ. Լ. ՈՒԽ Լ. Զ.

Վերջապէս Փինոքքիոյ խամաճիկ մ'ըլլալէ կը դադրի, և տղայ մը կը դառնայ:

Մինչ Փինոքքիոյ արագօրէն կը լողար ծովափը հասնելու համար, հայրը իր ուսերուն վրայ առած որուն սրունքը մինչեւ կէսը ջուրին մէջ էր, անդրադարձաւ որ սաստիկ կը դողար, խեղճ ծերուկը կարծես երեքօրեայ ջերմէ բռնուած էր:

Ան վախէն կը դողար թէ ջերմէն: Ո՛վ գիտէ....: Գուցէ քիչ մը մէկէն քիչ մ'ալ միւսէն: Բայց Փինոքքիոյ կարծելով որ վախէն կը դողայ, զինքը քաջալերելու համար ըսաւ.

— Քաջութիւն հայրիկ: Քանի մը վայրկենէն ցամաք կը հասնինք և ազատ կ'ըլլանք:

— Բայց ո՞ւր է այն օրհնեալ ծովեզերքը, հարցուց ծերունին, միշտ աւելի անհանգիստ դառնալով ու տեսութիւնը սրելով, ինչպէս կ'ընեն դերձակները դերձանն ասեղէն անցուցած ատեններն: Ամէն կողմ կը նայիմ և ուրիշ բան չեմ տեսներ, բայց եթէ միայն ծով ու երկինք:

— Բայց ես ծովեզերքը կը տեսնեմ, ըսաւ խամաճիկը, գիտցած եղիր որ կատուններու պէս աւելի լաւ կը տեսնեմ զիշերը՝ քան թէ ցորեկը:

Խեղճ Փինոքքիոյ զուարթ կը ձեւացնէր ինքզինքը, բայց ընդհակառակն.... ընդհակառակն կը սկսէր վհատի. ոյժը սկսաւ նուազիլ, շունչը ընդհատ և տագնապալից կը դառնար.... վերջապէս ալ կարողութիւն չունէր, և ծովեզերքը տակաւին միշտ հեռուն էր:

Որքան որ շունչ ունէր՝ լողաց. յետոյ զլուխը դէպ ի ճեպակետոյ դարձուց և կցկտուր խօսքերով ըսաւ.

— Հայրիկ, օգնէ՛ ինձ.... վասն գի կը մեռնիմ....

Հայր ու որդի՝ ալ խղդուելու վրայ էին, երբ կիթառի աններդաշնակ ձայն մը լսեցին՝ որ կ'ըսէր.

— Ո՛վ է որ կը մեռնի:

— Ես և իմ խեղճ հայրիկս:

— Այս ձայնը ես կը ճանչնամ: Դուն Փինոքքիոն ես....:

— Ճիշդ, հապա դո՛ւն:

— Ես թիւնոսն եմ, Շանաձուկին մարմնոյն մէջ գտնուող բանտի ընկերդ:

— Ի՞նչպէս պրծար ազատեցար:

— Օրինակիդ հետեւելով: Դուն ես որ փախչելու ճամբան ինձի սորվեցուցիր, և քեզմէ վերջ ես ալ փախայ:

— Սիրելի թիւնոսս, ճիշդ ժամանակին հասար: Կ'աղաչեմ քեզի, զաւակներուդ պատրտիկ թիւնոսիկներուդ սիրոյն համար ըլլայ, օգնէ՛ մեզի, եթէ ո՛չ կորսուած ենք:

— Ամենայն սիրով և բոլոր սրտովս: Երկուքդ ալ պոչիս կառչեցէք, և թողէք որ տանիմ ձեզ: Չորս վայրկենէն ցամաք կը հասնեմ:

Ճեպակետոյ և Փինոքքիոյ, ինչպէս կ'ընաց եւ

րեւակայել, անմիջապէս ընդունեցին հրաւերը, բայց փոխանակ պոչին կառչելու, աւելի յարմար դատեցին շիտակ թիւնոսին կռնակին վրայ նստիլ:

.... աւելի յարմար դատեցին շիտակ թիւնոսին կռնակին վրայ նստիլ:

— Շատ ծանր ենք, հարցուց Փինոքքիոյ:

— Ծանր, և ոչ իսկ ստուերը. ինծի կը թուի թէ խեցիի երկու պատեան ունիմ կռնակիս վրայ, պատասխանեց թիւնոսը որ երկու տարեկան հորթի մը պէս գիրով և ուժեղ մարմին մ'ունէր:

Երբ ծովեզերք հասան, նախ Փինոքքիոյ ցատքեց

ցամաքին վրայ հօրը օգնելու համար, յետոյ թիւնոսին դառնալով ըսաւ անոր յուզուած ձայնով.

— Բարեկամ, դուն հայրիկս ազատեցիր: Շնորհակալ ըլլալու համար բաւական խօսք չունիմ: Գոնէ թոյլ կու տամ որ համբուրեմ զքեզ, ի նշան յաւիտենական երախտագիտութեան....

Թիւնոսը ջրէն դուրս հանեց դունչը, և Փինոքքիոյ գետինը ծունկի գալով սիրալիւր համբոյր մը դրոշմեց անոր բերնին վրայ: Այս գորովալիւր խանտաղատանքին վրայ, որուն բնաւ վարժած չէր խեղճ թիւնոսը, այնքան յուզում զգաց՝ որ ամչնալով տղու մը պէս լալը ցոյց տալէն՝ զլուսը ջրին մէջ խօթեց ու անհետացաւ:

Արդէն լուսցած էր:

Ուստի Փինոքքիոյ իր թեւը տալով ճեպպետտոյ՝ որ հազիւ կարողութիւն ունէր ոտքի վրայ կենալու, ըսաւ.

— Աղէկ մը կռթնէ թեւիս, սիրելի հայրիկ, ու երթանք: Կամացուկ կամացուկ կը քալենք մըջիւններու պէս, ու երբ յոգնելու ըլլանք, ճամբան քիչ մը կը հանգչինք:

— Ո՛ւր պիտի երթանք, հարցուց ճեպպետտոյ:

— Տուն մը կամ խրճիթ մը փնտռելու, ուր ի սէր Աստուծոյ մեզի պատառ մը հաց տան ուտելու, և քիչ մը չոր խոտ վրան պառկելու համար:

Հարիւր քայլ ճամբայ ըրած չէին տակաւին, երբ ճամբուն եզերքը հողակոյտի մը վրան նստած տեսան երկու տգեղ դէմքեր, որոնք ողորմութիւն խնդրելու ձեւով կեցած էին հոն:

Աղուէսն ու Կատուն էին, թէպէտ և նախկին աղուէսն ու Կատուն ըլլալնին բնաւ չէր ճանչցուեր:

Երեւակայեցէք որ Կատուն շարունակ կոյր ձեւանալէն՝ իրօք ալ կուրացեր էր. Աղուէսը ծերացած ու մէկ կողմը բոլորովին կորսնցուցած ցեցակեր եղած, և ոչ իսկ պոչը ունէր: Արժան և իրաւ:

.... Փինոքքիոյ գետինը ծունկի զաւով սիրալիր համբոյր մը զրոշմեց անոր բերնին վրայ:

Այն գող աւագակը վերջին ծայր թշուառութեան մէջ իյնալով, օրին մէկը ստիպուած էր ծախել նոյն իսկ իր ամենագեղեցիկ պոչը շրջուն փերեզակի մը՝ որ զայն գնեց ճանճավան մը շինելու համար:

— Ո՛վ Փինոքքիոյ, աղաղակեց Աղուէսն ողբալից ձայնով, ողորմէ՛ այս երկու խեղճ ցաւագարներու:

Մնաց բարով կեղծաւորներ: Յեշեցէք այն առածը որ կ'ըսէ. «Սատանային ալիւրը ամբողջ թեփ կ'ըլլայ»:

— Յաւագարներուս, կրկնեց կատուն:

— Մնաց բարով զիմակաւորներ, պատասխանեց խամաճիկը: Անգամ մը խաբեցիք զիս, հիմայ ակնէն կրնար յաջողիլ:

— Հաւատա՛, Փինոքքիոյ, այսօր իրօք աղբատու թշուառ ենք:

— Իրօք, կրկնեց կատուն:

— Եթէ աղբատ էք, արժանի էք ըլլալու: Յիշեցէք առածը որ կ'ըսէ. «գողցուած ստակները բնաւ չահ չեն բերեր»: Մնաց բարով, խեղճ զիմակաւորներ:

— Գլթա՛ մեր վրայ....

— Մեր վրայ, կրկնեց կատուն:

— Մնաց բարով կեղծաւորներ: Յիշեցէ՛ք այն առածը որ կ'ըսէ. «սատանային ալիւրը, ամբողջ թեփ կ'ըլլայ»:

— Մեզ երեսի վրայ մի թողուր....

— Մի թողուր.... կրկնեց կատուն:

— Մնաց բարով կեղծաւորներ: Յիշեցէ՛ք այն առածը որ կ'ըսէ. «Ո՛վ որ իր ընկերին վերարկուն կը գողնայ, սովորաբար առանց շապկի կը մեռնի»:

Եւ այսպէս ըսելով, Փինոքքիոյ ու Ճեպպետոյ հանդարտութեամբ իրենց ճամբան շարունակեցին. մինչեւ որ հարիւր քայլ եւս ընելով՝ նեղ ճամբուն խորը տեսան ամբողջ յարդով շինուած, գեղեցիկ խրճիթ մը տանիքով, աղիւսով ու կղմխտրով ծածկուած:

— Այդ խրճիթին մէջ անշուշտ մէկը կը բնակի, ըսաւ Փինոքքիոյ, երթանք հոն, ու դուր զարնենք:

Խսկոյն գնացին ու դուր զարկին:

— Ո՞վ է, ըսաւ ներսէն տկար ձայն մը:

— Մենք ենք, խեղճ հայր մը և խեղճ գաւազակ մը:

— Բանալին դարձուցէք, ու դուռը պիտի բացուի, ըսաւ մի և նոյն ձայնը:

Փինոքքիոյ դարձուց բանալին, ու դուռը բացուեցաւ:

Հագլիւ թէ ներս մտան սկսան ասդին անդին նայիլ, ու մէկը չտեսան:

— Հապա խրճիթին տէրը ո՞ւր է, ըսաւ Փինոքքիոյ զարմացած:

— Ահաւասիկ վերն եմ:

Հայր և որդի դէպ ի ձեռքունը նայեցան ու պզտի գերանի մը վրայ տեսան խօսուէն,—ծղրիղը:

— Ո՛վ իմ սիրելի փոքրիկ ծղրիղս, ըսաւ Փինոքքիոյ զանի քաղաքավարութեամբ բարեւելով:

— Հիմայ զիս քու «Սիրելի փոքրիկ ծղրիղ»-ը, կ'անուանես, այնպէս չէ: Սակայն կը յիշեմ որ զիս տնէդ վռնտելու համար մուրճի հարուած մը տուիր ինծի:

— Իրաւունք ունիս, փոքրիկ ծղրիղ: Դուն ալ զիս վռնտէ..... Մուրճի հարուած մ'ալ տուր ինծի. բայց զթա՛ խեղճ հօրս....:

— Ես պիտի գթամ թէ՛ հօր թէ՛ զաւիւն, սակայն յիշեցնել ուզեցի այն կոպիտ վարմունքը՝ զոր քեզմէ ընդունեցայ, հասկցնելու համար քեզի՝ որ այս աշխարհիս վրայ որքան որ ապրինք՝ ազնիւ ըլլալու ենք ամենուն հետ, եթէ կ'ուզենք որ փոխադարձ ընեն մեզի մեր կարօտութեան օրերուն՝ նոյնքան ազնուութեամբ:

— Իրաւունք ունիս, փոքրիկ ծղրիղ, շատ իրաւունք ունիս այդպէս ըսելու. ու ես միտքս պիտի

պահեմ այս դասը՝ որ ինձ տուիր: Սակայն ըսէ ինծի, ի՞նչպէս եղաւ որ գնեցիր այս գեղեցիկ խրճիթը:

— Այս խրճիթը սիրուն այժ մը նուիրեց ինծի երէկ, որուն վրայի բուրդը շատ գեղեցիկ կապոյտ գոյն մ'ունէր:

— Իսկ այժը ո՞ւր գնաց, հարցուց Փինոքքիոյ սաստիկ հետաքրքրութեամբ:

— Չեմ գիտեր:

— Ե՞րբ պիտի վերադառնայ....:

— Ա՛լ բնաւ պիտի չվերադառնայ: Երէկ սաստիկ ցաւով մեկնեցաւ, և մայելու ատեն, կարծես թէ կ'ըսէր. «Խեղճ Փինոքքիոյ... այլ եւս երբեք պիտի չտեսնեմ զինքը.... Այս ժամուս Շանաձուկը աղէկ մը լափած պիտի ըլլայ զանի»....:

— Ճիշտ այդպէս ըսաւ.... Ուրեմն անիկայ էր.... իմ սիրելի Պարիկս էր.... սկսաւ Փինոքքիոյ ճշալ բարձրաձայն հեկեկալով ու լալով դառնօրէն:

Երբ լաւ մը լացաւ, աչքերը սրբեց և յարդեայ պզտիկ անկողին մը պատրաստելով, վրան պառկեցուց ծերունի ճեպպետուն:

Յետոյ հարցուց խօսուէն—ծղրիղին.

— Ըսէ՛ ինծի, ծղրիղս, իմ խեղճ հօրս համար գաւաթ մը կաթ ո՞ւր կ'ընամ գտնել:

— Այս տեղէն երեք արտ հեռու Ճիւնճիոյ անուն պարտիզպանը կայ, որ կովեր ունի: Գնա՛ անոր, ու փնտռած կաթդ պիտի գտնես:

Փինոքքիոյ վազելով պարտիզպան Ճիւնճիոյ տունը գնաց.

Պարտիզպանն ըսաւ.

— Ո՞րչափ կաթ կ'ուզես:

— Գաւաթ մը լեցուն:

— Գաւաթ մը կաթը հինգ բարա կ'արժէ: Մէկ կողմէն դուրս հանէ դրամը:

— Փող մ'իսկ չունիմ, պատասխանեց Փինոքը՝ քիոյ ցաւագին:

— Գէշ բան խամածիկս, վրայ բերաւ պարտիզպանը:

— Եթէ դուն փող մ'անգամ չունիս, ես ալ մատ մը կաթ չունիմ քեզի տալիք:

— Համբերութիւն, ըսաւ Փինոքը քիոյ, և դարձաւ դուրս ելլելու:

— Կեցի՛ր քիչ մը, ըսաւ ճիւղնճիոյ: Մէջերնիս կրնանք գործը կարգադրել: Յանձն կ'առնեն՝ ճօլօրիկ դարձնելը:

— Ի՞նչ բան է ճօլօրիկը:

— Այն փայտէ գործիքն է որ ջրամբարէն ջուր քաշելու կը ծառայէ, բանջարեղէնները ջրելու համար:

— Կը փորձեմ....:

— Ուրեմն հարիւր դոյլ ջուր քաշէ, և անոր փոխարէն ես ալ գաւաթ մը կաթ կը նուիրեմ քեզի:

— Շատ աղէկ:

Ճիւղնճիոյ բանջարանոց տարաւ խամածիկը և ճօլօրիկը դարձնելու կերպը սորվեցուց անոր: Փինոքը քիոյ շուտ մը գործի սկսաւ, բայց տակաւին հարիւր դոյլը չլնացած՝ ոտքէն մինչեւ ցզլուիս արիւն քրտինքի մէջ մտաւ: Այսպիսի աշխատութեան մը հանդիպած էր երբեք:

— Մինչեւ հիմայ այս ճօլօրիկը դարձնելու աշխատութիւնը, ըսաւ պարտիզպանը, իմ իշուկիս ընել կու տայի, բայց այսօր խեղճ կենդանին մեռնելու վրայ է:

— Զիս քովը կը տանի՞ս, անգամ մը տեսնեմ զինքը, ըսաւ Փինոքը քիոյ:

— Սիրով:

Փինոքը քիոյ հազիւ թէ մտաւ ախոռին մէջ, տեսաւ յարդին վրայ տարածուած իշուկ մը՝ անօթու թենէն և սաստիկ աշխատանքէն լնացած ուժասպառ եղած: Երբ ուշադրութեամբ անոր նացեցաւ, այլայլած ըսաւ ինքնիրեն.

— Եւ սակայն կը ճանչնամ ես այս իշուկը: Նոր դէմք մը չէ ինծի համար:

Եւ դէպ անոր ծոկով՝ հարցուց իշու բարբառով.

— Ո՞վ ես դուն:

Այս հարցումը լսելուն, իշուկը բացաւ իր հոգեվարքի աչքերը, և միեւնոյն բարբառով պատասխանեց կակազելով.

— Լու... չին... եռ... լոն եմ:

Ու յետոյ նորէն աչքերը գոցելով շունչը փչեց:

— Ո՛հ, խեղճ Լուչինեոյ, ըսաւ Փինոքը քիոյ մեղմ ձայնով. և բուռ մը յարդ ատնելով սրբեց արցունքի կաթիլ մը՝ որ անոր երեսն ի վար կը վազէր:

— Այդքան կը յագուէ՞ս իշու մը համար՝ որ քեզի բան մը չ'արժեք ըսաւ պարտիզպանը: Հապա ես ի՞նչ պիտի ընեմ որ հնչուն դրամով գնեցի զանի:

— Պիտի ըսեմ ձեզի.... բարեկամս էր....:

— Բարեկամդ:

— Դպրոցական ընկերներէս մին....:

— Ինչպէ՞ս, գոչեց բարձրաձայն ճիւղնճիոյ սաստիկ խնդալով: Ինչպէ՞ս, դպրոցական ընկերներդ աւանակնե՞ր էին....: Ինչ գեղեցիկ ուսմունք ըրած պիտի ըլլաս....:

Խամաճիկը այդ խօսքերէն վիրաւորուած չպատասխանեց, առաւ գաւաթ մը կաթը որ տակաւին տաք էր, ու խորճիթ վերադարձաւ:

Այն օրէն անդին գրեթէ հինգ ամիսէ աւելի շարունակեց ելլել ամէն առտու արշալոյսէն առաջ,

Եւ դէպ անոր ծնելով հարցուց իշու բարբառով. — Ո՞վ ես դուն,

երթալ ճօլօրիկը դարձնելու, եւ այսպէս վաստկելու այն գաւաթ մը կաթը՝ որ հօրը քայքայուած առողջութեան այնքան կը նպաստէր: Բայց ասով միայն չզոհացաւ. ինչու որ այս ժամանակամիջոցին մէջ սորվեցաւ սակառներ շինել. և վաստկած դրամներով օրուան ծախքերը կը հոգար ամենամեծ խոհեմութեամբ: Բաց ի ուրիշ բաներէ, շինեց նաեւ սիրուն կառք մը, գեղեցիկ արևոտ օրերուն պտոյտի տանե-

լու համար իր հայրը, քիչ մը օդ առնել տալու համար անոր:

Յետոյ երեկոնները տընութեամբ կարդալու և գրելու կը պարապէր: Մօտակայ գիւղէն քանի մը փող տալով գնած էր խոշոր գիրք մը, որուն կողքն ու ցանկը կը պահսէր, և անով կ'ընէր իր ընթերցանութիւնը: Գալով գրելուն, գրիչի նման կտրուած շիւղ մը կը գործածէր. և կաղամար ու մելան չունենալով, մորենիի և կեռասի հիւթով լեցուն պղտիկ շիշի մը մէջ կը թաթխէր զայն:

Եւ իրօք վերջապէս աշխատելու և բախտը շինելու ինքնայոժար ջանքերովը, յաջողեցաւ ո՛չ միայն հոգալ ու խնամել իր միշտ հիւանդոտ հայրը բաւական բարւոք կերպով, այլ նաև կրցած էր մէկ-դի դնել քառասուն դահեկան՝ նոր հագուստ մը գրնելու համար:

Առաւօտ մ'ը ըսաւ հօրը.

— Սա մերձակայ տօնավաճառը կ'երթամ, վերարկու մը, գտակ մը, և զոյգ մը կօշիկ գնելու ինծի: Երբ տուն դառնամ, աւելցուց խնդալով, այնպէս աղուոր հագուած պիտի ըլլամ որ մեծ պարոն մը պիտի կարծես զիս:

Ու տնէն դուրս ելլելով սկսաւ վազել բոլորովին գոհ և զուարթ: Երբ յանկարծ լսեց որ իր անունը կը կանչեն, ետին դառնալով տեսաւ աղուորիկ խղունջ մը՝ որ ցանկապատէն դուրս կ'ելլէր:

— Ձիս չե՞ս ճանչնար, ըսաւ խղունջը:

— Կարծեմ... Բայց չէ՛, չեմ կարծեր...

— Չե՞ս յիշեր այն խղունջը, որ կապոյտ մաշկերով Պարիկին քով սենեկապան էր. չե՞ս յիշեր այն պարագան երբ վար իջայ քեզի լոյս ընելու,

ու դուն ոտքիդ մէկը դրան վրայ գամուած մնացեր էիր:

— Կը յիշեմ, այո՛, կը յիշեմ բոլորը, գոչեց Փինոքքիոյ, շուտ պատասխանէ՛ ինծի գեղեցիկ խղունջիկ, ո՛ւր թողուցիր իմ բարի Պարիկս. ի՛նչ կ'ընէ. ներեց ինծի. կը յիշէ՞ զիս. միշտ կը սիրէ՞ զիս. աս. կից շատ հեռո՛ւ կը բնակի. կընամ երթալ զինքը գտնել:

Առանց շունչ առնելու և գահավիժօրէն եղած այս բոլոր հարցումներուն, խղունջը իր սովորական դանդաղութեամբ պատասխանեց.

— Ա՛խ, Փինոքքիոյ: Խեղճ Պարիկը հիւանդ պառկած է հիւանդանոցին մէջ :

— Հիւանդանոցի՛ն մէջ :

— Այո՛: Հազարումէկ դժբախտութիւններ զըլխուն գալով ծանրապէս հիւանդացաւ, և պատառ մը հաց գնելու իսկ դրամ չունի:

— Իրան կ'ըսես Ո՛հ, ի՛նչ մեծ վիշտ պատճառեցիր ինծի: Խեղճ Պարիկս, խեղճ Պարիկս : Եթէ միլիոն մը դրամ ունենայի, կը վազէի անոր տանելու բայց ես քառասուն դահեկան միայն ունիմ ահա հոս են, ճիշդ նոր հագուստ մը գընելու կ'երթայի: Ա՛ռ ասոնք խղունջ, ու իմ բարի Պարիկիս տուր անմիջապէս:

— Հապա նոր հագուստդ:

— Ի՛նչ պիտի ընեմ նոր հագուստը: Սա կըռնակիս քուրջերն ալ կը ծախէի անոր օգնելու կարող ըլլալու համար: Գնա՛ խղունջ, և աճապարէ՛. երկու օրէն դարձիր հոս, կը յուսամ ուրիշ քանի մը դրամ ալ տալու կարող ըլլալ: Մինչև հիմայ աշխատեցայ հայրս հոգալու համար. այս օրուրնէ ան-

դին հինգ ժամ աւելի պիտի աշխատիմ իմ բարի մայրիկս ալ հոգալու համար: Մնաս բարով խղունջ, երկու օրէն քեզի կը սպասեմ:

— Խղունջը հակառակ իր սովորութեան, սկսաւ վազել ինչպէս մողեզ մը օգոստոսի արևին սաստիկ ջերմութեան տակ:

Երբ Փինոքքիոյ տուն դարձաւ հայրը հարցուց անոր.

— Հապա նոր հագուստդ:

— Անկարելի եղաւ գտնել հատ մը որ ինծի յարմարէր: Համբերութիւն : Ուրիշ անգամ կը գնեմ:

Փինոքքիոյ այն իրիկուն փոխանակ մինչեւ ժամը տասը աշխատելու, մինչեւ կէս գիշեր հակեց, աշխատեցաւ, և կնիւէ ութը զամբիւղ. շինելու տեղ, շինեց տասնըվեց հատ: Յետոյ գնաց պառկելու ու քնացաւ: Քնացած ատեն երազին մէջ կարծեց տեսնել Պարիկը՝ բոլորովին ժպտուն ու գեղեցիկ, որ զինքը համբուրելէ վերջ, այսպէս ըսաւ իրեն.

— Ապրիս Փինոքքիոյ: Շնորհիւ բարեսրտութեանդ կը ներեմ մինչեւ այսօր քու ըրած ստահակութիւններուդ: Այն տղաքը որ սիրով կ'օգնեն իրենց բուն ծնողացը, անոնց թշուառութեան եւ տկարութեան ատեն, նոյն իսկ եթէ կարելի չըլլայ զանոնք բարի վարուց եւ հնազանդութեան տիպարներ կոչել, սակայն արժանի են գովեստի և սիրոյ: Խոհեմութեամբ վարուէ ասկէ վերջը, եւ երջանիկ պիտի ըլլաս:

Այս կէտին վերջացաւ երազը, և Փինոքքիոյ արթնցաւ աչքերը խոշոր խոշոր բացած:

Կընաք երևակայել թէ՛ որքան մեծ եղաւ զար-

մանքը, երբ արթննալուն տեսաւ որ ալ փայտէ խա-
մածիկ մը չէր. հապա ուրիշ բոլոր տղոց նման տը-
ղայ մը դարձած էր: Նայուածք մը նետեց իր շուր-
ջը, և փոխանակ խրճիթի յարդէ պատերուն, տեսաւ
գեղեցիկ սենեակ մը վայելուչ պարզութեամբ մը կա-
հաւորուած: Անկողնէն վար ցատկելով պատրաստ
գտաւ գեղեցիկ ու նոր զգեստներ, նոր գլխարկ մը
և զոյգ մը կաշիէ նոր կիսակօշիկներ, որ իրեն
ճշմարիտ նկար կը թուէին:

Ձանոնք հագնելուն պէս բնականաբար ձեռքերը
զրպաններուն մէջ դրաւ, իւրեք գոլըս հանեց փղոս-
կըէ պզտիկ քսակ մը, որուն վրայ այս խօսքերը զը-
րուած էին.

«Կապոյտ մագերով Պարիկը իր սիրելի Փինոք-
քիոյին կը վերադարձնէ քառասուն դահեկանը, և շը-
նորհակալ կ'ըլլայ իր բարեսրտութեանը համար»:
Քսակը բանալով տեսաւ սր քառասուն հատ պղնձէ
դրամներուն տեղ հոն կը փայլէին քառասուն ոսկի
դրամներ բոլորն ալ փողերանոցէն նոր ելած:

Յետոյ գնաց հայելիին մէջ ինքզինքը դիտելու,
և իրեն այնպէս թուեցաւ որ տարբեր մէկն էր: Չտե-
սաւ փայտէ խամածիկին սովորական դէմքը, այլ՝
շագանակագոյն մագերով, կապոյտ աչքերով, վար-
դերու զատկի մը նման ուրախ գուարթ խելացի կեր-
պարանքով գեղեցիկ տղայ մը պատկերացաւ աչքերուն:

Այս բոլոր զարմանալի բաներուն մէջ, որոնք
իրարու կը յաջորդէին, Փինոքքիոյ ինքն ալ չէր գի-
տէր թէ իրաւցնէ արթննալէն էր թէ աչքերը բաց միշտ
կ'երազէր:

— Հապա հայրիկա ո՞ր է, պոռաց յանկարծ.
և քովի սենեակը մտնելով հոն գտաւ ծերուկ ճեպ-

պետտոն առողջ, աշխոյժ ու գուարթ տրամադրութեան
մէջ ինչպէս երբեմն. ան՝ փայտի վրայ փորագրելու
իր արուեստը անմիջապէս վերսկսած ըլլալով, ճիշդ
գծագրելու վրայ էր տերևներով, ծաղիկներով, և զա-

.... ցոյց տալով անոր խոշոր խամածիկ մը
թիկնաթոռի մը կոթնած....

նագան կենդանեաց պզտիկ գլուխներով ճոխ զար-
դարուն շատ գեղեցիկ շրջանակ մը:

— Հայրիկ, գոհացուր հետաքրքրութիւնս, ի՞նչպէս
պէտք է մեկնել այս եղած յանկարծական բոլոր
փոփոխութիւնները, հարցուց Փինոքքիոյ անոր վիզը
ցատրելով ու զանի համբոյրներով ծածկելով:

— Մեր տան մէջ եղած այս յանկարծական փոփոխութիւնը՝ բոլորն քու արդիւնքդ է, ըսաւ ճեպպետոյ:

— Ինչո՞ւ համար իմ արդիւնքս է...

— Որովհետեւ երբ տղաք չարութենէ դէպ ի բարութիւն փոխուին, նոր ու ժպտուն կերպարանք մը տալու յատկութիւնն ունին նոյնիսկ իրենց ընտանեկան ներքին կեանքին մէջ:

— Հապա փայտէ վաղեմի Փինոքքիոն ո՞ւր պահւում տած է:

— Սհա հո՞ն է, պատասխանեց ճեպպետոյ, ցոյց տալով անոր խոշոր խամաճիկ մը թիկնաթոռի մը կռթնած, գլուխը մէկ կողմ դարձած, թեւերն երկու քովերէն վար կախուած, ոտքերն իրարու վրայ դրած ու ծալուած այնպէս որ հրաշք մըն էր կարծես իրեն ոտքի վրայ կանգուն կենալը:

Փինոքքիոյ դարձաւ անոր նայելու. և պահ մը դիտելէն յետոյ, ամենամեծ գոհունակութեամբ մ'ըսաւ ինքնիրեն.

— Ինչ խայտառակ բան էր երբ խամաճիկ էի. իսկ հիմայ շնորհքով տղայ մը դառնալուս համար ո՞րքան գոհ եմ...:

Վ Ե Ր Ձ

Յ Ա Ն Կ

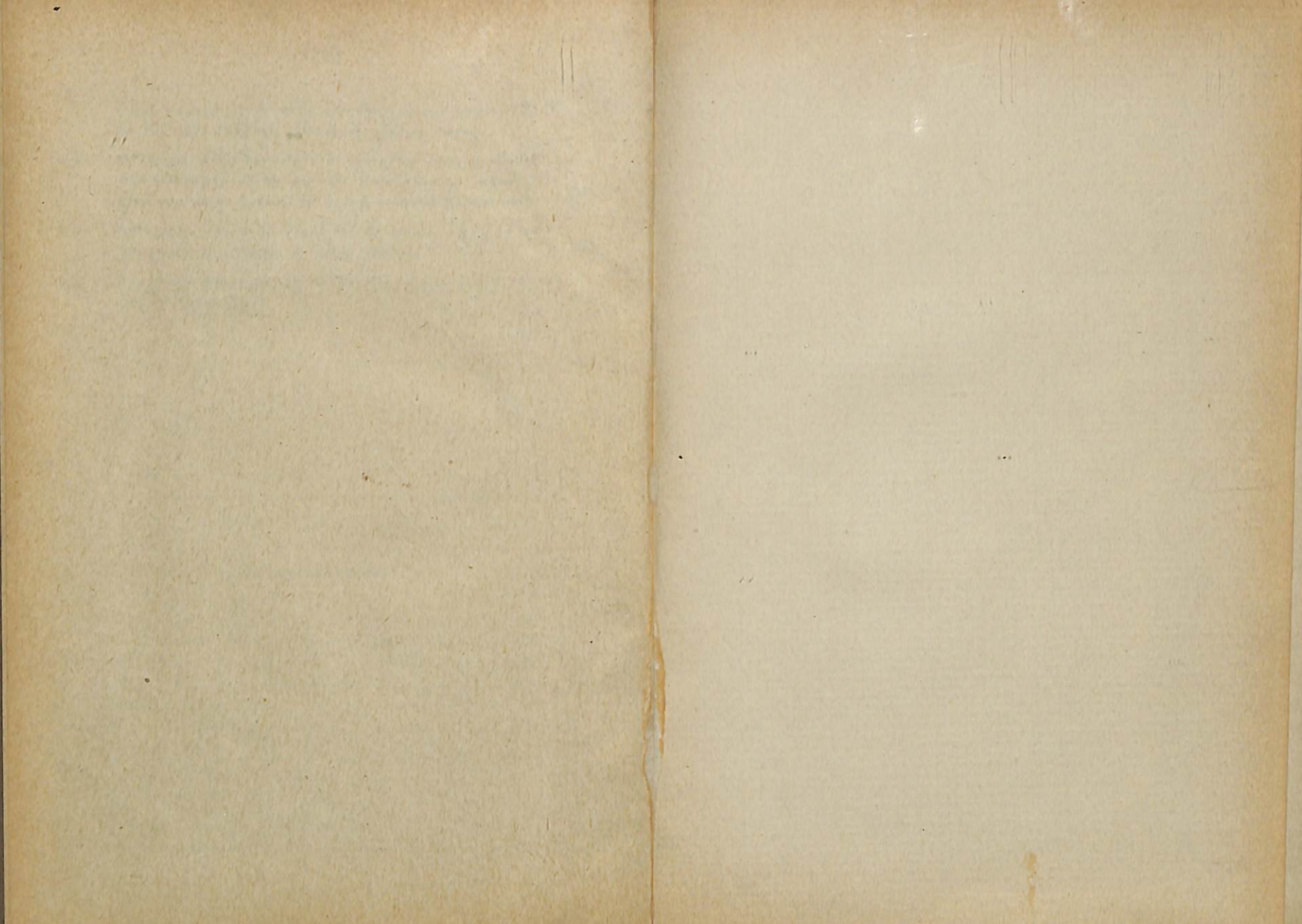

- Ա. — Ի՞նչպէս եղաւ որ ատաղձագործ վարպետ Կեռաս փայտի կտոր մը զտաւ՝ որ տղու մը պէս կու լար ու կը խնդար. 5
- Բ. — Վարպետ Կեռաս փայտին կտորը կը նուիրէ իր բարեկամին ճեպպետոյի, որ զայն կ'առնէ զարմանալի խամաճիկ մը շինելու համար, այնպէս որ կարենար պարել, սրախաղութիւն և մահացու ոստումներ ընել. 9
- Գ. — Ճեպպետոյ տուն դառնալով անմիջապէս կը սկսի շինել խամաճիկը, և անոր անունը կը դնէ Փինոքքիոյ. Փինոքքիոյի առաջին ստահակութիւնները. 15
- Դ. — Փինոքքիոյի ունեցած պատահարը Խօսուն ծղրիղին հետ ուր կը տեսնուի թէ ինչպէս անառակ տղաք կը նեղուին խրատ լսելու անկէ՝ որ իրենցմէ աւելի բան գիտէ. 22
- Ե. — Փինոքքիոյ անօթի է. հակիթ մը կը փնտռէ որ ձուգեղ շինէ և ուտէ. բայց հագիւ թէ պիտի սկսի ուտել՝ ձուգեղը պատու հանէն դուրս կը թռչի. 26
- Զ. — Փինոքքիոյ ոտքերը վառարանին վրայ քունը կը տանի, և հետեւալ առաւօտ արթննալուն՝ ոտքերն այրած կը գտնէ. 29
- Է. — Ճեպպետոյ տուն կը դառնայ, և իրեն համար միասին բերած նախաճաշը խամաճիկին կու տայ ուտելու. 33
- Ը. — Ճեպպետոյ կրկին կը շինէ Փինոքքիոյի ոտքերը, և իր տառատկը կը ծախէ անոր Քերական մը գնելու համար. 38

- Թ. — Փինոցքերոյ կը ծախէ իր Բերականը՝ խամաճիկներու թատրոնը
երթալ տեսնելու համար 43
- Ժ. — Խամաճիկները կը ճանչնան իրենց եղբայրը Փինոցքերոն, ու
ամենամեծ ընդունելութիւն մը կ'ընեն իրեն. բայց յանկարծ
դուրս կ'ելլէ խամաճիկ խաղցնող «Հրակուլը» և Փինոցքերոյ
գործը գէշ վերջացնելու վտանգի մէջ կ'իյնայ 47
- ԺԱ. — «Հրակուլը» կը փոնգտայ ու կը ներէ Փինոցքերոյն՝ որ յետոյ
մահուընէ կ'ազատէ իր Հոսպիտ բարեկամը. 52
- ԺԲ. — Խամաճիկ խաղցնող Հրակուլը հինգ հատ ոսկի դրամ կը
նուիրէ Փինոցքերոյն՝ որպէս զի իր հօրը ճեպպետտոյն տանի.
և սակայն Փինոցքերոյ կը խաբուի Աղուէսէն և Կատուէն, և
անոնց հետ կ'երթայ. 57
- ԺԳ. — «Կարմիր Խեչափառ»ին պանդուկը 65
- ԺԴ. — Փինոցքերոյ խօսուն Ծղրիդի խրատը մօտիկ չընելուն համար,
աւազակներու կը կը հանդիպի. 71
- ԺԵ. — Աւազակները կը հետապնդեն Փինոցքերոն, և անոր հասնելով՝
մեծ կաղնիի մը ճիւղէն կը կտրեն զինքը 76
- ԺԶ. — Կապոյտ մագերով զեղանի աղջիկը այն տեղէն վերցնել կու
տայ խամաճիկը. անկողին կը դնէ զանի, և երեք բժիշկ կը
կանչէ գիտնալու համար թէ՛ ո՞րք է թէ՛ մեռած 81
- ԺԷ. — Փինոցքերոյ շաքարը կ'ուտէ, բայց չուզեր մաքրողական առ-
նել, սակայն երբ կը տեսնէ որ մեռելաթագերը կու գան զինքը
տանելու համար, այն ատեն կ'առնէ մաքրողական զեղը,
Յետոյ սուտ կը խօսի, և ասոր ի պատիժ քիթը կ'երկնայ. 87
- ԺԸ. — Փինոցքերոյ կը գտնէ Աղուէսն ու Կատուն, և անոնց հետ
կ'երթայ հրաշքներուն դաշտը չորս դրամները սերմանելու . . . 95
- ԺԹ. — Փինոցքերոյ կը կողոպտուի իր չորս ոսկի դրամներէն, և ի
պատիժ ասոր չորս ամիս կը բանտարկուի 103
- Ի. — Փինոցքերոյ բանտէն ազատուելուն պէս Պարիկին տունը դառ-
նալու համար ճամբայ կ'ելլէ, երթալու ատեն սոսկալի օձ մը
կը տեսնէ ճամբուն վրայ, ու թակարդի մէջ բռնուած կը մնայ. 110
- ԻԱ. — Փինոցքերոյ զեղացիէ մը կը բռնուի, որ կը ստիպէ զինքը հաւ-
նոցի մը պահապան շունն ըլլալու 115

- ԻԲ. — Փինոցքերոյ կը գտնէ զողերը, և հաւատարիմ գտնուելուն ի
վարձատրութիւն ազատ կ'արձակուի 120
- ԻԳ. — Փինոցքերոյ կու լայ կապոյտ մագերով զեղեցիկ Օրբորդին մահ-
ւան վրայ. յետոյ Աղաւնի մը կը գտնէ՝ որ զինքը ծովեզերք
կը տանի, ու հոն չուրին մէջ կը նետուի իր հօրը ճեպպետ-
տոյի օգնութեան երթալու համար 125
- ԻԴ. — Փինոցքերոյ «Ճարտարամիտ Մեղուներ»ու կղզին կը հասնի,
ու հոն կը գտնէ Պարիկը 134
- ԻԵ. — Փինոցքերոյ Պարիկին կը խոստանայ բարի ըլլալ և զպրոց
երթալ, վասն զի խամաճիկ ըլլալէ ալ ձանձորացած էր ու բա-
րի տղայ մը դառնալ կ'ուզէր 144
- ԻԶ. — Փինոցքերոյ իր զպրոցական ընկերներուն հետ ծովեզերք կ'եր-
թայ սոսկալի շանձուկը տեսնելու համար 150
- ԻԷ. — Մեծ կուռ Փինոցքերոյի և ընկերներուն միջեւ. որոնցմէ մին
վերաւորուած ըլլալով, Փինոցքերոյ կը ձերբակալուի ոստի-
կաններէ. 155
- ԻԸ. — Փինոցքերոյ ձկան մը պէս տապակի մէջ տապուկելու վտանգին
կը հանդիպի 165
- ԻԹ. — Փինոցքերոյ կը դառնայ Պարիկին տունը, կը խոստանայ իրեն
որ հետեւեալ օրը այլեւս խամաճիկ պիտի չըլլայ, հապա տը-
ղայ մը պիտի դառնայ, Կաթի և սուրճի նախաճաշ այս մեծ
ղէպը տօնելու համար 174
- Լ. — Փինոցքերոյ փոխանակ շնորհով տղայ մը դառնալու, ծածուկ
կերպով կը մեկնի իր բարեկամին Լուչինեոյի հետ «խա-
ղալեցնելու երկիրը» 181
- ԼԱ. — Հինգ ամիս վայելքէ և երջանկութենէ վերջ, Փինոցքերոյ մեծ
զարմանքով կը զգայ որ զլիսուն վրայ երկու իշու աղանջներ
կը բուսնին, և աւանակ մը կը դառնայ պոչով և ամէն բանով. 195
- ԼԲ. — Փինոցքերոյի զլիսուն վրայ իշու աղանջներ կը բուսնին, և յե-
տոյ իրաւցնէ իշուկ մը մը կը դառնայ և կը սկսի գռալ . . . 206
- ԼԳ. — Իրաւցնէ իշուկ մի դառնալով, ծախուելու կը տարուի, և խեղ-
կատակներու ընկերութեան մը վարիչը, ծախու կ'առնէ զանի,
պարիկ և շրջանակներու մէջէն ցատուել սորվեցնելու համար

- անոր. բայց իրիկուն մը կը կադանայ, եւ այն ատեն ուրիշ մը
կը գնէ զինք մորթովը թմբուկ մը շինելու համար . . . 217
- ԼԳ. - Փինոքքիոյ ծովը նետուելով եւ ձկներէն ուտուելով առաջուան
պէս խամաճիկի մը կը փոխուի. բայց մինչ կը լողար ինք
զինք ազատելու համար, կը կլլուի սոսկալի Շանաճուկէն . 230
- ԼԵ. - Փինոքքիոյ շանաճուկի փորին մէջ կը գտնէ... Զո՞վ կը գտնէ,
կարդացէք այս զլուխը ու պիտի գիտնաք. . . 241
- ԼԶ. - Վերջապէս Փինոքքիոյ խամաճիկ մ'ըլլալէ կը դադրի, եւ տը-
ղայ մը կը դառնայ. 250
-

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0386615

2197

855

4-64